

**MALINOWSKI'NİN İŞLEV TEORİSİNE
GÖRE TÜRK ATASÖZLERİNİN
İNCELENMESİ**

145213

Dilek İNNECİ

Dokuz Eylül Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Danışman:
Yrd.Doç.Dr.Mehmet YARDIMCI

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı İçin Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak
Hazırlanmıştır.

İzmir
30.01,2004

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "Malinowski'nin İşlev Teorisine Göre Türk Atasözlerinin İncelenmesi" adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu , bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

30.01.2004
Dilek İNNECİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne

İşbu çalışmada, j¼rimiz tarafından P¼rkece Eğitimi Anabilim
Dalı P¼rkece Eğitimi Bilim Dalında Y¼KSEK LİSANS / DOKTORA TEZİ olarak kabul
edilmiştir.

Başkan Yrd. Doç. Dr. Mehmet YAROLMUŞ
Adı Soyadı Danışman

¼ye Doç. Dr. Nerin KÖSE
Adı Soyadı (Danışman)

¼ye Yrd. Doç. Dr. Hüseyin GÜNCEK
Adı Soyadı

¼ye
Adı Soyadı

¼ye
Adı Soyadı

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

23.11.2004
[Signature]
Prof. Dr.
Enstitü Müdürü

**YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU**

Tez No:

Konu No:

Üniv.Kodu:

* Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tezin yazarının

Soyadı : İNNECİ

Adı: Dilek

Tezin Türkçe adı: Malinowski'nin İşlev Teorisine Göre Türk Atasözlerinin
İncelenmesi

Tezin yabancı dildeki adı:

Tezin yapıldığı

Üniversite: DOKUZ EYLÜL

Enstitü: EĞİTİM BİLİMLERİ

Yılı: 2004

Tezin Türü :

YÜKSEK LİSANS

Dili: Türkçe

Sayfa sayısı: 167

Referans sayısı:

Tez Danışmanlarının

Ünvanı: Yard. Doç. Dr.

Adı: Mehmet

Soyadı: YARDIMCI

Türkçe anahtar kelimeler:

İngilizce anahtar kelimeler:

- 1- Türk Atasözleri
- 2- Eğitim
- 3- Halkbilimi
- 4- Kültür
- 5- İşlev Teorisi

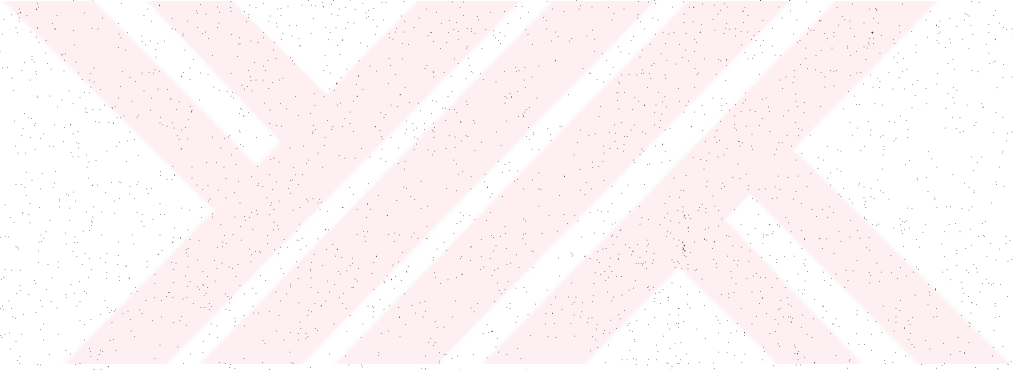
- 1- Turkish Proverbs
- 2- Education
- 3- Folklore
- 4- Culture
- 5- Functional Theory

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	i
Kısaltmalar.....	ii
Türkçe Özet.....	iii
İngilizce Özet.....	iv
1- ÖNSÖZ	v
2- GİRİŞ	
2.1. Kültürel Bir Değer Olarak Atasözleri.....	1
2.1.1. Atasözlerinin Biçim Özellikleri	4
2.1.2. Atasözleri Üzerine Yapılan Çalışmalar	
2.1.2.1.Kitaplar	5
2.1.2.2.Makaleler	6
2.2. İşlevsel Kuramın Tanımı	8
2.3. Malinowski, Kültürün Tanımı ve İşlev Teorisi	10
3- İNCELEME	
3.1. Metabolizma – Beslenme Sistemi	16
3.2. Üreme – Akrabalık.....	43
3.3. Bedensel Rahatlık – Konut.....	78
3.4. Güvenlik – Koruma.....	92
3.5. Hareket – Faaliyetler.....	120
3.6. Büyüme – Eğitim.....	133
3.7. Sağlık – Hijyen.....	152
4- SONUÇ.....	163
5- KAYNAKÇA.....	166

KISALTMALAR

- bkz.: bakınız
- vb. : ve benzeri
- yy. : yüzyıl
- ty. : tarihi yok
- C. : cilt
- s. : sayfa
- S. : sayı

ÖZET

Atasözleri ait oldukları dilin ve dolayısıyla dilin ait olduğu kültürün yaşanan sorunlar karşısındaki tutumunun doğal ifadesidir.

“Malinowski’nin İşlev Teorisi’ne Göre Türk Atasözlerinin İncelenmesi” adı verilen bu çalışma başlıca beş bölümden meydana gelmiştir: önsöz, giriş, inceleme, sonuç ve kaynakça.

Tezin giriş bölümünde asıl çalışmaya hazırlık amacıyla atasözleri, kültür ve işlevsel kuram hakkında genel bilgilere yer verilmiştir.

İnceleme kısmında yaklaşık on bin atasözü, yedi kültürel cevaba göre sınıflandırılmıştır.

Sonuçta ulaşılan noktaların değerlendirilmesi yapılmıştır. Atasözlerinin eğitim açısından önemi vurgulanmıştır. Ortaya çıkan sonuçların yaşamakta olduğumuz eğitim sorunları açısından da bir değer taşıyabileceğini düşünüyoruz.

Kaynakçada ise başvuru kitap ve yazılar alfabetik olarak sıralanmıştır.

ANAHTAR KELİMELER:

Türk Atasözleri, Eğitim, Halkbilimi, Kültür, İşlev Teorisi

ABSTRACT

Proverbs are the native expressions of the natural dispositions of a language and culture of which the proverbs are characteristic elements in contact with the current questions.

This study named “ *A Study on Turkish Proverbs According to Malinowski's Functional Theory* ” . Our thesis include principal five chapters: preface, introduction, investigation, conclusion, bibliography.

In the introduction of the study , general information about functional theory, culture and Turkish proverbs took part by the purpose of preparation for main study.

In the part of investigation approximately ten thousands proverbs are classified by seven cultural answers.

The evaluation of the achieving results have been done. Proverb's importance of education is emphasized. It's considered that the results of investigation have merit in respect to the actual questions of education.

As the bibliography; the books, articles about proverbs and functional theories are arranged.

KEYWORDS :

Turkish Proverbs, Education, Folklore, Culture, Functional Theory

1. ÖN SÖZ

Türk kültür hayatının vazgeçilmez yapı taşlarından olan atasözlerimiz, milletimiz kadar eski ve köklü bir millî zenginliğimizdir. Onları gereği gibi öğrenmek ve öğretmek zorundayız. Onlarsız düşünebilmek âdeta mümkün değil gibidir. Konuşmamızı onlarla süslemek , onlarla pekiştirmek zorundayız. Dilimizin bu önemli ve zengin yanını gereği gibi değerlendirebiliyor muyuz? Eğitim kademelerimizin her safasında bu hazineyi dikkate alan programlar yapıyor muyuz? Kısacası atasözlerimizi sosyal hayatımızda aktif olarak kullanabiliyor muyuz?

Bu düşüncelerle başladığımız atasözü çalışmamız sonunda bir halk bilimi metoduyla bu konuya eğilmemize neden oldu. Çalışmada kullanılan metot, günümüz halkbilimi çalışmalarında çokça tercih edilen , kurucularından birinin Bronislaw Kaspar Malinowski'nin olduğu *İşlevsel Kuram*'dir. Toplumsal kurum , olay ve olguları , örf ve âdetleri açıklayabilmek için bu öğelerin yerine getirdikleri işlevleri ya da rolleri dikkate almak gerektiği düşüncesi bu kuramın hareket noktasıdır.

Önceki danışmanım Prof.Dr.Metin Karadağ ile birlikte Metin Yurtbaşı'nın hazırlamış olduğu *Sınıflandırılmış Türk Atasözleri* (Özdemir Yayıncılık , Ankara , 1994) adlı derleme ile Ömer Asım Aksoy'un hazırlamış olduğu üç ciltlik *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*'nü (TDK Yayınları , Ankara , 1984) ana kaynak olarak belirledik. Sonra da bir halkbilimi metoduyla konuyu incelemeye karar verdik. Bu doğrultuda ilk okuduğumuz kaynak kitaplar, Saadet Özkal'ın Türkçe'ye *Bilimsel Bir Kültür Teorisi* adıyla çevirdiği Malinowski'nin eseri (Kabalıcı Yayınları , İstanbul, 1992) ile Özkul Çobanoğlu'nun *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş* (Akçağ Yayınları, Ankara , 1991) adlı eseridir.

Konu ile ilgili teorik bilgilerle tezin alt yapısını oluşturduktan sonra atasözlerini işlevsel tezinin sınıflandırmasına göre (bkz. Giriş s.11) defalarca okuyup konuyla ilgili bulduğumuz atasözlerini not ettik. Böylece atasözlerini *metabolizma, üreme, bedensel rahatlık, güvenlik, hareket, büyüme ve sağlık* olmak üzere, yedi ana bölüme ayırdıktan sonra, her bölümün ilgili atasözlerini alfabetik olarak düzenledik. Her ana bölümün başına o bölümden seçtiğimiz bazı atasözlerini kullanmak suretiyle Malinowski'nin bakış açısından yararlanarak açıklayıcı bilgilerle çalışmamızı sürdürdük.

Sınıflandırmada bir atasözü birkaç bölümde geçiyor olabilir. Konuya farklı bakış açılarından yaklaşınca, bu durum olağandır. Örneğin ; Metabolizma'da yer alan "*Elti eltiye eş olmaz, arpa unundan aş olmaz.*" atasözü , ikinci kısmı için yani (arpa unundan aş olmaz) bu gruba alınmışken, birinci kısmı dolayısıyla da yani (elti eltiye eş olmaz) Üreme ana bölümüne alınmıştır.

Öte yandan amacımız atasözlerinin standardını belirlemek olmadığı için bazen bir kelimesi bile değişik olan atasözlerinin gördüğümüz varyantlarını da değerlendirmeye aldık. Örneğin ; "*Arık etten yağlı tirit olmaz.*" , "*Arık tavuktan tatsız tirit olur.*" ya da "*İki koç başı bir tencerede pişmez.*" , "*İki baş bir kazanda kaynamaz.*" Hiçbir zaman atasözlerinin tek şekillisine ulaşmak mümkün olmaz herhalde. Çünkü aynı bakış açısıyla farklı argümanlar kullanarak aynı sonuca ulaşmak mümkün olabilir.

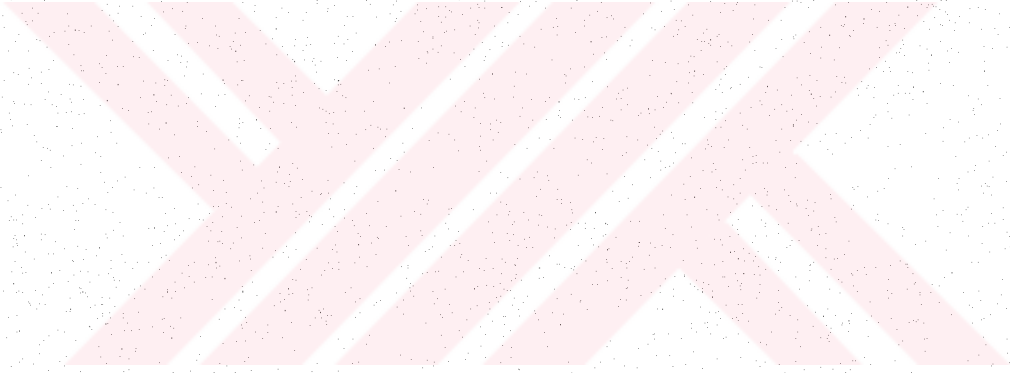
Atasözlerinin henüz tam anlamıyla kesin çizgileri belirlenememiş olduğundan ya da belirlenen çizgiler herkes tarafından kabul görmediğinden bir kitapta atasözü olarak verilen söz , başka bir kitapta deyim örneği olarak verilebilmektedir. Bunun tespitini yapmak da bu çalışmanın amacı dışındadır. Ancak yine de böyle bir yanılgıya düşmekten kendimizi olabildiğince korumaya çalıştık. Örneğin ; Metabolizma'da 700 numarada kayıtlı olarak verdiğimiz "*Tıngır elek , tıngır sac , elim hamur , karnım aç.*" sözü Metin Yurtbaşı'nda atasözü olarak değerlendirilmişken, Ömer Asım Aksoy'da deyim olarak verilmiştir. (Aksoy, 1984:908)

Çalışma, Türkçe'deki bütün atasözlerini kapsamamakla beraber, veri tabanı olarak yaklaşık 10.000 atasözü değerlendirmeye alınmıştır.

Çalışma şu bölümlerden oluşmaktadır: Önsöz, Giriş, İnceleme, Sonuç ve Kaynakça . Giriş üç alt bölümden oluşmaktadır: Birincisinde kültürel bir değer olarak atasözleri incelenmiştir. İkincisinde İşlevsel Kuram'ın farklı kaynaklardan tanımı verilmiştir. Üçüncü bölümde ise kültürün tanımı ve Malinowski'nin İşlev Teorisi'nden söz edilmiştir. İnceleme bölümünde teorinin bakış açısından Türk atasözleri yedi gruba ayrılmıştır. Sonuçta ise bu çalışma ile ulaşılan nokta ya da noktaların değerlendirmesi yapılmıştır. Kaynakçada yararlandığımız malzemenin alfabetik listesi yer almaktadır.

Epey uzun sayılabilecek tez hazırlama çalışmasına Hocam Prof.Dr.Metin Karadağ ile başlamıştık. Kendisinin – bir süreliğine de olsa – Üniversitemizden ayrılması dolayısıyla danışmanlığımı bir nezaket örneği göstererek kabul eden Sayın Hocam Yrd.Doç.Dr. Mehmet Yardımcı'ya, beni bu konuda cesaretlendirdiği için Prof.Dr.Metin Karadağ'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Dilek İNNECİ
Göztepe, İZMİR 2004

2.1. KÜLTÜREL BİR DEĞER OLARAK ATASÖZLERİ

Türk halkının tarihin bilinen süreçleri içinde maddî/manevî kültür değerlerini günümüze kadar taşıdığı bilinmektedir. Bu kültür değerlerinin günümüze kadar gelmesinde bazen yazılı, bazen de sözlü aktarma önemli rol oynamıştır.

Türk tarihine ışık tutan, başta Orhun yazıtları olmak üzere, birçok belge, aynı zamanda Türk dilinin ve edebiyatının ortaya çıkmasına, günümüze kadar gelmesine katkıda bulunmuştur.

Yüzyıllar boyu Türk dilinin ve edebiyatının zenginliğini öne çıkaran destan, masal, efsane, türkü, atasözü, bilmece, vb. anonim ürünler; yine belli ozanların, şairlerin şiirleri bu dilin ve edebiyatın gelişmesine son derece yardımcı olmuştur.

Değerlendirmeyi plânladığımız atasözleri de Türk dilinin ve edebiyatının zenginliğini ortaya koyması bakımından son derece önemli bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek Türk dilinin yapısı ve gerekse Türk edebiyatının ince sözbilimsel yönünü göstermesi bakımından önemli bir manevî kültür mirasını oluşturan atasözleri, hem bireysel, hem de toplumsal iletileriyle Türk kültür hayatına damgasını vurmuş edebî türlerin başında gelmektedir.

Eski Türkçe'de Göktürk âbidelerinde, Uygurlardan kalma eserlerde, XI. Asırda Karahanlılar devrinde Doğu Türk ilinde, "söz, haber, mesaj, nutuk, şöret " mânâlarına gelen ve "sa-" filinden türemiş, "sab>sav" kelimesi XIV.asırda da İslâm tesirindeki Kıpçak sahasında görülüyor. (Elçin,1998: 623)

Atasözü, bir tanımda; *uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak kısaca söylenmiş ve halka mal olmuş söz, darbimesel* (TDK,1998:155); bir başka tanımda ise, *atalarımızın uzun yaşam deneylerinden sağduyusuyla bulup çıkardığı yargularını bilgece düşünce ya da öğüt olarak kurallaştıran, güzel ve özel söyleyişle kalıplaşıp kesinleşen, söyleyeni belli olmayan özlü sözlere atasözü denir* (Sarıca, TY: 9), biçiminde tanımlanmıştır. Tanımlardan da anlaşıldığı üzere öncelikle belli bir iletiyi bünyesinde barındıran kısa ve özlü sözler, atasözlerinin önemli bir özelliğidir.

Anadolu'nun hemen her yerinde, herkes tarafından kullanılan atasözleri Orhon Yazıtlarında:

“Toruk bûkalı semiz bûkalı ırakda bûngser, semiz bûka, toruk bûka teyin bilmez.”

Türkiye Türkçesiyle: *Zayıf ve semiz boğalar uzakta tepişseler hangisinin semiz, hangisinin zayıf olduğu bilinmez.* (Elçin, 1998: 633)

Divanu Lûgati't-Türk'te:

“Koş kılıç kına sığmaz.” Türkiye Türkçesiyle: *Çifte kılıç bir kına sığmaz.*

(Elçin, 1998:637)

Dede Korkut Hikâyeleri'nde:

“Ağır ağır zahmın katır bilür.” (Ergin, 1997: 74)

biçimindeki örneklerle, dil ve edebiyat tarihimizin eski dönemlerinden başlayarak varlığını bugüne taşımayı başarmıştır.

Yine yüzyıllar boyu gerek ozanlar, gerek halk şairleri, gerek divan şairleri, gerekse sonraki dönemlerde ortaya çıkan şairler, şiirlerde, deyişlerde yer yer atasözlerini kullanmışlardır.

Türk atasözleri, Türk halkının, yüzyıllarının verdiği deneme, düşünce ve özleminden doğmuş birer sanat ürünüdür. Bu bakımdan her birinde bir doğruyu tespit, bir gerçeği ifade, haksız bir davranışı, bir kötülüğü eleştirme vardır (Su, 1971:6). Yine bunlara bağlı olarak iyiliğe, güzelliğe ve doğruya ulaşabilmenin mesajı verilmektedir.

Atasözlerinde toplumsal kavramlar ve kurumlar üzerine de birtakım bilgilere rastlamaktayız. Atasözlerinde baskı ve zulüm yerilir, özgürlük ve mutluluk yüceltilir; eşit ve hakça bir düzenin gerekliliği savunulur. İnsan - insan ilişkilerinde tutarlı ve gerçekçi davranmanın gerekliliği vurgulanır. Kısaca atasözlerimiz, toplumumuzun dününde, bugününde ve yarınında geçerli olacak yaşam biçimlerini, ahlak kurallarını saptamakla toplum düzeninin temel niteliğini belirler (Çotuksöken,1983:12).

Atasözlerinin oluşturulmasında söz sanatlarının oldukça yaygın bir biçimde kullanıldığı görülmektedir. Özellikle mecazlı söyleyişlerin etkin olarak kullanıldığı atasözlerinde mesajın etkili iletiminde bu sözbilimsel söyleyişler araç olarak kullanılmıştır. Başta kinaye, tevriye, mecaz-ı mürsel, yineleme ve benzetme sanatları olmak üzere, anlam

ve biçim yönünden bir değer katan birçok söz sanatının kullanılması, atasözlerinin günümüzde kullanılmasının başlıca nedeni sayılabilir.

Atasözlerimizin derinliği, düşündürücülüğü, hakîmane edâsı yalnız dil yönünden olamaz. Hiç şüphe yok ki (dil), onların delalet ettiği engin mânâyı ifade eden bir vasıtaadır. Asıl (hikmet), atalarımızın görüş, kavrayış ve hadiselerden bir hakikat payı çıkarışındadır. Atasözlerimizin asıl felsefesini bu tarafta aramak doğru olur. Ve unutulmamalıdır ki, atasözlerimizin yapısı âlimâne değil fakat ârifanedir (Soykut, 1974:34) .

Atasözlerinin yaşı yoktur. Onların yaşı ile ilgili söylenebilecek tek şey “Çok eskidir.” ibaresidir. Divanu Lûgati’t-Türk’te iki varyant halinde geçen, Türkiye Türkçesinde “*Atası ekşi yese oğlunun dişi kamaşır.*” şeklindeki atasözünün Tevrat’taki bir sözün âdetâ Türkçesi olması yukarıdaki ibareyi destekler niteliktedir. (Boratav, 1999: 124)

2.1.1. Atasözlerinin Biçim Özellikleri

2.1.1.1. *Her atasözü, belli kalıplar içinde, belli sözcüklerle söylenmiş olan donmuş bir biçimdir. Sözcükler değiştirilip yerlerine –aynı anlamda da olsa – başka sözcükler konulamayacağı gibi sözdiziminin biçimi de bozulamaz (Aksoy: 1999, 15).*

“ Ana gibi yâr olmaz, Bağdat gibi diyâr olmaz.” Bu atasözünde anahtar sözlerden olan *ana*'yı ne de *Bağdat*'ı değiştirmek mümkündür.

“ Ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane” (cihane-bahane) Bu atasözünde de hem kafiye hem de ölçüye (4+3) dikkat gösterilmiş olduğundan hiçbir sözün yeri değiştirilemez.

2.1.1.2. *Atasözleri kısa ve özlü bir yapıya sahiptir. Çoğu bir ya da iki tümceden oluşmaktadır. Bu kısa ve özlü yapı içinde sözcüklere derin anlamlar yüklenmiştir. (Aksoy, 1999, 17)*

“Acele giden ecele gider.” Dört sözle anlatılan aslında hayatın bitiştir.

“Hareket berekettir.” Sözüyle çok şeyin başlangıcının hareket olduğu belirtilmiştir.

2.1.1.3 *Atasözlerimizde genellikle geniş zaman kipi kullanılmıştır. Çünkü geniş zaman kipi dün, bugün ve yarın anlatımını da içermektedir. Kimi atasözlerimizde emir kipi, kımlerinde de geniş zaman ile emir kipinin birlikte kullanıldığı görülür. (Çotuksöken, 1983: 14)*

Geniş zaman kipiyle; *“Emanet ata binen tez iner.”*

“Atlar tepişir, arada eşekler ezilir.”

veya emir kipiyle; *“Nerde aç ordan kaç, nerde aş oraya yanaş.”*

2.1.1.4. *Atasözlerimizin konuşma dilinde kolay tekrarlanması ve bellekte kolay kalması için düşünce ve yargılar biçim bakımından belirli kalıplara sığdırılarak dile getirilmiş, belli anlatım özellikleri önemsenmiş, belli bir biçimselliğe gidilmiştir (Yardımcı, 175). Özellikle ses ve söz yinelemeleri bu konuda oldukça etkili olmaktadır. “ Kırk yıllık Yani olur mu Kani?” Yani ve Kani arasındaki ses benzerliği atasözüne bir nevi müzikalite getirmiştir. “Çok gülen çok ağlar.” Çok sözü tekrar edilerek ve ağla- ile gül- fiillerinin karşıtlığı ile vurgu elde edilmiştir.*

2.1.2. Atasözleri Üzerine Türkiye’de Yapılan Çalışmalar:

2.1.2.1. Kitaplar:

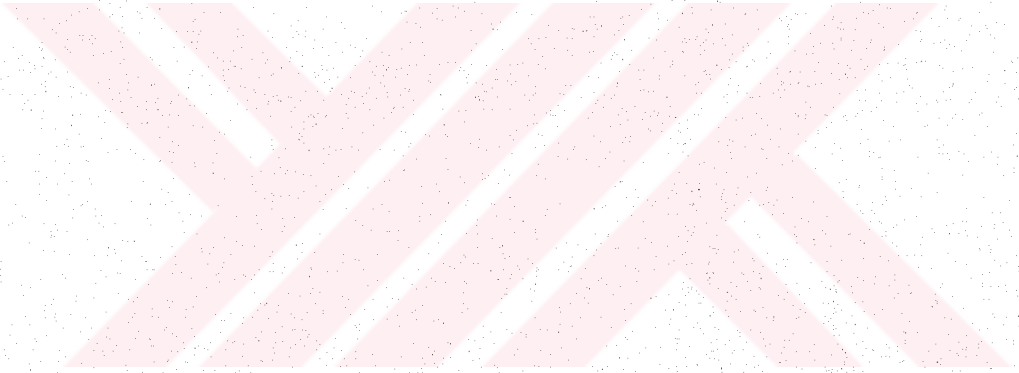
1. ACAROĞLU, Türker (1993). **Türk Atasözleri**, İstanbul: İletişim Yayınları.
2. AKSOY, Ömer Asım (1999). **Atasözleri ve Deyimler**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
3. ARAT, Reşit Rahmeti (1965). **Eski Türk Şiiri**. Ankara:Türk Tarih Kurumu Yayınları
4. ARSLAN, İlhan (1975). **Türk Atasözlerinde Halk İnançları**, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Tarihi AnaBilim Dalı.
5. AYVERDİ, Samiha (1993) **Türkçenin Nakışları: Atasözleri, Deyimler, Bilmeceler, Tekerlemeler**, İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
6. BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı (1941). **İzahlı Atasözleri**, İstanbul: Kültür Basımevi.
7. BEKEN, Süheyl (1971). **Türk Atasözleri ve Deyimleri**, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
8. BİRTEK, Ferit (1944) **En Eski Türk Savları (Divanü Lügati’t-Türk’ten Derlemeler)**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
9. ÇOTUKSÖKEN, Yusuf (1983). **Atasözlerimiz**, İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları.
10. DİLÇİN, Dehri. **Edebiyatımızda Atasözleri**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.(İstanbul, 1945)
11. EREN, Bila (1982). **Atasözlerimiz**, İstanbul: Ayyıldız Matbaası.
12. EYÜBOĞLU, E.Kemal (1975). **13. yy.dan Günümüze Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler**, İstanbul: Yayla Yayınları.
13. GÖKŞEN, Enver Naci (1985). **Atasözleri ve Deyimler**, İstanbul: Doyuran Matbaası.
14. GÖLPINARLI, Abdülbaki. **Deyimler ve Atasözleri**. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1977.
15. HATİBOĞLU, Vecihe (Mayıs 1964). **Atasözleri ve Deyimler**, Ankara: Türk Dili. Sayı 152.
35. İZBUDAK, Velet (1936). **Atalar Sözü**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
36. KAŞGARLI, Mahmut (3 cilt.1939,1940,1941). **Divanü Lügati’t-Türk**, (Besim Atalay) Tercümesi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

37. KEMAL, Hamit (1985). *Atasözleri (Açıklamalı)*, Ankara: Feryal Matbaası.
38. KIMILDAR, Enver (1992). *Açıklamalı Türk Atasözleri*, İstanbul: Çözüm Yayıncılık.
39. KÖKLÜGİLLER, Ahmet (1979). *Açıklamalı Atasözleri*, İstanbul: ABeCe Yayınları.
40. KURNAZ, Selim (1962). *Konularına Göre Seçme Türk Atasözleri*, İstanbul: Ekmek Yayınları.
41. LEVEND, Agâh Sırrı (1962). *Türk Edebiyatında Manzum Atasözleri ve Deyimler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
42. OY, Aydın (1972). *Tarih Boyunca Türk Atasözleri*, İstanbul: İş Bankası Yayınları.
43. ÖTÜKEN, Adnan (1971). *Türk Atasözleri*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
44. ÖZÖN, Mustafa Nihat (1956). *Türk Atasözleri*, İstanbul: İnkılâp Kitapevi.
45. ÖZTÜRK, Ali (1985). *Türk Anonim Edebiyatı*, İstanbul: Bayrak Yayıncılık.
46. PALA, İskender (1999). *Atasözleri: 1000 Söz 1000 Ögüt*, İstanbul: Deniz Yayınevi.
47. PAR, Arif Hikmet (1982). *Atasözleri*, İstanbul: Serhat Yayınları.
48. PEREMECİ, Osman Nuri (1943). *Atalar Sözleri*, İstanbul: Edirne Halkevi Yayını.
49. SARICA, Salih. (TY)*Atasözleri ve Özdeyişler*. İstanbul: Fil Yayınevi.
50. SOYKUT, İ. Hilmi (1974). *Türk Atalar Sözü*, İstanbul: Ülker Yayınları.
51. SU, Aydın. (1971).*Açıklamalı Atasözleri*. İstanbul: Hür Yayınevi.
52. TÜLBENTÇİ, Feridun Fazıl (1963). *Türk Atasözleri ve Deyimleri*. İstanbul.
53. USTAOĞLU, İsmail (1967). *Atasözlerimiz*. Maraş: Şahin Basımevi.
54. ÜLKÜ, Mehmet (1985). *Atasözleri "Açıklamalı"*. İstanbul: Zafer Matbaası.
55. YURTBAŞI, Metin (1994). *Sınıflandırılmış Türk Atasözleri*, Ankara: Özdemir Yayınları.
56. YURTER, Mahmut (1970). *Atasözleri*, İstanbul: Oda Yayınları.

2.1.2.2. Makaleler:

1. AKTAŞ, Aziz. "Atasözleri". *Emel Dergisi*: 18. sayı 1963, 38. sayı 1984.
2. AKÜN, Ömer Faruk. (Ekim 1949) "Atalar Sözüne Dair". *Şadırvan Dergisi*: 28. sayı.
3. BOZYİĞİT, Ali Esat. "Fıkralı Atasözlerimiz". *Türk Folkloru*. S.30. s.15.

4. ELÇİN, Şükrü. "Türk Dilinde Atalar Sözü". **Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**. C.I. sayı 2.
5. ERDEMİR, Ahmet Muhtar. "Atasözlerinin Psikolojisi". **Erciyes Dergisi**: C.I. Sayı 1. Mart 1938, sayı 4. Haziran 1938.
6. SAKAOĞLU, Saim.(1984) "Atasözleri Eş Mânâlı Olabilir mi?". **Halk Kültürü Dergisi**. S.3.
7. SAKAOĞLU, Saim.(Ocak 1985) "Atasözleri ve Deyimler Bibliyografyası-Ek-". **Türk Folkloru Dergisi**. S. 66. s.12.
8. ÜLKÜTAŞIR, Şakir (Eylül 1962). "Türk Atasözlerinin Menşe ve Mâhiyeti". **Türk Folklor Araştırmaları**. Sayı 158.
9. YUND, Kerim (Eylül 1962). "Atasözleri Üzerine Bir Araştırma". **Türk Folklor Araştırmaları**. Sayı 158.

2.2. İŞLEVSEL KURAMIN TANIMI

İşlevsel Kuram, günümüzde Halkbilimi çalışmalarının en çok tercih edilen teorilerinden biridir. Toplumsal kurum, olay ve olguları, örf ve âdetleri açıklayabilmek için bu öğelerin yerine getirdikleri işlevleri ya da rolleri dikkate almak gerektiği düşüncesi bu kuramın hareket noktasıdır.

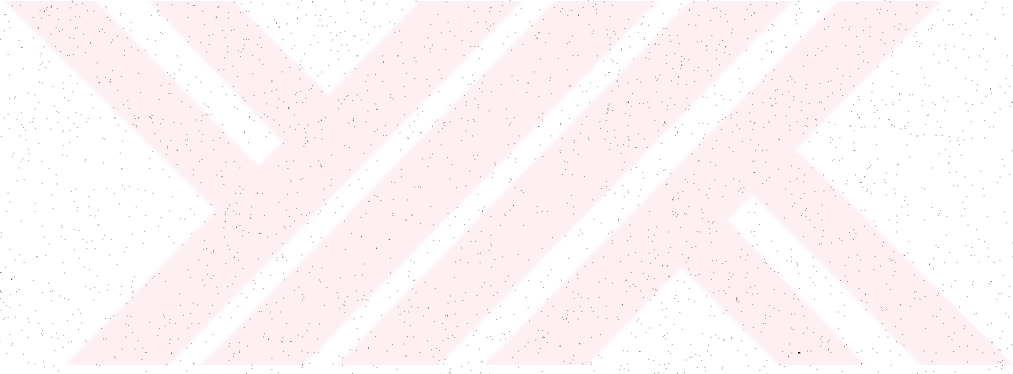
İşlevsel Kuram , halkbilimi çalışmalarına uzun yıllar Amerikan Folklor Kurumu'nda (American Folklore Society) çalışan ve yine yıllarca editörlüğünü yapıp öğrencileriyle birlikte yayın politikalarını kontrolleri altında tuttukları , Amerikan Folklor Dergisi'nde (Journal of Amerikan Folklor) çalışmalarını yayınlayan ve asıl çalışma sahası itibariyle T.Benfey'in "kültürel ödünçleme" kuramı doğrultusunda çalışmalar yapan bir kültürel antropolog olan Franz Boas ve İşlevsel kuramın oluşup gelişmesinde önemli rolleri olan öğrencileri vasıtasıyla girmiş ve daha sonraları kullanımı yaygınlaşmıştır. Yazı diline ve dolayısıyla yazılı kültüre sahip olmayan Yerli Amerikan(Kızılderili kültürleri) ve daha sonra Afrika ve bazı Pasifik kültürlerini inceleyen Boas ve R. Benedict, Margerat Mead ve Melville Hersovits gibi öğrencileri çalıştıkları "sözlü kültür ürünleri" nedeniyle halkbilimi çalışmalarına önemli katkılarda bulunmuşlardır. Bazı halkbilimi tarihçileri tarafından "antropolji eğilimli halkbilimciler" olarak da adlandırılan bu araştırma çizgisi veya okul günümüzde daha çok yukarıda işaret edildiği gibi bir çoğu bir anlamda kurucu ve geliştiricileri arasında buldukları ve modern halkbilimi çalışmalarında yaygın olarak kullanılan "İşlevselcilik Teorisi" başlığı altında yer almaktadır. Bu kuramın kurucuları B.Malinowski (1884-1942) ve birbirinden habersiz olarak yürüttükleri alan araştırmalarının sonucu aynı kuramsal çerçeveyi ileri süren A.Reginald Radcliffe- Brown (1881-1955) dur. (Çobanoğlu, 1999: 213)

Bronislaw Kaspar Malinowski ve Radcliffe Brown'un antropolik çalışmalarıyla işlevselcilik akımı tam olarak doğmuştur. Bu antropologlar ilkel toplumların kültürlerini ilk defa yerinde incelemişlerdir. Malinowski'ye göre her toplumun kendine özgü orijinalliği vardır. Her kültür öğesi bir gereksinimi karşılar, yararlıdır ve zorunludur. Malinowski ortak yaşamın toplumsal, kültürel ve psikolojik öğelerinin beraberce ele alınması gerektiğini söyler. Zira bu öğelerin içlerinden herhangi birisinin , diğerlerinin hepsi dikkate alınmadan anlaşılamayacağı ölçüsünde iç içe geçtiğini belirtiyordu.

Her iki antropolog da toplumdaki birey ve kurumları anlamak için o toplumu veya kültürü bir bütün olarak ele almak gerektiğini söyler. Çünkü toplumun farklı parçaları birbiriyle yakın ilişki içindedir. Örneğin dini inanç ve gelenekleri ancak diğer kurumlarla ilişkisi bağlamında çözümlenebiliriz. Toplumsal bir fenomenin işlevini çözümlemek , o toplumun devamlılığına katkısını ortaya koymak demektir.

Metin Karadağ, “İşlevsel Ekol” olarak adlandırdığı bu kuram hakkında şunları söyler:

“Her ürün ve olayı ister boş inanç ya da geleneksel tipte olsun , isterse sosyal , ekonomik, hukuksal , sanatsal nitelikler gösterebilir, hepsinin ait oldukları toplumda mutlaka bir görevi vardır. Her halk kültürünün toplum içinde bir işlevi olduğunu ileri süren bu görüşe göre , bu ürünlerden herhangi birisi, ilgili kültürün yapısından çıkarılacak olursa o kültürde bir tökezleme olacak ve kültürün işleyişi bozulacaktır. Tıpkı ufak bir vidanın söküldüğünde motorun çalışmasının güçleşmesi hatta olanaksızlaşması gibi. Bu görüşe göre bir halk kültürü unsurunun kökeni önemli değil. Asıl önemli olan , o unsurun ait olduğu toplumdaki görevidir. (Karadağ , 1995: 65)

2.3. MALINOWSKI , KÜLTÜRÜN TANIMI VE İŞLEV TEORİSİ

Atasözleri önemli bir kültür ögesi olduğu için kültürün tanımıyla konuya girmek yerinde olur. Kültür sözü “tohum ekmek” anlamına gelen Lâtincede *cultura*’dan gelir. Kültür, Türkçe Sözlük’te “Tarihi, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada , sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” şeklinde tanımlanmıştır. (TDK Yayınları,(1998) Ankara: 1436).

Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü’nde “Fikir, sanat varlıklarının tümü; gelenek halindeki her türlü yaşayış; muhakeme; zevk, eleştirme yeteneklerini geliştirmiş olma durumu, Kültür ile ilgili kültürel (fr. culturel) sözcüğü kullanılır. Hars, medeniyet de denilen kültür , bir toplulukta hüküm süren ve topluluğun tinsel özelliğini, duyuş ve düşünüş ayrılığını meydana getiren gelenek halindeki her türlü yaşayış, fikir ve sanat varlıklarının bütünüdür. Kültür ulusal bir varlıktır.” (Karaalioğlu, Seyit Kemal (1983) İstanbul: 445)

Daha kapsamlı bir tanım yapmak gerekirse , Çobanoğlu’na göre kültür “Kısmen özerk, kısmen eşgüdümlü kurumların oluşturduğu bir bütündür.....Her bir kültür kendi bütünlüğünü ve kendi kendisine yeterliğini , temel kurumsal ve bütünsel ihtiyaçlarını tam olarak karşılama borçludur. Kültürel kurumların hepsinin ve herbirinin örgütlenmesi yapısal bir yasaya , bir dizi değer ve anlaşmalara dayanır . Gene bunların herbiri içinde yaşayanların genellikle toplumun belli ihtiyaçlarını karşılar, böylece bir işlevi yerine getirir.” (Çobanoğlu, 1999:217)

Malinowski’ye göre kültür:

Kullanım ve tüketim maddelerinden , çeşitli halk gruplarının yapısal hak ve görevlerinden , insan düşünce ve becerilerinden , inanç ve alışkanlıklardan oluşan bir bütündür. İster çok basit, ilkel bir kültürle, ister olağanüstü karmaşık ve gelişmiş bir kültürle uğraşalım, her zaman , büyük, kısmen maddi , kısmen insanlardan oluşan, kısmen de manevi bir aygıtla karşılaşırız; bu aygıt insanın karşı karşıya kaldığı özel ve somut problemlerle başa çıkmasını sağlar. Bu problemler , insanın en çeşitli organik ihtiyaçların boyunduruğunda olan bir bedene sahip olması gerçeğinden ve ona işlemesi için gerekli hammaddeyi vererek hem en iyi dostu , hem de birçok düşman gücü içinde saklayarak en tehlikeli rakibi olan bir çevrede yaşaması olgusundan doğar.....Her kültürde bireyin ve türün organik ya da temel ihtiyaçlarının karşılanması asgari bir koşullar cümlesini dayatır. Beslenme, çoğalma ve hijyen ihtiyaçlarının ortaya koyduğu problemler çözülmek zorundadır. Bunlar, yeni, ikinci ya da yapay bir çevrenin kurulmasıyla çözülür. Öte yandan kültürel bir yaşam standardı ise yeni ihtiyaçların ortaya çıkması , insan davranışının yeni emir ve koşullara zorlanması

demektir. Açık ki bir kuşağın kültür geleneklerinin bir sonrakine aktarılması gerekir. Yetiştirme tarzına ilişkin yöntem ve mekanizmalar her kültürde bulunmak zorundadır, çünkü her kültür eserinin özü işbirliğidir. Her toplulukta kurumların bulunması , törelerin, ahlakın ve yasanın yaptırım uygulaması gerekir. (Malinowski, 1992:66)

Malinowski , kültürün tanımında ele aldığı temel ihtiyaçlar ve bunlara toplumun gösterdiği kültürel tepkileri bir şema haline getirip yedi ana başlıkta toplamıştır. Malinowski, bu şemanın analiziyle “İşlev Teorisi”ni kurmuştur.

Çalışmanın da yöntemini oluşturan bu şema aşağıdaki gibidir.

TEMEL İHTİYAÇLAR	KÜLTÜREL CEVAPLAR
Metabolizma	Beslenme Sistemi
Üreme	Akrabalık
Bedensel Rahatlık	Konut
Güvenlik	Koruma
Hareket	Faaliyetler
Büyüme	Eğitim
Sağlık	Hijyen (Sağlık Bakımı)

Yukarıdaki tabloyla ilgili yorumlarımızı “Temel İhtiyaçlar”ın her bölümünde ayrı ayrı yaptığımız için ilgili açıklamaların tümünü Malinowski’nin kendi görüşleriyle vermeyi uygun bulduk.

1. Beslenme Sistemi: İster en alt ilkelerin , ister en yüksek düzeyde incelenmiş Amerikan ya da Avrupa toplumuna gidelim, hepsinde sofranın ortaklığı olgularıyla karşılaşırız. İnsanlar çoğunlukla ortak bir örtünün üstünde , bu işe ayrılmış bir toprak parçasında, bir ateşin çevresinde , bir masanın başında ya da bir tezgahın kenarında topluca yemek yerler. Her defasında , yemeğin önceden hazırlandığını , yani seçildiğini, pişirildiğini ve tatlandırıldığını buluruz. Sofra adetleri gözetilir ve eylemin toplumsal gerekleri yerine getirilir..... Yemeğin hazırlanması ve hazır tutulması, yenilip bitirilmesinin sağlanması için her zaman bir örgütlenmeye birlikte belli bir yer vardır....Yiyecek maddesi hazırlamak ve dağıtmak için kurulmuş çok karmaşık bir sanayi girişimleri zincirine ayrılmaz bir biçimde bağlıdır ve ancak onun sayesinde olur.....Bir yanda, yiyecek üretiminin , dağıtımının , hazırlanmasının ve yenmesinin tek bir kurum içinde , yani ailede yürüdüğü koşulları vardır. İssiz yerlerdeki çiftlikler çoğu ihtiyaçları için , en azından yiyecek maddeleri bakımından kendi öz üretimlerine dayanmak zorunda kaldıklarında bu durum çok ileri kültürlerle bile gider.....Öte yandan ailenin ve ev idaresinin kendine özgü yapısı , besin alımı süreci için ve genel olarak hazırlama süreci için de grubun başlıca düzenleyici olmasını zorunlu kılar.....Yiyecekleri üretim yöntemleri; basit olsun karmaşık olsun tarım aletleri , av silahları , balık ağları , sepetler, oltalar talep ediliyor.Yiyeceği saklama, depolama ve pişirme yöntemleri de doğal olarak ek bir aygıt gerektiriyor. Kısacası , burada beslenme sistemi diye adlandırılan süreçlerin tüm dizisi , türemiş ama vazgeçilmez zorunlulukların listesine mekanik nesnelere alet ya da makinelerden oluşan bir envanter daha oturtuyor.....Bütün faaliyetler zincirini sürdürümlü çalıştırmak için korunması gereken asgari davranış kuralları , düzenin asgari güvenlik kuralları , asgari kabile yasaları ve töreler. Beslenme süreçlerinde, tohumun ekilmesinden, av hayvanlarının yakalanmasından, ısırmaya , çiğnemeye, yutmaya dek bütün kısmi eylemler normlaştırılmış ve kuralla bağlanmıştır.....Düzenlenmiş davranışın nasıl yaşam bulduğuna ve nasıl korunduğuna bakarsak iki süreç buluruz: eğitim süreci ve otorite süreci. Bu nedenle , eğitim sistemleri, beceriyi, bilgiyi, töreyi ve ahlaki adım öğretme , her kültürde bulunmak zorundadır.....Her öğretimin ardında harekete geçirici güç olarak ve kuralların uygulanmasını sağlamak için bir otorite unsuru gereklidir. Her kültürde bulunan ve eğitimin, ekonominin , adalet mekanizmasının yanında dördüncü araç buyruğu oluşturan bu unsuru politik boyut diye niteleyebiliriz. (Malinowski, 1992:108)

2. Akrabalık: Bu başlık altında üreme süreçlerini topladık.....İnsan yavrusu , en yüksek insan-maymunların bile çok daha uzun bir süre ana babanın korumasına muhtaçtır. Bu nedenle, yeniden-üretim ediminin, yani çiftleşme, gebelik ve doğumun hukuksal olarak temellendirilmiş anne babalığa bağlanmış olmadığı hiçbir kültür yaşayamaz; bu, babayla annenin uzun bir süre boyunca çocuklarına bakmak zorunda oldukları , öte yandan üstlenilen bakım ve çabanın karşılığında belli ayrıcalıklar getiren bir ilişkidir.....Çoğu toplumda eş seçimi bile başlıbaşına bir kurumdur.....Bekâr erkeklere ait klüp ya da evler , evlenecek durumdaki genç kızlar için ayrı konutlar vardır. Delikanlılarla kızların bireysel buluşma ve flört etme olanakları buna bağlıdır. Davranışların, bir çiftin özgürlüklerinin sınırlarının ya da farklı cinsten eşlerin kendi arasındaki ilişkinin kesin olarak belirlenmiş normları var. Düzenlenmiş bu bütün davranış iki eş arasındaki olası evlilik paktına yönelmiştir. Genç insanlar böylelikle birbirlerini tanımış olurlar, birbirlerinin işteki hünerini sınıma , arkadaş olarak niteliklerini ölçme , çok sık olarak da doğrudan cinsel birleşmeye ilişkin fizyolojik özelliklerini tanıma fırsatı bulurlar. Başka kültürlerde eş beğenme kız evinde olur veya her iki ailenin özel düzenlemeleri aracılığıyla gerçekleşir. Eş seçimi her zaman , kendine özgü bir kurum sistemi içinde , ya da zaten var olan evlerin işbirliğiyle köy eğlenceleri, dans , şenlik ya da karnaval biçiminde örgütlenir..... Yeni evli çift gelinin evinde veya damadın ailesiyle otursa bile evlilik akti yeni bir aile kurar. Birleşmeleri mekâna , faaliyete , davranışın kurallarına ve otoriteye bağımlılığa

göre açık seçik ifade edilmiştir.....Her durumda yeni küçük grup yeni bir kuruluşun çekirdeğini oluşturur, bu kuruluşunsa, maddi verileri, yeni evlilerin her iki aileyle ilişkileri, kendi yasal , ekonomik, sosyal konumuna ilişkin kurallar incelenerek betimlenmesi gerekir.....Yeni grup yeniden üretime başlamadan önce de kendi başına kalmaz; tam tersine her iki anne baba eviyle, yerel toplulukla , hatta soyun daha geniş çevreleriyle yakın ilişki içindedir.....Gebelik ve doğum süreciyle birlikte evlilik ana bablığa dönüşür. Gebeye ve kocasına kaçınılmaz türden bir dizi davranış kuralı dayatılır. Bunlar genelde yeni doğacak organizmanın esenliği konusundaki kanılarla gerçekleştirilir, bütün topluluk , özellikle de akrabalar doğum olayıyla ve sayılarının artmasıyla ilgili olduğu için de, hazırlık ayinleri , gebeliğe ve ana babalığın daha sonraki aşamalarına ilişkin ahlak kamuyu ilgilendiren konulardır.....Üreme ihtiyacına kültürün tepkisini anlamak, bu tepkinin bileşenleri olan kurumları –eş seçiminden başlayarak en yaygın akrabalık ayrımlaşmasına değin – sırasıyla ve somut olarak çözümlemeyi gerektirir. (Malinowski, 1992:111)

3. Bedensel Rahatlık: Burada yalnızca optimum beden ısısını güvenceye almak için insanlar tarafından kullanılan giysi, ateş, kapalı mekanlardan yararlanma gibi fiziksel faktörlerin, veya suyla yıkanma gibi bedensel temizlik faktörlerini , dışkı boşaltma için ayrı, özel yerlerin kullanılmasını ele alsak buraya giren yeni kurumları tepki olarak görmekte herhalde biraz güçlük çekerdik.....İnsanlar, bir fırtına sağanak yağmur getirdi diye, hava sıcaklığı birdenbire düştü veya birdenbire arttı diye, suya düşüp veya yağmura yakalanıp sırlıklam olan bir adam bir mağarada veya evde yeniden ısınmak istiyor diye , duruma göre ve arızı olarak bir barınak aramazlar. Ayrıca ne ilkel ne de kültürlü insan , korumaya ihtiyacı olunca bir kürkü , bir postu ya da bir giysiyi hemen elinin altında bulamaz. Bütün bu fiziksel yardımcıları yerleşmiş bir yaşam örgütünün parçası olarak kullanırlar. Barınak, sıcaklık ve temizlik düzenleri sözgelimi evin içersinde bulunabilir. Giysiler ne kadar basit ya da karmaşık olurlarsa olsunlar, kapalı ev ekonomisi durumunda ev grubu içersinde, iş bölümünün bulunduğu topluluklarda ise örgütlenmiş atölye ya da fabrikalarda üretilir. Sağlık kuruluşları özel ya da kamusal olabilir, böylece ya ev idaresinin bir bölümünü oluştururlar ya da komünde, yerel grupta veya sürüde temel bir kamusal unsurdurlar. Göreceğimiz ki her zaman, örgütlü üretimi, belli maddi nesnelere bir kurumda topluşunu, görgüye, temizliğe, mülkiyete ve dinsel-büyüsel tabulara ilişkin kuralları , böyle alışkanlıkları öğretmek ve sürdürmek için grup içinde kullanılan eğitim tarzını araştırmamız gerekir. Ve uğraştığımız şey sosyal ve geleneksel kuralların doğal içtepeleri yolundan saptırmayı, en azından değiştirip standartlaştırmayı hedeflediği bir davranış, kullanımı sınırlayan mülkiyet yasaları olduğu için, burada, böyle durumlarda hep olduğu gibi, yaptırımları koyan, yasaların ihlalini cezalandıran, böylece düzeni ve örgütlü davranışın aksamadan yürütmesini güvenceye alan bir otorite bulmamız gerekir. (Malinowski, 1992: 114)

4. Koruma: Doğal tehlike ya da afetlere karşı, hayvan saldırılarına veya insanların güç kullanmalarına karşı savunma örgütlenmesi, açık ki , aile , komün, klan, yaşlılar sınıfı kabile gibi kurumları ilgilendirir. Bu arada iki önemli düşünce ortaya çıkıyor. Koruma çoğu kez öngörülen ve planlamadan oluşur. Evlerin ya sağlam zemine oturtulması ya da sığ lagünlere ve deniz kıyısına çakılan kazıklar üzerine kurulması; kazık çitler yapılması; hatta met dalgalarına, volkanların püskürmesine veya depreme karşı güvencede olmak için uygun yerin aranması. Bütün böyle öngörülü güvenlik önlemleri biyolojik güvenlik ihtiyacına ve kültüren koruma tepkisine bağlanmalıdır.....Eğitim burada da , büyümekte olan kuşağın hazırlanması , aydınlatılması ve yönlendirilmesi anlamına gelir.....Bu noktada , insan biçimindeki düşmanlara karşı korunmada ilkeliyle gelişimle bütün insanları direnme ve savunma için kendi mücadele güçlerini örgütlemeye iten ana etkeni buluyoruz. Çok belirli oturma ve çok ilkel yaşam koşullarında, eğer toprağa göre nüfus yoğunluğu çok azsa , silahlı bir

örgütlenmeye duyulan ihtiyaç önemsizdir. O zaman bu genel olarak her erkeğin savunma ve saldırı için birkaç basit alete sahip olmasıyla sınırlanır..... Özel askeri örgütlenmelerin gelişmesi ancak çok ilerdeki gelişme aşamalarında olur. Ama bizi burada öncelikle ilgilendiren şey, ister doğa güçlerine , ister hayvanlara, ister insanlara karşı olsun, koruma örgütlenmesinin her zaman kurumlar içinde cisimlendiğidir. Başka bir deyişle , incelememiz gereken şey her durumda yine, maddi veriler, el ürünleriyle donanış, kurallar sistemi, personel örgütlenmesi, böyle örgütlü grupların kendini koruma biyolojik ihtiyacıyla bağlantısı ve kullanılan ekonomik, hukuksal, eğitsel ve politik tekniklerdir. Burada da , yardımlaşmaya güven, tıpkı tehlikeden korkma gibi yine ilkel ve gelişmiş gelenek tarafından yorumlanır, bu kısmen, kazanılmış bilgiyle, kısmen mitolojik veya kişisel inanç ilkeleriyle, kısmen de doğa üstü buyruk veya varlıklara karşı sorumluluk duygusuyla olur. (Malinowski, 1992:115)

5. Faaliyet: Dinlenmiş normal insan organizması harekete ihtiyaç duyar. İnsan doğasının uygarlığa dayattığı çok genel bir emirdir bu. Bu ihtiyacın doyurulması asıl olarak insanın kas faaliyeti olmadan ve sinir sistemini belli bir biçimde işletmeden hiçbirşeye ulaşamamasıyla belirlenmiştir. Bu nedenle , toplumsal ve politik örgütlenmeye bağlı olan bütün bedensel faaliyet gösterme biçimleri, çevrenin keşfedilmesi, diğer topluluklarla ilişki kurma, hepsi, tek bireyin kas gerilimini ve sinirsel enerji fazlasını gösterir. Öte yandan bunların hepsi araçtır, yani başka ihtiyaçların doyurulmasına yönelmiştir. Bunun için de örgütlüdürler, bu da bunların yalnızca kurum olarak betimlenebilecekleri ya da teorik analize yalnız böyle tabi tutulabilecekleri anlamına gelir. Ama, spor, oyun, dans ve şenlikler gibi , kurumsallaşmış ve kararlaştırılmış kas ve sinir etkinliğinin bizzat amaç olduğu , özel olarak bunun için düzenlenip örgütlenmiş faaliyetler de vardır, bunlar biyolojik, psikolojik ve kültürel açıdan toplu incelemeler için geniş bir alan oluşturuyor.....Problemi kurum problemi olarak ortaya koymak, ve oyun, dinlenme faaliyetlerini eğitsel değeriyle ve ekonomik beceriler için hazırlık olma işleviyle, aynı zamanda da yapay diyebileceğimiz belli psikolojik ihtiyaçlarla ilişkisi içinde incelemeliyiz. (Malinowski,1992:116)

6. Eğitim: Betimleme olsun, bilimsel bir teorinin parçası olsun, tümel bir bilimsel analizin yapması gereken şey , kültür sürecinin ve ürünlerinin tüm skalasını temsili bir bireyin – ya da sınıflara, kastlara veya statüye göre temel farklılıkların olduğu yerlerde bir miktar bireyin – yaşamöyküsü üzerine izdüşürmektir. Çoğu etnografik kayıt, ilk ve ileri çocukluk, olgunluk çağı ve yaşlılık gibi tek tek evrelerin betimlemesini verir. Tam bilimsel görüş, açısından , her evrenin genelleştirilmiş betimlemesini vermek o kadar önemli değildir, daha önemli olan, bireyin becerileri adım adım nasıl kazandığını , dili ve kültürünün diğer sembolik anlatım araçlarını kullanmayı nasıl öğrendiğini, olgunluğa erişip kabile yurttaşlığına tam hak kazanır kazanmaz asli üyesi olduğu kurumların durmadan çoğalan dizisi içine nasıl sokulduğunu göstermektedir. Tüm “kültür ve kişilik” problemleri açıkça görülüyor ki buraya giriyor. Bir kez daha belirtelim ki, eğitime ve sosyal intibaka ilişkin tüm kabile sistemlerine işlemek için en iyi yer burasıdır; bu problemin incelenmesi ise , büyük bölümüyle büyümekte olan organizmanın birbiri ardınca ve ağır ağır kurumlar içine alınma biçimini derinlemesine ve kapsamlı bir biçimde değerlendirmekten oluşur. Bu , eğitimin büyük bölümünün kurumlara göre ayrılmış olduğunu gösterir. Bütün sembolik bilgilerin temeli, bilimsel bakışın ilk unsurları, töreye, otoriteye ve ahlaka değer biçme aile içinde öğrenilir. Büyüyen çocuk daha sonra oyun arkadaşlarının grubu içine girer ve yine uyum için âdete ve grubun ya da yaş sınıfının aktif üyesi olduğunda da özel bir eğitimden geçer. Eğitimin en dinamik evreleri çoğu zaman üyeliğe kabul törenlerinde cisimlenir. Ama toplum yaşamının adım adım , durmadan büyüyen , gittikçe karmaşıklaşan öğrenilişi kesintisiz bir süreçtir ve bunu bilmek bize insan örgütlenmesinin, teknolojisinin,

bilgilerinin ve inanç öğretilerinin birçok temel problemi için anahtar verir. (Malinowski, 1992:117)

7. Hijyen: Bu probleme gelince, bunun önce, şimdiye dek işlenmiş olan maddeler içinde organik esenlikle ilgili olarak ne varsa hepsiyle ilişkisini kurmamız gerekir. Böylece, daha önce ele alınmış olan sıhhi düzenlemeler burada ilkelerin sağlık ve büyüsel tehlikeler konusundaki inançları açısından ele alınabilir. Böyle incelemeler dışında etnograf burada temel sağduyudaki asgari sınırı, çıplak kalma, aşırı yorgunluk, tehlikeden ve felaketten kaçma kurallarını , ayrıca belki sınırlı olan ama hiç eksik olmayan ev ilaçları stoğunu da göstermelidir. Ancak çoğu ilkel kültürde kültür tepkisinin bu yanı öncelikle büyü güçlerine ya da cadılığa inançla belirlenmiştir yani belli kişi veya elçilerin insana büyü yoluyla bedensel zarar verme gücüne inançla. Böyle inançların oluşumunun analizine girdiğimizde bu konuyu daha derinlemesine tartışacağız. (Malinowski,1992: 118)

Malinowski'nin kendi açıklamalarından anlaşılacağı üzere yedi temel ihtiyacın veya kültürel cevabın birini diğerinden soyutlamak imkânı hemen hemen yok gibidir. Beslenme olmadan ne akrabalık, ne faaliyet, ne eğitim, ne de sağlık olabilir. Aynı şekilde konut veya barınacak yer olmaksızın ne kendimizi koruyabiliriz, ne de faaliyet gösterebiliriz. Yine sağlığımız olmaksızın ne beslenebiliriz ne herhangi bir faaliyet gösterebiliriz, ne de eğitim-öğretimle ilgilenebiliriz. Görüldüğü üzere, bu bölümlerin birini diğerinden ayrı düşünüp değerlendirmek olası değildir.

3.1. METABOLİZMA - BESLENME SİSTEMİ

Malinowski'nin gruplandırmasının başında yer alan metabolizma ya da onun kültürel cevabı olan besin sağlanması , yaşamın devamı için her canlının mecbur ve mahkûm olduğu gereksinimler listesinin en başında yer alır. Başka bir deyişle beslenemeyen hiçbir canlı - ister mikro organizma, ister makro organizma olsun- yaşayamaz. Bundan dolayı yaşamak için muhakkak besin sağlamalı , sağladığı besini de vücuduna uygun hâle getirip kullanmalıdır. Böylelikle hareket edebilir, koşabilir, oynayabilir, herşeyden önce nefes alabilir, yani yaşayabilir.

Bu zincirin kurulması için de pek çok kademeye ve unsura ihtiyaç vardır. Canlı varlık -ister insanoğlu ister hayvanlar- ihtiyacı olduğu besini ya doğal olarak ya da işlenmiş bir durumda alırlar. Hem gelişmiş toplumlar hem de ilkel topluluklar besinle hep böyle karşılaşmışlardır. Besini tüketmek için bir takım adaba ve âdetlere uymak zorundadırlar. Yalnız ya da kalabalık olsunlar fark etmez, çoğunlukla bir sofraya düzeni söz konusudur. Sofraya oturmak belli davranış kalıplarını kullanmayı gerektirir. Yemek önceden hazırlanmıştır ve yemek için uygun hâle getirilmiştir. Modern dünyada yiyecek ve içecekler -eskiden olduğu gibi- çok yakınıımızda üretim�ebiliyor. Kilometrelerce uzakta hazırlanan bu tüketim maddeleri karmaşık bir dağıtım ağı ile tüketicie ilk günkü temizliğıyle , lezzetli ve kolay bir biçimde sunulabilmektedir.

Bazan da ürün fazlalığı ya da başka nedenlerden ötürü hazırlanan ürün veya yiyecek depolanmak zorunda kalınabilir. Dolayısıyla ürünü depolamak demek onu aynı zamanda korumak demektir.

Besin tüketicie ulaşınca bu zincirin birinci ve önemli kısmı tamamlanmış demektir. İkinci kısmı, canlının bu besini alıp metabolizmasına göre kullanılabilir hâle getirmesidir. Bunun içinde besin maddesini ağızına alması , çiğnemesi, sağlıklı olarak çiğneyebilmesi için tükürük salgılaması , yeteri kadar çiğneyip yutması ve midesinde gerekli işlemleri uyguladıktan sonra bağırsaklarda yararlı olanların emilmesi, kullanılamaz kısmının vücuttan atılması gerekir.

Bu şekilde uzun ve maceralı bir yolculukla tamamlanan besin sağlanması halkasında pek çok kişi görev almaktadır. Bu kişiler sistemli bir biçimde çalışmaz ise halkalarda

eksiklikler doğacağından hayatın esası , özü olan canlının yaşaması , hayatını devam ettirmesi olanaklı olamaz. Öyle olunca da buna bağlı hiçbir işlev yerine getirilemez.

Besin sofraya , masaya ya da ona benzer bir mekana gelmezden önce , tarım âlet ve makinalarıyla ekilmeli, biçilmeli , hasat edilmeli, temizlenmeli, pişmek veya yenmek için hazır hâle getirilmeli ve ulaşım ağına verilmelidir. Bütün bunlar hem makine hem de insan gücüyle yapılmaktadır. Yani yaşamın her alanında olduğu gibi bu önemli alanında da insan faktörü reddedilemez bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Besin maddelerinin temini konusu da ayrıca üzerinde durulması gereken bir durumdur. Besinin tedarik edilmesi ilkel topluluklarda veya geçen yüzyıllarda –ve hatta bugünkü dünyamızın bazı bölgelerinde hala ok ile , yay ile , mızrak ile bıçak ile yapılmaktadır. Modern toplumlarda ise tüfek , oltu , ağ vb. gibi âletler kullanılmaktadır.

Bütün bu zincirin ayrıca sıkı bir kontrolü gerekir. Bu kontroller de yaşa ve yönetmeliklerle sağlanmalıdır. Aksi halde canlılar dünyasının açlık denen çok tehlikeli bir durumla karşı karşıya kalması işten bile doğıldır.

Metabolizma – Beslenme Sistemi'nin alt maddeleri şunlardır:

- 1- Besin üretme (tarım alet ve makinaları)
- 2- Besin sağlanması
- 3- Besin dağıtımı
- 4- Besin alınması
- 5- Besin alma âletleri (çatal , kaşık vs...)
- 6- Elde edilen besinlerin depolanıp korunması
- 7- Besin alma mekanı (sofra,masa,ev,kantin,otel vs...)
- 8- Besin özümsemesi
- 9- Besin sindirmesi
- 10- Sistemin kontrolü

Metabolizma ile ilgili atasözleri içinden seçilenler arasında şunlar sayılabilir:

Her ata binenin bey olmadığı gibi aşa her konanın da yağ olmadığı "*Abdal ata binince bey oldum sanır ; şalgam aşa girince yağ oldum sanır*" sözüyle ; at da kadın da masraf kapısıdır , onlara özen gösterilmeli , iyi bakılmalı tezi garip bir karşılaştırmayla "*At ile*

avradın yediği yadsınmaz.” sözüyle ; insan her zaman bütün isteklerine aynı anda sahip olmayabilir , birine sahip olur diğerini yitirir , onu elde edip, ötekine ulaşamazlığı bal ve parmak karışıklığı ile *“Allah kimine bal verir parmak vermez , kimine parmak verir bal vermez”* sözüyle ; bütün işlerimizi olmasa da mümkün olduğunca her işimizi , sorumluluğumuzu vaktinde yerine getirmenin sağladığı huzuru ve yararı *“Erken kalktım işime , şeker kattım aşıma”* sözüyle , toplumda iş bölümü yapmanın , birlikte yaşamanın getirdiği âdeta bir zorunluluk olduğunu çok güzel bir şekilde *“Ben ağa sen ağa , bu ineği kim sağa”* sözüyle ; her işte , her davranışta ölçüyü kaçırmamak , birini diğerine denk düşürmek gerektiğini *“Katiğini ekmeğine denk etmeyen aç kalır”* sözüyle ; hürriyet ve eşitlik için ne kadar çalışılsa, çabalansa da bunun gerçekleşemeyeceğinin yadsınamaz gerçekliği *“Zengin helvasını baldan pişirir , züğürt derman için pekmez bulamaz”* sözüyle; olmayacak , olamayacak , olması mümkün olmayan istekler için *“Zemheride yoğurt isteyen cebinde bir inek taşır.”* sözüyle ; güzel olanı , hoş olanı , kaliteli olanı göz alanı kullanmak , yemek içmek ve sahip olmak arzusunu *“Bal ile kaymak isteyenın akçasına kıymak gerek”* sözüyle ; insanın çoklukla işlediğini , yaptığını , umduğunu , beklediğini gözlemesini *“Ne doğrarsan aşına , o gelir kaşığına”* sözüyle; yeterince yemek , gerektiği kadar yemek , insan sağlığı için bugün ne kadar önemli ise dün de o kadar önemliydi , gerçeğini *“Az yersen melek olursun , çok yersen helâk olursun”* sözüyle ; bugün üç tehlikeli beyazdan biri görülen tuzu yalın bir dille yemeklerin olmazsa olmaz bir katığı olduğunu *“Her taamın lezzeti tuzdan çıkar , tuz ekmek bulamayan akıbet gözden çıkar”* sözüyle ; insanoğlu rekabette daima eşit şartlarda yarışmayabilir , bazen yarışa bir adım önden bazen de bir adım geriden başlanabilir gerçeğini *“Şeytan ile yemek yiyenin kaşığı uzun olmalı”* sözüyle ne güzel anlatmış.

- 3.1.1. Abdal ata binince bey oldum sanır; şalgam aş a girince yağ oldum sanır.
- 3.1.2. Acı patlıcanı kırağı çalmaz.
- 3.1.3. Acı sirkenin kaseye zararı var.
- 3.1.4. Acı soğan yiyen , ağzının kokusundan belli olur.
- 3.1.5. Acıkan doymam sanır , susayan kanmam sanır .
- 3.1.6. Acıkan ne olsa yer , acıyan ne olsa söyler.
- 3.1.7. Acıkan ne yemez, acıyan ne demez.
- 3.1.8. Acıkmuş kudurmuştan beterdir.
- 3.1.9. Acından kimse ölmemiş
- 3.1.10. Acından öldü” demesinler de “Yemiş çatlamış” desinler
- 3.1.11. Acından ölmüşün mezarı yoktur.
- 3.1.12. Acındırırsan arsız olur, acıktırırsan hırsız.
- 3.1.13. Acıyan çok ama ekmek veren yok.
- 3.1.14. Acıyan uyumuş , acıkan uyumamış.
- 3.1.15. Acıyı tatmayan tatlıyı anlayamaz.
- 3.1.16. Aç aç ile yatınca arada dilenci doğar.
- 3.1.17. Aç adam ahçıyı ayıplar .
- 3.1.18. Aç adam kendini ateşe salar .
- 3.1.19. Aç adama soğuk ok gibi işler .
- 3.1.20. Aç aman bilmez , çocuk zaman bilmez .
- 3.1.21. Aç anansa da kaç.
- 3.1.22. Aç eline geleni yer , tok ağzına geleni der.
- 3.1.23. Aç gezmektense tok ölmek yeğdir
- 3.1.24. Aç kal, topal kal, kör kal, fakat topraksız kalma.
- 3.1.25. Aç olana acı soğan baklava.
- 3.1.26. Aç tavuk kendini arpa ambarında sanır.
- 3.1.27. Aç yaşamaktansa tok ölmek yeğdir.
- 3.1.28. Aç at yol almaz , aç it av almaz.
- 3.1.29. Aça arpa ekmeği etten lezzetli gelir.
- 3.1.30. Aça dokuz yorgan örtmüşler yine de uyuyamamış.
- 3.1.31. Aça kazan astırma , donmuşa öd yaktırma .
- 3.1.32. Aça kuru ekmek bal helvası gibi gelir.
- 3.1.33. Açık ağız aç kalmaz.
- 3.1.34. Açın gözü ekmek teknesinde olur.

- 3.1.35. Açlık ile tokluğun arası bir lokma ekmek.
- 3.1.36. Açlıkta darı ekmeği baldan tatlıdır.
- 3.1.37. Adam adama her zaman gerek olur; iki serçeden börek olur.
- 3.1.38. “Afiyet olsun” demekle deniz suyu içilmez.
- 3.1.39. Ağacın yemişini ye kabuğunu soyma.
- 3.1.40. Ağanın gözü ineği semiz eder.
- 3.1.41. Ağaya hizmetçi oldum , eli hamur karnı aç çıktım.
- 3.1.42. Ağır kazan geç kaynar.
- 3.1.43. Ağız yandıran aşı kaşık tanır.
- 3.1.44. Ağız yemese yüz utanmaz.
- 3.1.45. Ağız yer yüz utanır.
- 3.1.46. Ağız yerse yüz güler.
- 3.1.47. Ağızlan pilav pişmez , yağla pirinç gerek.
- 3.1.48. Ağlaya ağlaya eken güle güle biçer.
- 3.1.49. Ağzı büyük olana kepçe kaşıktır.
- 3.1.50. Ahmağın karnı doyunca çarığına bakar.
- 3.1.51. Ak ayranı ite dökerler, karabiberi ete dökerler.
- 3.1.52. Ak şeker , kara şeker , bir damarı soya çeker.
- 3.1.53. Akara kokara bakma, çuvala girene bak.
- 3.1.54. Akşam bulutu kızarırsa eline abayı al, sabah bulutu kızarırsa eline yabayı al.
- 3.1.55. Akşam olunca kuzu anasını, kuş yuvasını bulur.
- 3.1.56. Akşamdan sonra gelenin aşı ya bir soğan , ya bir söğen.
- 3.1.57. Akşamki aşını sabaha koy aş olur, akşamki işini sabaha koyma iş olur.
- 3.1.58. Al elmaya taş atan çok olur.
- 3.1.59. Alabalığın çorbası olmaz aptal adamın düşüncesi olmaz.
- 3.1.60. Alemin tenceresi kapalı kaynar.
- 3.1.61. Alın teriyle kazanılan para ağız tadıyla yenir.
- 3.1.62. Allah açtığı boğazı aç bırakmaz.
- 3.1.63. Allah dişsizi badem, kulaksıza küpe vermiş.
- 3.1.64. Allah eti dişsizlere verir.
- 3.1.65. Allah kimine bal verir parmak vermez, kimine parmak verir bal vermez.
- 3.1.66. Allah kimisine keş verir diş vermez , kimisine diş verir keş vermez.
- 3.1.67. Allah komşuna kaz versin bize de tavuk.
- 3.1.68. Altın yumurtlayan tavuk kesilmez.

- 3.1.69. Ambara girinceye kadar ekin sahibinin değildir.
- 3.1.70. An beni bir kozla , o da çürük çıksın.
- 3.1.71. Ana ile kız , helva ile koz.
- 3.1.72. Analık kara yamalık , çorba pişirmiş suyu bulanık.
- 3.1.73. Anam ekmeğine kuru, ayranına duru demem.
- 3.1.74. Anamın aşı tandırımın başı.
- 3.1.75. Anası soğan , babası sarımsak , kendi gülbeşeker çıktı.
- 3.1.76. Arap doyuncaya kadar yer; acem de çatlayıncaya kadar.
- 3.1.77. Arı kahrı çekmeyen , balın kahrın ne bilsin.
- 3.1.78. Arık etten yağlı tirit olmaz.
- 3.1.79. Arık tavuktan tatsız tirit olur.
- 3.1.80. Arının dikenini gördüm , balından el çektim.
- 3.1.81. Arısını söndüren balını yer.
- 3.1.82. Arkadaşını köyden , ekmeğini evden al.
- 3.1.83. Armudu soy ye , elmayı say ye.
- 3.1.84. Armudun önü , kirazın sonu.
- 3.1.85. Armudun sapı var üzümün çöpü.
- 3.1.86. Armut ağacı elma vermez.
- 3.1.87. Armut piş , ağzıma düş.
- 3.1.88. Arpa eken buğday biçmez.
- 3.1.89. Arpa unun yoksa tatlı dilinde mi yok ?
- 3.1.90. Arpa unundan kadayıf olmaz.
- 3.1.91. Arpa verilmeyen at kamçı zoruyla yürümez.
- 3.1.92. Arpadan da un olur ama yufkası açılmaz.
- 3.1.93. Arta kalsın onun aşı da başı da .
- 3.1.94. Asıl azmaz , bal kokmaz.
- 3.1.95. Asıl ile taş taşı , bed asıl ile yeme aşı.
- 3.1.96. Aş taşınca kepçeye paha olmaz.
- 3.1.97. Aşı pişiren yağ olur, gelinin yüzü ağ olur.
- 3.1.98. Aşın tadı tuz amma çanakla yenmez.
- 3.1.99. Aşından yemedim tütsüsünden kör oldum.
- 3.1.100. Aşını arayan , eşini bulan işini bilir.
- 3.1.101. Aşısız bağdan, otsuz dağdan ne beklenir.
- 3.1.102. Aşıya zor deme acı meyveleri yeme.

- 3.1.103. Aşure yemeye giden kaşığı taşıır.
- 3.1.104. At ile avradın yediği yadsınmaz.
- 3.1.105. Ateş olmayınca kazan kaynamaz.
- 3.1.106. Avradı eri saklar , peyniri deri.
- 3.1.107. Avradın yediği giydiği gibi olsa vay haline.
- 3.1.108. Avrat kıtlık , çoban yokluk bilmez.
- 3.1.109. Avrat var arpa ununu aş yapar, avrat var buğday unundan keş yapar.
- 3.1.110. Ay ışığında ceviz silkilmez.
- 3.1.111. Ayran içmeye geldik , ara açmaya gelmedik.
- 3.1.112. Ayrana giden , çömleğin arkasından tutmaz.
- 3.1.113. Ayranı içmeli amma hopurdattmamalı.
- 3.1.114. Ayranı yok içmeğe , gümüş köprü ister geçmeğe.
- 3.1.115. Az bağıın üzümü az olur.
- 3.1.116. Az el aş kotarır, çok el iş kotarır.
- 3.1.117. Az eli aştta gör, çok eli işte gör.
- 3.1.118. Az tamah çok ziyan getirir.
- 3.1.119. Az uyku , az yemek , insanı eder melek ;çok uyku , çok yemek , insanı eder helak.
- 3.1.120. Az ye , az uyu.
- 3.1.121. Az ye , çok şükret.
- 3.1.122. Az yersen melek olursun , çok yersen helak olursun.
- 3.1.123. Az yiye az uyur , çok yiye güç uyur.
- 3.1.124. Aza kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz.
- 3.1.125. Azıcık aşım , kaygısız başım.
- 3.1.126. Azığı olan yorulmaz.
- 3.1.127. Azıksız yola çıkanın iki gözü el torbasında kalır.
- 3.1.128. Baba ekmeği zindan ekmeği , koca ekmeği meydan ekmeği.
- 3.1.129. Baba oğluna bir bağ bağışlamış , oğul babaya bir salkım üzümü vermemiş.
- 3.1.130. Babamın öleceğini bilseydim tuz ile değiştirdim.
- 3.1.131. Bağ babadan, zeytin dededen kalmalı.
- 3.1.132. Bağ çapa ister , tarla saban .
- 3.1.133. Bağ demiş ki “Bak bana bakayım sana”
- 3.1.134. Bağ dua değil , çapa ister.
- 3.1.135. Bağa bak üzüm olsun , yemeğe yüzün olsun.

- 3.1.136. Bağcıya pekmez satılmaz.
- 3.1.137. Bağda erik var selamünaleyküm , bağda erik yok selamünaleyküm yok.
- 3.1.138. Bağdaki bağdan , sürekli sürüden yer.
- 3.1.139. Bağırsız bahçesiz rençber, tuzsuz aş yiyene benzer.
- 3.1.140. Bahçivana pırasa satılmaz.
- 3.1.141. Bakarsan bağ olur , bakmazsan dağ.
- 3.1.142. Bakkal findığıyla yar sevilmez.
- 3.1.143. Bakla değıl , vakitsiz baklava olsa yenmez.
- 3.1.144. Baklavanın üstüne işkembe çorbası içilir mi?
- 3.1.145. Bal bal demekle ağız tatlanmaz.
- 3.1.146. Bal eski petekten yenir.
- 3.1.147. Bal ile kaymak isteyenın akçasına kıymak gerek.
- 3.1.148. Bal ile kaymak yenir, ama her keseye göre değıl.
- 3.1.149. Bal olan yerde sinek de olur.
- 3.1.150. Bal tutan parmağıını yalar.
- 3.1.151. Bal yiyen baldan bıkar.
- 3.1.152. Bal yiyen belasını çekmek gerek.
- 3.1.153. Balcı kızı daha tatlı.
- 3.1.154. Balcıya pekmez satılmaz.
- 3.1.155. Balı dibinden yağı yüzünden.
- 3.1.156. Balı karıştıran parmağıını yalar.
- 3.1.157. Balı olan bal yemez.
- 3.1.158. Balı olandan pekmez esirgenmez.
- 3.1.159. Balı, parmağı uzun yemez, kısmetlisi yermiş.
- 3.1.160. Balığa giden dönmeden tava ateşe konmaz.
- 3.1.161. Balık “Çok konuşurum ama ağızım su dolu” demiş.
- 3.1.162. Balık ağa girdikten sonra akli başına gelir.
- 3.1.163. Balık avlayan elbette ıslanır.
- 3.1.164. Balık baştan avlanır.
- 3.1.165. Balık demiş ki “Etimi yiyen doymasın, avımı yapan onmasın!”
- 3.1.166. Balık kılçığıdır, ne yenir ne yutulur.
- 3.1.167. Balık suda , gözü dışta.
- 3.1.168. Balık tutanın paçası ıslanır.
- 3.1.169. Balıkla misafir üç günlük oluncaya kadar.

- 3.1.170. Balın sahibi arıdır.
- 3.1.171. Balını ye arısını sorma.
- 3.1.172. Balını yiyen kepeğini taşır.
- 3.1.173. Ballı pide , yeniçeriye yumuşatır.
- 3.1.174. Balsız kovanda arı durmaz.
- 3.1.175. Baş bostanda bitmez.
- 3.1.176. Başak büyüdükçe boynunu eğer .
- 3.1.177. Başaran bal yer , başaramayan yal yer.
- 3.1.178. Becer de bal ye.
- 3.1.179. Bedava sirke baldan tatlıdır.
- 3.1.180. Bela çekmeyince bal yenmez.
- 3.1.181. Ben ağa sen ağa , bu ineği kim sağa?
- 3.1.182. Ben isterim bacımdan , bacım ölür acımdan.
- 3.1.183. Bende kırk yıllık sirke var “diyenden biraz sirke istemişler, “Eğer her isteyene verseydim bende kırk yıllık sirke kalırmıydı” demiş.
- 3.1.184. Bereket sabanın ucundadır.
- 3.1.185. Beslemeden kadın olmaz, gül ağacından odun olmaz.
- 3.1.186. Bey aşısı borç düğün aşısı ödünç.
- 3.1.187. Beylik fırın has çıkarır.
- 3.1.188. Beylik kaşık aşsız; kârgir bina taşsız olmaz.
- 3.1.189. Bezir yağından pilav pişer ama yenmez.
- 3.1.190. Bildiğin ayranı bilmediğin yoğurda değişme.
- 3.1.191. Bilinmedik aş , ya karın ağrıtır ya baş.
- 3.1.192. Bir “yemem” diyenden bir de “oturmam” diyenden kork.
- 3.1.193. Bir ağacın dibinde bir sürü barınır.
- 3.1.194. Bir avuç altının olacağına bir avuç toprağın olsun.
- 3.1.195. Bir avuç tarhanan varsa da erbabına pişir.
- 3.1.196. Bir çingeneyi dokuz mahalle doyuramamış.
- 3.1.197. Bir dönüm güzlük, on dönüm yazlığa bedeldir.
- 3.1.198. Bir elde iki karpuz bulunmaz.
- 3.1.199. Bir fiçı sirkeden ziyade, bir damla bal ile sinek tutulur.
- 3.1.200. Bir karıyla bir koca , helva yerler her gece.
- 3.1.201. Bir kaşıkla dokuz çoban yemişler , birinin ağzı boş kalmamış.
- 3.1.202. Bir kişinin yiyeceği ile iki kişi de olur ama ikisi de aç kalır.

- 3.1.203. Bir tencere kaynıyor, amma içinde et mi dert mi kaynıyor.
- 3.1.204. Bir tutam t deveyi yardan uçurur.
- 3.1.205. Bir ye bin ukret .
- 3.1.206. Bir zeytin verir ağzına , bir tulum tutar ardına.
- 3.1.207. Biri eker, biri biçer.
- 3.1.208. Bitmeyen yere ekilmez.
- 3.1.209. Biz leblebi deyince pazar savulur.
- 3.1.210. Biz ondan yoğurt umarız , o bizden ayran umar.
- 3.1.211. Bizim arık sizin çorba içinde , sizin tavuk bizim torba içinde.
- 3.1.212. Bizim tavuk bir yumurtlar yedi mahalle doyar.
- 3.1.213. Boğaz derdi her dertten üstündür.
- 3.1.214. Boğaz yediğini inkar eder.
- 3.1.215. Boğaz yediğini istemez de gözünün grdgn ister.
- 3.1.216. Boğazı büyük olanın dostu olmaz.
- 3.1.217. Bol bol yiyen bel bel bakar.
- 3.1.218. Borca arap içen iki kere sarhoş olur.
- 3.1.219. Borç bini atıktan sonra baklava ye.
- 3.1.220. Borçlu ekini yeilken biçer.
- 3.1.221. Bozacıya boza satılmaz.
- 3.1.222. Bu hamur çok su götürür.
- 3.1.223. Bugün az yersen yarın da yersin.
- 3.1.224. Bugünkü yumurta yarınki tavuktan iyidir.
- 3.1.225. Buğday baak verince , orak pahaya çıkar.
- 3.1.226. Buğday ekmeğin yoksa , buğday dilin de mi yok?
- 3.1.227. Buğday Hicaza giderken arpaya “İnce yufkaya karışma” demiş.
- 3.1.228. Budayı komuna sat varır da bazlamasını yersin.
- 3.1.229. Budayım var deme ambara girmeyince , oğlum var deme yoksulluğa dmeyince.
- 3.1.230. Budayla koyun, geri yamı oyun.
- 3.1.231. Buhara’da pien pilavın kokusu buraya gelmez.
- 3.1.232. Bulaık akam yalvarır , sabah yalvartır.
- 3.1.233. Buldun bir börek , sahibi nene gerek.
- 3.1.234. Bütün yumurtalarını bir sepete koyma.
- 3.1.235. Büyük balık kk balığı yutar.

- 3.1.236. Büyük lokma ye de büyük söyleme.
- 3.1.237. Can boğazdan gelir.
- 3.1.238. Cansız koyundan süt sağılmaz.
- 3.1.239. Cevizle ekmek yemesi, güzelle muhabbet etmesi güzel olur.
- 3.1.240. Cihanın kahrını çekenden sor, zehrin acısını içenden.
- 3.1.241. Cins horoz yumurtada öter.
- 3.1.242. Çağrılmayan yere börekçi ile çörekçi gider.
- 3.1.243. Çalışan ekmeğini taştan çıkarır.
- 3.1.244. Çalışmayanın kazanı kaynamaz.
- 3.1.245. Çamur olmazsa hamur olmaz.
- 3.1.246. Çanağına ne doğrarsan , kaşığına o çıkar.
- 3.1.247. Çanak çanağa değer kırılır.
- 3.1.248. Çarşıdaki ete soğan doğrama.
- 3.1.249. Çavdar unundan baklava olmaz.
- 3.1.250. Çaydaki balığa yağ kızartma.
- 3.1.251. Çift edersen bağlanırsın, bağ edersen eğlenirsin.
- 3.1.252. Çiftçi isen nadası üçle , koyuncu isen ağılda kışla.
- 3.1.253. Çiftçi üç şeyden zengindir; arıdan , karıdan , darıdan.
- 3.1.254. Çiftçinin ambarı sabanın ucundadır.
- 3.1.255. Çiğ et getirir; çiğ ekmek dert getirir.
- 3.1.256. Çiğnmeden ekmek yenmez.
- 3.1.257. Çiğnmeden yutulmaz.
- 3.1.258. Çingene manda malaklayıncaya kadar sabretmiş de süt pişinceye kadar sabretmemiş.
- 3.1.259. Çitsiz bağ , olur dağ.
- 3.1.260. Çobanın gönlü olursa tekeden yağ çıkarır.
- 3.1.261. Çocuğum yok ağlayacak , çorbam yok taşacak.
- 3.1.262. Çocuk ekmeği dolapta bitiyor sanır.
- 3.1.263. Çocukla yoğurt yiyen ağzına gözüne bulaştırır.
- 3.1.264. Çok arpa atı çatlatır.
- 3.1.265. Çok bağ sahibini batırır.
- 3.1.266. Çok ye ol helak, az ye ol melek.
- 3.1.267. Çok yemek adamı az yemekten koyar.
- 3.1.268. Çok yiyen ahmak olur.

- 3.1.269. Çok yiyen çoban olur, az yiyen adam olur.
- 3.1.270. Çok yiyende sağlık, çok uyuyanda akıl, çok söyleyende gerçek olmaz.
- 3.1.271. Çok yiyeyim diyen aç kalır.
- 3.1.272. Çorak yere tohum ekilmez.
- 3.1.273. Çorbayı içen kaşığı yanında taşır.
- 3.1.274. Çömlek ana yüreği , tencere baba yüreği.
- 3.1.275. Çömlek taşa dokunsa vay çömleğin haline , taş çömleğe dokunsa yine vay çömleğin haline.
- 3.1.276. Çömlekçi suyu saksıdan içer.
- 3.1.277. Dadandı dayım köfteye , yine gelir haftaya.
- 3.1.278. Dağ başına harman yapma , savurursun yel için , sel önüne değirmen yapma, öğütürsün sel için.
- 3.1.279. Dağa ekmeksiz, aşsız, arkadaşsız çıkma.
- 3.1.280. Dağda bağı olanların çakaldan davası eksik olmaz.
- 3.1.281. Dağda bağın var , yüreğinde dağın var.
- 3.1.282. Dağdaki tavşanın suyu ocağa vurulmaz.
- 3.1.283. Daldaki elmaya kırk kişi taş atar, kısmet kiminse onun olur.
- 3.1.284. Damakla ezilen yanakta belli olur.
- 3.1.285. Darı unundan baklava , incir ağacından oklava olmaz.
- 3.1.286. Dayak gördün mü kaç, sofraya gördün mü otur.
- 3.1.287. Dedesi koruk yemiş , torununun dişi kamaşmış.
- 3.1.288. Dediler “Molla , aş gidiyor “ dedi “Bana ne?” Dediler “Size gidiyor” Dedi “Sana ne?”
- 3.1.289. Değirmen تنها iken ununu öğüt.
- 3.1.290. Değirmencinin derdi su , müşterinin un.
- 3.1.291. Değirmenden gelenden poğaça umarlar.
- 3.1.292. Deli ile helva yemekten , uslu ile savaş yeğdir.
- 3.1.293. Delik kapta su durmaz.
- 3.1.294. Deliye bal tattırılmışlar, çarşıda katran bırakmamış.
- 3.1.295. Deliye beş paralık köpük helvasıyla aldatırlar.
- 3.1.296. Dene deneye eş olur, dene dene bir kaşık aş olur.
- 3.1.297. Deniz suyu ne içilir ne geçilir.
- 3.1.298. Denizdeki balığın pazarlığı olmaz.
- 3.1.299. Derede tarla sel için, tepede harman yel için.

- 3.1.300. Dervişe “Bağdat’ta pilav var “ demişler “Yalan değilse irak değil” demiş.
- 3.1.301. Dervişe “Git” demezler , lokmasını keserler.
- 3.1.302. Deve boynuz ararken kulaktan olmuş.
- 3.1.303. Devlet oğul, mal tahıl, mülk değirmen.
- 3.1.304. Dibi görünmeyen kuyudan su içme.
- 3.1.305. Dibi görünmeyen sudan geçme tasta su içme.
- 3.1.306. Dilencinin torbası dolmaz.
- 3.1.307. Doğduğun yere bakma, doğduğun yere bak.
- 3.1.308. Dost dost için kokmuş tavuk yer.
- 3.1.309. Dost ile ekmeği incecik uzunca yemek gerek.
- 3.1.310. Dost ile ye iç , alışveriş etme.
- 3.1.311. Dost lokması bahaneyle yenir.
- 3.1.312. Dua ile peynir gemisi yürümez.
- 3.1.313. Dut kurusuyla yar sevilmez.
- 3.1.314. Düğün aşısı savulduktan sonra gelen , vah vah yer.
- 3.1.315. Dünya kazan biz kepçe.
- 3.1.316. Düşman ekmeğinden dostun şamarı yeğdir.
- 3.1.317. Düşmana ekmeği yağla da ver.
- 3.1.318. Ek tohumun hasını , çekme yiyecek yasını.
- 3.1.319. Ekin eden hasat umar.
- 3.1.320. Ekin sapta tane harmanda belli olur.
- 3.1.321. Ekinci çiftinde gerek.
- 3.1.322. Ekinci dokuzu harcamazsa on eline geçmez.
- 3.1.323. Ekinci kırk yılda biter, bezirgan kırk günde.
- 3.1.324. Ekini ambarda , karını mezarda methet.
- 3.1.325. Ekinin olmuşunu dererler.
- 3.1.326. Ekinini gök yiyen harman vakti aç kalır.
- 3.1.327. Ekinsiz başak dik durur.
- 3.1.328. Ekme bitmeyen yere , harc etme gelmeyen yere.
- 3.1.329. Ekmeği aç ver , parayı muhtaca ver.
- 3.1.330. Ekmeği kessem yarım olur, kimi alsam karım olur.
- 3.1.331. Ekmeğin kestiğini kılıç kesmez.
- 3.1.332. Ekmeğini ekmeğe ver , bir ekme de üste ver , yarısını yerse helal olsun.
- 3.1.333. Ekmeğini katığına denk eden muhtaç olmaz.

- 3.1.334. Ekmeğini kendi yiyen sofrasını kendi kaldırır.
- 3.1.335. Ekmek bile çiğnemedi yutulmaz.
- 3.1.336. Ekmek boğazda kalırsa su, su boğazda kalırsa kefen.
- 3.1.337. Ekmek bulamaz yemeğe itinin adını gümüş koyar.
- 3.1.338. Ekmek bulursan yanaş , kavga görürsen kaç.
- 3.1.339. Ekmek ekmeğin mayası , gelin kaynananın dayası.
- 3.1.340. Ekmek kazanmayan ekmeğin kıymetini bilmez.
- 3.1.341. Ekmek veren el ısırılmaz.
- 3.1.342. Ekmek yayanın atıdır.
- 3.1.343. Ekmekle oynayanın ekmeğiyle oynanır.
- 3.1.344. Ekmekten kaşık olur ama her yoğurdun hakkına değil .
- 3.1.345. Ekşi yemedim ki kursağım ağrısın.
- 3.1.346. El adamın öğüdünü verir ekmeğini vermez.
- 3.1.347. El ağzı ile çorba içilmez.
- 3.1.348. El dil verir ama meme vermez.
- 3.1.349. El kazanı ile aş kaynamaz.
- 3.1.350. El sana taşla vurursa , sen ona ekmekle vur.
- 3.1.351. El yağın yedi , biz ayranımı içtik.
- 3.1.352. Elden gelen öğün olmaz , o da vaktinde bulunmaz.
- 3.1.353. Eli ile hamur ovalar , gözü ile dana kovalar.
- 3.1.354. Elin eliyle bal yiyen yüzüne gözüne bulaştırır.
- 3.1.355. Elin gözü deveyi çömleğe insanı mezara sokar.
- 3.1.356. Elin türlü taamından bizim tarhanımız yeğdir.
- 3.1.357. Eline vur ekmeğini ağzından al.
- 3.1.358. Elinle koparamadığını dişinle kemir.
- 3.1.359. Elmanın biri bin kuruşa ise gene say; hıyarın biri bir paraya ise gene soyma.
- 3.1.360. Elmanın dibi göl , armudun dibi yol olmalı.
- 3.1.361. Elmanın iyisini aylar yer.
- 3.1.362. Elmanın okkası bin kuruşa ise yine soy; armudun bini bir paraya ise yine soyma.
- 3.1.363. Elmayı çayıra armudu bayıra dikmeli.
- 3.1.364. Elti eltiye eş olmaz, arpa unundan aş olmaz .
- 3.1.365. Emeksiz yemek olmaz.
- 3.1.366. Er ekmeği meydan ekmeği.

- 3.1.367. Er ekmeği minnetsiz.
- 3.1.368. Er emekli olursa , kadın yemekli olur.
- 3.1.369. Er lokması er kursağında kalmaz.
- 3.1.370. Erbab ol , pilav ye.
- 3.1.371. Erine göre bağla başını , tencerene göre kaynat aşını.
- 3.1.372. Erkeğin kalbine giden yol midesinden geçer.
- 3.1.373. Erkek iş başında , kadın aş başında belli olur.
- 3.1.374. Erkeklerin ömrü kız deye deye , kadınların ömrü tuz deye deye geçer.
- 3.1.375. Erken eker erken biçer.
- 3.1.376. Erken ekme don alır, geç kalma yer kurur.
- 3.1.377. Erken kalktım işime , şeker kattım aşıma.
- 3.1.378. Erteki tane pirinçten bugünkü bulamaç yeğdir.
- 3.1.379. Eşini , işini , aşını bil.
- 3.1.380. Et giren yere dert girmez.
- 3.1.381. Et görmeyen adam çiğere bayılır.
- 3.1.382. Et kanlı gerek yiğit canlı.
- 3.1.383. Et kemiksiz üzüm çöpsüz olmaz.
- 3.1.384. Et kokarsa tuz katılır , tuz kokarsa ne yapılır.
- 3.1.385. Et ye , su iç , ağzın dönsün bala; bal ye , su iç , ağzın dönsün yala.
- 3.1.386. Et yiyenin eti yenmez.
- 3.1.387. Eti yer kemiğine göz diker.
- 3.1.388. Evinde yok darı geçer oturur yukarı.
- 3.1.389. Evvel taam , sonra kelam.
- 3.1.390. Fakirin ekmeği çavdar , ineği keçidir.
- 3.1.391. Farzdan evvel farz var; namazdan evvel boğaz var.
- 3.1.392. Fazla aş ya karın ağrıtır ya baş.
- 3.1.393. Fazla aştan sakın , olursun hayvana yakın.
- 3.1.394. Felek kimine kavun yedirir kimine kelek.
- 3.1.395. Fırın kızmayınca ekme pişmez.
- 3.1.396. Fırındaki baklavada kapıdaki köpeğin gözü var.
- 3.1.397. Filan yerde kazan var diyorlar ; varsan bakraç da bulunmaz.
- 3.1.398. Fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar.
- 3.1.399. Gece uyanıp su içilmez , içilse dertten geçilmez.
- 3.1.400. Geçimim geçim olsun da , oturduğum yer samanlık köşesi olsun.

- 3.1.401. Gelecek deveden , gelen tavuk yeğdir.
- 3.1.402. Gelecek kazdan gelen tavuk yeğdir.
- 3.1.403. Gezen kurt aç kalmaz.
- 3.1.404. Gidip gelmek gönüllerin sevgisi, yiyip içmek gönüllerin çivisi.
- 3.1.405. Gönlüm yok yemeğe , un sererim ipe.
- 3.1.406. Gördün bir yemek daha ne demek.
- 3.1.407. Göz gördüğünü , ağız yediğini ister.
- 3.1.408. Gözü aç olanın karnı tok olmaz.
- 3.1.409. Gözü tanede olan kuşun ayağı tuzaktan kurtulmaz.
- 3.1.410. Güler yüzlü sirke satıcısı, ekşi yüzlü bal satıcısından çok kazanır.
- 3.1.411. Gündüzün uçamayan sinek , gece ayrana düşermiş.
- 3.1.412. Güzellik ekmeğe sürülüp yenmez.
- 3.1.413. Hafif kaynayan tencerenin dibi tutmaz.
- 3.1.414. Hamsi kurban olur mu? Kanı da var canı da!
- 3.1.415. Hamur yoğuruluşundan, kına karılışından belli.
- 3.1.416. Hamurdan artar da çamurdan artmaz.
- 3.1.417. Hamurum ekşi diyen olmaz.
- 3.1.418. Hancı tavuğu yolcu atının arpasıyla geçinir.
- 3.1.419. Hanımın hısmı gelince oklava tıklar tıklar , beyin hısmı gelince takır takır.
- 3.1.420. Haram mal karın doyurmaz, doyursa da devamlı olmaz, olsa da hayırlı olmaz.
- 3.1.421. Harman döğen öküzün ağızı bağlanmaz.
- 3.1.422. Harman savurdu , ama deneyi yele aldırdı.
- 3.1.423. Harman sonu dervişlerindir.
- 3.1.424. Harman yel ile düğün el ile.
- 3.1.425. Harmanı biz dövdük mahsülü başkaları aldı.
- 3.1.426. Harmanı olmayanın dermanı olmaz.
- 3.1.427. Hasta çorbası tasta.
- 3.1.428. Hasta hasta çorba komaz tasta
- 3.1.429. Hastaya çorba sorulur mu?
- 3.1.430. Hatır için çiğ tavuk da yenir.
- 3.1.431. Hayvan yer içer konuşmaz , insan yer içer konuşur.
- 3.1.432. Helal kazanç ile yağlı pilav yenmez.
- 3.1.433. Helal süt emmiş başkadır.

- 3.1.434. Helva demeden ağız şirin olmaz.
- 3.1.435. Helva demesini de bilirim halva demesini de .
- 3.1.436. Helva şirin , nefis kafır.
- 3.1.437. Hem karnın tok olsun, hem çörek bütün nasıl olur bu?
- 3.1.438. Hem şiş yağlanmalı, hem kebab pişmeli.
- 3.1.439. Her ağacın meyvesi olmaz.
- 3.1.440. Her ağaçtan kaşık olmaz.
- 3.1.441. Her arı bal yapmaz.
- 3.1.442. Her karnıktan şeker çıkmaz .
- 3.1.443. Her kaşığın kısmeti bir olmaz.
- 3.1.444. Her kuş uçar bir şey olmaz, bildircin uçarsa aşağı alırlar.
- 3.1.445. Her kuşun eti yenmez.
- 3.1.446. Her meyve mevsiminde yenir.
- 3.1.447. Her öğün geçmiş akşam öğünü geçmemiş.
- 3.1.448. Her taamin lezzeti tuzdan çıkar, tuz ekmek bilmeyen akıbet gözden çıkar.
- 3.1.449. Her topraktan testi olmaz.
- 3.1.450. Her üzüm tanesinde bir şeytan var.
- 3.1.451. Her üzümün dibinde bir çöpü vardır.
- 3.1.452. Her yemişin bir tadı var.
- 3.1.453. Her yiğidin bir yoğurt yişi vardır.
- 3.1.454. Her yumurta beyaz değil.
- 3.1.455. Her yumurtadan civciv çıkmaz.
- 3.1.456. Hergün baklava börek yense bıklır.
- 3.1.457. Hergün papaz pilav yemez.
- 3.1.458. Hergün papaz yağlı yemez.
- 3.1.459. Herkesin hamuru ekmeğine göredir.
- 3.1.460. Hırsızın balı yenmez.
- 3.1.461. Hırsızlık bir ekmekten , kahpelik bir öpmekten.
- 3.1.462. Hiç kimse “yoğurdum kara” demez.
- 3.1.463. Hoca , doyduktan sonra kırk armut yemiş , “Onun da yeri başka” demiş.
- 3.1.464. İçi dışına uymayan kabak , öküzlere yalak.
- 3.1.465. İçi dışına uymayan karpuz eşek ağzı sulandırır.
- 3.1.466. İçme namert elinden su , ab-ı hayat olsa da!...

- 3.1.467. İhtiyar deme , genç deme, evde kadın bulunsun ; arpa deme , darı deme , evde unun bulunsun ; çalı deme , çırpı deme , evde odunun bulunsun.
- 3.1.468. İki baş bir kazanda kaynamaz.
- 3.1.469. İki çapa bir su yerini tutar.
- 3.1.470. İki dişin arasından çıkan dünyaya yayılır.
- 3.1.471. İki karılı bittin , iki analı süttten ölür.
- 3.1.472. İki karpuz bir koltuğa sığmaz.
- 3.1.473. İki kişi arasında pişen ya tuzlu olur ya tuzsuz.
- 3.1.474. İki kişiye bir börek , üçüncüye ne gerek.
- 3.1.475. İki koç başı bir tencerede pişmez.
- 3.1.476. İki pılav arasında bir su gerek.
- 3.1.477. İki su bir ekmek yerini tutar.
- 3.1.478. İki testi tokuşunca biri elbet kırılır.
- 3.1.479. İncir babadan , zeytin dededen.
- 3.1.480. İneğin sarısı, toprağın karası.
- 3.1.481. İnsan doğduğu yerde değil doyduğu yerde.
- 3.1.482. İnsan gurbete bir dilim ekmekle çıkar da , bir torba ekmekle dönmez.
- 3.1.483. İnsan kalabalıkta pılav yiyeceğine, tenhada kötek yesin daha iyi.
- 3.1.484. İnsan inat için kırk batman tuz yer.
- 3.1.485. İnsanın söylemezinden suyun şarlamazından korkulur.
- 3.1.486. İstanbul'da darısı olanın İzmir'de karısı olmaz.
- 3.1.487. İstek olmayınca yemeğin tadı olmaz.
- 3.1.488. İsteksiz bakla değil baklava bile yenmez.
- 3.1.489. İş olan yerde aş olur.
- 3.1.490. İşkembeci kazanından diba çıkmaz.
- 3.1.491. İşlemeyen dişlemez.
- 3.1.492. İştah dişin dibindedir.
- 3.1.493. İştah olmayınca taamin tadı olmaz.
- 3.1.494. İşten artmaz dişten artar.
- 3.1.495. İt de semiz ama eti yenmez.
- 3.1.496. İyi aşçı , güzel aşçı kendi pişirir kendi yer , kendi karpuzunu kendi keser.
- 3.1.497. İyiliğin ekmeği gökyüzünde, kötülüğün ekmeği dizinin dibinde.
- 3.1.498. Kabak deyip de geçme cennet taamıdır.

- 3.1.499. Kaçan balık büyük olur.
- 3.1.500. Kaderinde varsa kaşığın o çıkar.
- 3.1.501. Kadı ekmeğini karınca yemez.
- 3.1.502. Kadın eli kaşık sapından karadır.
- 3.1.503. Kadının gırtlığı olmaz.
- 3.1.504. Kadınlar kurnaz oldu , bazlamacı küçük küçük tutar, çocuklar da hokkabaz oldu bazlamacı çift çift kapar.
- 3.1.505. Kalbur kadar evin , deliği kadar derdi vardır.
- 3.1.506. Kan kussa “Kızılçık şerbeti içtim” der.
- 3.1.507. Kapalı ağza sinek kaçmaz.
- 3.1.508. Karanlıkta helva yiyenin sırrını Mevla bilir.
- 3.1.509. Karı malını yiyip de onmuş var mı? Kes bir soğan daha.
- 3.1.510. Karpuz sulandıkça büyür.
- 3.1.511. Kasap et yemez.
- 3.1.512. Kaşığıyla yedirir, sapıyla göz çıkarır.
- 3.1.513. Kaşık düşmanı evdedir.
- 3.1.514. Kaşık ile verir sapı ile göz çıkarır.
- 3.1.515. Katığını ekmeğine denk etmeyen aç kalır.
- 3.1.516. Katranı kaynatsan olur mu şeker.
- 3.1.517. Kavga evliliğin tadı tuzudur.
- 3.1.518. Kavga ile sofraya teklif olmaz.
- 3.1.519. Kavganın iyisi boğaz kavgasıdır.
- 3.1.520. Kavurga karın doyurmaz.
- 3.1.521. Kavurga yer “Kavurma yedim” diye bıyığını siler.
- 3.1.522. Kavurganın yanarı sızır.
- 3.1.523. Kaymağı seven mandayı yanında taşır.
- 3.1.524. Kaynayan kazan kapak tutmaz.
- 3.1.525. Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez.
- 3.1.526. Kaz öter, saz biterse, kaç o memleketten; keklik öter, kekik biterse kal o memlekette.
- 3.1.527. Kazan üstü kapalı kaynar.
- 3.1.528. Kazanan çöreğini kabartır, kazanmayan yüreğini.
- 3.1.529. Kazanda kaynayanı içindeki kaşık bilir.
- 3.1.530. Kazanın doğurduğuna inanan öldüğüne de inanır.

- 3.1.531. Kazanmayanın kazanı kaynamaz.
- 3.1.532. Kebap pişerken uyumak caiz değildir.
- 3.1.533. Keçinin uyuzu pınarın başından içer suyunu.
- 3.1.534. Kel yanında kabak anılmaz.
- 3.1.535. Kemale eren meyve yere düşer.
- 3.1.536. Kepçe sapına yapışan yağlı yerinden yer.
- 3.1.537. Keskin sirke küpüne zarar.
- 3.1.538. Kırık testiden su içilmez.
- 3.1.539. Kırılan kol hamur yağurmaz.
- 3.1.540. Kırk gün taban eti , bir gün av eti.
- 3.1.541. Kıtlık olsa buğday , avrat ölse kız alır.
- 3.1.542. Kim evvel davranırsa parsayı o toplar.
- 3.1.543. Kim haşlandı süttten , üfler yoğurdu da .
- 3.1.544. Kim istemez hamur yağursun , uzun günler un eler.
- 3.1.545. Kim tadından yiyemez, kimi tatsızlığından.
- 3.1.546. Kim tatmadı acıdan , anlamaz tatlıdan.
- 3.1.547. Kimi inci ayıklar , kimi bir lokma ekmek sayıklar.
- 3.1.548. Kimi yağından yiyemez , kimi yavanlığından.
- 3.1.549. Kimse “ayranım ekşidir” demez.
- 3.1.550. Kocakarının soğuğu , teper tandıra tavuğu.
- 3.1.551. Koçu kendinin et de ötesini berisini öyle yokla.
- 3.1.552. Kokmuş ete tuz kâr etmez , anlamayana söz kâr etmez.
- 3.1.553. Komşu ekmeği komşuya borçtur.
- 3.1.554. Komşu kızı almak kalaylı tastan su içmek gibidir.
- 3.1.555. Komşu komşudan huy kapar , ayranına su katar.
- 3.1.556. Komşu lokması tatlı olur.
- 3.1.557. Komşuda pişen bize de düşer .
- 3.1.558. Komşudan gelenle doyulmaz.
- 3.1.559. Komşunu iki inekli iste ki kendin bir inekli ol.
- 3.1.560. Köpeğin ahmağı baklavadan pay umar.
- 3.1.561. Kôr boğaz ne versen yer.
- 3.1.562. Kötü de olsa evin olsun ; oruçluk bile olsa bulgurun olsun.
- 3.1.563. Kötü söyleme eşine ağı katar aşına.
- 3.1.564. Kuru kaşık ağza hoş gelmez, büyük söyleyen akşama yetmez.

- 3.1.565. Kuru sofraya molla dua okumaz.
- 3.1.566. Kuş var eti yenir,kuş var et yedirilir.
- 3.1.567. Lafla pilav pişirse deniz kadar yağı benden.
- 3.1.568. Lezzetsiz çorbaya tuz kar etmez.
- 3.1.569. Lokma ağızdan geçmez, gönül hoş olmayınca.
- 3.1.570. Lokma çiğnemededen yutulmaz.
- 3.1.571. Lokmayı ağızına sokmadan nasıl yutulacağını düşün.
- 3.1.572. Malını yemeyi bilmeyen zengin , her gün züğürttür.
- 3.1.573. Manasız latife tuzsuz çorba gibidir.
- 3.1.574. Manda karadır ama sütü beyazdır.
- 3.1.575. Mart dokuzunda çıra yak , bağ buda.
- 3.1.576. Martla mayıs arasında yağmur yağarsa öv sabanı , yağmazsa sat sabanı.
- 3.1.577. Mayalı ekmek kabarır.
- 3.1.578. Mayasız yoğurt tutmaz.
- 3.1.579. Mecliste dilini, sofrada elini kısa tut.
- 3.1.580. Meleşen inek süt vermez.
- 3.1.581. Menfaat sirke de olsa baldan tatlıdır.
- 3.1.582. Mevsimsiz meyve silkilmez.
- 3.1.583. Mide almadık aş , ya karın ağrıtır ya baş.
- 3.1.584. Miden alırsa domuz eti ye.
- 3.1.585. Misafir umduğunu değil bulduğunu yer.
- 3.1.586. Müezzin çeker soğuğu, imam yer tavuğu.
- 3.1.587. Nankör yemeği yer , kabına pisler.
- 3.1.588. Nar üstüne turp yenmez.
- 3.1.589. Nasıl verirsen liraları öyle alırsın hamsileri.
- 3.1.590. Ne balını isterim ne belasını.
- 3.1.591. Ne benden sana bazlama, ne senden bana gözleme.
- 3.1.592. Ne doğrarsan aşına o gelir kaşığına.
- 3.1.593. Ne ekersen onu biçersin.
- 3.1.594. Ne kadar aç olsa kişi doyar bir iki lokma ile , lakin gözü doymaz.
- 3.1.595. Ne pişirirsen onu yersin.
- 3.1.596. Ne Şam'ın şekeri ne Arab'ın yüzü!
- 3.1.597. Ne şiş yansın ne kebab.
- 3.1.598. Ne yersen onu ye , dişin taşa değmesin.

- 3.1.599. Nerde börek , ben orada gerek.
- 3.1.600. Nimetin iyisi kötüsü yoktur.
- 3.1.601. Obur , dişleriyle mezarını kazar.
- 3.1.602. Oburun karnı doyar , gözü doymaz.
- 3.1.603. Ocaktır aşı pişiren , erdir avradı şişiren.
- 3.1.604. Odayı bekleyen çorbayı kaşıklar.
- 3.1.605. Oğlun güder , karın sağarsa koyun olur.
- 3.1.606. Okumuşun ekmeği koynunda.
- 3.1.607. On yılın yağmuru harman vakti yağar.
- 3.1.608. Ortaklık inekten , yeke buzağı yeğdir.
- 3.1.609. Osmanlı ekmeği yeyip Moskofa dua olmaz.
- 3.1.610. Osmanlının ekmeği dizi üstündedir.
- 3.1.611. Osmanlıya “Kalk git” demezler ; tayını keserler.
- 3.1.612. Ovadaki sülün avına gittiğin zaman , evdeki tavuğu elden çıkarma.
- 3.1.613. Öd ağacından kaşık olur ama tarhana içilmez.
- 3.1.614. Öfke baldan tatlıdır.
- 3.1.615. Öksüze acıyan çok , ekmek veren yok.
- 3.1.616. Ölü gözünden yaş , imam evinden aş beklenmez.
- 3.1.617. Önce yiyelim sonra diyelim.
- 3.1.618. Pancar ekse şalgam çıkar.
- 3.1.619. Papaz her zaman pilav yemez.
- 3.1.620. Parası benden olduktan sonra , o çorba yerinde dursun.
- 3.1.621. Parmağı uzun bal yemez , kısmeti olan yer.
- 3.1.622. Pekmez aldık bal çıktı.
- 3.1.623. Pekmezin olsun sineği Bağdat’tan gelir.
- 3.1.624. Peynir ekmek hazır yemek.
- 3.1.625. Peynir olaydı papara yapacaktık , ama ekmek de yok.
- 3.1.626. Pilav yiğidin arpasıdır.
- 3.1.627. Pilav yiyen kaşığı yanında taşır.
- 3.1.628. Pis boğazla boş boğaz beladan kurtulmaz
- 3.1.629. Diş ile lezzet , koca ile izzet.
- 3.1.630. Pişinceye kadar durur da soğuyuncaya kadar durmaz.
- 3.1.631. Pişmiş aşa soğuk su katılmaz.
- 3.1.632. Rafta kurabiye var amma senin ağzına göre değil.

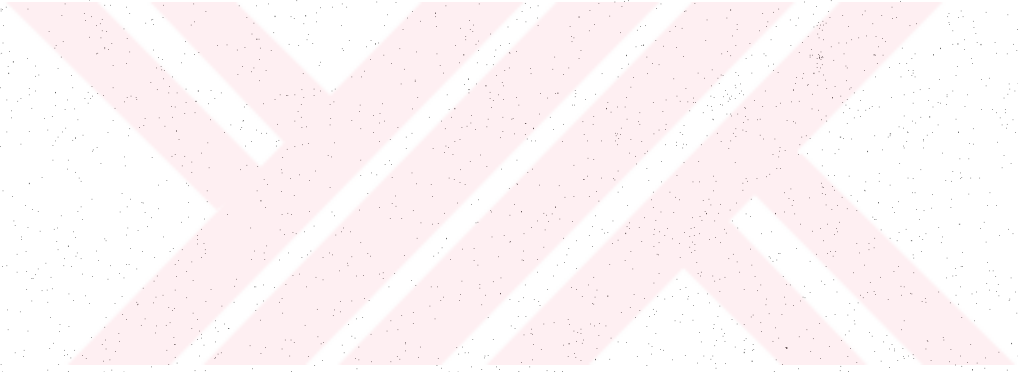
- 3.1.633. Sabah aç karnına elma , bir daha ilaç alma.
- 3.1.634. Sabahki yiyeceği bugünden düşünmeli.
- 3.1.635. Sabırla koruk helva olur, dut yaprağı atlas.
- 3.1.636. Sade piriç zerde olmaz , bal gerektir kazana .
- 3.1.637. Sağanım sütünü , okşadıkça budunu.
- 3.1.638. Sana bir yumurta pişireyim , ama ev bağda , bağ da dağda .
- 3.1.639. Sana taşla dokunana sen aşla dokun.
- 3.1.640. Sana vereyim bir öğüt ; ununu elinle öğüt .
- 3.1.641. Sap ile şeker bir değil.
- 3.1.642. Sarımsağın sıkından seğreği iyi olur.
- 3.1.643. Sarımsak da acı ama evde lazım bir dişi.
- 3.1.644. Sarımsak içli dışlı , soğan yalnız başlı.
- 3.1.645. Sarımsak yemedim ki ağzım koksun.
- 3.1.646. Senden yumurta alan sarısını bulamaz.
- 3.1.647. Serçeden korkan darı ekmez.
- 3.1.648. Sermayesiz bakkal turp tohumu satar.
- 3.1.649. Sinek bir damla pekmeze konar, bir fiçı sirkeye gelmez.
- 3.1.650. Sinek pekmezciyi iyi tanır.
- 3.1.651. Sirke evin bereketidir.
- 3.1.652. Sirkesini sarımsağını taşıyan paçayı yiyemez.
- 3.1.653. Sofra görürsen yanaş, dayak görürsen dolaş.
- 3.1.654. Sofrana oturanın karnı doysun.
- 3.1.655. Sofraya uzak duran Allah'a da uzak durur.
- 3.1.656. Sofu soğan yemez, bulunca sapını komaz.
- 3.1.657. Soğan yememişsen için niye kaynıyor.
- 3.1.658. Soğanın tatlısı olmaz , en tatlısı yaş döktürür.
- 3.1.659. Su akarken testiye doldurmalı, yağmur yağarken küpleri.
- 3.1.660. Su bardakta gelin ırakta güzel görünür.
- 3.1.661. Su susamışa verilir.
- 3.1.662. Suyu getiren de bir , testiye kıran da bir.
- 3.1.663. Sürülmeyince ekilmez.
- 3.1.664. Süte maya koymadan yoğurt olmaz.
- 3.1.665. Sütsüz koyun meleğen olur.
- 3.1.666. Sütten ağzı yanan ayranı üfleyerek içer.

- 3.1.667. Süzme yoğurdun ezmesi , dünürlükte yalan düzmesi sevaptır.
- 3.1.668. Şahin için tuzak kursam bahtıma kuzgun düşer.
- 3.1.669. Şahin sesi işitilince piliçleri saklamalı.
- 3.1.670. Şaraptan bozma sirke keskin olur.
- 3.1.671. Şeytan ile ortak olan buğdayın samanını alır.
- 3.1.672. Şeytan ile yemek yiyenin kaşığı uzun olmalı.
- 3.1.673. Şeytanla kabak ekenin kabak başına patlar.
- 3.1.674. Taamın , kelamın çoğundan sakın.
- 3.1.675. Tabağa sorarsan dünyada fena koku yoktur.
- 3.1.676. Talihliyi denize atsan ağzında balıkla çıkar.
- 3.1.677. Tamah varken dolandırıcı aç kalmaz.
- 3.1.678. Tarlada balık avlanmaz.
- 3.1.679. Tarlanın iyisi suya yakın , daha iyisi eve yakın.
- 3.1.680. Taş atana ekmek at.
- 3.1.681. Taş kabağa değse de vay kabağın başına , kabak taşa değse de vay kabağın başına.
- 3.1.682. Taşıma suyla değirmen dönmez.
- 3.1.683. Tatlı dostu olanın dişleri düşman olur.
- 3.1.684. Tatlı tatlı yemenin acı acı geçirmesi olur
- 3.1.685. Tatlı üzerine su içmek samana kazık çakmak gibidir.
- 3.1.686. Tatlı ye tatlı söyle.
- 3.1.687. Tatsız aş tuz neylesin, akılsız başa söz neylesin.
- 3.1.688. Tavşanın kaçışını gördüm etinden iğrendim.
- 3.1.689. Tavuğum güzel olsun da yumurtlamazsa yumurtlamasın.
- 3.1.690. Tavuk ada , kaz kes , oyalama tez kes.
- 3.1.691. Tavuk gelen yerden yumurta esirgenmez.
- 3.1.692. Tavuk sağılmaz, söğüt yakılmaz.
- 3.1.693. Tek şişte bulunsun da hınzır eti olsun.
- 3.1.694. Tekkeyi bekleyen çorbayı içer.
- 3.1.695. Tembel ceviz yemek ister, kırmağa üşenir.
- 3.1.696. Tencere demiş “Dibim altın” kepçe demiş”Ben nerdeyim “.
- 3.1.697. Tencere dibin kara , seninki benden kara.
- 3.1.698. Tencere kapağıyla kaynar.
- 3.1.699. Tencerede pişirir , kapağında yer.

- 3.1.700. Tıngır etek tıngır saç , elim hamur karnım aç.
- 3.1.701. Tok iken yemek yiyen mezarını dişiyile kazar.
- 3.1.702. Toprağın verdiği padişah vermez.
- 3.1.703. Toprağını derin sürmeyen eksik mahsul alır.
- 3.1.704. Toprağını işleyen ekmeğini dişler.
- 3.1.705. Toprak diyor: “Öldür beni, dirilteyim seni”
- 3.1.706. Toprak insanı aç bırakmaz.
- 3.1.707. Torbanda bulunsun da varsın ham olsun.
- 3.1.708. Turp ekim şalgam çıktı.
- 3.1.709. Turpun sıkından seyreği iyidir.
- 3.1.710. Tuzdan leziz , sudan aziz bir şey olmaz.
- 3.1.711. Tuzluyu yiyen suyu bulur.
- 3.1.712. Tuzun azı da birdir , çoğu da .
- 3.1.713. Türk’ün ekmeği dizi üstündedir.
- 3.1.714. Ucuz etin yahnisi yavan olur.
- 3.1.715. Umut fakirin ekmeğidir.
- 3.1.716. Unsuz yerin suyu haram ; susuz yerin unu haram.
- 3.1.717. Unumuzu eledik, eleğimizi astık.
- 3.1.718. Unun çoksa çörek et , yağın çoksa börek et.
- 3.1.719. Uyku baldan tatlıdır.
- 3.1.720. Uyku geldi neylesin yastık , karnı acıktı neylesin katık.
- 3.1.721. Üçlenmemiş eken , olmamış biçer.
- 3.1.722. Ün lazım değil un lazım.
- 3.1.723. Üvey ana ekmeği , demirden tokmağı.
- 3.1.724. Üzüm bekçisi üzümünden yer .
- 3.1.725. Üzümcünün gözü omçada olur.
- 3.1.726. Üzümü kışın dondurursan yazın ondurur.
- 3.1.727. Varsa aşın rahattır başın ; yoksa aşın tehlikede başın.
- 3.1.728. Yabanın kazından köyün tavuğu iyidir.
- 3.1.729. Yabasız harman savrulmaz.
- 3.1.730. Yağ acı olunca pilavı acı olur.
- 3.1.731. Yağ ile kıyma barışır, soğan arada buruşur.
- 3.1.732. Yağ ile undan neler olur bundan.
- 3.1.733. Yağı az olan pilavından bellidir.

- 3.1.734. Yağına kıymayan çöreğini yavan yer.
- 3.1.735. Yağını veren Allah , bulgurunu aşığını da verir.
- 3.1.736. Yağlıyı ye iç suyu donarsa dunsun ; tatlıyı ye içme suyu yanarsa yansın.
- 3.1.737. Yağmursuz ekin olmaz.
- 3.1.738. Yağsız yenir de tuzsuz yenmez.
- 3.1.739. Yalnız yiyen sofrasını kendi kaldırır.
- 3.1.740. Yar beni ansın bir çürük elma ile.
- 3.1.741. Yarım elma, gönül alma.
- 3.1.742. Yatık ekin sahibini kaldırır.
- 3.1.743. Yatsıdan sonra oturmaya ya soğan ya söğen.
- 3.1.744. Yavaş kaynayan aşın dibi tutmaz.
- 3.1.745. Yazın azıksız, kışın yağmurluksuz yola çıkma.
- 3.1.746. Yazın gölge kovan, kışın karın ovar.
- 3.1.747. Yel eserken harmanını savur.
- 3.1.748. Yemeği uzun sürenin ömrü kısa olur.
- 3.1.749. Yemeğin azından, sözün çoğundan Allah ırak etsin.
- 3.1.750. Yemeğin tadı tuz , dünyanın tadı göz.
- 3.1.751. Yemeğini komşudan bekleyen çok vakit aç kalır.
- 3.1.752. Yemek yemekle boğaz aşınmaz.
- 3.1.753. Yemi burada yer, yumurtayı başka yerde yumurtlar.
- 3.1.754. Yenilen değil hazmedilen besler.
- 3.1.755. Yeşil ot vardır şifa , yeşil ot vardır zehir.
- 3.1.756. Yetime “Can can” diyen çok olur , çörek veren az.
- 3.1.757. Yetimi giydir, aç doyur, kavgacıyı ayır.
- 3.1.758. Yiğit ekmeği ile yiğit beslenir.
- 3.1.759. Yiyeceğin , giyeceğin fenası olmaz.
- 3.1.760. Yiyeceğini düşünme , yedireceğini düşün.
- 3.1.761. Yiyen bilmez , doğrayan bilir, doğurtan bilmez , doğuran bilir.
- 3.1.762. Yiyesin kaz etini , göresin lezzetini.
- 3.1.763. Yorganına göre ayağını , kesene göre elini uzat.
- 3.1.764. Yumurtada kıl bitmez.
- 3.1.765. Yumurtlayan tavuk bağırgan olur.
- 3.1.766. Zahmetsiz lokma olmaz.
- 3.1.767. Zayıf hayvan inatçı, aç insan kavgacı olur.

- 3.1.768. Zemheride yoğurt isteyen cebinde bir inek taşır.
- 3.1.769. Zemheriden on gün evvel , on gün sonra ekme.
- 3.1.770. Zengin helvasını baldan pişirir; züğürt derman için pekmez bulamaz.
- 3.1.771. Zengin olan buzlu hoşaf içer.
- 3.1.772. Zengine şekerli helva basarlar , züğürte değil ki bal , pekmez bile bulunmaz.
- 3.1.773. Zenginin horozu bile yumurtlar.
- 3.1.774. Zeytin ekme , hazır yemek.
- 3.1.775. Zurna çalanın karşısında limon yenmez.

3.2. ÜREME - AKRABALIK

İlk insanın bugüne uzanan macerası üreme sayesinde olmuştur. Her canlı üreyerek yani çoğalarak geçmişten bugüne ulaşabilmiştir. Üreme canlılar arsında -en belirgin olarak da- insanoğlunda “akrabalık” denen kavramı doğurmuştur. Bu kavram milletlerin hayatında sahip oldukları gelenek ve görenekler çerçevesinde az ya da çok önemli yer tutmuştur. Türk milletinin kültürel dünyasında ise -gerek dini gerekse kültürel baskı dolayısıyla- gerçekten önemli bir öge olarak çıkmaktadır karşımıza. Bu durum atasözlerimize de yansımış olup , ilgili pek çok atasözü söylenmiştir. Akrabalık adlarının diğer dillere oranla Türkçe’de daha çok olmasının bir nedeni de bu olsa gerektir.

İnsan ve daha genel olarak canlı için yaşamak , neslinin devamını sağlamak için kesinlikle cinsel ilişkide bulunmak zorunluluğu vardır. Bu zorunluluk, âdeta canlı nesline göre değişmekle birlikte bir mecburiyettir . İnsanoğlu da bu – olmazsa olmaz - davranışta bulunarak uygun gördüğü insanlarla – diğerlerine göre daha yakın olmak, daha çok paylaşmak, daha çok dertleşmek, daha çok sırdaş olmak suretiyle - kan ve can bağı kurar. Bu türden bir hayatın insana yaşattıkları , acısıyla tatlısıyla , iyisiyle kötüsüyle atasözlerimiz aracılığıyla mâziden süzülüp bugüne ulaşmıştır.

Akrabalık bölümünün aslında tek bir alt başlığı var gibi: Evlilik . Diğerleri bu önemli birleşmeyi hazırlayan olaylar ve kutsal beraberlik gerçekleştikten sonra ortaya çıkan yeni durumlardır. Gene de sıralamak gerekirse ;

1- Eş seçimi ;

- Cinsellik
- Flört etme
- Buluşma
- Birbirini tanıma
- Karşılaşma mekânları (Şenlikler, karnavallar, köy eğlenceleri)

2- Evlenme ;

- Kız isteme
- Düğün töreni
- Yeni ev açma
- Ekonomik işbirliği

- Evlilikle oluşturulan çevreyle münasebetler (Akrabalıklar, Dostluklar , Arkadaşlıklar)
- Gebelik süresi
- Doğum
- Bebeğin dünyaya gelişi
- Bebeğin büyümesi
- Ana-baba olma

Evlenme ya da daha geniş ifadesiyle evlilik, insanoglunun yaşamında dönüm noktası sayılabilecek kadar önemli bir olaydır. Evlenmek için seçilen eşe çok dikkat edilmeli. Çünkü *“Kocayı cennete de cehenneme de sokan karısı.”*ymiş. Bu durum kadın için de söz konusu tabi ki...Evlenecek adayların (kız ve erkek) öncelikle birbirlerini görmeleri , tanınmaları ve tanışmaları gerekir. Adayların doğal halleriyle buldukları vakitlerde görüşüp, tanışmaları, birbirlerini test etmeleri, huylarını öğrenmeleri , gerçekten güzel mi yoksa yapay bir güzelliği mi var gibi konuları kendi kendilerine ölçüp tartmaları gerektiği; *“Ergen gözülle kız alma, gece gözülle bez alma.”* ya da *“Bekarın ahmağı düğünde kız beğenir.”* sözleriyle ifade edilmiştir.

Hazırlıklar tamamlandıktan sonra düğün dernek yapılır . Gelinlik, kız evlâdının ömründe bir kere giyebileceği bir giysi hem de çok özel bir giysi olduğundan epey özen gösterilir. Gelin daha güzel olayım derken , düğün sona erer: *“Acemi gelin kendine çeki düzen vereyim derken düğün bayram savışır.”*

Düğün, bayram gibi toplantılar hem kadın, erkek hem de çocuklar için kaçırılmaz zaman dilimleridir. Kadınların düğün dernek merakı –biraz da hicvedilerek- göğe kadar çıkarılmıştır: *“Gökyüzünde düğün var deseler, kadınlar merdiven kurmaya kalkar.”*

Düğün şöyle ya da böyle yapılır. Ama hâlâ gelinle damat birbirlerine kısmet değillerdir. Atasözü bu konuda der ki: *“Gelini ata bindirmişler, ya nasip demiş!”* Gerçekten de *“Kismetse gelir Hint'ten, Yemen'den, kısmet değilse ne gelir elden”* diyen bir başka atasözü bu durumu desteklemektedir. Çok yakında bile olsa –hatta elimizin altında- bazen kısmetimiz değilse sahip olamadıklarımız vardır. Şimdilerde terkedilmiş gibi görünen “gerdeğe girme” töreni de damat için çok anlamlıymış: *“Yatsının faziletini güveyiden sor.”* Damat gerdeğe yatsı namazından sonra girmiş de ondan!

Eşler seçildi, evlenip gerdeğe girdiler. Artık çocuk zamanı . Kadın için yaşamının en zor anlarından biridir doğum yapmak, doğurmak. O kadar riskli ve o kadar ölüme yakındır ki; *“Doğuran avrat Azrail’i yenmiş.”* sözü çok açık olarak herşeyi anlatır. Azrail’i yenmek , alt etmek mümkün değildir ancak böyle kutsal bir durum ve davranışta kadının Azrail’le baş etmesi hoş bir karşılaştırmayla dile getirilmiştir.

Doğuran kadına itibar edilir. Çünkü yüce bir makama erişmiştir artık o: Annelik. Fakat kadının ne doğurduğu ilk toplumlardan beri –günümüzde bile- âdeta bir problem olagelmıştır. Eğer kadın kız çocuğu dünyaya getirmişse pek itibar edilmez , kaynana koca üzülür bir parça. Ama oğlan doğurmuşsa “köşe taşı” olmuş demektir. Erkek çocuk doğurmak anneyi bir kat daha yüceltir. Çünkü bu bir övünme nedendir: *“Oğlan doğuran övünsün, kız doğuran dövünsün.”* Oğlan doğurmak her kadının harcı değildir, belli özelliklere sahip olmak gerek: *“Avrat lâzım kalçalı, oğlan doğursun aslan pençeli.”* Kalçalı kadın oğlan doğurur hem de aslan pençeli olan bir oğlan... Bazen de şaşıtı olur doğal olarak : *“Ala keçi her vakit püsküllü oğlak doğurmaz.”* veya *“Ak koyunun kara kuzusu da olur.”* Ak ile kara sıfatları kullanılarak bu beklenmeyen , istenmeyen durum pekiştirilerek söze dökülmüştür.

Çocuk sahibi olmakta aceleci davranmamak gerekir. Bir ömür boyu yaşanacak acıya, yanlışlığa meydan vermemek için uygun vakti hesaplamak ve beklemek gerekir. Aksi halde: *“Acele eden kancık kör doğurur.”*

Her ana baba kızını (veya oğlunu) över, ancak bu övmenin gerçek , yerinde olup olmadığı kızın çocuğu olunca anlaşılır. Bu yüzden *“Kızı kızken övme, gelin iken öv; gelin iken övme, kucağı çocuklu iken öv.”* ya da *“Kızı kızken görmeyeyim, bir beşik, iki beşik, üç beşik, dört beşik sonra göreyim.”* demişler.

Kız evladı, ana babasıyla yaşarken hayli rahattır, pek sorumluluğu yoktur. Onun için , *“Kızım şöyle tertipli, böyle düzenli, şöyle temiz, böyle titiz.”* demenin çok gerçekçi bir yanı yoktur. Bir evin sorumluluğu, bir kocanın sorumluluğu, bir de çocuğun sorumluluğu işin içine girince gerçek temizlik, gerçek titizlik, gerçek düzen o zaman anlaşılır. Kısacası *“Kadın eşik dibinde değil beşik dibinde belli olur.”*

Kadın evlendikten sonra sadece kocasıyla, eviyle ve çocuğuyla meşgul olmaz. Yeni girdiği çevresinin kendisine kazandırdığı yeni yüzler yeni simalarla da anlaşabilmesi,

dostluklar kurması gerekir. Çünkü , onlarla artık akrabadırlar, yani birbirlerine çok yakındırlar. Problem öncelikle kaynanayla başlar, sonra da eltiler, görümceler... Geline göre **“Kaynana öcü , oğlu cici'dir.”** Kaynana daima uzakta olmak değil, kuyuda bile olsa çok derinde olmalıdır: **“Kaynananın iyisi, kırk arşından kuyusu.”** Aslında kaynanalar bir anlamda gereklidir de: **“Kaynanasız gelin, tasmaşız nalin.”**

Eğer insanda iyi niyet yoksa, karşısındakine iyilikle yaklaşmak niyeti götürmüyorsa , eltide olsa, görümce de olsa, kaynana ve kaynata da olsa farketmez , hepsiyle sorun çıkabilir. Eltiyle elti , gelinle görümce, gelinle kaynana, kadımla kuma, kadımla koca ve nihayet damat ile damat arasında bir takım sorunlar yaşanmıştır, yaşanacaktır da. **“Kuma gemisi yürümüş de elti gemisi yürümemiş.”** Birbirlerinin rakibi olan kuma ile kuma, elti ile elti karşılaştırması yapılmıştır. İki kadının bir erkeği paylaşması mümkün görünürken iki kadının iki kardeşi paylaşamaması gibi bir çarpıklık söz konusu edilmiştir. Eltilerin mücadelesinin görümcelere yaradığını şu atasözü haber vermektedir: **“Elti eltiden kaçar, görümceler bayrak açar.”** Gelinlerin en iyi geçindiği kayınlarıdır: **“Malda koyun , insanda kayın sevilir.”** Gelinlerin aslında kaynatalarıyla da sorunları yok gibidir: **“Kaynatam devletli olsun, kaynanam sehavetli.”**

Damatlar gelinlere göre daha sorunsuzdurlar. Aynı durumdaki rakipleriyle hiç çekişmeye girmeden , gerçekten akraba gibi yaşarlar: **“Dokuz bacanak bir çavdar gölgesinde eğlenir.”**

Bütün bunlardan önce ve önemli olan doğaldır ki kız ile oğlanın birbirleri için uygun kimseler olmalarıdır. Eğer ikisi birbirleri için âdeta “Bir elmanın iki yarısı” gibi değil iseler huzur ve mutluluk eziyete , çileye, mutsuzluğa ve hüzne dönüşür. Kadın da erkek de eskir gider: **“Yerine düşmeyen gelin yerine yerine; boyuna düşmeyen esvap sürüne sürüne eskir.”**

İyilik de kötülük de karşılıklıdır: **“İyi koca karıyı gül, yaprak; kötü koca kül, toprak yaparmış.”** Kadın için durum böyleyken ; **“Bir erkeği rezil eden de karısı, vezir eden de karısıdır.”** erkek için de böyleymiş. Ancak, **“Kadının şamdani altın da olsa mumu dikecek erkektir.”**

- 3.2.1. A kız ağan ne çirkin!" "Babamın evinde o da yok idi."
- 3.2.2. Aba da bir diba da bir giyene; güzel de bir çirkin de bir sevene .
- 3.2.3. Abdal düğünden çocuk oyundan usanmaz.
- 3.2.4. Ablası ne giyerse küçüğü de onu giyer.
- 3.2.5. Ablasına güvenen kız kocasız kalmış.
- 3.2.6. Acar yiğidin anası tez ağlar.
- 3.2.7. Acele eden kancık kör doğurur.
- 3.2.8. Acemi gelin kendine çeki düzen vereyim derken, düğün bayram savışır.
- 3.2.9. Acındırırsan arsız olur, acıktırırsan hırsız olur.
- 3.2.10. Aç aç ile yatınca aradan dilenci doğar
- 3.2.11. Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez
- 3.2.12. Aç anansa da kaç.
- 3.2.13. Aç at kişner, aşık sesler.
- 3.2.14. Aç esner, aşık gerinir.
- 3.2.15. Aç kedi yavrusunu yer.
- 3.2.16. Adam olacak çocuk bakışından bellidir
- 3.2.17. Adam vuracak oğul babasına danışmaz.
- 3.2.18. Adama sormuşlar nerelisin demiş "Daha evlenmedim."
- 3.2.19. Adamın gözünü akrabalar çıkarır.
- 3.2.20. Ağa başlı kardeşim olacağına, ağır başlı kocam olsun.
- 3.2.21. Ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur.
- 3.2.22. Ağaç dikmek bir evlat yetiştirmek gibi uğurludur.
- 3.2.23. Ağaç sevgisi olmayanda evlat sevgisi olmaz.
- 3.2.24. Ağaç yaprağı ile güzeldir.
- 3.2.25. Ağaç yaprağıyla gürler.
- 3.2.26. Ağaç yaş iken eğilir.
- 3.2.27. Ağaç yurdun gelinidir.
- 3.2.28. Ağızdan burun yakın, kardeştan karın yakın.
- 3.2.29. Ağlamayan çocuğa meme vermezler.
- 3.2.30. Ağlamayan gelinin gözüne soğan suyu sürerler.
- 3.2.31. Ağlarsa anam ağlar, başkası yalan ağlar.
- 3.2.32. Ağlatma bir kimsenin uşağını düşün kendininkileri de.
- 3.2.33. Ahmak gelin yengcyi halayığı sanır.
- 3.2.34. Ak koyunun kara kuzusu da olur.

- 3.2.35. Ak şeker, kara şeker, bir damarı soya çeker.
- 3.2.36. Akıllı babanın akılsız oğlu olur.
- 3.2.37. Akıllı düşününceye kadar , deli oğlunu everir.
- 3.2.38. Akıllı düşününceye kadar , delinin oğlu olur.
- 3.2.39. Akıllı oğlan neyler ata malını, akılsız oğlan neyler ata malını
- 3.2.40. Akraba gelmeye gelmeye yad olur, yad gele gele akraba.
- 3.2.41. Akraba idik akrep olduk biz bize, ayrı düştük bakmaz olduk yüz yüze.
- 3.2.42. Akraba ile ye, iç, alışveriş etme.
- 3.2.43. Akraba ile ye, iç, yad el ile konuş.
- 3.2.44. Akraba olsa da düşman, yabancından ehven.
- 3.2.45. Akranın akrabaya akrep etmez ettiğini.
- 3.2.46. Akrabaya taş atan unmaz.
- 3.2.47. Akşam olunca kuzu anasını, kuş yuvasını bulur.
- 3.2.48. Al görmüşün kızını , tutsun dolana dolana ; al görmemişin kızını , tutsun ilene ilene.
- 3.2.49. Ala keçi her vakit püsküllü oğlak doğurmaz.
- 3.2.50. Alanla satan bilir, gelinle yatan bilir.
- 3.2.51. Alçak eşek binmeye kolay, öksüz çocuk dövmeye.
- 3.2.52. Aldığın kadının ya gümüşü olmalı ya da kömüğü.
- 3.2.53. Allah evlenenle ev yapana yardım eder.
- 3.2.54. Allah kardeşi kardeş yaratmış, kesesini ayrı yaratmış.
- 3.2.55. Allah zengine mal verir, fakire çocuk.
- 3.2.56. Alma avradın dulunu yanına getirir kulunu.
- 3.2.57. Alma soysuzun kızını, sürer gider anasının izini.
- 3.2.58. Alma uzun saçlımın ahımı, gökten indirir şahini.
- 3.2.59. Altın başlı kadından cılız başlı erkek daha iyi.
- 3.2.60. Amca baba yarısı.
- 3.2.61. Amcam dayım, hepsinden aldım payım.
- 3.2.62. Ana analık olursa baba da babalık olur.
- 3.2.63. Ana baba bedduasını alan onmaz.
- 3.2.64. Ana baba evlat için evlat kendi başı için.
- 3.2.65. Ana baba ile iftihar olunmaz.
- 3.2.66. Ana baba rüşvetsiz dosttur.
- 3.2.67. Ana baba verir görümlük , Allah vergisi doyumluk.

- 3.2.68. Ana bahtı kızına, baba ocağı oğluna kalır.
- 3.2.69. Ana çeker zahmeti baba alır rahmeti.
- 3.2.70. Ana evladı atmış , yâr başında tutmuş.
- 3.2.71. Ana evladından geçmez.
- 3.2.72. Ana gezer , kız gezer ; bu çeyizi kim düzer?
- 3.2.73. Ana gibi yar olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz.
- 3.2.74. Ana hakkı ödenmez.
- 3.2.75. Ana ile kız döğüşmüş, komşu da sahi sanmış.
- 3.2.76. Ana ile kız, helva ile koz.
- 3.2.77. Ana kızına taht kurar, kız bahtı kocada arar.
- 3.2.78. Ana kızına taht kurmuş, baht kuramamış.
- 3.2.79. Ana över, baba sever.
- 3.2.80. Ana üvey olunca baba gavur olurmuş.
- 3.2.81. Ana yiğidin kalkandır.
- 3.2.82. Anadan doğmak ölmek içindir.
- 3.2.83. Anadan doğmayan kardeş sayılmaz.
- 3.2.84. Anadan gören inci dizer , babadan gören sofraya düzer .
- 3.2.85. Anadan olur daya, hamurdan olur maya.
- 3.2.86. Analar taş yesin, yarımşardan beş yesin.
- 3.2.87. Anaları ne ki danaları ne olsun .
- 3.2.88. Anaların baş derdi evladı başgöz etmek.
- 3.2.89. Analı kızlı, sıralı gizli.
- 3.2.90. Analı kuzu , kınalı kuzu.
- 3.2.91. Analık kara yamalık.
- 3.2.92. Anam ekmeğine kuru , ayranına duru demem.
- 3.2.93. Anamın öleceğini bilseydim acı soğana değiştirdim.
- 3.2.94. Anamın düşündüğü düşman başına , karımın düşündüğü benim başına
- 3.2.95. Anan , atan kim? yakın komşun.
- 3.2.96. Anan güzel idi hani yeri, baban zengin idi hani evi?
- 3.2.97. Anan ırgat, baban ırgat, sen de ırgat; senden olan da ırgat.
- 3.2.98. Anamın aşî,tandırımın başî.
- 3.2.99. Ananın bahtı kızına .
- 3.2.100. Ananın bastığı yavru ölmez.
- 3.2.101. Ananın dediği dağa taş, gelinin dediği gele başa.

- 3.2.102. Ananın dostu damat, babanın dostu evlat.
- 3.2.103. Ananın ilki olmaktan, dağlarda tilki olmak yeğdir.
- 3.2.104. Anası ağaca çıkarsa kızı budak budak gezer.
- 3.2.105. Anası ne ki , danası ne olsun?
- 3.2.106. Anası olmayanın babası olmaz.
- 3.2.107. Anası soğan, babası sarımsak, kendi gülbeşeker çıktı.
- 3.2.108. Anasına bak, danasını al.
- 3.2.109. Anasının çıktığı dala kızı salıncak kurar.
- 3.2.110. Anasız çocuk evde çürür babasız çocuk çarşıda.
- 3.2.111. Anasız çocuk kanatsız kuş gibidir.
- 3.2.112. Anasız kuzu melemez.
- 3.2.113. Anaya babaya hizmet , Tanrıya ibadet.
- 3.2.114. Anaya asi gelen onmaz.
- 3.2.115. Anayı kızdan ayıran para.
- 3.2.116. Anne, “Oğlum seni seviyorum” demiş. Oğlu da “Anne ben de oğlumun
seviyorum” demiş
- 3.2.117. Aptal kızı dilenci olur, yaz yağmuru yalancı olur.
- 3.2.118. Araması gayret, getirmesi şöhret, geçinmesi mihnet.
- 3.2.119. Arı gibi eri olanın dağ kadar yeri olur.
- 3.2.120. Arı sırrı, karı sırrı .
- 3.2.121. Armut ağacı elma vermez.
- 3.2.122. Armut dalının dibine düşer.
- 3.2.123. Asili alması zor, saklaması kolaydır.
- 3.2.124. Asilzadeyi almak zordur, geçinmek kolaydır.
- 3.2.125. Askerin parası pul, karısı dul.
- 3.2.126. Aslan bile kadına dokunmaz.
- 3.2.127. Aslan dışisinden bakar kuvvet alır.
- 3.2.128. Aslan doğan, aslan ölür.
- 3.2.129. Aslan eşiğinden, kadın döşeğinden belli olur.
- 3.2.130. Aslı ne ise nesli de odur.
- 3.2.131. Aslını inkâr eden haramzadedir.
- 3.2.132. Aşığa “Niçin ağlarsın?” demişler , “Gülmemek için” demiş
- 3.2.133. Aşığa Bağdat uzak gelmez.
- 3.2.134. Aşığa rüsvalık kendi belasıdır.

- 3.2.135. Aşığa ya sabır ya sefer gerektir.
- 3.2.136. Aşığı sevdadan geçirmeye say, deryayı kurutmaya say gibidir.
- 3.2.137. Aşığın gözü kör olur.
- 3.2.138. Aşığın hali kâlınden belli olur.
- 3.2.139. Aşık alemi kör, dört yanını duvar sanır.
- 3.2.140. Aşık ile delinin farkı, biri gülmez biri ağlamaz imiş.
- 3.2.141. Aşık ile mollanın arası iyi olmaz.
- 3.2.142. Aşık ona derler ki karda gezip izini belli etmeye.
- 3.2.143. Aşık sazla , maşuk nazla müteselli olur.
- 3.2.144. Aşık yüz bulduğu yerde yatar kalır.
- 3.2.145. Aşıkla mülk ortaklık kabul etmez.
- 3.2.146. Aşıklık başa beladır , müşkül iptiladır.
- 3.2.147. Aşını arayan , eşini bulan işini bilir.
- 3.2.148. Aşk ağlatır , dert söyler.
- 3.2.149. Aşk başta karar etse akıl firar eder.
- 3.2.150. Aşk bir demirden leblebidir , çiğneyene aşk olsun.
- 3.2.151. Aşk bir deryadır, dalmayan bilmez.
- 3.2.152. Aşk ile pençeleşmeye demir pazı gerek.
- 3.2.153. Aşk olmayınca meşk olmaz.
- 3.2.154. Aşkı olamayanın imanı olmaz.
- 3.2.155. Aşkın var ise dağlara düş.
- 3.2.156. At alırsan başlıdan, kız alırsan fakirden.
- 3.2.157. At alırsan taydan, kız alırsan soydan al.
- 3.2.158. At alırsan yazın al, deve alırsan güzün al, avrat alırsan gezin al.
- 3.2.159. At ile avrada inan olmaz.
- 3.2.160. At ile avradın yediği yadsınmaz.
- 3.2.161. At ile avrat yiğidin bahtına.
- 3.2.162. At ver barış, kız ver bozuş derler.
- 3.2.163. At, avrat , kılıç emanet edilmez.
- 3.2.164. Ata da soy gerek, ite de.
- 3.2.165. Ata dostu oğluna mirastır.
- 3.2.166. Ata evi , meydan evi; er evi zindan evi.
- 3.2.167. Ata evinde üvey ana, er evinde kaynana.
- 3.2.168. Ata malı mal olmaz , kendin kazanmak gerek.

- 3.2.169. Ata oğul savaştı, ebleh ona inandı.
- 3.2.170. Ata olmayan ata kadri bilmez.
- 3.2.171. Ata yolu doğru yoldur.
- 3.2.172. Atalar çıkarayım der tahta , döner dolaşır gelir bahta.
- 3.2.173. Atanın önünden geçeni Allah sevmez.
- 3.2.174. Atanın sanatı oğluna mirastır.
- 3.2.175. Atasına düşman olan evladına dost olmaz.
- 3.2.176. Atası ne ise , ötesi de o olur.
- 3.2.177. Atasız evlat yularsız eşek .
- 3.2.178. Ateşle oynama elini yakar, avratla oynama evini yıkar.
- 3.2.179. Atın iyisini genç, kadının iyisini ihtiyar alır.
- 3.2.180. Atın ölürse tay, karın ölürse kız al.
- 3.2.181. Atta, avratta uğur vardır.
- 3.2.182. Av avlandı, tav tavlandı, deli uslandı, horoz evlendi, komşu tellendi.
- 3.2.183. Avradı ar zapteder, er zaptetmez.
- 3.2.184. Avradı bet olanın sakalı erken ağarır.
- 3.2.185. Avradı eri saklar peyniri deri.
- 3.2.186. Avradsn düzdüğü evi Tanrı yıkmaz, avradsn bozduğu evi Tanrı yapmaz.
- 3.2.187. Avradsn malı, eşeğin nalı.
- 3.2.188. Avradsn öğüdü avrada geçer.
- 3.2.189. Avradsn yediği giydiği gibi olsa vay kişinin haline.
- 3.2.190. Avradsn yıkmadığı ev bin yıl dikili kalır.
- 3.2.191. Avrat attır , gemini boş tutma.
- 3.2.192. Avrat gibi düşman olmaz , güler bildirmez ; köpek gibi dost olmaz , ulur bildirmez.
- 3.2.193. Avrat kıtlık bilmez , çoban yokluk bilmez.
- 3.2.194. Avrat lazım kalçalı, oğlan doğursun aslan pençeli.
- 3.2.195. Avrat malı başa tokmaktır.
- 3.2.196. Avrat malı, kapı mandalı.
- 3.2.197. Avrat var arpa ununu aş yapar, avrat var buğday unundan keş yapar.
- 3.2.198. Avrat var ev yapar, avrat var ev yıkar.
- 3.2.199. Avrat vardır arpadan aş eder, avrat vardır bulguru keş eder .
- 3.2.200. Avrat,at,bağ sahibini genç ister.
- 3.2.201. Avrattan müslüman gele, avrat gitmeye.

- 3.2.202. Avrattan vefa , zehirden şifa .
- 3.2.203. Ayı idi mayı idi kocam idi ya ; çalı idi çırpı idi evim idi ya.
- 3.2.204. Ayı yavrusunu severken öldürür.
- 3.2.205. Ayı kardeş yad akrabamdır.
- 3.2.206. Azrail gelince oğul , uşak sormaz.
- 3.2.207. Baba borcu evlada düşer.
- 3.2.208. Baba ekmeği zindan ekmeği, koca ekmeği meydan ekmeği.
- 3.2.209. Baba ile ana ile yaşanılmaz.
- 3.2.210. Baba koruk yer , oğlunun dişi kamaşır.
- 3.2.211. Baba malı tez tükenir , evlat gerek kazana.
- 3.2.212. Baba mirası mum gibi çabuk söner.
- 3.2.213. Baba oğluna bir bağ bağışlamış, oğul babaya bir salkım üzüm vermemiş.
- 3.2.214. Baba öksüzü öksüz değil , ana öksüzü öksüz.
- 3.2.215. Baba yanar oğula, oğul dayanır oğula.
- 3.2.216. Babadan adamlık değil miras kalır.
- 3.2.217. Babadan gören sofralar , anadan gören minder serer.
- 3.2.218. Babadan kalan malın kıymeti bilinmez.
- 3.2.219. Babam evi uzak olsa, öğünmesi kolay olsa.
- 3.2.220. Babanın kârı evlada miras .
- 3.2.221. Babanın öldüğünü istermisin?" demişler; "Allah esirgesin, diyetini almak için öldürdüklerini isterim" demiş.
- 3.2.222. Babanın sanatı oğula mirastır.
- 3.2.223. Babanın zenginliği para etmez iş öğren.
- 3.2.224. Babanın, kocanın, hocanın vurduğu yerde gül biter.
- 3.2.225. Babası ölen ağa oldum sanır, anası ölen hanım oldum sanır.
- 3.2.226. Babasına hayrı olmayanın kime hayrı olur.
- 3.2.227. Babasının mezarını bilmediğin adama kız verme.
- 3.2.228. Bacak kadar boyu var türlü türlü huyu var.
- 3.2.229. Bağın taşlısı , karının saçlısı .
- 3.2.230. Bahtım olsaydı anamdan kız doğardım.
- 3.2.231. Bak anayı, al danayı.
- 3.2.232. Bal arıdan , kavga karıdan çıkar.
- 3.2.233. Baskısız yongayı sel alır, kocasız kariyi el alır.
- 3.2.234. Bekar gözü ile kız alınmaz.

- 3.2.235. Bekara avrat boşaması kolaydır.
- 3.2.236. Bekarın ahmağı düğünde kız beğenir.
- 3.2.237. Bekarın boynunu bit yer, tutup biriktirdiğini it yer.
- 3.2.238. Bekarın mekânı sorulmaz.
- 3.2.239. Bekarın parasını it yer, yakasını bit.
- 3.2.240. Bekarlık maskaralık.
- 3.2.241. Bekarlık sultanlıktır.
- 3.2.242. Bekle koca kız, bahtın açılınsın.
- 3.2.243. Ben hadımım derim, o “Oğuldan uşaktan nen var?” der.
- 3.2.244. Ben istemez miyim kaynatam kasap ola kaynanam hamamcı ola.
- 3.2.245. Beni sayanın kuluyum , saymayanın sultanı.
- 3.2.246. Beni saygılayan bey olur, bayı saygılayan bay olur.
- 3.2.247. Besledik , büyüttük danayı , tanımaz oldu anayı.
- 3.2.248. Beşiği sallayan el dünyaya hükmeder.
- 3.2.249. Beşikte giren , mezarda çıkar.
- 3.2.250. Bey beyliğini verir, kız kızlığını vermez.
- 3.2.251. Beyazın adı var , esmerin tadı var.
- 3.2.252. Bezi daha kozada iken kızına koca arar.
- 3.2.253. Bir ağacın dibinde bin koyun yatar.
- 3.2.254. Bir anaya bir kız , bir kafaya bir göz.
- 3.2.255. Bir baba dokuz oğlan besler, dokuz oğlan bir babaya bakamaz.
- 3.2.256. Bir değirmene iki taş ister, bir haneye bir baş ister.
- 3.2.257. Bir dirhem ana akli , bir okka imam akli eder.
- 3.2.258. Bir erkeğin ilk karısı ayağının tozu, ikincisi belinin kemeri, üçüncüsü başının tacıdır.
- 3.2.259. Bir ev donanır, bir kız donanmaz.
- 3.2.260. Bir evde iki kız biri çuvaldız biri biz.
- 3.2.261. Bir evde iki oğlan, biri devlet, biri mihnet; bir evde iki kız, biri çuvaldız, biri biz.
- 3.2.262. Bir eve bir baca, bir kıza bir koca.
- 3.2.263. Bir karıyla bir koca, dırdır eder her gece.
- 3.2.264. Bir kaz doymaz, bir kız.
- 3.2.265. Bir kız bir oğlanındır.
- 3.2.266. Bir kızı bin kişi ister de bir kişi alır.

- 3.2.267. Bir kızı kara çalıya nikâh etmişler, günde kırk kere etrafını dolanmış.
- 3.2.268. Bir koca yedi oğula bedeldir.
- 3.2.269. Bir müslümana bir karı lazım.
- 3.2.270. Bir tane az, iki tane karar, üç tane zarar, dört tane çingeneye yarar.
- 3.2.271. Bir yiğit ne kadar kahraman olsa sevdiğine yenilir.
- 3.2.272. Bir yiğidin karısı öğlene kadar aç durur ama akşama kadar aç durmaz.
- 3.2.273. Birlikten kuvvet doğar.
- 3.2.274. Boşanıp kocana varma, sevişip dostuna varma.
- 3.2.275. Boz ata, avrada, oğlana kulluk edenin yüzü ağarmaz.
- 3.2.276. Buyurmadan tutan evlat, çağırmadan kalkan avrat, orada olur devlet.
- 3.2.277. Büyük yaşın sonu ölüm, büyük kızın sonu gelin.
- 3.2.278. Büyük kızın gönlü gelinlik isterse, küçük kızı yontarlar.
- 3.2.279. Büyükler evde söyler, çocuklar damda beyan eder.
- 3.2.280. Cadıdan korkanın çocuğu olmaz.
- 3.2.281. Canlılara gülümsemeyen, ölümlere hiç ağlamaz.
- 3.2.282. Cevizle ekmek yemesi, güzelle muhabbet etmesi iyi olur.
- 3.2.283. Çam dalı ağıl olmaz, el oğlu oğul olmaz.
- 3.2.284. Çay kenarında bağ alan sele alıverir, kırkından sonra kız alan ele alıverir.
- 3.2.285. Çerçi kızı boncuğa aşiktir.
- 3.2.286. Çiğ eti kocana, pişmiş eti çocuğuna gösterme.
- 3.2.287. Çingene şaşırınca karısına hala der.
- 3.2.288. Çingene ele kızmış, kendi çocuğunun ağzını paylamış.
- 3.2.289. Çingene, “Çocuğumun hastalığı bir şey değil, huyunu değiştirir” demiş.
- 3.2.290. Çingeneye beylik vermişler önce babasını asmış.
- 3.2.291. Çirkin karı evin toplar, güzel karı düğün gezer.
- 3.2.292. Çirkinin var bir sevindirecek yeri, güzelin var bir yerdirecek yeri.
- 3.2.293. Çoban olan koyun gütmek, oğul babanın huyunu gütmek gerekir.
- 3.2.294. Çobana verme kızı, ya koyun güttürür ya kuzu.
- 3.2.295. Çocuğa iş buyuran ardınca kendi gider.
- 3.2.296. Çocuğa iyi kötü huy anandan gelir.
- 3.2.297. Çocuğa uyan çocuk olur.
- 3.2.298. Çocuğa, “Ne işliyorsun?” demişler, “Büyüğün yaptığını işliyorum” demiş.
- 3.2.299. Çocuğu okutan babanın akçası, ananın bohçası.
- 3.2.300. Çocuğu olanın bir olmayanın bin derdi var.

- 3.2.301. Çocuğum yok ağlayacak, çorbam yok taşacak.
- 3.2.302. Çocuğın dilinden anası anlar.
- 3.2.303. Çocuğın hatırı olmaz.
- 3.2.304. Çocuğın yediğı helal, giydiğı haramdır.
- 3.2.305. Çocuk ağlamadan büyümez.
- 3.2.306. Çocuk büyür, deli uslanmaz.
- 3.2.307. Çocuk büyötmek taş kemirmek.
- 3.2.308. Çocuk çocuğa bakarak ağlar.
- 3.2.309. Çocuk doğmadan adını koymaya kalkışma.
- 3.2.310. Çocuk dolu eve şeytan pek az girer.
- 3.2.311. Çocuk düşe kalka büyür.
- 3.2.312. Çocuk ekmeğı dolapta yetişiyor sanır.
- 3.2.313. Çocuk isteyen belasını da istemek gerekir.
- 3.2.314. Çocuk karı koca arasında altın toptur.
- 3.2.315. Çocuk karıyla koca arasını bulur.
- 3.2.316. Çocuk kısmı hem ağlatır hem güldürür.
- 3.2.317. Çocuk kısmı hem dost hem düşmandır.
- 3.2.318. Çocuk kundakta , gelin duvakta terbiye olur.
- 3.2.319. Çocuk padişah tanımaz.
- 3.2.320. Çocuk seversen beşikte, koca seversen döşekte.
- 3.2.321. Çocukla yoğurt yiyen ağzına gözüne bulaştırır.
- 3.2.322. Çocukla çıkma yola düşersen güler, düşerse ağlar.
- 3.2.323. Çocuklar oynamaktan, gençler işlemekten, ihtiyarlar da söylenmekten yorulmaz.
- 3.2.324. Çocuklar uyuya uyuya büyür, ihtiyarlar uyuya uyuya ölür.
- 3.2.325. Çocuklu avrat, sıpalı eşek ile yola gidilmez.
- 3.2.326. Çocuklu ev pazar, çocuksuz ev mezar.
- 3.2.327. Çocuklu kadın, kargalı çınar, civcivli tavuk.
- 3.2.328. Çocuksuz baba meyvesiz ağaca benzer.
- 3.2.329. Çok koyunun çok kuzusu olur.
- 3.2.330. Çok muhabbet tez ayrılık getirir.
- 3.2.331. Çok naz aşık usandırır.
- 3.2.332. Çok sevginin sonu ayrılıktır.
- 3.2.333. Çok sevilirse çok "ah" edilir.

- 3.2.334. Çoluğa çocuğa karışmayan , ana baba kadri bilmez.
- 3.2.335. Çocuğu şımartma başına çıkar.
- 3.2.336. Çömlek ana yüreği , tencere baba yüreği.
- 3.2.337. Dadıya dadanan evlat yüzüne hasret kalır.
- 3.2.338. Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.
- 3.2.339. Dağların dumanı gider , amma sevdalı başın dumanı gitmez.
- 3.2.340. Damadın başucunda öleceğine, oğlunun ayak ucunda öl.
- 3.2.341. Damarsız bacak, çekişmedik karı koca olmaz.
- 3.2.342. Dana büyür ama çulu büyümez.
- 3.2.343. Dana ne kadar büyüse gene anasını emir.
- 3.2.344. Darıldığın dağın odununu yakma, boşadığın karının topuğuna bakma.
- 3.2.345. Davul dengi dengine çalar.
- 3.2.346. Dayı ile dağ dolan, amca ile bağ dolanma.
- 3.2.347. Dayım adam olmadıktan sonra, ha şehirli olmuş ha köylü.
- 3.2.348. Dayısı olan dayısına dayanır.
- 3.2.349. Dazlayan daza düşer, kel başlı kıza düşer.
- 3.2.350. Dedesi koruk yemiş, torununun dişi kamaşmış.
- 3.2.351. Değirmen iki taştan , muhabbet iki baştan .
- 3.2.352. Deli inek buzağısını çiğner.
- 3.2.353. Deli kız evde kalmaz, delikli boncuk yerde kalmaz.
- 3.2.354. Demir tavında, dilber çağında.
- 3.2.355. Deniz dalgasız olmaz , gönül sevdasız olmaz.
- 3.2.356. Deniz kadın gibidir, güvenmek olmaz.
- 3.2.357. Denizcinin parası pul karısı dul.
- 3.2.358. Denize dalan bilir, güzeli seven bilir.
- 3.2.359. Derdin yoksa söylen , borcun yoksa evlen.
- 3.2.360. Dert ağlatır , aşk söyletir.
- 3.2.361. Devlet oğul, mal tahlil , mülk değirmen.
- 3.2.362. Devletsiz oğul olmaktan, devletliye kul olmak yeğdir.
- 3.2.363. Dikensiz gül ile nazsız güzel olmaz.
- 3.2.364. Dilberde vefa olmaz.
- 3.2.365. Dilsizin dilinden anası anlar.
- 3.2.366. Diş ile lezzet, koca ile izzet.
- 3.2.367. Dişi aslan tek doğurur ama aslan doğurur.

- 3.2.368. Dişi köpek kuyruğunu sallamayınca , erkek köpek yanaşmaz.
- 3.2.369. Dişi kuş yapar yuvayı, içini dışını sıvayı sıvayı.
- 3.2.370. Dişi kuştur yuvayı yapan, dişi kuştur yuvayı bozan.
- 3.2.371. Dişisini kıskanmayan domuzdur.
- 3.2.372. Doğan anası olma , doğuran anası ol.
- 3.2.373. Doğduğun yere bakma, doyduğun yere bak.
- 3.2.374. Doğmadık oğlana kaftan biçilmez.
- 3.2.375. Doğmaz , doğurmaz bir Allah .
- 3.2.376. Doğuran avrat Azraili yenmiş.
- 3.2.377. Doğurduğuna inanır, öleceğine inanmaz.
- 3.2.378. Doğurdum oğlum oldu, evlendi komşum oldu.
- 3.2.379. Dokuz bacanak bir çavdar gölgesinde eğlenir.
- 3.2.380. Dokuz kadın birikse zahmeti doğuran çeker.
- 3.2.381. Domuzdan insan doğmaz.
- 3.2.382. Domuzdan toklu olmaz.
- 3.2.383. Dost kazan, anan düşman doğurur.
- 3.2.384. Doydum usandım yüzü güzelden, doyup usanmadım huyu güzelden.
- 3.2.385. Dört göz bir evlat içindir.
- 3.2.386. Dul kadının eteği uzundur.
- 3.2.387. Dul karı, şeytan karı, aldatır alır bekarı.
- 3.2.388. Dumansız baca olmaz, kahırsız koca olmaz.
- 3.2.389. Dumansız baca, çekişmedik karı koca olmaz.
- 3.2.390. Düğün aşısı savulduktan sonra gelen , vah vah yer.
- 3.2.391. Düğün evinin kapısı açık olur.
- 3.2.392. Düğün olur iki kişiye, kaygısı düşer deli komşuya.
- 3.2.393. Düğüncü düğünü uzatırsa dövünür.
- 3.2.394. Düğünde misafir sonunda borçlu ağırlanır.
- 3.2.395. Düğünsüz ev olur, ölümsüz ev olmaz.
- 3.2.396. Düğünün tadı el ilen, harmanın tadı yel ilen.
- 3.2.397. Dün yumurtadan çıkıp bugün kabuğunu beğenmez.
- 3.2.398. Dünya dört kulplu tekne, ikisinden kadın tutar, ikisinden erkek.
- 3.2.399. Dünyada herşey bulunur amma namus bulunmaz.
- 3.2.400. Düşmanın yoksa kardeşin de mi yok?
- 3.2.401. Düşüm oğul eline minnet eyle geline.

- 3.2.402. Düzen olan evde düzen olmaz.
- 3.2.403. Ebe çok olunca çocuk ters gelir.
- 3.2.404. Ecel ile nikahın günü şaşmaz.
- 3.2.405. “Eğer” ile “meğeri” evlendirmişler, “keşki” diye bir çocuk doğurmuş.
- 3.2.406. Eğri cetvelden doğru çizgi çıkmaz.
- 3.2.407. Ekin ekim yel aldı, değirmen yaptım sel aldı, oğul yetiştirdim el aldı.
- 3.2.408. Ekini ambarda , karını mezarda methet.
- 3.2.409. Ekmeği kessem yarım olur, kimi alsam karım olur.
- 3.2.410. Ekmek ekmeğin mayası, gelin kaynananın dayası.
- 3.2.411. El adamından oğul olmaz.
- 3.2.412. El ağlarsa gözünden , anam ağlarsa özünden ağlar .
- 3.2.413. El ağızına bakan karısını tez boşar.
- 3.2.414. El dil verir ama meme vermez.
- 3.2.415. El el üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.
- 3.2.416. El ile gelen düğün bayramdır.
- 3.2.417. El yanında çocuğa darılma arsız olur.
- 3.2.418. Ele öyle atadan, bele böyle oğul.
- 3.2.419. Elin işte, gözün eşte olsun.
- 3.2.420. Elin övdüğünü el alır, ananın babanın övdüğü evde kalır.
- 3.2.421. Elinin hamuruna bakmaz , erkek işine karışır.
- 3.2.422. Elle yenişmek , devle güreşmek.
- 3.2.423. Elmas bardakla çirkin elinden su içmekten, toprak bardakla güzel elinden zehir içmek yeğdir.
- 3.2.424. Elti eltiden kaçar, görümcüler bayrak açar.
- 3.2.425. Elti eltiye eş olmaz, arpa unundan aş olmaz.
- 3.2.426. Emmim, dayım, kesem ; elimi soksam yesem.
- 3.2.427. Er aldım ki erişte pilavı yiyeyim.
- 3.2.428. Er canı isteyen kız “Allah canımı alsın” , kız canı isteyen oğlan “Çıkıp gideyim” der.
- 3.2.429. Er cimri olursa , avrat yüz­süz olur.
- 3.2.430. Er ekmeği minnetsiz.
- 3.2.431. Er ekmeği, meydan ekmeği.
- 3.2.432. Er emekli olursa, kadın yemekli olur.
- 3.2.433. Er gelir ev taşar, er gider ev şaşar.

- 3.2.434. Er getire, hak getire.
- 3.2.435. Er getirir, kadın yetirir.
- 3.2.436. Er ile avrat arasına giren nadim olur.
- 3.2.437. Er kemaliyle , avrat cemaliyle .
- 3.2.438. Er kocarsa koç olur , karı kocarsa hiç olur.
- 3.2.439. Er olsun da evi olmasın.
- 3.2.440. Er ölür avrat boş olur.
- 3.2.441. Er var karının derdini çeker; karı var erin derdini çeker.
- 3.2.442. Erdir adamı ağartan, erdir adamı karartan.
- 3.2.443. Ere giderken büyük kız, evde oturduğu zaman küçük kız.
- 3.2.444. Ergen gözüyle kız alma, gece gözüyle bez alma.
- 3.2.445. Ergene karı doğmcsı kolay gelir.
- 3.2.446. Ergene var ergene , tasasız gir yorgana.
- 3.2.447. Eri olmayanın yeri olmaz.
- 3.2.448. Erim alan canım ala.
- 3.2.449. Erinden gülen kadının zülüfleri tef, tambur çalar.
- 3.2.450. Erine göre bağla başını, tencerene göre kaynat aşını.
- 3.2.451. Erkeği olmayanın evi güneş almaz.
- 3.2.452. Erkeği rezil eden de , vezir eden de karısı.
- 3.2.453. Erkeğin eli kınası , kadının yüzü karası.
- 3.2.454. Erkeğin elinde çubuk, kadının elinde çocuk.
- 3.2.455. Erkeğin iyisi eşeğinden , kadının iyisi eşliğinden belli olur.
- 3.2.456. Erkeğin kalbi enginar yaprağıdır, her katında bir kadın yatar.
- 3.2.457. Erkeğin kalbine giden yol midesinden geçer.
- 3.2.458. Erkeğin kusuru kadının yanında söylenmez.
- 3.2.459. Erkeğin maaşı kadının yaşı sorulmaz.
- 3.2.460. Erkeğin nefsi birdir , kadınıki dokuz.
- 3.2.461. Erkeğin rızkı kadının ruhsatına bağlı.
- 3.2.462. Erkeğin sermayesi kesesi, kadının sermayesi güzelliğidir.
- 3.2.463. Erkek aslan aslan da , dişi aslan aslan değil mi?
- 3.2.464. Erkek fedakâr , kadın vefakâr gerek.
- 3.2.465. Erkek getirmeyi, kadın yetirmeyi bilmeli.
- 3.2.466. Erkek korkusu, Allah korkusu.
- 3.2.467. Erkek kuş gezer havai, dişi kuş yapar yuvayı.

- 3.2.468. Erkek sel, kadın göl.
- 3.2.469. Erkek şarap gibidir, yaşlandıkça kıymetlenir.
- 3.2.470. Erkekler tıraşla , kadınlar ilaçla güzelleşir.
- 3.2.471. Erkeklerin ömrü kız deye deye, kızların ömrü tuz deye deye geçer.
- 3.2.472. Erkeksiz ev, yelkensisz gemiye benzer.
- 3.2.473. Erken kalkan yol alır, erken evlenen döl alır.
- 3.2.474. Ersiz avrat, yularsız at.
- 3.2.475. Eski pamuk bez olmaz, dul avrat kız olmaz.
- 3.2.476. Eşeğe “Sıpan oldu” demişler, “Sırtımdan yükümü alacak değil ya, önümden yemimi alacak” demiş
- 3.2.477. Eşeği yoldan çıkararak sıpanın oynaması.
- 3.2.478. Eşeğin bozunu alma, hırsızın kızını alma.
- 3.2.479. Eşeğin hatırı yoksa sahibinin hatırı var.
- 3.2.480. Eşeğin kötü ise sat, avradın kötü ise giydir.
- 3.2.481. Eşek atın ne yoldaşı, yoksul beyin ne kardeşi.
- 3.2.482. Eşini , aşını, işini bil.
- 3.2.483. Eşini ağlatan gülmemiş.
- 3.2.484. Et ile tırnak arasına girilmez.
- 3.2.485. Et tırnaktan ayrılmaz.
- 3.2.486. Etle tırnak arasına girilmez.
- 3.2.487. Etin piştiğini, hamurun taşığını erkeğe gösterme.
- 3.2.488. Ev satan, karı boşayan kıyamete kadar unutmaz.
- 3.2.489. Ev yanığı etekte, evlat yanığı yürekte.
- 3.2.490. Evde horoz, sokakta tavuk olma.
- 3.2.491. Evde iki avrat olunca ev süprülmemiş kalır.
- 3.2.492. Evi erkek yapar, yuvayı kadın.
- 3.2.493. Evi ev eden avrat, yurdu şen eden devlet.
- 3.2.494. Evi yapan da anne , yıkan da anne.
- 3.2.495. Evin direği erkek, duvarı kadındır.
- 3.2.496. Evinde karın güzel ise , geçimin de iyi ise, ne işin var düğün evinde bayram yerinde, gir oyna çık oyna; evinde karın çirkin ise , geçimin de bozuk ise , ne işin var ölü evinde, gir ağla çık ağla.
- 3.2.497. Evinde rahat olmayan dünya cehennemindedir.
- 3.2.498. Evladı ben doğurdum amma gönlünü ben doğurmadım

- 3.2.499. Evladı olmayanın insafi da olmaz.
- 3.2.500. Evladın hamı tatlı olur.
- 3.2.501. Evladın var mı, derdin var.
- 3.2.502. Evladın varsa bin derdin var, evladın yoksa bir derdin var.
- 3.2.503. Evladını dövmeyen dizini döver.
- 3.2.504. Evlat kısmı şirin lokmadır, ne iyisinden geçilir, ne kötüsünden.
- 3.2.505. Evlatsız yurt, odunsuz ocağa benzer.
- 3.2.506. Evlenmesi bir alaca kuş, geçinmesi bora ile kış.
- 3.2.507. Evlilik kumardır.
- 3.2.508. Evlilik öyle bir şeydir ki tatmayanın tadacağı, tadanın kusacağı gelirmiş.
- 3.2.509. Fakirlik kapıdan girince aşk bacadan çıkar.
- 3.2.510. Faydasız hısımdan, faydalı hasım yeğdir.
- 3.2.511. Fayda zararın kardeşidir.
- 3.2.512. Garibin parası pul, karısı kul.
- 3.2.513. Garipten kız alması kolaydır, saklaması çetindir; zenginden kız alması çetindir, saklaması kolaydır.
- 3.2.514. Gece yağar, gündüz açar yıl düzgünlüğü; kadın söyler, erkek dinler ev bozgunluğu.
- 3.2.515. Geceleyin yürüyen gündüz sevinir, küçükken evlenen yaşlanınca sevinir.
- 3.2.516. Geçinmeye gönlü yok ki adını öğrensin.
- 3.2.517. Geçinmeyene dokuz koca, okumayana dokuz hoca az gelir.
- 3.2.518. Gelin altın taht getirmiş, çıkmış üstüne kendisi oturmuş.
- 3.2.519. Gelin babasına “hem ağlarım, hem giderim” demiş.
- 3.2.520. Gelin bildiğini işler, kaynana dudağını dişler.
- 3.2.521. Gelin bindi deveye, gör kısmeti nereye.
- 3.2.522. Gelin çiçek, her dediği gerçek; kaynana yılan, her dediği yalan.
- 3.2.523. Gelin eşikte, oğlan beşikte.
- 3.2.524. Gelin halıyı getirir, kendi serer kendi oturur.
- 3.2.525. Gelin olmayan kızın vebali emmisi oğlunun boynuna.
- 3.2.526. Gelindeki duvak, evinki sıva.
- 3.2.527. Geline ata bindirmişler “ya nasip” demiş.
- 3.2.528. Gelinin dini yok, kaynananın imanı.
- 3.2.529. Gelinin işi kötüdür, yüzünü ağartan ütüdür.
- 3.2.530. Genci gence ver de rızıklarımı Allah versin.

- 3.2.531. Gerdeğe girmeyen boş olur.
- 3.2.532. Getir varlığı, göstereyim karılığı.
- 3.2.533. Git erkeğin gencine , her gün seni incite; git erkeğin kartına otur göğüs tahtına.
- 3.2.534. Gizlide gebe kalan aşıkârede doğurur.
- 3.2.535. Gökyüzünde düğün var deseler , kadınlar merdiven kurmaya kalkar .
- 3.2.536. Gönül ferman dinlemez.
- 3.2.537. Gönül gönüle karşıdır , sevgi iki başlıdır.
- 3.2.538. Gönül gönüle köprüdür.
- 3.2.539. Gönül kimi severse güzel odur.
- 3.2.540. Gönül kocamaz.
- 3.2.541. Gönül var otluğa , gönül var bokluğa konar.
- 3.2.542. Gönül verme evliye , eve gider unuttur.
- 3.2.543. Gönülden gönüle yol vardır.
- 3.2.544. Görmemişin oğlu olmuş , çekmiş çükünü koparmış.
- 3.2.545. Görümce yüzünü görmeyim ölünce.
- 3.2.546. Göz gördü, gönül sevdi.
- 3.2.547. Göz görmeyince gönül sevmez.
- 3.2.548. Göz kara, kaş kara, sevgiyi onda ara.
- 3.2.549. Gözünü kim oydu?Hısm oydu. Onun için mi derin oydu?.
- 3.2.550. Gül dikensiz , güzel nazsız olmaz.
- 3.2.551. Gül dikensiz sevgi engelsiz olmaz.
- 3.2.552. Gülü seven dkenine katlanır.
- 3.2.553. Gülü yadettikçe bülbülün feryadı artar.
- 3.2.554. Gülüne bak, goncasını al.
- 3.2.555. Güzel kuş elde gezer, güzel hanım dilde gezer.
- 3.2.556. Güzel nerde, kavga orda.
- 3.2.557. Güzel üstüne güzel sevmek, bela üstüne bela demek.
- 3.2.558. Güzel yüzlü arama, güzel huylu ara.
- 3.2.559. Güzeldin hani kaşın karası, zengindin hani diba parası.
- 3.2.560. Güzeldin hani yerin, etliydin hani derin.
- 3.2.561. Güzele ne giydirirsen yakışır, çirkine nerde bulayın alla yeşil.
- 3.2.562. Güzeli güzel için sevmeli, çirkini de Allah için sevmeli.
- 3.2.563. Güzeli herkes sever.

- 3.2.564. Güzeli kızken değil, beşik ardında gör.
- 3.2.565. Güzeli seven cefasına katlanır.
- 3.2.566. Güzelim diye mağrur olma, tez geçer vakt-i şebab.
- 3.2.567. Güzelin başından çile eksik olmaz.
- 3.2.568. Güzelin koynunda sabah tez olur.
- 3.2.569. Güzelin talihi çirkin olur.
- 3.2.570. Güzelliğe kapılma huya bak.
- 3.2.571. Güzellik binbir türlüdür, hepsinin başı huy güzelliğidir.
- 3.2.572. Ha anan ölmüş öksüz kalmışsın , ha baban!
- 3.2.573. Haberin doğrusunu oğlandan al.
- 3.2.574. Halamın sakalı olsaydı dayım olurdu.
- 3.2.575. Halayıktan kadın olmaz, gül ağacından odun.
- 3.2.576. Hamama gider kurnaya , düğüne gider zurnaya aşık olur.
- 3.2.577. Hanımın hısmı gelince oklavalar tıklar tıklar, beyin hısmı gelince takır takır.
- 3.2.578. Hasan dayının abası, kâh oğlu giyer, kâh babası.
- 3.2.579. Hayırlı babanın hayırsız evladı .
- 3.2.580. Hayırsız evlat baba ocağına incir diker.
- 3.2.581. Hayırsız evlat dermansız dertten beterdir.
- 3.2.582. Hayvanın erkeğine para verirler , insanın dişisine .
- 3.2.583. Helale cömertlik olmaz.
- 3.2.584. Hepsinden bahtlı olan beşikteki.
- 3.2.585. Her alimden alim doğmaz.
- 3.2.586. Her ay dediğin keçi doğmaz.
- 3.2.587. Her güzel güzeldir, amma canın sevdiği daha güzeldir.
- 3.2.588. Her güzelin bir kusuru vardır.
- 3.2.589. Her kadın evinin hem hanımı hem halayığdır.
- 3.2.590. Her kısrığın doğurduğu at tay olmaz.
- 3.2.591. Her kimin evladı var, başında büyük derdi var.
- 3.2.592. Her kuş kendi kanadıyla uçar.
- 3.2.593. Her yumurtadan civciv olmaz.
- 3.2.594. Herkes pişirdiğini soğutsun, doğurduğunu büyütsün.
- 3.2.595. Herkes sevdiğini öper , bayram bahane.
- 3.2.596. Herkesin karısı, canının yarısı.

- 3.2.597. Herşey para ile , namus ar ile alınır.
- 3.2.598. Hırsız evlat baba ocağına incir diker.
- 3.2.599. Hırsızlık ekmekten , kahpelik öpülmeden başlar.
- 3.2.600. Hırsızlıkla kahpelik al gömlek gibidir, saklanmaz ; ya yeninden çıkar , ya yakasından.
- 3.2.601. Hırsızlıkla kahpelik saman çöpünün arkasındadır.
- 3.2.602. Hısum hısumın ne öldüğünü ister ne onduğunu.
- 3.2.603. Horoz bile dişisini kıskanır.
- 3.2.604. Horoz evlenir, tavuk tellenir.
- 3.2.605. Horoz kadar eri olanın harman kadar yeri olur.
- 3.2.606. Horozsuz tavuk çobansız sürüye benzer.
- 3.2.607. Irz düşmanı cezasız kalmaz.
- 3.2.608. Irz ehli daima örtük gerek.
- 3.2.609. Irz ehli düşmez.
- 3.2.610. Irz ehlinin kapısı daima kapalı gerek.
- 3.2.611. Irz insanın kanı pahasıdır.
- 3.2.612. İğüveyliğinde ya kadiden miskin, ya kılıçtan keskin olmalı.
- 3.2.613. İğüveysi iç ağrısı.
- 3.2.614. İhtiyar deme , genç deme , evde kadın bulunsun; arpa deme , darı deme, evde unun bulunsun; çalı deme , çırpı deme, evde odunun bulunsun.
- 3.2.615. İki analı süttten, iki karılı bittten ölür.
- 3.2.616. İki bayram arası evlenilmez.
- 3.2.617. İki çıplak bir hamamda yakışır.
- 3.2.618. İki gönül bir olunca padişah bile ayıramaz.
- 3.2.619. İki gönül bir olursa samanlık seyran olur.
- 3.2.620. İki kardeş bir evde geçinememiş, yedi bacanak bir çavdar sapının gölgesinde geçinmiş.
- 3.2.621. İki kardeş savaşmış ebleh buna inanmış.
- 3.2.622. İki karlı ev süprülmeden kalır.
- 3.2.623. İki taş koysam ocak olur, kime varsam kocam olur.
- 3.2.624. İkinci koca karanlık gece.
- 3.2.625. İnek ayağı buzağıyı öldürmez.
- 3.2.626. İnsan anasından bir kere doğar.
- 3.2.627. İnsan evlenmekle, ağaç aşılınmakla döl alır.

- 3.2.628. İnsan namusu için yaşar.
- 3.2.629. İnsan sevdiğine su yolunda tesadüf eder.
- 3.2.630. İnsan sevdiğine yenilir.
- 3.2.631. İnsana ata ana gibi yar olmaz.
- 3.2.632. İnsana kardeş gibi yar, Irak gibi diyar olmaz.
- 3.2.633. İnsana sevdiği güzel görünür.
- 3.2.634. İnsanın soyu bir, huyu bindir.
- 3.2.635. İnsanoğlu çiğ süt emmiş.
- 3.2.636. İstanbul'da darısı olanın İzmir'de karısı olmaz.
- 3.2.637. İş işlemek kadınla oynamağa benzemez.
- 3.2.638. İt taştan, bacı kardeşten doğar.
- 3.2.639. İt ürüdüğü zaman , anası gibi ürür.
- 3.2.640. İtten kuzu türemez.
- 3.2.641. İven kız ere varmaz, varsa da baht bulmaz.
- 3.2.642. İvme ile erilmez menzile ivdiğinden evde kaldı Ünzile.
- 3.2.643. İyi adam eşeğinden , iyi karı döşeginden belli olur.
- 3.2.644. İyi arkadaş kardeşten ileridir.
- 3.2.645. İyi evlat babayı vezir eder, kötü evlat rezil eder.
- 3.2.646. İyi evlat tutar ananın malını, kötü evlat satar ananın malını.
- 3.2.647. İyi ipek kendini kırdırmaz, iyi kadın kendini dövürmez.
- 3.2.648. İyi koca karıyı gül, yaprak; kötü koca kül, toprak yaparmış.
- 3.2.649. İyi kocanın karısı, hamamda belli olur.
- 3.2.650. Kaçanın anası ağlamamış.
- 3.2.651. Kadın aklı gâh uzalır , gâh kısalır.
- 3.2.652. Kadın eli kaşık sapından kararır.
- 3.2.653. Kadın erkeğin elinin kiri.
- 3.2.654. Kadın erkeğin eşiğidir, evinin güneşidir.
- 3.2.655. Kadın erkeğin şeytanıdır.
- 3.2.656. Kadın eşik dibinde değil, beşik dibinde belli olur.
- 3.2.657. Kadın ister ki bey doğura.
- 3.2.658. Kadın kadıncık gerek.
- 3.2.659. Kadın kalbi merhamet kaynağıdır.
- 3.2.660. Kadın kısmı kara yazılıdır.
- 3.2.661. Kadın kısmının saçı uzun olur aklı kısa .

- 3.2.662. Kadın kocayı var sever, koca kadını sağ sever.
- 3.2.663. Kadın malı , kapı mandalı .
- 3.2.664. Kadın malı hamam tokmağıdır.
- 3.2.665. Kadın öpmek değil ekmek ister.
- 3.2.666. Kadın orospu olduktan sonra kapı dayak mı tutar.
- 3.2.667. Kadın sopayı kocasına eliyle verir.
- 3.2.668. Kadın şerri , şeytanın şerrine eşittir.
- 3.2.669. Kadın şeytana papucunu ters giydirir.
- 3.2.670. Kadın var kara toprak eder, kadın var yeşil yaprak eder.
- 3.2.671. Kadın var kardan soğuk , kadın var kordan sıcak.
- 3.2.672. Kadın yatakta, bebek beşikte sevilir.
- 3.2.673. Kadın yüzünden gülen ömründe bir kere güler.
- 3.2.674. Kadına , çocuğa , sarhoşa sırrını açma .
- 3.2.675. Kadına iyi deme yoksulluk görmeyince.
- 3.2.676. Kadına söz duyurabilmek için güleç zamanını beklemeli .
- 3.2.677. Kadında vefa, borçluda sefa aranmaz.
- 3.2.678. Kadını alana kadar melek, aldıktan sonra kelek.
- 3.2.679. Kadını erkek değil , ar ve namus korur.
- 3.2.680. Kadını eve bağlayan altın şıkırtısı değil, beşik gıcırıtısıdır.
- 3.2.681. Kadını evinden erkeği pirinden sorarlar.
- 3.2.682. Kadını hamarat eden ateştir.
- 3.2.683. Kadını sırdaş eden esrara tellal aramaz.
- 3.2.684. Kadının ahmağı kocasına darılandır.
- 3.2.685. Kadının bir aklı , erkeğin dokuz aklı vardır.
- 3.2.686. Kadının biri âlâ, ikisi belâdır.
- 3.2.687. Kadının fendi erkeği yendi.
- 3.2.688. Kadının gırtlığı olmaz.
- 3.2.689. Kadının hükmettiği evde mutluluk olmaz.
- 3.2.690. Kadının kazdığı kuyudan su çıkmaz.
- 3.2.691. Kadının kırk çırağı var , biri sönerse biri yanar.
- 3.2.692. Kadının kurnazı çocuğunu kocasına baktırır.
- 3.2.693. Kadının namusu erkeğin onurudur.
- 3.2.694. Kadının ön eteği arka eteğine düşmandır.
- 3.2.695. Kadının sofusu , cahilin maskarası.

- 3.2.696. Kadının şamdanı altın olsa, mumu dikecek erkektir.
- 3.2.697. Kadının şerri , şeytan şerrine eşittir.
- 3.2.698. Kadının şerrinden Allah'a sığınmalı.
- 3.2.699. Kadının temizi sırtından , sütün temizi yoğurdundan bellidir.
- 3.2.700. Kadının yüklediği yük şuraya varmaz.
- 3.2.701. Kadının zoru diline kuvvet.
- 3.2.702. Kadınlar eğe kemiğinden yapılmıştır.
- 3.2.703. Kadınlar kurnaz oldu , bazlamacı küçük küçük tutar ; çocuklar kurnaz oldu bazlamacı çift çift kapar.
- 3.2.704. Kadınların işi tavukların eşinmesine benzer.
- 3.2.705. Kadınsız ev olmaz.
- 3.2.706. Kadınsız hane kuşsuz kafese benzer.
- 3.2.707. Kalkanın yerini, ölenin avradını alırlar.
- 3.2.708. Kalp kalbe karşıdır
- 3.2.709. Kan kancıktan çıkar.
- 3.2.710. Kaplumbağa yumurtasını gözüyle ısıtır.
- 3.2.711. Kara kız karanlıkta sevilir.
- 3.2.712. Karaca, kuruca, gönlüme görece.
- 3.2.713. Kardeş değil kara taş.
- 3.2.714. Kardeş kardeşi bıçaklamış, dönmüş yine kucaklamış.
- 3.2.715. Kardeş kardeşin etini yer kemiğini bir yana koyar.
- 3.2.716. Kardeş kardeşin ne öldüğünü ister ne onduğunu.
- 3.2.717. Kardeşi olmayan garip olur.
- 3.2.718. Kardeşim olsun da kanlım olsun.
- 3.2.719. Kardeşin büyüğü peder küçüğü evlat yerine geçer.
- 3.2.720. Kardeşin düşmanlığı, karşıdan düşman çıkıncaya kadardır.
- 3.2.721. Karga yavrusuna bakmış "Benim ak pak evladım" demiş.
- 3.2.722. Karganın yavrusu şahin olmaz.
- 3.2.723. Karı boşayan ile mülk satan kıyamete kadar unutmaz.
- 3.2.724. Karı bulunur , ama kardeş bulunmaz.
- 3.2.725. Karı hasta olacağına ben hasta olsam, ben öleceğime karı ölse.
- 3.2.726. Karı ile çıkma yola , başına gelir türlü bela.
- 3.2.727. Karı ile silah emanet verilmez.
- 3.2.728. Karı hısmı alay bağlar, erkek hısmı sinek avlar.

- 3.2.729. Karı koca arasına girilmez.
- 3.2.730. Karı koca bir sözle yakın, bir sözle uzaktır.
- 3.2.731. Karı koca ipek, araya giren köpek.
- 3.2.732. Karı malı hamam tokmağıdır.
- 3.2.733. Karı malını yiyip de onmuş var mı?
- 3.2.734. Karı-kocanın kavgası bir tülbent kuruyuncaya kadar geçer.
- 3.2.735. Karıdan hayır gelmez.
- 3.2.736. Karıdan korkmayan yanılır.
- 3.2.737. Karıdır sarayı dam yapan, karıdır damı saray yapan.
- 3.2.738. Karın kötüyse donat, evin kötüyse sıvat.
- 3.2.739. Karın soğuğu , kadının soğugundan iyidir.
- 3.2.740. Karına dişini saydırma.
- 3.2.741. Karını kaynuna, paranı koynuna emanet et.
- 3.2.742. Karının biri ne âlâ, ikisi bela.
- 3.2.743. Karının yüz lafından birini dinlemeli.
- 3.2.744. Karısını döven, kafasını döver; öküzünü döven, kesesini döver.
- 3.2.745. Karısız evi, parasız erkeği, vur ateşe yansın.
- 3.2.746. Kariya bakanın aklı az olur.
- 3.2.747. Karpuz kökeninde büyür
- 3.2.748. Karpuz sulandıkça büyür
- 3.2.749. Kaşla göz gerisi söz.
- 3.2.750. Katır anasını tanımaz.
- 3.2.751. Katıra “Baban kim?” demişler “Dayım at” demiş.
- 3.2.752. Kavga evliliğin tadı tuzudur.
- 3.2.753. Kaynana astar bezi, gelin kenar bezi.
- 3.2.754. Kaynana böcü, oğlu cici.
- 3.2.755. Kaynana dinsiz, gelin dilsiz olur.
- 3.2.756. Kaynana gelinin altın duvağı.
- 3.2.757. Kaynana geri, oğlu beri.
- 3.2.758. Kaynana pamuk ipliği olup raftan düşse gelinin başını yarar.
- 3.2.759. Kaynananın iyisi, kırk arşından kuyusu.
- 3.2.760. Kaynanasız gelin, tasmamız nalin.
- 3.2.761. Kaynatam devletli olsun, kaynanam schavetli.
- 3.2.762. Kazan karası gider, namus karası gitmez.

- 3.2.763. Kazanın doğurduğuna inanan öldüğüne de inanır.
- 3.2.764. Kazanırsan sen dost kazan, düşmanı anan da doğurur.
- 3.2.765. Keçi ikiz doğurup koyunu geçemez, it sekiz yavru yapıp eli geçemez.
- 3.2.766. Keçi kuyruk sallamadan, teke yanaşmaz.
- 3.2.767. Keçi nerden atlarsa oğlağı da ordan atlar.
- 3.2.768. Keçinin çıktığı yere oğlağı da çıkar.
- 3.2.769. Kedi oğlu miyavlayarak doğar.
- 3.2.770. Kedi yavrusunu yerken "Fareye benziyordu." demiş.
- 3.2.771. Kel kız ablasının saçıyla övünür.
- 3.2.772. Kel kız gelin olmuş , çarşı pazar kapanmış.
- 3.2.773. Kel kızın kör alıcısı olur.
- 3.2.774. Kenarın gör bezin al, anasın gör kızın al.
- 3.2.775. Kendi başını bağlamayan, gelin başı bağlayacak.
- 3.2.776. Kendi güzel olacağına huyu güzel olsun.
- 3.2.777. Kendi güzele kırk günde doyulur, ama huyu güzele kırk yılda doyulmaz.
- 3.2.778. Kendinden küçükten kız al, kendinden küçüğe kız verme.
- 3.2.779. Kendirden bez, üveyden öz olmaz.
- 3.2.780. Kırk yılda bir kadın sözü dinlenmelidir.
- 3.2.781. Kırkıktan sonra azana çare bulunmaz.
- 3.2.782. Kış günü çocuğa benzer, bazen güler bazen ağlar.
- 3.2.783. Kıtlık olsa buğday, avrat ölse kız al.
- 3.2.784. Kız alırsan dersin "Sen bilirsin", dul alırsan dersin "Ben bilirim".
- 3.2.785. Kız alsam ona yazık, dul alsam bana yazık.
- 3.2.786. Kız anasından görmeyince sofrayı kaldırmaz.
- 3.2.787. Kız anasını, inek danasını bilir.
- 3.2.788. Kız beşikte çeyiz sandıkta.
- 3.2.789. Kız bir sevgi ile doğar, bin sevgiye çıkar; oğlan bin sevgi ile doğar, bir sevgiye iner.
- 3.2.790. Kız boğazı kırk boğum olur .
- 3.2.791. Kız büyür bahtı beraber büyür.
- 3.2.792. Kız dediğin kaledir,yıkılırsa çürük çaput olur.
- 3.2.793. Kız dediğin kapı şakşakısı; gelen çalar, giden çalar.
- 3.2.794. Kız doğuran tez kocar.
- 3.2.795. Kız evi umut evi, oğlan evi unut evi.

- 3.2.796. Kız evi, naz evi.
- 3.2.797. Kız evladı onikisine bastı mı ya ere ya yere.
- 3.2.798. Kız evladı yerine düşerse bir eyerli at, yerine düşmezse bir uyuz it.
- 3.2.799. Kız evlendikten sonra çok damat bulunur.
- 3.2.800. Kız gittiği, oğlan bittiği yerde ekmek yer.
- 3.2.801. Kız halasına oğlan dayısına.
- 3.2.802. Kız ile altın gizli gerek.
- 3.2.803. Kız kocayı bir şey sanmış gittiği gece usanmış.
- 3.2.804. Kız kocayınca gayret dayıya düşer.
- 3.2.805. Kıza koca, koca olmaz.
- 3.2.806. Kızı alan göz ile bakmasın, kulak ile işitsin.
- 3.2.807. Kızı duvak, gelini beşik arkasında görmeli.
- 3.2.808. Kızı kendi haline bırakırsan ya davulcuya varır, ya zurnacıya.
- 3.2.809. Kızı kızken görmeyeyim; bir beşik, iki beşik, üç beşik, dört beşik sonra göreyim.
- 3.2.810. Kızı methederek evlendirirler, gelinin iyisini gören az olur.
- 3.2.811. Kızı olan tez kocar.
- 3.2.812. Kızı var nazi var, oğlu var, sözü var.
- 3.2.813. Kızım sana söylüyorum, gelinim sen işit.
- 3.2.814. Kızımı ele verdim, yüreğime bere verdim.
- 3.2.815. Kızın en büyük serveti bikridir.
- 3.2.816. Kızın kimi severse güveyin odur, oğlun kimi severse gelinin odur.
- 3.2.817. Kızın onbeşe geldikte kendin koca ara.
- 3.2.818. Kızın uzun saçlısı, tarlanın ufak taşlısı, öküzün başlısı makbuldür.
- 3.2.819. Kızın var sızın var.
- 3.2.820. Kızın varsa el yatağında yatmasın.
- 3.2.821. Kızını dövmeyen dizini döver.
- 3.2.822. Kızını düşürmeyen yerine, ömrünü geçirir yerine yerine.
- 3.2.823. Kızını fırsat bulunca, oğlunu canı isteyince evlendir.
- 3.2.824. Kızını kız iken övme, gelin iken öv; gelin iken övme , kucağı çocuklu iken öv.
- 3.2.825. Kızlar gelin olmayı masal sanır, ata binince koşar sanır.
- 3.2.826. Kızlar yaşlanınca burnunun yeli iner.
- 3.2.827. Kızların anası raf elması, oğlanların anası sıçan dolması.

- 3.2.828. Kimsesiz mirasyedinin kimsesi çok olur.
- 3.2.829. Kişi anasından üryan doğar.
- 3.2.830. Kişi kızı olma, kişi avradı ol.
- 3.2.831. Kişi sevdiğine naz eder.
- 3.2.832. Koca acısı, uyursan ilk uykuda, ölürsen ilk solukta çıkar.
- 3.2.833. Koca ekmeği meydan ekmeği, evlat ekmeği zindan ekmeği.
- 3.2.834. Koca elde, evlat belde, kardeş nerde.
- 3.2.835. Koca iyi bir şey olsa idi adını konca koyarlardı.
- 3.2.836. Koca kariyi sağ, komşu adamı var sever.
- 3.2.837. Koca olsun da isterse cüce olsun.
- 3.2.838. Koca sağlığa, karı varlığa bakar.
- 3.2.839. Kocadır gül eder, kocadır kül eder.
- 3.2.840. Kocalıkta genç alma el için, yükseklerde yer alma yel için.
- 3.2.841. Kocam aldığında gibi, günüm bayramdaki gibi olsa.
- 3.2.842. Kocam gitti evim şaştı, kocam geldi evim taştı.
- 3.2.843. Kocam it olsun , getirdiği et olsun.
- 3.2.844. Kocanın kabı ikiyse birini kır.
- 3.2.845. Kocanın kârı içeri kendi dışarı.
- 3.2.846. Kocasını cennete de cehenneme de sokan karısıdır.
- 3.2.847. Kocasız karı, beysiz arı.
- 3.2.848. Komşu kızı almak, kalaylı tastan su içmek gibidir.
- 3.2.849. Komşu komşu olsa komşunun kör kızı kocaya gider.
- 3.2.850. Komşuluk kardeşlikten ileridir.
- 3.2.851. Komşunun sıpası tay gibidir, anasına kızı ay gibidir.
- 3.2.852. Kökü bende olsun da dalı budağı nereye giderse gitsin.
- 3.2.853. Körden gözlü, topaldan ayaklı , deliden deli doğar.
- 3.2.854. Körden gözlü, topaldan dizli, delilik ise soy kovar.
- 3.2.855. Körün karısı süslenmemeli.
- 3.2.856. Kötü söyleme eşine ağı katar aşına.
- 3.2.857. Köylünün düzeni karısı o da canının yarısı.
- 3.2.858. Kuma gemisi yürümüş de, elti gemisi yürümemiş..
- 3.2.859. Kumarda kazanan aşkta kaybeder.
- 3.2.860. Kurdun oğlu kuzu olmaz.
- 3.2.861. Kurt yavrusu kurt olur.

- 3.2.862. Kuşa süt nasip olsa anasından olurdu.
- 3.2.863. Kutlu gün doğuşundan belli olur.
- 3.2.864. Kutsuz kuşun yuvası doğan yanında olur.
- 3.2.865. Kuzguna sormuşlar “Güzel kimdir?” “ Yavrularımdır “ demiş
- 3.2.866. Kuzguna yavrusu anka görünür.
- 3.2.867. Küçük işer, büyük dayanır düşer.
- 3.2.868. Kül tepecik olmaz, güvey oğul olmaz.
- 3.2.869. Lafın azı uzun, çobana verme kızı, ya koyun güttürür ya kuzu.
- 3.2.870. Lambayı almadan camına bak, gelini almadan huyuna bak.
- 3.2.871. Mahzun gönül krallardan kız umar.
- 3.2.872. Mal istersen bedeninden, evlat istersen belinden.
- 3.2.873. Malda koyun, insanda kayın sevilir.
- 3.2.874. Malımız yok ise ırzımız var olsun.
- 3.2.875. Meyva ağaç dalında, çocuk ana kucağında yaşar.
- 3.2.876. Muhabbet iki baştan , değirmen iki taştan olur.
- 3.2.877. Muhabbet özge hallattır , giriftar olmayan bilmez.
- 3.2.878. Muhabbet sultanlıktır , şirket kabul etmez.
- 3.2.879. Muhabbeti çeken bilir.
- 3.2.880. Namusa paha biçilmez.
- 3.2.881. Namussuz yaşamaktansa ; namuslu ölmek yeğdir.
- 3.2.882. Ne inliyor, ne buzağılıyor.
- 3.2.883. Ne kızı verir, ne dünürü gücendirir.
- 3.2.884. Nerde ana orda uşak .
- 3.2.885. Nikahta keramet vardır.
- 3.2.886. Ocağın yakışığı odun, evin yakışığı kadın.
- 3.2.887. Ocaktır aşı pişiren , erdir avradı pişiren.
- 3.2.888. Oğlan ağlar, derdi çörek.
- 3.2.889. Oğlan anası kapı arkası, kız anası minder kabası.
- 3.2.890. Oğlan atadan öğrenir sofrayı kurmayı , kız anadan öğrenir bıçkı biçmeyi.
- 3.2.891. Oğlan babadan öğrenir sofrayı yazmayı, kız anadan öğrenir kapı gezmeyi.
- 3.2.892. Oğlan babaya kız anaya çeker.
- 3.2.893. Oğlan babaya kız anaya yâr olur.
- 3.2.894. Oğlan büyür koç olur, kız büyür hiç olur.
- 3.2.895. Oğlan dayıya, kız halaya çeker.

- 3.2.896. Oğlan doğuran oğünsün, kız doğuran dövünsün.
- 3.2.897. Oğlan doğurdum oydu beni,kız doğurdum soydu beni.
- 3.2.898. Oğlan evlenince bey oldum sanır.
- 3.2.899. Oğlan evleninceye kadar oğlundur , kız ölünceye kadar.
- 3.2.900. Oğlan olduğu yere , gelin geldiği yere.
- 3.2.901. Oğlan yedi oyuna gitti, çoban yedi koyuna gitti.
- 3.2.902. Oğlanı doğuran ana sevinmesin de ekmeğini yiyen sevinisin.
- 3.2.903. Oğlanı her karı doğuramaz, er karı doğurur.
- 3.2.904. Oğlanın karası para kesesi, kızın karası can tasası.
- 3.2.905. Oğlanın ki oğul balı, kızın ki bahçe gülü.
- 3.2.906. Oğlu olmayan avrattan eski hasır yeğdir.
- 3.2.907. Oğlu olan gün görse, oğulsuzlar çatlar ölür.
- 3.2.908. Oğlum oldu gülüm oldu, everdim elin oldu.
- 3.2.909. Oğlun oğul olunca tutar ata mülkünü, oğlun oğul olmayınca satar ata mülkünü.
- 3.2.910. Oğlun varsa el ekmeği tatmasın.
- 3.2.911. Oğlun varsa el ekmeği tattırma,kızın varsa el evinde yatırma.
- 3.2.912. Oğluna güvenme, koluna güven.
- 3.2.913. Oğluna kız aramaktansa kızına oğul ara.
- 3.2.914. Oğlunla oba ol, kızınla komşu ol.
- 3.2.915. Oğlunu dövmeleyen kesesini; kızını dövmeleyen dizini döver.
- 3.2.916. Oğul babanın huyunu gütmek gerekir.
- 3.2.917. On beşindeki kız ya erde gerek ya yerde gerek.
- 3.2.918. Onun başına fesi karı koyar.
- 3.2.919. Ortaklık iyi olsa iki adam bir avrat alır.
- 3.2.920. Otuz oğlun olacağına, bir oturak kocan olsun.
- 3.2.921. Oynaşına inanan avrat ersiz kalır.
- 3.2.922. Öksüz çocuğun bağrında yağ olmaz.
- 3.2.923. Öksüz güler mi , gülerse onar mı?
- 3.2.924. Öksüz hırsızlığa çıkmış, ay ilk akşamdan doğmuş.
- 3.2.925. Öksüz kendi göbeğini kendi keser.
- 3.2.926. Öksüz kuzu öveç olmaz.
- 3.2.927. Öksüze acıyan çok, ekmek veren yok.
- 3.2.928. Öksüzü doyur da ne yapacağına karışma.

- 3.2.929. Öksüzü dövmüşler “Vay arkam” demiş.
- 3.2.930. Öksüzün bağı yanık olur.
- 3.2.931. Öksüzün karnı doymaz.
- 3.2.932. Öksüzün karnı doyunca yakacak samanlık arar.
- 3.2.933. Öksüzün nesi olur, memesiz de büyür.
- 3.2.934. Öksüzün şeytanı dokuz olur.
- 3.2.935. Öküz alırsan boyunduruk doldurursun, karı alırsan evini doldurursun.
- 3.2.936. Ölü ile düğün yolda kalmaz.
- 3.2.937. Öv küçüğü , al büyüğü.
- 3.2.938. Para ile karı ele emanet edilmez.
- 3.2.939. Pek yürürsen “Deli gelin” , yavaş yürürsen “Miskin gelin” derler.
- 3.2.940. Pekmezi dipten, kadını kökten al.
- 3.2.941. Peyniri deri korur, kadını eri.
- 3.2.942. Raftan sünger düşmüş, gelinin başını yarmış.
- 3.2.943. Sabahtan karnını doyuran, küçükten evlenen aldanmamış.
- 3.2.944. Sadık dost akrabadan yeğdir.
- 3.2.945. Sakalina göre tarağı vur, ölünceye kadar geçineceğini ara dur.
- 3.2.946. Saksagan danayı babası hayrına bitlemez.
- 3.2.947. Sarımsağı gelin etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış.
- 3.2.948. Sebzeçi oğlu sebze satar.
- 3.2.949. Sen seversin oğlunu o da sever oğlunu.
- 3.2.950. Senden alçaktan kız al, senden uluya kız verme.
- 3.2.951. Sev beni , seveyim seni.
- 3.2.952. Sev seni seveni hak ile yeksan ise, sevme seni sevmeyeni Mısır’a sultan ise.
- 3.2.953. Sevda geçer yalan olur , sonra sokar yılan olur.
- 3.2.954. Sevdüğinden ayrılan yedi yıl ağlarsa, yurdundan ayrılan ölüme dek ağlar.
- 3.2.955. Sevenin kulu ol , sevmeyenin sultanı.
- 3.2.956. Sevilmeyen gelinin selamı yanlış gelir.
- 3.2.957. Sevişip dostuna, boşanıp kocana varma.
- 3.2.958. Sini tıkırtısı , para şıkırtısı, kadın fıkırdısı kalbe ferahlıktır.
- 3.2.959. Soy azmaz, soyuna çeker.
- 3.2.960. Soydur çeker , boktur kokar.
- 3.2.961. Soylu al çirkin olsun, soysuz güzel alma.

- 3.2.962. Su bardakta , gelin ırakta güzel görünür.
- 3.2.963. Su gider taş kalır, el gider kardeş kalır.
- 3.2.964. Süzme yoğurdun ezmesi, dünürlükte yalan düzmesi sevaptır.
- 3.2.965. Şansım olsaydı annem beni erkek doğururdu.
- 3.2.966. Şaşan , karısına teyze der.
- 3.2.967. Şeytan adamı bulamazsa karısını aldatır.
- 3.2.968. Şeytan oğlancıklarını okşamış “Birbirinden kutsuzcuklarını” demiş.
- 3.2.969. Şımartma çocuğu başına biner.
- 3.2.970. Şom olandan yine şom doğar.
- 3.2.971. Tarla satanla karı boşayanın ahı geçmez.
- 3.2.972. Tarlayı düz al, kadını kız al.
- 3.2.973. Tarlayı taşlı yerden, kadını kardeşli yerden.
- 3.2.974. Tartılırsan denginle tartıl.
- 3.2.975. Tatar babasını satar.
- 3.2.976. Tavuk var kazdan güzel, gelin var kızıdan güzel.
- 3.2.977. Tay babasını geçer.
- 3.2.978. Testi kadar kocası olanın kulpu kadar hatırı olur.
- 3.2.979. Teyze ana yarısıdır.
- 3.2.980. Tütünsüz baca, kavgasız koca.
- 3.2.981. Ulusun bilmeyen , Tanrısın bilmez
- 3.2.982. Usta oğlu şakirt olmaz.
- 3.2.983. Uşağı işe koş, sen de ardına düş.
- 3.2.984. Üşenenin oğlu kızı olmamış.
- 3.2.985. Üvey ana ekmeği demirden tokmağı .
- 3.2.986. Üveye etme, özünde bulursun; geline etme, kızında bulursun.
- 3.2.987. Varın veren utanmaz, baldızı olan yad olmaz.
- 3.2.988. Varma dula , girme çula.
- 3.2.989. Varsa eşin rahattır başın, yoksa eşin zordur işin.
- 3.2.990. Ver yiğidi yiğide, Mevla rızkın getire.
- 3.2.991. Vücut kocar , gönül kocamaz.
- 3.2.992. Ya okuyup hoca, ya zengin kıza koca olmalı.
- 3.2.993. Yağmur yağarsa , gelinin gözü yaşlı olur.
- 3.2.994. Yağmur yel ile, düğün el ile.
- 3.2.995. Yalnız kaz ötmez.

- 3.2.996. Yalnızlık Allah'a mahsustur.
- 3.2.997. Yalpak buzağı iki anadan emermiş.
- 3.2.998. Yanarsa anan yanar , gerisi yalan yanar.
- 3.2.999. Yanmış malla, ölmüş babayla övünülmez.
- 3.2.1000. Yardım geçmez , serden geçer
- 3.2.1001. Yatsının faziletini güveyiden sor.
- 3.2.1002. Yavru kuşun ağzı büyük olur.
- 3.2.1003. Yavru kuşun dilinden anası anlar.
- 3.2.1004. Yavşak büyür bit olur, öksüz büyür it olur.
- 3.2.1005. Yaz gününün yağışı, karı kocanın doğuşu.
- 3.2.1006. Yediğin oğlan yer tutar.
- 3.2.1007. Yerine düşmeyen gelin yerine yerine, boyuna düşmeyen esvap sürüne sürüne eskir.
- 3.2.1008. Yetim büyür, felek utanır.
- 3.2.1009. Yetim hakkı yedi taşı deler de geçer.
- 3.2.1010. Yetim malı ateşten gömlektir.
- 3.2.1011. Yetime acıyan çok olur da bir dilim ekmek veren bulunmaz.
- 3.2.1012. Yılana yavrusu düşman olur.
- 3.2.1013. Yiğidim yiğit olsun da yerim çalı dibi olsun.
- 3.2.1014. Yiğit babasıyla anılır.
- 3.2.1015. Yiyen bilmez, doğrayan bilir, doğurtan bilmez , doğuran bilir.
- 3.2.1016. Yoksulluk kapıdan girince aşk bacadan kaçar
- 3.2.1017. Yoruluncaya kadar ara, ölünceye kadar geçsin.
- 3.2.1018. Yuvayı yapan da, yıkan da dişi kuştur.
- 3.2.1019. Yüz koyunlu atam kalmaktan , bir yüksüklü anam kalmak yeğdir.
- 3.2.1020. Yüzü güzel olanın huyu da güzel olur.
- 3.2.1021. Zengin malı züğürdün evladı var.
- 3.2.1022. Zina binayı yıkar.

3.3. BEDENSEL RAHATLIK - KONUT

İnsanoğlu fizyolojik ve psikolojik olarak genellikle belli bir mekanda yaşamayı, belli bir yere bağlanmayı ister, arzular, hedefler. Bu mekân bir çadır olabilir, bir mağara olabilir, bir çardak olabilir, bir klübe olabilir ya da modern bir ev olabilir hatta bir malikâne , bir köşk, bir saray da olabilir. Bu mekânlarda daima ve belirli sürelerle ikamet edebilir. Neden böyle bir mekânı seçer yaşamak için insanoğlu?

Her ne kadar böyle bir bağıllık kişiyi serbestlik açısından belli ölçüde kısıtlasa da , sağladığı avantajlar ve rahatlıklar dolayısıyla, insanlık zamanla yerleşik hayatı tercih etmiştir. Bilindiği üzere ilk insan daha az giyiniyordu , daha az kapalı mekânlara sahipti, daha az su kullanıyordu, daha az temizdi. Sonra , yıllar asırlar sonra , şehirleşmeye başladı, atını terketti, otomobile alıştı, çadırı terk etti, taş ve toprak evine yerleşti. Ortak su kullanımından vazgeçti, kendine özel suyu tüketmeye başladı, ateşi kendi ve sevdikleri için yaktı, herkesle değil yalnız yıkanmayı tercih etti, kısacası her fert kendine özgü bir dünya kurdu, yaşamını o dünyada idare etmeye başladı. Böylece daha rahat, daha konforlu, daha özel bir yaşamı oldu. Hayat kişiselleşti ve özel yaşama alanı daraldı.

Bu bölümün en önemli alt başlıkları:

- 1) Konut - Barınma
- 2) Giysi - Örtünme
- 3) Su kullanma - Temizlik
- 4) Isınma - Ateş

Bu maddelerin en önemlisi konut yani barınmadır. Yukarıda da belirtildiği gibi insana en çok beden rahatlığı sağlayan , barınma ihtiyacını gideren konuttur. Hem evde hem de dışarıda gerekli olan giysidir. İnsanlığın tarihi boyunca örtünme dürtüsü daima olagelmiştir. Bazı insan toplulukları hariç insanlık hep giyine gelmiştir. Bu yüzden giyecek ihtiyacını şu ya da bu şekilde yani ister ilkel şartlarda isterse modern anlamda , bir şekilde gidermiştir. Doğaldır ki temizlenmek de onun temel ihtiyaçlarındandır. Eskiden dere kenarlarında nisbeten temiz olmayan sularda yarım yamalak yıkanırken, bugünün dünyasında genellikle steril ortamlarda tam anlamıyla bir temizlenmeden söz edilebilir. Kapalı ya da açık mekânlarda –yani konutta olsun veya açık alanda olsun- eğer ısıya , ısınmaya ihtiyaç varsa

ateş yakmaktadır. Son olarak insanoğlu hayatını sürdürmek için sağlığa da önem vermelidir, bunu da özel veya kamu sağlık kuruluşlarıyla temin etmektedir.

Bedensel rahatlığın birinci şartının konut olduğunu yukarıda belirtmiştik. Bu konutun tam anlamıyla rahatı ve huzuru sağlayabilmesi için nasıl olması gerektiği atasözlerimizde açıkça dile getirilmiştir. Herşeyden önce evin coğrafyası önemlidir. *“Evin iyisi suya yakın, daha iyisi köye yakın.”* Evlerimizi suyun bulunduğu yerlere yapmamız gerektiği , çünkü suyun olmadığı yerde yaşanamayacağı , *“Kaz öter , saz biterse kaç o memleketten ; keklik öter kekik biterse kal o memlekette.”* sözüyle dile getirilmiştir.

Evin olmazsa olmaz üyelerinden ilki olan erkek evin güneşidir, erkeksiz ev sanki yelkensiz gemi gibidir, erkek gelince ev hareketlenir, şenlenir:

“Erkeği olmayanın evi güneş almaz.”

“Erkeksiz ev yelkensiz gemiye benzer.”

“Er gelir ev taşar, er gider ev şaşar.”

Erkekten sonra evde muhakkak bir kadın da bulunmalıdır. Kadın olmayan ev kuş olmayan kafes gibidir, kadın isterse damı saray, sarayı da dam yapar, ocağın yakışanı odunsa evin de yakışanı kadındır. Nihayet kadından da üst bir varlık olan ana, bir zamanların meşhur medeniyet merkezi olan Bağdat ile bile boy ölçüştürülecek , kıyaslanabilecek bir objedir, bir vazgeçilmezimizdir:

“Kadınsız hane kuşsuz kafese benzer.”

“Karıdır sarayı dam yapan, karıdır damı saray yapan.”

“Ocağın yakışığı odun, evin yakışığı kadın.”

“Ana gibi yar olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz.”

Hem kadın hem erkek ancak evi yaşanabilir, varlığını sürdürebilir bir hâle getirebilirler: *“Evin direği erkek, duvarı kadındır.”* Ev ne direksiz ne de duvarsız olabilir. Hem duvarı hem de direği olmalıdır. Nihayet evin duvarının da direğinin de onsu olmayacakları biri daha vardır: Çocuk. Çocuksuz ev mezara , çocuklu ev panayıra benzetilmiş, tıpkı odunsuz ocak nasıl ocak sayılmazsa , evlatsız ev de ev sayılmaz gibi bir karşılaştırma yapılmıştır:

“Çocuklu ev pazar, çocuksuz ev mezar.”

“Evlatsız yurt , odunsuz ocağa benzer.”

Nihayet sanki, mutlu olmanın reçetesini veren bir atasözüyle karşılaşıyoruz:

“Evinde karın güzel ise , geçimin de iyi ise, ne işin var düğün evinde, bayram yerinde, gir oyna, çık oyna; evinde karın çirkin ise, geçimin de bozuk ise, ne işin var ölü evinde , gir ağla, çık ağla.”

Şimdiki elbisenin eskiden karşılığı “don” idi. Yani eskiden insanoğlu örtünmek için “don” giyerdi. Hatta türküler bile yakılmıştı “don” için :

*“Donuna bak donuna
Doğru gider yoluna.”*

Atasözlerinde de “don” var: *“Donsuzun gönlünden dokuz top bez geçer.”* Tıpkı *“Aç tavuk kendini buğday ambarında görür”* gibi... Donu diken terzidir ama kendisine faydası yoktur: *“Terzi söküğünü dikemez”* ya da *“Terzinin üstü sökülük, dülgerin evi çökük olurmuş.”* Yalnızca terzi midir kendine faydası olmayan; *“Kürkçünün kürkü olmaz, börkçünün börkü.”* İş bu kadarla da kalsa iyi ama ayakkabıcı da ayağına giyecek bir çizme yapamaz: *“Çizmeci çizmesiz gezer.”*

Temizlik ancak ve ancak suyla olur. Ve su hemen hemen her şeyi temizler: *“Ölüyü diriye temiz eden sudur.”* Bazı kirler ve pislikler de vardır ki su bile kâr etmez. Meselâ yüz karası su ile çıkmaz: *“Su herşeyi temizler, yüz karasını temizleyemez.”* Kimi kirler de doğumdan ölüme insanı bırakmaz, karga ve zenci (yani Arap) asla renklerinden kurtulamazlar, ne kadar su , ne kadar sabun kullansalar da:

*“Zenci yüzü yıkamakla ağarmaz.”
“Arabı bir batman sabunla yıkasalar yine ağarmaz.”*

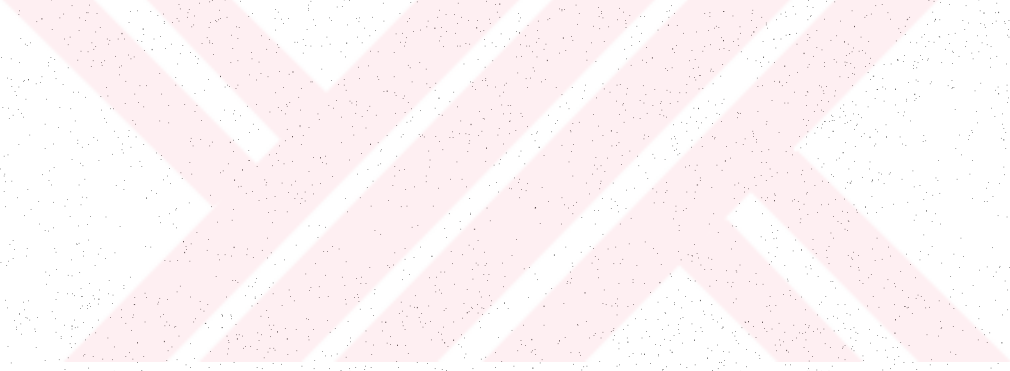
Eskilerin “dört unsur” dediklerinden biri olan “ısınma” yani ateş de olmadan hayat devam edemez. İnsanoğlu havayı solumalı, suyu içmeli, topraktan üretmeli ve nihayet ateşle pişirip yemeli ve ateşte ısınmalıdır. Ateş bazen gerçek bazen mecaz olmak üzere kimi atasözlerine konu olmuştur: *“Ateşle su hatıra bakmaz.”* Birbirinin adeta düşmanı olan bu iki unsur “hatır”la yanyana gelmiştir. Bir acı kahvenin “kırk yıl” hatırı olsa bile ateş ve su bu hatırı hiçe sayıp bir araya gelemezler.

Kış günlerinin en arananı , en çok itibar edileni ateş yani ısınmadır; sanki bir kış meyvesidir ısı ve ateş: *“Ateş kış gününün meyvesidir.”* Ağustos böceği ile karıncanın

hikâyesini hatırlatan: *“Yazın yanmayan kışın ısınmaz.”* sözü çalışma vakti çalışmayı , oturma vakti oturmaya öğütler. Dünyadaki en yakıcı maddelerden biri de ateştir. Ancak insanoğlu bazen gözünü o kadar karartır ki mücadele ettiği ateş gibi acıtıcı da olsa ondan korkmadığını *“Ateş olsa cirmi kadar yer yakar.”* sözüyle açıklanmıştır.

Sonuçta insanoğlu rahatı ve huzuru neredeyse orayı kendi sarayı, kendi köşkü sayacak kadar alçakgönüllüdür:

“Elin kâşânesinden bizim viranemiz yeğdir.”

- 3.3.1. “Ateş” demekle ağız yanmaz.
- 3.3.2. A kız ağan ne çirkin! “Babamın evinde o da yok idi.”
- 3.3.3. Aba da bir diba da bir giyene; güzel de bir çirkin de bir sevene.
- 3.3.4. Aba vakti yaba, yaba vakti aba.
- 3.3.5. Abanın kadri yağmurda bilinir.
- 3.3.6. Ablası ne giyerse küçüğü de onu giyer.
- 3.3.7. Aç adama soğuk ok gibi işler.
- 3.3.8. Aç elini kora sokar.
- 3.3.9. Aça dokuz yorgan örtmüşler yine uyuyamamış.
- 3.3.10. Açık kapı görünce it bile dalar.
- 3.3.11. Açık kapı melamet, kapalı kapı selamet.
- 3.3.12. Açma kapıyı el ucuyla, açarlar kapını el gücüyle.
- 3.3.13. Adama sormuşlar: “Nerelisin?” demiş “Daha evlenmedim.”
- 3.3.14. Ak göt kara göt hamamda belli olur.
- 3.3.15. Ak libas tez kirlenir.
- 3.3.16. Akar su pislik tutmaz.
- 3.3.17. Akça akıl öğretir, don yürüyüş.
- 3.3.18. Akşam kapısı örtük, sabah kapını açık gerek.
- 3.3.19. Akşam olunca kuzu anasını, kuş yuvasını bulur.
- 3.3.20. Al giyen alınır.
- 3.3.21. Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır.
- 3.3.22. Alemin kapısını vurma parmakları, senin kafanı vururlar tokmakları.
- 3.3.23. Alevi köz söndürür.
- 3.3.24. Ali'nin kalpağını Veli'nin başına; Veli'nin kalpağını Ali'nin başına.
- 3.3.25. Allah evlenenle ev yapana yardım eder.
- 3.3.26. Altın ateşte, insan mihnette belli olur.
- 3.3.27. Altından çarık giysen gene de çarıktır.
- 3.3.28. Ana bahtı kızına, baba ocağı oğula kalır.
- 3.3.29. Ana ben gidemem Bender'e ; alışmışım kaba döşek mindere.
- 3.3.30. Ana gibi yar olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz.
- 3.3.31. Anan güzel idi hani yeri, baban zengin idi hani evi?
- 3.3.32. Arabı bir batman sabunla yıkasalar yine ağarmaz.
- 3.3.33. Arı gibi eri olanın, dağ kadar yeri olur.
- 3.3.34. Asılmış adamın evinde ipten bahsedilmez.

- 3.3.35. Aşına aşına çıktı ocak başına.
- 3.3.36. At binene kürk giyene.
- 3.3.37. Ateş ateşle söndürülmez.
- 3.3.38. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.
- 3.3.39. Ateşle oynama elini yakar, avratla oynama evini yıkar.
- 3.3.40. Ayı idi mayı idi kocam idi ya; çalı idi , çırpı idi evim idi ya!
- 3.3.41. Azıcık aşım kaygısız başım..
- 3.3.42. Babam evi uzak olsa , övünmesi kolay olsa.
- 3.3.43. Baca eğri de olsa duman doğru çıkar.
- 3.3.44. Baca tüten evden bereket tüter.
- 3.3.45. Baktın kar havası eve gel kör olası.
- 3.3.46. Balık tutanın paçası ıslanır.
- 3.3.47. Beylik kaşık aşsız, kârgir bina taşsız olmaz.
- 3.3.48. Bir abam var atarım, nerde olsa yatarım.
- 3.3.49. Bir akça ile dokuz kubbeli han yapılmaz.
- 3.3.50. Bir başa bir gömlek yeter.
- 3.3.51. Bir eli bir el yur; iki el de yüzü yur.
- 3.3.52. Bir ev donanır, bir kız donanmaz.
- 3.3.53. Bir evde iki kız, biri çuvaldız biri biz; bir evde iki oğlan, biri devlet , biri mihnet.
- 3.3.54. Bir eve bir baca, bir kıza bir koca.
- 3.3.55. Bu dünya iki kapılı bir handır; gelen bilmez , giden bilmez.
- 3.3.56. Bulaşık kap kullananın bulaşık hastalık mirasıdır.
- 3.3.57. Büyükler evde söyler, çocuklar damda beyan eder.
- 3.3.58. Çalı çırpı ile ev yapılmaz, harç ister.
- 3.3.59. Çalma kapımı, çalmayım kapını.
- 3.3.60. Çingene çadırında musandıra aranmaz.
- 3.3.61. Çirkin karı evin toplar, güzel karı düğün gezer.
- 3.3.62. Çizmeci çizmesiz gezer.
- 3.3.63. Çocuk dolu eve şeytan pek az girer.
- 3.3.64. Çocuklu ev pazar, çocuksuz ev mezar.
- 3.3.65. Çok söz hamamda yaraşır.
- 3.3.66. Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.
- 3.3.67. Dağ deyip geçme yuva diyen bulunur.

- 3.3.68. Damla pırtırtısı, kocakarı homurtusu, alacaklı tıktırtısı dert getirir; yeni gelin fıkırtısı, para şıkırtısı, su şırlıtısı ferahlık getirir.
- 3.3.69. Dana büyür ama çulu büyümez.
- 3.3.70. Değirmencinin evine hayırlı haber gelmez; ya bent yıkılmıştır ya su kesilmiştir.
- 3.3.71. Demir donlu ölüp gider, deli donlu kalıp yaşar.
- 3.3.72. Deve çökmedik ev çokmuş, amma ölüm girmedik ev yokmuş.
- 3.3.73. Deve durdu, dam yıktı.
- 3.3.74. Dişi kuş yapar yuvayı, içini dışını sıvayı sıvayı.
- 3.3.75. Dişi kuştur yuvayı yapan, dişi kuştur yuvayı bozan.
- 3.3.76. Doğmadık çocuğa kaftan biçilmez.
- 3.3.77. Donsuzun gönlünden dokuz top bez geçer.
- 3.3.78. Dövme kapısını yüzük taşıyla, döverler kapını balta taşıyla.
- 3.3.79. Duman çıkan yerde ateş vardır.
- 3.3.80. Dügünsüz ev olur, ölümsüz ev olmaz.
- 3.3.81. Düşmana kuyu kazıncaya kadar, dosta ev dikerim.
- 3.3.82. Düzen olan evde düzen olmaz.
- 3.3.83. El eli yıkar.
- 3.3.84. El insanın düşünüyü azdırır da suyunu kızdırmaz.
- 3.3.85. El üstüne el olur, ev üstüne ev olmaz.
- 3.3.86. Elbette olur ev yıkanın hanesi viran.
- 3.3.87. Elim dar olacağına evim dar olsun.
- 3.3.88. Elin kaşanesinden bizim viranemiz yeğdir.
- 3.3.89. Elin köyünde horoz olmaktansa, kendi köyünde tavuk olmak yeğdir.
- 3.3.90. Elin övdüğünü el alır, ana babanın övdüğü evde kalır.
- 3.3.91. Er gelir ev taşar, er gider ev şaşar.
- 3.3.92. Er olsun da evi olmasın.
- 3.3.93. Ere giderken büyük kız, evde oturduğu zaman küçük kız.
- 3.3.94. Eri olmayanın yeri olmaz.
- 3.3.95. Erim er olsun da yerim çalı dibi olsun.
- 3.3.96. Erkeği olmayanın evi güneş almaz.
- 3.3.97. Erkek kuş gezer havai, dişi kuş yapar yuvayı.
- 3.3.98. Erkeksiz ev yelkensiz gemiye benzer.
- 3.3.99. Esvap yamaya can hekime düşmesin.

- 3.3.100. Eşek dağda ölür , zararı eve gelir.
- 3.3.101. Eşek yine eşek amma çulu değişmiş.
- 3.3.102. Ev alma , komşu al.
- 3.3.103. Ev devdir.
- 3.3.104. Ev eksiği, deve eksiği.
- 3.3.105. Ev köpeğinin düşmanı hırsız komşudur.
- 3.3.106. Ev sahibi , mülk sahibi, nerde acep bunun ilk sahibi.
- 3.3.107. Ev sahibinin bir evi, kiracının bin evi var.
- 3.3.108. Ev satan , karı boşayan kıyamete kadar unutmaz.
- 3.3.109. Ev satan bir yıl bey olur, ev alan bir yıl züğürt.
- 3.3.110. Ev yanıği etekte, evlat yanıği yürekte.
- 3.3.111. Ev yapan kazma dışarıda kalır.
- 3.3.112. Ev yıkanın evi olmaz.
- 3.3.113. Evceğizim , evceğizim , sen bilirsin halceğizim.
- 3.3.114. Evde horoz , sokakta tavuk olma.
- 3.3.115. Evde iki avrat olunca ev süprülmemiş kalır.
- 3.3.116. Evden bir ölü çıkacak demişler, herkes hizmetçinin yüzüne bakmış.
- 3.3.117. Eve gerek olan mescide haramdır.
- 3.3.118. Evi erkek yapar yuvayı kadın.
- 3.3.119. Evi ev eden avrat , yurdu şen eden devlet.
- 3.3.120. Evi ev eden kadındır.
- 3.3.121. Evi yapan da anne, yıkan da anne.
- 3.3.122. Evin direği erkek , duvarı kadındır.
- 3.3.123. Evin geniş olacağına elin geniş olsun.
- 3.3.124. Evin içi dururken dışına haramdır.
- 3.3.125. Evin iyisi suya yakın , daha iyisi köye yakın.
- 3.3.126. Evin yattı sen kalk, evin kalktı sen yat.
- 3.3.127. Evinde delik, böğründe yara, var sırlarını ellerde ara.
- 3.3.128. Evinde karın güzel ise , geçimin de iyi ise, ne işin var düğün evinde bayram yerinde, gir oyna çık oyna; evinde karın çirkin ise , geçimin de bozuk ise , ne işin var ölü evinde, gir ağla, çık ağla.
- 3.3.129. Evinde rahat olmayan dünya cehennemindedir.
- 3.3.130. Evinde yok darı, geçer oturur yukarı.
- 3.3.131. Evini tamir etmeyenin kendi başına yıkılır.

- 3.3.132. Evini temiz tut, konuk gelir; kendini temiz tut, ölüm gelir.
- 3.3.133. Evlatsız yurt , odunsuz ocağa benzer.
- 3.3.134. Evvel komşunu bul, sonra yurdunu tut.
- 3.3.135. Fakirlik kapıdan girince aşk bacadan çıkar.
- 3.3.136. Fısıltı ev yıkar.
- 3.3.137. Fukaranın düşkününü beyaz giyer kış günü.
- 3.3.138. Garip kuşun yuvası olmaz.
- 3.3.139. Gece yağar, gündüz açar yıl düzgünlüğü , kadın söyler, erkek dinler ev bozukluğu.
- 3.3.140. Geçimim geçim olsun da oturduğum yer samanlık köşesi olsun.
- 3.3.141. Gelin girmedik ev olur, ölüm girmedik ev olmaz.
- 3.3.142. Gelin olmak isteyen kız “Öleyim” der, evlenmek isteyen oğlan “Gurbete gideyim” der.
- 3.3.143. Gönül verme evliye, eve gider unuttur.
- 3.3.144. Gülmek her hastalığın devasıdır.
- 3.3.145. Güne göre kürk giymek gerek.
- 3.3.146. Güneş girmeyen eve doktor girer.
- 3.3.147. Güzeli uykudan kalkınca, çirkine hamamdan gelince bakmalı.
- 3.3.148. Hacı hacıyı Arafat'ta , uyuz uyuzu sıcakta, domuz domuzu bataakta bulur.
- 3.3.149. Haddini bilmeze haddini bildirmek, öksüze kaftan giydirmek gibidir.
- 3.3.150. Hamama gider kurnaya, düğüne giden zurnaya aşık olur.
- 3.3.151. Hamama giren tasını tarağını hazırlar.
- 3.3.152. Hamama giren terler.
- 3.3.153. Hamamda soğuktan şikayet etmişler, “Biz çıplak geziyoruz” demiş.
- 3.3.154. Hamamda türkü çağırması, gurbette övünmesi kolaydır.
- 3.3.155. Han da yalan hamam da yalan, azıcık da sen oyalan.
- 3.3.156. Hapise giren ya uslanır, ya beslenir.
- 3.3.157. Hasım dayının abası, kâh oğlu giyer, kâh babası.
- 3.3.158. Hasım hasımı ateşe atar, dost başta tutar.
- 3.3.159. Hayırsız evlat baba ocağına incir diker.
- 3.3.160. Hem çıplak, hem de poyraza karşı gider.
- 3.3.161. Her ağlamanın bir gülmesi vardır.
- 3.3.162. Her evin bir töresi vardır.
- 3.3.163. Her kadın evinin hem hanımı hem halayıdır.

- 3.3.164. Her kuş yuvasını beğenir.
- 3.3.165. Her su geçit vermez.
- 3.3.166. Her yorulana bir han yapılmaz.
- 3.3.167. Herkes evinde ağadır.
- 3.3.168. Herkes evinin beyidir.
- 3.3.169. Herkes kendi yurdunu beğenir.
- 3.3.170. Herkesin arşınına göre bez vermezler.
- 3.3.171. Hesabı temiz olanın yüzü ak olur.
- 3.3.172. Hırsız evden olursa , bulunması müşkül olur.
- 3.3.173. Hırsız evden olursa dana bacadan çıkar.
- 3.3.174. Hırsız evlat baba ocağına incir diker.
- 3.3.175. Hırsız evine kadar kovalamazlar.
- 3.3.176. Hırsızlık, kahpelik al gömlek gibidir, saklanmaz; ya yerinden çıkar ya yakasından.
- 3.3.177. Hızlı sağanak tez geçer.
- 3.3.178. Horoz kadar eri olanın harman kadar yeri olur.
- 3.3.179. Irz ehli daima örtük gerek.
- 3.3.180. Irz ehlinin kapısı daima kapalı gerek.
- 3.3.181. Islak yağmurdan korkmaz.
- 3.3.182. Islanmışın yağıştan ne korkusu!
- 3.3.183. Islanmışın yağmurdan korkusu olmaz.
- 3.3.184. Issız eve it buyruk.
- 3.3.185. İhtiyar deme ,genç deme, evde kadın bulunsun; arpa deme, darı deme, evde unun bulunsun; çalı deme, çırpı deme, evde odunun bulunsun.
- 3.3.186. İki çıplak bir hamama yakışır.
- 3.3.187. İki gönül bir olunca samanlık seyran olur.
- 3.3.188. İki karılı ev süprülmeden kalır.
- 3.3.189. İvme ile erilmez menzile, ivdiğinden evde kalır Ünzile.
- 3.3.190. İyi adam eşeğinden , iyi karı dөşeğinden belli olur.
- 3.3.191. İyi kocanın karısı hamamda belli olur.
- 3.3.192. Kabahat ipliği eğirende değil, iğ ile çıkırıkta.
- 3.3.193. Kabahat samur kürk de olsa kimse sırtına almaz.
- 3.3.194. Kadın erkeğin eşidir, evinin güneşidir.
- 3.3.195. Kadın orospu olduktan sonra kapıyı dayak mı tutar.

- 3.3.196. Kadın var ev yapar, kadın var ev yıkar.
- 3.3.197. Kadın yatakta, bebek beşikte sevilir.
- 3.3.198. Kadını eve bağlayan altın şıkırtısı değil, beşik gıcırıtısıdır.
- 3.3.199. Kadını evinden erkeği pirinden sorarlar.
- 3.3.200. Kadını hamarat eden ateştir.
- 3.3.201. Kadının hükmettiği evde mutluluk olmaz.
- 3.3.202. Kadınsız hane kuşsuz kafese benzer.
- 3.3.203. Kalbur kadar evin , deliği kadar derdi var.
- 3.3.204. Kanı kanla yumazlar, kanı su ile yurlar.
- 3.3.205. Kapı çok , konuşacak komşu yok.
- 3.3.206. Kapımı iyi kapa komşunu hırsız tutma.
- 3.3.207. Kapıyı kırıp odun etme.
- 3.3.208. Karga sabun çalsa da yüzü kara çalmasa da.
- 3.3.209. Karı kötüyse donat, evin kötüyse sıvat.
- 3.3.210. Karıdır sarayı dam yapan , karıdır damı saray yapan .
- 3.3.211. Karısız evi, parasız erkeği, vur ateşe yansın.
- 3.3.212. Kasap evinde hergün kurban bayramı.
- 3.3.213. Kavukla çarık birbirine uymalı.
- 3.3.214. Kaz gölgesi kız gölgesi, söğüt gölgesi yiğit gölgesi, dut gölgesi it gölgesi.
- 3.3.215. Kaz öter , saz biterse kaç o memleketten ; keklik öter , kekik biterse kal o memlekette.
- 3.3.216. Kedi yokken evde , sıçanlar horon oynarlar.
- 3.3.217. Kedisiz ev köpeksiz sürüye benzer.
- 3.3.218. Kendin kazan kendin ye, kimseye minnet etme.
- 3.3.219. Kes elinin tırnağını kuldan utan; kes ayağının tırnağını Allah'tan utan.
- 3.3.220. Kılavuzu horoz olan kümeste geceler.
- 3.3.221. Kırk hırsız bir çıplağı soyamamış.
- 3.3.222. Kız evi umut evi, oğlan evi unut evi.
- 3.3.223. Kocam gitti evim şaştı, kocam geldi evim taştı.
- 3.3.224. Komşu komşusuz olsa, dağ başına ev yapar.
- 3.3.225. Komşu komşuya bakar, evini ateşte yakar.
- 3.3.226. Kora basmayınca zıplanmaz.
- 3.3.227. Kötü de olsa evin olsun; oruçluk da olsa bulgurun olsun.
- 3.3.228. Kuşkulu uyku evin bekçisidir.

- 3.3.229. Kutsuz kuşun yuvası doğan yanında olur.
- 3.3.230. Kutsuzun yedi eve dek ziyarı dokunur.
- 3.3.231. Külahını başından kaptırma , başın açık kalır.
- 3.3.232. Külhancının beyliği hamamcılık demişler.
- 3.3.233. Kürkünün kürkü olmaz, börkünün de börkü.
- 3.3.234. Kürkü mevsimine göre giymeli.
- 3.3.235. Kürkü orak vaktinde , orağı kürk vaktinde al.
- 3.3.236. Mağrur olma , dünya misafir evidir.
- 3.3.237. Maşa varken elini ateşe sokma.
- 3.3.238. Meyil verme tellak ile berbere; su mu geçer hamamdaki mermere?
- 3.3.239. Misafir misafir üzerine olur; ev ev üzerine olmaz.
- 3.3.240. Misafir misafiri sevmez, ev sahibi ikisini de.
- 3.3.241. Misafirin akılsızı ev sahibini ağırlar.
- 3.3.242. Misafirin umduğu ev sahibine iki öğün olur.
- 3.3.243. Ne kadar yıkarsan yıka, kan kanla temizlenmez.
- 3.3.244. Ne yersen onu ye, dışın taşa değmesin; ne giyersen onu giy, arkan güneşte yanmasın; neye istersen ona bin, ayağın yere değmesin.
- 3.3.245. Ocağın yakışığı odun, evin yakışığı kadın.
- 3.3.246. Öküz alırsan boyunduruk doldurursun, karı alırsan evini doldurursun.
- 3.3.247. Ölü evinde ağlamasını , düğün evinde gülmesini bilmeli.
- 3.3.248. Ölüyü diriyi temiz eden sudur.
- 3.3.249. Pak kadın çamaşırından belli olur.
- 3.3.250. Paklık sağlığın yardımcısıdır.
- 3.3.251. Pire için yorgan yakılmaz.
- 3.3.252. Rumeli'nin bozgunu , Anadolu'nun salgını, İstanbul'un yangını olmasa evlerin eşikleri altından olurdu.
- 3.3.253. Rüşvet kapıdan girince, hak bacadan çıkar.
- 3.3.254. Samanlıkta yatar da vezir rüyası görür.
- 3.3.255. Sana taşla dokunana sen aşla dokun.
- 3.3.256. Sarımsak da acı ama evde lazım bir dişi.
- 3.3.257. Sen dost kazan düşman ocağın başından çıkar.
- 3.3.258. Sırça köşkte oturan komşusuna taş atmamalı.
- 3.3.259. Sini tıkırtısı, para şıkırtısı, kadın fıkırtısı, kalbe ferahlıktır
- 3.3.260. Sirke evin bereketidir.

- 3.3.261. Su herşeyi temizler, yalnız yüz karasını temizleyemez.
- 3.3.262. Suyu görmeyince çizmeni çekme.
- 3.3.263. Süprüntüye yatıp şeyhülislam rüyası görür.
- 3.3.264. Şeytan adamı kandırır, ama suyunu ısıtıvermez.
- 3.3.265. Şeytan kendi evini yıkmaz.
- 3.3.266. Tanrıya dolu elle değil, temiz elle dua edilir.
- 3.3.267. Taş atana sen ekmek at.
- 3.3.268. Tası anma , evde dazlak var.
- 3.3.269. Tavşan yatağında avlanır.
- 3.3.270. Tembele dediler “Kapını ört” , dedi “Yel eser örter.”
- 3.3.271. Temiz su akar, durgun su kokar.
- 3.3.272. Temizlik imandan gelir.
- 3.3.273. Terzi söküğünü dikemez.
- 3.3.274. Terzinin üstü sökük, dülgerin evi çökük olurmuş.
- 3.3.275. Tütünden korkup ateşe düşer.
- 3.3.276. Var evi kerem evi, yok evi verem evi;
- 3.3.277. Vücudunu kirden, ağzını küfürden, kalbini kibirden koru.
- 3.3.278. Yağmur diner su durulur.
- 3.3.279. Yağmur yağarsa oğul başını , taş yağarsa öz başını korumalısın.
- 3.3.280. Yağmur yağarsa saçak altından gidilir.
- 3.3.281. Yağmurdan kaçan doluya tutulur.
- 3.3.282. Yangın su ile söndürülmez.
- 3.3.283. Yapıyı yapan da değil hüner , yaptırandır.
- 3.3.284. Yar yıkıldığı gün tozar.
- 3.3.285. Yavuz hırsız ev sahibini bastırır.
- 3.3.286. Yaz günü terlemeyen kış günü donar.
- 3.3.287. Yaz gününün yağışı iki sevgilinin döğüşüne benzer.
- 3.3.288. Yaz yağmurudur geçer, geçer amma gömleğe.
- 3.3.289. Yazın azıksız, kışın yağmurluksuz yola çıkma.
- 3.3.290. Yazın başı pişenin, kışın aşı pişe.
- 3.3.291. Yazın sıcakında terleyen, kışın soğugunda üşümez.
- 3.3.292. Yazın yağmurluğunu al, kışın istersen al.
- 3.3.293. Yazın yanmayan kışın ısınmaz.
- 3.3.294. Yazın yatan kışın ısınmaz.

- 3.3.295. Yemeğin tadı tuz, dünyanın tadı göz.
- 3.3.296. Yeni süpürge iyi süpürse de eski süpürge her köşeyi bilir.
- 3.3.297. Yeni yapıp giy, eskiyi onarıp giy.
- 3.3.298. Yerini bilmeyen yılda bir kat urba eskitir.
- 3.3.299. Yetişemediğin köyün alt tarafında yat.
- 3.3.300. Yurdum yuvam köyüm, ben köyümde beyim.
- 3.3.301. Yurdun iyi değilse göç, komşun iyi değilse seç.
- 3.3.302. Yuvayı yapan da , yıkan da dişi kuştur.
- 3.3.303. Yuvayı yapan dişi kuştur.
- 3.3.304. Yüzmek bilmezsen deniz kenarında işin ne!
- 3.3.305. Zenci yüzü yıkamakla ağarmaz.
- 3.3.306. Zengin urba giyse, “Güle güle giy” derler, fakir palas giyse “Nerden buldun?” derler.

3.4. GÜVENLİK – KORUMA

Doğadaki bütün canlılar hayata başlar başlamaz korunmaya muhtaçtırlar. Bu durum yaşamları boyunca az ya da çok devam eder. İnsanoğlu bunların içerisinde en önce korunmaya ve kendisini korumaya mecburdur. İlk önceleri anne ve babası tarafından korunur ve kollanır, daha sonra da kendi kendisini korur ya da kurumlar aracılığıyla korunmasını sağlar. Kimlere ve nelere karşı insan kendisini korumalıdır? Öncelikle doğadan gelen tehlikelere karşı ... Nedir bunlar? Afetler, depremler, kasırgalar, fırtınalar (kum ve rüzgar), hortumlar, yağmurlar, seller, vahşi hayvanlar ve insanlar...Bütün bu tehlikelere karşı insanoğlunun aldığı önlemler coğrafi durumlara ve içinde bulunduğu koşullara göre değişmektedir. İnsan önce başını sokacağı güvenli bir mekân inşa etmelidir , yani ev. Daha çok insan saldırılarına karşı (hırsız vs.) ve bazen de hayvan ve diğer tehlikelere karşı sağlam bir sığınak yapması gerekir. Su baskını olan yere yapılan bir ev ne kadar güvenlidir? Hiç kimsenin yaşamadığı , ıssız bir bölgede yaşamak arzusu insana neye mâl olur? Deprem riskine rağmen maliyeti çok ucuz, malzemesi az, dayanıksız bir ev inşa etmek hangi mantıkla açıklanabilir? Sık sık sel felâketlerin yaşandığı bir coğrafyada , alelade bir ev, kişiyi(ya da kişileri) nasıl bir maceraya sürükler? Vahşi hayvanların geceleri insanlı bölgeye kadar indiği yaşama alanlarında oturmakta ısrarlı olmak nasıl bir sonu beklemektir? Yine böyle bir coğrafyada silâhsız, oksuz, tüfeksiz, baltasız yaşamakta direnmek , iç dünyamızın hangi yönünün dışa vurumudur. Asırlardır arada bir püsküren bir volkanla “illâ ki komşu olacağım” diye tutturmanın nasıl bir açıklaması olabilir? Aşırı yağışların her yıl binlerce metreküp toprağa mekân değiştirdiği bir bölgede “ata ocağım” diye inatla yaşamaya devam etmenin faturası nasıl ödenir? Ve en sonda insanoğlu kendi neslinden gelebilecek bu türden olmayan tehdit ve tehlikelere karşı nasıl önlem ya da önlemler alacaktır, almalıdır? İki günlük hafta sonunda kısa bir tatile çıkan ev halkı yaşadıkları evi, kullandıkları binek araçlarını nasıl koruma altına alacaklardır? Aylarını hatta yıllarını vererek büyüttükleri yavruları ile mallarını boş buldukları bir zaman diliminde ellerinden kaçırılmaları için nasıl , kimlerle işbirliği yapmalıdır?

Bu ve benzeri sorunların getirdiği tereddütler, ancak örgütlü bir çevre ile ortadan kaldırılabilir. Bu durumların biri veya hiç biri ile karşılaşmak istemiyorsak insanoğlu olarak örgütlenmeli, kendimizi korumak ve korunmamızı sağlamak için - “Birlikten kuvvet doğar” atasözünün açıklıkla vurguladığı gibi - bir ve beraber hareket etmek gerekir.

Bir başka önlem de yeni nesli eğitmektir. Neye karşı eğitmek? Doğduğu dünyanın çok temiz olmadığını , her geçen gün yeni yeni tehlikelerin oluştuğunu , bu tehlikelere karşı nasıl önlemler almak gerektiğini, var olabilmek, varlığını sürdürebilmek için nelere dikkat etmesi gerektiğini öğretmek ; bu konuda uyarmak ve gerekiyorsa bir süre daha korunmasını sağlamak.

İnsanoğlu önce evini inşa etmelidir, en azından geceleri güvenli bir biçimde uyumak için. Ama ev çalıdan çırpıdan, gelişigüzel yapılamaz. Sağlam olmalı, gerekli malzeme kullanılmalıdır. Atasözleri de öyle söylüyor; *“Yalnız taş duvar olmaz”* , *“Çalı çırpı ile ev yapılmaz harç ister.”* Evi inşa ettikten sonra kapısını kilit altına almalı ki başta komşumuz olmak üzere başkaları da rahatsız olmasın: *“Kapını iyi kapa, komşunu hırsız tutma.”* ya da *“Gündüz ağzını kapa, gece kapını kilitle.”* Evlerimizin hırsızlardan başka düşmanları da vardır. Şu atasözü de ondan bahseder: *“Rumeli'nin bozgunu, Anadolu'nun salgını, İstanbul'un yangını olmasa, evlerin eşikleri altından olurdu.”* Doğal afetler de yaşama mekânlarını tehdit eden faktörlerdendir: *“Zelzeleyi gören yangına razı olur.”* veya *“Rüzgâr böyle eser, balta böyle keserse vay halimize!”*

Vahşi hayvanların tehlikesinden de kendimizi korumalıyız. Onların özel vakitlerinde rahatsız edilmeleri hoşlarına gitmez: *“Uyuyan yılanın kuyruğuna basılmaz.”* veya *“Yal vakti itten, yem vakti attan sakınmalı.”* Cesareti vahşi hayvanlarla mücadelesinde insanı bir adım öne geçirir: *“Ayı tüfekle değil, yürekle vurulur.”* Her sosyal olayda olduğu gibi bu konuda da paylaşma, birleşme, birlik olma, yani örgütlenme, kurumlaşma olmalıdır:

“Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz.”

“Nerde birlik, orda dirlik.”

- 3.4.1. Abdalın korkağı taşın büyüğüne sarılır.
- 3.4.2. Acı sirkenin kâseye zararı var.
- 3.4.3. Acı soğan yiyen, ağzının kokusundan belli olur.
- 3.4.4. Acınmaktansa haset edilmek evladır.
- 3.4.5. Aç adam kendini ateşe salar.
- 3.4.6. Aç elini kora sokar.
- 3.4.7. Aç gözünü yoksa açarlar gözünü.
- 3.4.8. Aç kal, topal kal, kör kal, fakat topraksız kalma.
- 3.4.9. Aç kılıca sarılır.
- 3.4.10. Aç köpek kendini aslana vurur.
- 3.4.11. Aç kurt aslana saldırır.
- 3.4.12. Aç kurt bile komşusunu dalamaz.
- 3.4.13. Aç kurt komşu kuzuyu yemez.
- 3.4.14. Açık kaba it değer.
- 3.4.15. Açık yara adam öldürmez.
- 3.4.16. Açma kapıyı el ucuyla, açarlar kapını el gücüyle.
- 3.4.17. Açma sırrını dostuna, o da söyler dostuna.
- 3.4.18. Adalet ile zulüm bir yerde durmaz.
- 3.4.19. Adam adamı bir kere aldatır.
- 3.4.20. Adam yenilmekle marifetli olur, yanılmakla alim.
- 3.4.21. Adama dayanma ölür, ağaca dayanma kurur.
- 3.4.22. Adamın gözünü akrabalar çıkarır.
- 3.4.23. Af husumetin kılıcıdır.
- 3.4.24. Ağa düşenin ağına düşme.
- 3.4.25. Ağacı çok olan yere kıtlık gelmez.
- 3.4.26. Ağacı kurt insanı dert yer.
- 3.4.27. Ağaç kökünden yıkılır.
- 3.4.28. Ağaçlı köyü sel basmaz.
- 3.4.29. Ağır yükün altına girme belin incinir.
- 3.4.30. Ağsız yılan olmaz.
- 3.4.31. Ağızdan çıkan başa değer.
- 3.4.32. Ağlatma bir kimsenin uşağını düşün kendininkileri de.
- 3.4.33. Ağzı kana değen kurt daha da çok azar.
- 3.4.34. Ağzı yanan bir dahada uslanır.

- 3.4.35. Ağzını açacağına gözünü aç.
- 3.4.36. Ah alan onmaz.
- 3.4.37. Ak gün ağartır, kara gün karartır.
- 3.4.38. Akarsuya inanma, el oğluna dayanma.
- 3.4.39. Akıllı adam kendinden kuvvetliyle tutuşmaz.
- 3.4.40. Akılsız dosttan akıllı düşman hayırlıdır.
- 3.4.41. Akıntıya kürek çekilmez.
- 3.4.42. Aklına geleni işleme her ağacı taşlama
- 3.4.43. Aklınla gör, kalbinle işit.
- 3.4.44. Akrabanın akrabaya akrep etmez ettiğini.
- 3.4.45. Akranı ile gezmeyenin altın adı pul olur.
- 3.4.46. Akranı ile uçmayan kuş semada "hu" çeker.
- 3.4.47. Al aslan tutar, güç sıçan tutmaz.
- 3.4.48. Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır.
- 3.4.49. Aldatan aldanır.
- 3.4.50. Aldatmak alçaklık, aldanmak ahmaklıktır.
- 3.4.51. Alemin kapısını vurma parmakları, senin kapını vururlar tokmakları.
- 3.4.52. Alemin tenceresi kapalı kaynar.
- 3.4.53. Allah dağına göre kar verir.
- 3.4.54. Allah dert verir, dermanını da verir.
- 3.4.55. Allah doğrunun yardımcısıdır.
- 3.4.56. Allah kimseye kaldıramayacağı yükü vermez.
- 3.4.57. Allah kulundan geçmez.
- 3.4.58. Allah kulunun götüreceği kadar verir.
- 3.4.59. Allah toslayan hayvana boynuz vermez.
- 3.4.60. Allah uçamayan kuşa alçacık dal verir.
- 3.4.61. Allah verince kimin oğlu, kimin kızı demez.
- 3.4.62. Allah verirse el yetirir, sel getirir, yel getirir.
- 3.4.63. Allah yardım ederse kuluna herşey girer yoluna.
- 3.4.64. Allah yollarsa, nallar da yollar.
- 3.4.65. Allah'ın sakladığını kurt yemez.
- 3.4.66. Allah'ın verdiğini kul alamaz.
- 3.4.67. Allah'tan korkmayanın belasından, Allah'tan korkanın bedduasından kork.
- 3.4.68. Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste.

- 3.4.69. Alttan kuyu kazan üstte kalmaz.
- 3.4.70. Aman” diyene kılıç kalkmaz.
- 3.4.71. Andın köpeği kap sopayı.
- 3.4.72. Anlamadan bir işe başlarsın, sonra başını taşlarsın.
- 3.4.73. Arı kızdıranı sokar.
- 3.4.74. Arı var bal yapar, arı var can yakar.
- 3.4.75. Arı yuvasına kazık dürtülmez.
- 3.4.76. Arının dikenini gördüm, balından el çektim.
- 3.4.77. Arısını söndür balı ondan sonra ye.
- 3.4.78. Arkadan atılan taş topuğa değer
- 3.4.79. Arkanı ya bir dağa ver, ya bir beye.
- 3.4.80. Asılırsan Frenk sicimiyle asıl.
- 3.4.81. Asi yara ile, kadı para ile avlanır.
- 3.4.82. Aslan avını gülererek avlar.
- 3.4.83. Aslan kuyruğu ile oynamak, kendi başına iş açmaya çabalamaktır.
- 3.4.84. At binenin, kılıç kuşananın , köprü geçeninindir.
- 3.4.85. At çalındıktan sonra ahıra kilit ne çare.
- 3.4.86. At ile avrada inan olmaz.
- 3.4.87. At ile eşek yarışamaz.
- 3.4.88. At ile yaya bir değildir.
- 3.4.89. At, avrat, kılıç emanet edilmez.
- 3.4.90. Ata binen kefeni koynunda gerek.
- 3.4.91. Ata binersen Allah’ı, attan inersen atı unutma.
- 3.4.92. Ateş alan harmanı söndürmek güç olur.
- 3.4.93. Ateş ateşle söndürülmez.
- 3.4.94. Ateş avuçlanmaz.
- 3.4.95. Ateş bacayı sarınca gayret komşulara düşer.
- 3.4.96. Ateş böceğini görse yangın sanır.
- 3.4.97. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.
- 3.4.98. Ateş olsa cirmi kadar yer yakar.
- 3.4.99. Ateş olur da yakmaz mı yılan olur da sokmaz mı?
- 3.4.100. Ateşe ateş değil su atılır.
- 3.4.101. Ateşe su at barut atma.

- 3.4.102. Ateşi söndürüp korunu bırakmak, yılanı öldürüp yavrusunu saklamak gibidir.
- 3.4.103. Ateşin dostluğu olmaz.
- 3.4.104. Ateşin üzerine ateşle gidilmez.
- 3.4.105. Ateşle barut bir yerde durmaz.
- 3.4.106. Ateşle oynama elini yakar, avratla oynama evini yıkar.
- 3.4.107. Ateşle pamuğun oyunu olmaz.
- 3.4.108. Ateşle su hatıra bakmaz.
- 3.4.109. Ateşten korkan tütünden sakınır.
- 3.4.110. Atı palan saklar, ülkeyi bilen.
- 3.4.111. Atılan ok geri dönmez.
- 3.4.112. Atını sağlam kazığa bağla da ondan sonra Allah'a ısmarla
- 3.4.113. Ava giden avlanır.
- 3.4.114. Avradı eri saklar, peyniri deri.
- 3.4.115. Ay ışığında ceviz silkilmez.
- 3.4.116. Ayağa değmedik taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz.
- 3.4.117. Ayağı yürüten baştır.
- 3.4.118. Ayak başa bağlıdır.
- 3.4.119. Ayaz oldu, bulut oldu, geçen günler unut oldu.
- 3.4.120. Ayı tüfekte değil, yürekle vurulur.
- 3.4.121. Ayı yavrusunu severken öldürür
- 3.4.122. Ayıyı huylandır temaşaya bak; kurdu huylandır kefenini hazırla.
- 3.4.123. Az ateş çok odunu yakar.
- 3.4.124. Az eş, uz eş, boyunca eş
- 3.4.125. Azan kuşun ömrü az olur.
- 3.4.126. Azan yılan yol üstüne çıkar.
- 3.4.127. Azgın it ile uğraşılmaz.
- 3.4.128. Azgın yara unalmaz.
- 3.4.129. Azılı ile başa çıkılmaz.
- 3.4.130. Baba bir hırsız tuttum.” “Al da gel” “Gelmiyor.” “Bırak da gel”
- 3.4.131. Bacağı bodur, Allah'ın belası odur.
- 3.4.132. Bacağı kısadan, sakalı kösedan sakınmalı.
- 3.4.133. Bağış, yağış gibidir, bereket getirir; öç göç gibidir, bereket giderir.
- 3.4.134. Baktın deli, dön geri.

- 3.4.135. Baktın kar havası eve gel kör olası
- 3.4.136. Balık ağa girdikten sonra aklı başma gelir.
- 3.4.137. Balık baştan avlanır.
- 3.4.138. Barut ile ateş oyunu, terketmektir kurda koyunu.
- 3.4.139. Barut ile ateşin dostluğu olmaz.
- 3.4.140. Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz.
- 3.4.141. Baş bostanda bitmez
- 3.4.142. Baş gidince ayak payidar olmaz.
- 3.4.143. Baş kes, yaş kesme.
- 3.4.144. Baş kesenin başı olmaz.
- 3.4.145. Baş taşa vurmayınca akıl başa gelmez.
- 3.4.146. Başın başı , başında başı var.
- 3.4.147. Başını acemi berbere teslim eden, cebinden pamuğunu eksik etmez.
- 3.4.148. Başını yıkamayan bit yeniği ile savaşır.
- 3.4.149. Başkasına kuyu kazan kendi düşer içine.
- 3.4.150. Bela geliyor demez.
- 3.4.151. Belaya sabır gerek.
- 3.4.152. Besmelesiz çıkma yola, başa gelir türlü bela.
- 3.4.153. Besmelesiz işe şeytan karışır.
- 3.4.154. Beş tavuğa bir horoz yeter.
- 3.4.155. Bıçak yarası onulur, dil yarası onulmaz.
- 3.4.156. Biberçiden sor kırlangıcın zararlarını.
- 3.4.157. Bildiğin şeytan, bilmediğin insandan yeğdir.
- 3.4.158. Bilinmedik aş ya karın ağrıtır ya baş.
- 3.4.159. Bilmediğin atın arkasına geçme.
- 3.4.160. Bilmediğin göle dalma.
- 3.4.161. Bilmediğin işe karışma, bilmediğin yola gitme.
- 3.4.162. Bilmediğin yola gitme.
- 3.4.163. “Bilmem” demek çok türlü kaza savar.
- 3.4.164. “Bilmiyorum” demek insanı çok türlü dertten korur.
- 3.4.165. Bin akçalık kılıcı çek, bir akçalık yayı çekme.
- 3.4.166. Bin atın varsa inişte, bir atın varsa yokuşta bin.
- 3.4.167. Bin kargaya bir sapan taşı yeter.
- 3.4.168. Bin nasihatten bir musibet yeğdir.

- 3.4.169. Bir ağacın gölgesinde bir sürü yatar.
- 3.4.170. Bir anda var olan bir anda yok olur.
- 3.4.171. Bir Arap için Arabistan yakılmaz.
- 3.4.172. Bir çöplükte iki horoz ötmez.
- 3.4.173. Bir dala basınca bin dal sallanır.
- 3.4.174. Bir deliği olan fare çabuk tutulur.
- 3.4.175. Bir dostun bin düşman kadar kahrı olur.
- 3.4.176. Bir düştüğün yerden bir daha düşme.
- 3.4.177. Bir fit bin büyü yerini tutar.
- 3.4.178. Bir gemide iki kaptan olmaz.
- 3.4.179. Bir gemiyi iki reis batırır.
- 3.4.180. Bir insanı tanımaya birlik sefer gerek.
- 3.4.181. Bir it ulumayla bir kervan geri dönmez.
- 3.4.182. Bir korkak bir orduyu bozar.
- 3.4.183. Bir mih bir mal kurtarır, bir nal bir at kurtarır.
- 3.4.184. Bir oynamanın bir ağlaması var.
- 3.4.185. Bir sınıdığını bir daha sınamak şomdur.
- 3.4.186. Bir sürüye bir kurt yeter.
- 3.4.187. Bir tahta iki padişah sığmaz.
- 3.4.188. Bir tepe yıkılır, bir dere dolar.
- 3.4.189. Biri yer biri bakar kıyamet ondan kopar.
- 3.4.190. Boş samanlık kiremit istemez.
- 3.4.191. Bugün bana ise yarın sana.
- 3.4.192. Bugünün yarımı da var.
- 3.4.193. Buyuran ağız yorulmamış.
- 3.4.194. Bütün yumurtalarını bir sepete koyma.
- 3.4.195. Büyük balık küçük balığı yer.
- 3.4.196. Cadıdan korkanın çocuğu olmaz.
- 3.4.197. Cami duvarına işeyen köpeğin ölümü yakındır.
- 3.4.198. Caminin mumunu yiyen köpeğin gözü kör olur.
- 3.4.199. Can baldan tatlıdır.
- 3.4.200. Can bostanda bitmez.
- 3.4.201. Can yakanın camı yakılır.
- 3.4.202. Cana gelen, mala gelsin.

- 3.4.203. Cehenneme giden yoldaşını çok ister.
- 3.4.204. Cehenneme yoldaş arar.
- 3.4.205. Cenabetten keramet umulmaz.
- 3.4.206. Cennet, cehennem dünyada hangisini kazanırsan.
- 3.4.207. Cezasız cürmün sahibi çok olur.
- 3.4.208. Çabuk parlayan çabuk söner.
- 3.4.209. Çalı çırpı ile ev yapılmaz harç ister.
- 3.4.210. Çalınır çalanın kapısı.
- 3.4.211. Çalma kapımı, çalmayım kapını.
- 3.4.212. Çivi çiviye söker.
- 3.4.213. Çoban köpeği ne yer , ne yedirir.
- 3.4.214. Çobansız koyunu kurt kapar.
- 3.4.215. Çok çabalayan çok yorulur.
- 3.4.216. Çok gezip dolaşanın başına türlü bela gelir.
- 3.4.217. Çok ile azın oyunu olmaz.
- 3.4.218. Çok karınca deveyi öldürür.
- 3.4.219. Çok kuvvetli olmayan çok çevik olmak gerek.
- 3.4.220. Çürüğe dayak olma üstüne yıkılır.
- 3.4.221. Çürük merdivenle dama çıkılmaz.
- 3.4.222. Dağ başına harman yapma, savurursun yel için, sel önüne değirmen yapma, öğütürsün sel için.
- 3.4.223. Dağa ekmeksiz, aşsız,arkadaşsız çıkma.
- 3.4.224. Dağda gezen ayıya da rastlar kurda da.
- 3.4.225. Dağdan aşmaz yol olmaz, başa gelmez hal olmaz.
- 3.4.226. Dağın başına bakma, Allah'ın işine bak.
- 3.4.227. Dalga boyu aşmış , ha bir karış, ha beş karış.
- 3.4.228. Dam duyar,damdan lov duyar,lovdan yel duyar, yelden el duyar.
- 3.4.229. Darılmış kudurmuştan beterdir.
- 3.4.230. Davul zurna ile adam aramaya gidilmez.
- 3.4.231. Dedikodu bir köy batırır.
- 3.4.232. Defteri temiz olanın yüzü ak olur.
- 3.4.233. Değme bana, değmeyim sana.
- 3.4.234. Deliye taş atma, başını yarar.
- 3.4.235. Demir donlu ölüp gider deri donlu kalıp yaşar

- 3.4.236. Demir kızgın iken dövülür.
- 3.4.237. Deniz suyu ne içilir, ne geçilir.
- 3.4.238. Denizden çıktı kuyuya düştü.
- 3.4.239. Denizden geçti, çayda boğuldu.
- 3.4.240. Deniz köpüğünden zarar gelmez.
- 3.4.241. Derdi veren dermanı da verir.
- 3.4.242. Derede tarla sel için , tepede harman yel için.
- 3.4.243. Dert girmiş derman da beraber girmiş.
- 3.4.244. Deve devenin ayağını çiğnemez.
- 3.4.245. Devlete hıyanet olmaz, düşmandan nimet olmaz.
- 3.4.246. Dışarıdan yeşil türbe, içine girdim estağfirullah tövbe.
- 3.4.247. Dışarıya forma, içerisini sorma.
- 3.4.248. Dibi görünmeyen kuyudan su içme.
- 3.4.249. Dibi görünmeyen sudan geçme tasta su içme.
- 3.4.250. Dibi görünmeyen suya dalma.
- 3.4.251. Dibini görmediğin kuyuya taş atma.
- 3.4.252. Diken olup ayağa sokulacağına gül ol da yakaya takıl.
- 3.4.253. Dil kılıçtan çabuk öldürür.
- 3.4.254. Dil kılıçtan keskindir.
- 3.4.255. Dil susmayınca baş esen olmaz.
- 3.4.256. Dil var bal getirir, dil var bela.
- 3.4.257. Dil yarası unulmaz.
- 3.4.258. Dilim seni dilim dilim dileyim, başıma geleni senden bileyim.
- 3.4.259. Dilin cirmi küçük, cürmü büyük.
- 3.4.260. Dilin kemiği yok ama kemiği kırar.
- 3.4.261. Dilini tutan başını kurtarır.
- 3.4.262. Dilini tutanın başı dinç olur.
- 3.4.263. Dirgenden korkan porsuk harman yanında neyler?
- 3.4.264. Dirlik olmayan yerde varlık olmaz.
- 3.4.265. Dışını gösteren itin üzerine varılmaz.
- 3.4.266. Diz kapağından yukarı suya dalma, boyundan yukarı ağaca çıkma.
- 3.4.267. Doğru Allah'tan başka kimseden korkmaz.
- 3.4.268. Doğru gidenin başı duvara çarpmaz.
- 3.4.269. Doğru sarsılır, amma yıkılmaz.

- 3.4.270. Doğru yolda düşen çabuk kalkar.
- 3.4.271. Doğru yolda yürüyen yorulmaz.
- 3.4.272. Doğruda aç eğride tok bulunmaz.
- 3.4.273. Doğruluk minarede kalmış, onun da içi eğri.
- 3.4.274. Doğruluk su kabağıdır, batmaz.
- 3.4.275. Doğruya zeval yoktur çekseler bin divana.
- 3.4.276. Dokuz nasihattan bir tehlike iyidir.
- 3.4.277. Dolu tüfek bir adam korkutur, boş tüfek iki adam.
- 3.4.278. Domuzdan bir oku esirgeme.
- 3.4.279. Dost bin ise azdır, düşman bir ise çoktur.
- 3.4.280. Dost evinde, başını bağla, düşman evinde tırnağını kes.
- 3.4.281. Dost gelmeye gelmeye düşman olur; düşman gele gele dost olur.
- 3.4.282. Dost ile ye iç ; alışveriş etme.
- 3.4.283. Dost kazanırsan tut, düşman kazanırsan güt.
- 3.4.284. Dört duvar ayıp saklar.
- 3.4.285. Dümene itaat etmeyen , kayaya itaat eder.
- 3.4.286. Dünya balta kürekle yıkılmaz amma zulümle yıkılır.
- 3.4.287. Dünyada bir iki dinliden bir de iki donludan korkmalı.
- 3.4.288. Dünyada şeytan olmasa kurt koyunla otlar.
- 3.4.289. Düşman çok olunca kaçmak da mertliktir.
- 3.4.290. Düşmanın yoksa , kardeşin de mi yok?
- 3.4.291. Düşme, düşenin dostu olmaz.
- 3.4.292. Düştün ise toprağa sarıl.
- 3.4.293. Düşüne düşüne görmeli işi, sonra pişman olmamalı kişi.
- 3.4.294. Düşünmeden söyleme, danışmadan işe başlama.
- 3.4.295. Düzen bozulursa yıkım yıkım üstüne gelir.
- 3.4.296. Edene ederler.
- 3.4.297. Eğik boynu kılıç kesmez.
- 3.4.298. Eğilen boynu vurmazlar.
- 3.4.299. Eğri ağaç doğrulur , eğri insan doğrulmaz.
- 3.4.300. Eğri bacanın dumanı doğru çıkar.
- 3.4.301. Eğri bakandan doğru iş istenmez.
- 3.4.302. Eğride tok, doğruda aç olmaz.
- 3.4.303. Eğriden doğru olmaz.

- 3.4.304. Ekmeğimi al da dirliğimi alma.
- 3.4.305. Ekmekle oynayanın ekmeğiyle oynanır.
- 3.4.306. El ağlatan gülmez.
- 3.4.307. El gözü tekin değildir.
- 3.4.308. El için kuyu kazan, iptida kendi düşer
- 3.4.309. El için kuyu kazan, kendi kuyusunu kazar
- 3.4.310. El oğlu adamı gözüyle yer.
- 3.4.311. El sana taşla vurursa sen ona ekmekle vur.
- 3.4.312. Ele attığın taş başını yarar.
- 3.4.313. Elin gözü deveyi çömleğe, insanı mezara sokar.
- 3.4.314. Elin gözü taşı eritir.
- 3.4.315. Emanet at insanı yarı yolda bırakır.
- 3.4.316. Er ol da baş yar.
- 3.4.317. Er sıkıntıya düşmeden rahata ermez.
- 3.4.318. Erken ekme don alır, geç kalma yer kurur.
- 3.4.319. Eski pamuktan bez olmaz, kötü demirden kılıç olmaz.
- 3.4.320. Eşeği berk bağla, komşuyu hırsız etme.
- 3.4.321. Eşeğin sırtına bir yük tüfek yüklemişler de eşeği gene kurt yemiş
- 3.4.322. Eşekten düşmek attan düşmekten tehlikelidir.
- 3.4.323. Eşer eşer, eştiği kuyuya düşer
- 3.4.324. Eşini ağlatan gülmemiş.
- 3.4.325. Ete bakma, dona bakma, içindeki cana bak.
- 3.4.326. Etme kulum bulursun, inleyerek ölürsün
- 3.4.327. Ettim diye değil, etmedim diye düğün.
- 3.4.328. Ev alma, komşu al.
- 3.4.329. Ev köpeğinin düşmanı hırsız komşudur.
- 3.4.330. Ev yıkanın evi olmaz.
- 3.4.331. Eve hırsız girdikten sonra kapıya kilit asar.
- 3.4.332. Evin iyisi suya yakın, daha iyisi köye yakın.
- 3.4.333. Evvel komşunu bul, sonra yurdunu tut.
- 3.4.334. Ezansız köye şeytan girer.
- 3.4.335. Fena insan kömüre benzer, ya yanar ya kararır.
- 3.4.336. Fattan insanın sözünden ziyade gözüne bakmalı.
- 3.4.337. Filden korkmam lakin zrafadan korkarım.

- 3.4.338. Gaddarın hakkından zalim gelir.
- 3.4.339. Galip olan mağlup da olur.
- 3.4.340. Gavurdan vefa, zehirden şifa.
- 3.4.341. Gavurun ekmeğini yiyen gavurun kılıcını çalar.
- 3.4.342. Gece şarap, gündüz kumar; bu masalla cennet umar.
- 3.4.343. Gece yavaş konuş, gündüz etrafına bak da konuş.
- 3.4.344. Gezen kurt aç kalmaz.
- 3.4.345. Girmediği bir gerede zindanı kalmış onda da altı ay eğlenmiş.
- 3.4.346. Göçün dönüşü aksak ite yarar.
- 3.4.347. Göğe direk, denize kapak olmaz.
- 3.4.348. Gönül bir sırça saraydır, kırılırsa yapılmaz.
- 3.4.349. Göz hasmını tanır.
- 3.4.350. Gözlemeden ok atılmaz.
- 3.4.351. Gözünü kim oydu? , “Hısim oydu.” “Onun için mi böyle derin oydu?”
- 3.4.352. Gül bülbülden ziyade insan elinden neler çeker.
- 3.4.353. Gülme komşuna, gelir başına.
- 3.4.354. Gümbürtüden korkan kazancı dükkanına girmez.
- 3.4.355. Gündüz ağzını kapa, gece kapını kilitle.
- 3.4.356. Hain adam korkak olur.
- 3.4.357. Hain haine yardım eder , doğru doğruya.
- 3.4.358. Hain onsa, kurt onar.
- 3.4.359. Ham demir dövülmez.
- 3.4.360. Hapse giren ya uslanır , ya beslenir.
- 3.4.361. Haramzade dalaştırır, helalzade barıştırır.
- 3.4.362. Harmanı yakarım” diyen, orağa yetişmemiş.
- 3.4.363. Hasedin kılıcı kesmez.
- 3.4.364. Haşarı at kendine zıyan verir.
- 3.4.365. Havlamasını bilmeyen köpek sürüye kurt getirir.
- 3.4.366. Hayası olmayanın insafı da olmaz.
- 3.4.367. Hayırsız adamdan taş evla.
- 3.4.368. Hekimsiz hakimsiz memlekette oturma.
- 3.4.369. Helayı taşıyan, kokusuna katlanır.
- 3.4.370. Her bilinen söylenmez.
- 3.4.371. Her çiçek koklanmaz.

- 3.4.372. Her damardan kan alınmaz.
- 3.4.373. Her düşüş bir öğreniş.
- 3.4.374. Her gördüğün buluttan yağmur yağmaz.
- 3.4.375. Her gördüğün sakalhyı baban sanma.
- 3.4.376. Her gördüğünü dost sanıp gizli sırrını söyleme.
- 3.4.377. Her günah papaza söylenmez.
- 3.4.378. Her ip ile adam asılmaz.
- 3.4.379. Her kabahatin sonu nedamettir.
- 3.4.380. Her kuşa şahin olma.
- 3.4.381. Her kuşun eti yenmez.
- 3.4.382. Her su geçit vermez.
- 3.4.383. Her taşın altına elini sokma ya yılan çıkar ya çıyan.
- 3.4.384. Her üzüm tanesinde bir şeytan vardır.
- 3.4.385. Her yüze güleni dost sanma.
- 3.4.386. Her zaman gemicinin istediği rüzgar esmez.
- 3.4.387. Herkes attığı okun nereye vardığını bilmek gerek.
- 3.4.388. Herkes başından korkar.
- 3.4.389. Herkes ektiğini biçer.
- 3.4.390. Herkes kendi günahına göre yanar.
- 3.4.391. Herkes ne ederse kendine eder.
- 3.4.392. Herkesin ettiği yanına kalmaz.
- 3.4.393. Herkesin geçtiği köprüden sen de geç.
- 3.4.394. Herkesin uyduğu imama sen de uy.
- 3.4.395. Herkesle arkadaş olma , bilmedikle yola çıkma.
- 3.4.396. Herşey incelikten, insan kabalıktan kırılır.
- 3.4.397. Hırlayan köpeğin önüne varılmaz.
- 3.4.398. Hırs gelir göz kararır, hırs geçer öz kararır.
- 3.4.399. Hırsız anahtar istemez.
- 3.4.400. Hırsız evden olursa bulunması müşkül olur.
- 3.4.401. Hırsız evden olursa dana bacadan çıkar.
- 3.4.402. Hırsız evlat baba ocağına incir diker.
- 3.4.403. Hırsız güçlü olunca mal sahibi suçlu olur.
- 3.4.404. Hırsız hırsıza yoldaştır.
- 3.4.405. Hırsız it korkak olur.

- 3.4.406. Hırsız kedinin boynu kalın olur.
- 3.4.407. Hırsız onmaz, yatağı onar.
- 3.4.408. Hırsız onsa fare onardı.
- 3.4.409. Hırsıza “Ne yapıyorsun” demişler, “Söz çalıyorum” demiş, “Sesi çıkmıyor” demişler, “Yarın çıkar” demiş.
- 3.4.410. Hırsıza acımak, kötülüğe meydan vermektir.
- 3.4.411. Hırsıza ip, mücrime zindan gerek.
- 3.4.412. Hırsıza kilit kapı olmaz.
- 3.4.413. Hırsıza namaz niçin kılarırsın demişler, “Namaz borcum kılarım, hırsızlık kârım yaparım.”
- 3.4.414. Hırsıza yataklık eden de hırsızdır.
- 3.4.415. Hırsıza yürek olmaz.
- 3.4.416. Hırsızı evine kadar kovalamazlar.
- 3.4.417. Hırsızı kârıyla hesap ederler.
- 3.4.418. Hırsızın azgınlığı subaşının ihmalindendir.
- 3.4.419. Hırsızın balı yenmez.
- 3.4.420. Hırsızlık bir ekmekten, kahpelik bir öpmekten.
- 3.4.421. Hırsızlık bir yumurtadan başlar.
- 3.4.422. Hırsızlıkla kahpelik al gömlek gibidir, saklanmaz; ya yeninden çıkar, ya yakasından.
- 3.4.423. Hırsızlıkla kahpelik saman çöpünün arkasındadır.
- 3.4.424. Hızlı sağanak tez geçer.
- 3.4.425. Hiddet tatlı ama meyvesi acıdır.
- 3.4.426. Hilekâr dokuz ocak yıkmayınca bir ocak kuramaz.
- 3.4.427. Hindistan fili sivrisinekten korkar.
- 3.4.428. Hocanın yemeği , yılanın ayağı görülmez.
- 3.4.429. Horoz çok olan yerde sabah geç olur.
- 3.4.430. Horozdan kaçır, kurbanlık koyuna eldivenle yem verir.
- 3.4.431. Huyunu bilmediğin hayvanın ardına düşme.
- 3.4.432. İrmaktan geçerken at değiştirilmez.
- 3.4.433. İsramayacaksın dişini gösterme.
- 3.4.434. İsrırgan köpek hırlamaz, avcı kedi mırlamaz.
- 3.4.435. İslanmışın yağmurdan korkusu olmaz.
- 3.4.436. İssız eve it buyruk.

- 3.4.437. İçki öldürür, kumar söndürür.
- 3.4.438. İğnenin ucunu düğümle, sonra pişman olursun.
- 3.4.439. İki aslan bir posta sığmaz.
- 3.4.440. İki baş bir kazanda kaynamaz.
- 3.4.441. İki bülbül bir dala konmaz.
- 3.4.442. İki cambaz bir ipte oynamaz.
- 3.4.443. İki elin sesi var, bir elin nesi var.
- 3.4.444. İki kaptan bir gemiyi batırır.
- 3.4.445. İki karpuz bir koltuğa sığmaz.
- 3.4.446. İki kılıç bir kına girmez.
- 3.4.447. İki kişi yerinden kııldansa , bir üçüncüye yer açılır.
- 3.4.448. İki koç başı bir tencerede pişmez.
- 3.4.449. İkindiden sonra dükkan açan tez kapar.
- 3.4.450. İllet ile dirilen mihnet ile can verir.
- 3.4.451. İnsan insana gerek olur, iki serçeden börek olur.
- 3.4.452. İnsan insanın rahmanı, insan insanın şeytanı.
- 3.4.453. İnsanın korktuğu başına gelir.
- 3.4.454. İnsanın söylemezinden, suyun şarlamazından korkulur.
- 3.4.455. İnsanın yere bakanından , hayvanın göğe bakanından kork.
- 3.4.456. İnsanın yüzü yüreğinin aynasıdır.
- 3.4.457. İnsanla kitabın dışına aldanma içine bak.
- 3.4.458. İsin yanına varan is, misin yanına varan mis kokar.
- 3.4.459. İstemem” diyenden korkmalı.
- 3.4.460. İt bacağına ısırarak sen de itin bacağına ısırılmazsın ya.
- 3.4.461. İt dişi, domuz derisi.
- 3.4.462. İt ile çuvala girilmez, kedi ile harara.
- 3.4.463. İt ile dalaşmaktansa çalıyı dolaşmak yeğdir.
- 3.4.464. İt iti suvatta bulur.
- 3.4.465. İt itin ayağını ısırılmaz.
- 3.4.466. İt itin dişinden korkar.
- 3.4.467. İt itin kuyruğunu bırakmaz.
- 3.4.468. İt korktuğuna ürür.
- 3.4.469. İt ulur, birbirini bulur.
- 3.4.470. İti ite salarlar.

- 3.4.471. İti öldüreceğine yalını kes.
- 3.4.472. İtin ecceli gelince mescit duvarına işer.
- 3.4.473. İtin ne kârını ne de zararını sorarlar.
- 3.4.474. İtin uluyanı uğursuz olur.
- 3.4.475. İtle çuvala girilmez.
- 3.4.476. İtle yatan bitle kalkar.
- 3.4.477. İtten çok çarık alıp giden olmaz, ama yine ayağı yalıdır.
- 3.4.478. İyi nadastan kıtlık gelmez.
- 3.4.479. Kaçan tavşan çok yaşar.
- 3.4.480. Kaçanın anası ağlamamış.
- 3.4.481. Kaçmak da bir yiğitliktir.
- 3.4.482. Kadın şerri, şeytanın şerrine eşittir.
- 3.4.483. Kadın şeytana papucunu ters giydirir.
- 3.4.484. Kadını er değil, ar ve namus korur.
- 3.4.485. Kadının fendi erkeği yendi.
- 3.4.486. Kalp bir sırça saraydır, değme çabuk kırılır.
- 3.4.487. Kalem kılıçtan keskindir.
- 3.4.488. Kalemın ucu, kılıcın gücü.
- 3.4.489. Kalemın yaptığını kılıç yapmaz.
- 3.4.490. Kalkanın yerini ölenin avradını alırlar.
- 3.4.491. Kalp kırma, günaha girme.
- 3.4.492. Kalpazan ya zindanda ya cellat önünde can verir.
- 3.4.493. Kan edene kanun ederler.
- 3.4.494. Kan kancıktan çıkar.
- 3.4.495. Kan yerde kalmaz.
- 3.4.496. Kanatsız kuş uçmaz.
- 3.4.497. Kanı kanla yumazlar, kanı su ile yurlar.
- 3.4.498. Kanma kötünün sözüne bilse iyisini söyler.
- 3.4.499. Kapıyı iyi kapa, komşunu hırsız tutma.
- 3.4.500. Kar erir, pislik ayaza çıkar.
- 3.4.501. Karga ile görüşen çöplüğe, bülbülle görüşen güle gider.
- 3.4.502. Karga karganın gözünü oymaz.
- 3.4.503. Kargadan korkan bakla ekmez.
- 3.4.504. Kargayla konuş pislik ye, şahinle konuş et ye.

- 3.4.505. Karı dövenle, odun yaranın yanında durulmaz.
- 3.4.506. Karı ile çıkma yola başına gelir türlü bela.
- 3.4.507. Karıncadan ibret al , yazdan kışı karşıla.
- 3.4.508. Karpuz kesmekle hararet sönmez.
- 3.4.509. Kaşığıyla yedirir, sapıyla göz çıkarır.
- 3.4.510. Katır çiftesinden sakınmalı.
- 3.4.511. Katilin ömrü az olur.
- 3.4.512. Kavgacı köpekte yara eksik olmaz.
- 3.4.513. Kavgacı tavşan avcı başınıdır.
- 3.4.514. Kavgada kılıç ödünç verilmez.
- 3.4.515. Kavgada yumruk sayılmaz.
- 3.4.516. Kavganın iyisi boğaz kavgasıdır.
- 3.4.517. Kavganın sonu dayak.
- 3.4.518. Kavgaya katılma, bilmediğin işe atılma.
- 3.4.519. Kavukla çarık birbirine uymalı.
- 3.4.520. Kayaya tos vuran acısını kendi çeker.
- 3.4.521. Kaz kalksa ördek gölü sahiplenir.
- 3.4.522. Kaz öter , saz biterse kaç o memleketten ; keklik öter kekik biterse kal o memlekette.
- 3.4.523. Kazma kuyuyu, kendin düşersin.
- 3.4.524. Keçi kurttan kurtulsa gergedan olur.
- 3.4.525. Keçinin eceli gelince çobanın sopasına sürter.
- 3.4.526. Kedi, yavrusunu yerken sığana benzetir.
- 3.4.527. Kedinin gözü sıçan deliğindedir.
- 3.4.528. Kedinin olmadığı yerde fareler cirit atar.
- 3.4.529. Kedinin usluluğu sıçanı görünceye kadar.
- 3.4.530. Kedisi farelerle hoş geçinen bakkalın dükkanından hayır gelmez.
- 3.4.531. Kediyi gören sıçan gözlerini yumar.
- 3.4.532. Kediyi kovalaya kovalaya gergedan ederler.
- 3.4.533. Kediyi sıkıştırırsan üstüne atlar.
- 3.4.534. Kel mi yanından kaç; kör mü değneğinden kaç.
- 3.4.535. Kelin ayıbını takke örter.
- 3.4.536. Kem söz, kem akçe sahibinindir.
- 3.4.537. Kemlikte mertlik olmaz.

- 3.4.538. Kendinden büyükle alışveriş etme.
- 3.4.539. Kendine acımayan başkasına da acımaz.
- 3.4.540. Keresteci düşünde yangın görür.
- 3.4.541. Kesilen baş bitmez, bitse de sahibine yaramaz.
- 3.4.542. Keskin bıçak tez körlenir.
- 3.4.543. Keskin kılıcı canavarda denerler.
- 3.4.544. Keskin sirke küpüne zarar.
- 3.4.545. Kıl namazı tut orucu, gelmez sorucu.
- 3.4.546. Kılavuzsuz cennete bile girilmez.
- 3.4.547. Kılavuzu karga olanın başı dertten kurtulmaz.
- 3.4.548. Kırk yıl kıran olmuş, eceli gelen ölmüş.
- 3.4.549. Kırk yılda intikam alan “Ne tez aldım!” demiş.
- 3.4.550. Kısa ile kösenin dini, imanı olmaz.
- 3.4.551. Kısas kıyamete kalmaz.
- 3.4.552. Kıyma bana kıyarım sana.
- 3.4.553. Kilit dost içindir, düşman için değil.
- 3.4.554. Kim elin kuyusunu kazarsa kendi düşer içine.
- 3.4.555. Kime iyilik edersen ondan sakın kendini.
- 3.4.556. Kiminle düşüp kalktığımı söyle , kim olduğunu söyleyeyim
- 3.4.557. Kimsenin kapısını çalma ki kapını çalmasınlar.
- 3.4.558. Kimsenin kötülüğü kimseye bulaşmaz.
- 3.4.559. Kişi ettiğini bulur.
- 3.4.560. Kişinin doğru olmalı işi.
- 3.4.561. Kişinin sözü, özü bir olmalı.
- 3.4.562. Kol kesilirken parmak acımaz.
- 3.4.563. Komşu boncuğunu çalan gece takınır.
- 3.4.564. Komşu komşunun külüne muhtaçtır.
- 3.4.565. Komşu komşusuz olsa dağ başına ev yapar.
- 3.4.566. Komşuluk kardeşlikten ileridir.
- 3.4.567. Komşunun iyisine baha biçilmez, kötüsüne çare bulunmaz.
- 3.4.568. Komşunun kapısını döğme parmakla, el seninkini döver tokmakla.
- 3.4.569. Kora basmayınca zıplanmaz.
- 3.4.570. Kora kar dayanmaz.
- 3.4.571. Korkağı fazla sıkıştırma cesur olur.

- 3.4.572. Korkağın gözleri çift görür.
- 3.4.573. Korkak dostun olacağına cesur düşmanın olsun.
- 3.4.574. Korkak insan ölüden sayılır.
- 3.4.575. Korku başa beladır.
- 3.4.576. Korku dağları aşırır.
- 3.4.577. Korku olmayan yerde nizam olmaz.
- 3.4.578. Korkulu rüya görmektense uyanık kalmak hayırlıdır.
- 3.4.579. Korkunun ecele faydası yoktur.
- 3.4.580. Korkuyorsan kediden, niye çıkarsın delikten?
- 3.4.581. Koyunu çok olan korkusunu geniş etmeli.
- 3.4.582. Koyunu olmayanın bıçağı keskin olur.
- 3.4.583. Köpek köylü için değil kendi için havlar.
- 3.4.584. Köpek köyünü boş komaz.
- 3.4.585. Köpek kurdu yemez.
- 3.4.586. Köpek sahibini ısırılmaz.
- 3.4.587. Köpeksiz sürüye kurt iner.
- 3.4.588. Kötü arkadaş yılandan daha kötüdür.
- 3.4.589. Kötü karı, kötü komşu, kötü at; birini boşa, birini boşla, birini sat.
- 3.4.590. Kötülük bir kızıl gömlektir, ya yeninden ya yakasından çıkar.
- 3.4.591. Kötülük eden kötülük bulur.
- 3.4.592. Kötülük eden pişmanlık biçer.
- 3.4.593. Kötünün kendi belası kendine yeter.
- 3.4.594. Kötüye yapılan iyilikten, köpeğe atılan kemik daha hayırlıdır.
- 3.4.595. Kuduran kırk gün yaşar.
- 3.4.596. Kuduz köpek önce sahibini ısırır.
- 3.4.597. Kuduz ölür amma daladığı da ölür.
- 3.4.598. Kul azmayınca belasını bulmaz.
- 3.4.599. Kul çalışır, Allah verir.
- 3.4.600. Kumar parasıyla cami yapılmaz.
- 3.4.601. Kumarbazın iki yakası bir araya gelmez.
- 3.4.602. Kumarbazlığın sonu sefalettir.
- 3.4.603. Kurbağaya "tu" demişler kendini suya atmış.
- 3.4.604. Kurbağaya bir vurursan iki sıçrar.
- 3.4.605. Kurda konuk giden köpeğini yanında götürür.

- 3.4.606. Kurdu gören bağıır, görmeyen daha çok bağıır.
- 3.4.607. Kurdu kurt ile avlamalıdır.
- 3.4.608. Kurdu ormandan açlık çıkarır.
- 3.4.609. Kurdun merhameti kuzuyu ağzında taşımak.
- 3.4.610. Kurt bile komşusunu yemez.
- 3.4.611. Kurt daima gelmezse de, sen daima dikkat et.
- 3.4.612. Kurt dumanlı havayı sever.
- 3.4.613. Kurt eline geçmiş kuzu sağ çıkarmış.
- 3.4.614. Kurt kapana düşmeyince faka bastığını bilemez.
- 3.4.615. Kurt kulağından tutulmaz.
- 3.4.616. Kurt kuzudan “Suyumu bulandırdın” diye dava etmiş.
- 3.4.617. Kurt olmasaydı keçi Mekke’ye giderdi.
- 3.4.618. Kurt sayılmış koyunları bile kapar.
- 3.4.619. Kurt sürüye girince tek koyunlunun koyununu alır.
- 3.4.620. Kurt uluya uluya başına bela getirir.
- 3.4.621. Kurt yiyeceğini bakkal dükkanından aramaz.
- 3.4.622. Kurtla koyun, kılıçla oyun olmaz.
- 3.4.623. Kurtlarla bir olup ulumazsan kurtlara yem olursun.
- 3.4.624. Kurttan korkan çoban olmaz.
- 3.4.625. Kuru gayret çarık eskidir.
- 3.4.626. Kusursuz dost arayan dostsuz kalır.
- 3.4.627. Kuşkulu uyku evin bekçisidir.
- 3.4.628. Kuşu kuşla avlarlar.
- 3.4.629. Kutsuz kuşun, yuvası doğan yanında olur.
- 3.4.630. Kuyruğunu kessen de domuz, kulağını kessen de domuz.
- 3.4.631. Kuyu kaz el için, derin kaz kendin için.
- 3.4.632. Kuyu kazarsan kendi boyunca kaz.
- 3.4.633. Kuyuyu kazan evvela kendi düşer.
- 3.4.634. Kuzgun kuzgunun gözünü oymaz.
- 3.4.635. Maşa varken elini ateşe sokma.
- 3.4.636. Mazlumun ahı, indirir şahı.
- 3.4.637. Merak insanı mezara kadar sokar.
- 3.4.638. Merdivende bastığın basamağa dikkat et, yukarisına göz atma.
- 3.4.639. Mızrağa yumruk vurulmaz.

- 3.4.640. Minareyi çalan kılıfını hazırlar.
- 3.4.641. Mirî malı balık kılçığıdır, yutulmaz.
- 3.4.642. Mümine eziyet haramdır.
- 3.4.643. Münafık gözü yaşlı olur.
- 3.4.644. Müslüman mahallesinde salyangoz satılmaz.
- 3.4.645. Mütareke sulh müjdesidir.
- 3.4.646. Nazar taş çatlatır.
- 3.4.647. Nazar, insanı mezara ,hayvanı kazana sokar.
- 3.4.648. Ne ata , ne de avrada inanmak olmaz.
- 3.4.649. Ne değirmende yat, ne korkulu rüya gör.
- 3.4.650. Ne döv, ne dövül.
- 3.4.651. Ne gelirse silahtan gelir.
- 3.4.652. Ne hayata güven, ne ölümden kork.
- 3.4.653. Ne karanlıkta yat, ne kara düş gör
- 3.4.654. Ne kork, ne korkunu yüreğinden çıkart.
- 3.4.655. Ne mezarlıkta uyu, ne de korkulu düş gör.
- 3.4.656. Ne şeytanı gör ne lahavle çek.
- 3.4.657. Ne yersen onu ye, dışın taşa değmesin; ne giyersen onu giy, arkan güneşte yanmasın; neye istersen ona bin, ayağın yere değmesin.
- 3.4.658. Nefisle mücadele dünyayla mücadeleden güçtür.
- 3.4.659. Nefsine uyan şeytana uyar.
- 3.4.660. Nerde birlik orda dirlik.
- 3.4.661. Nerde çokluk orda bokluk.
- 3.4.662. Olmuşla ölmüşe çare bulunmaz.
- 3.4.663. Oniki imama yalvaracağına Allah'a yalvar.
- 3.4.664. Öcün iyisi bağışlamaktır.
- 3.4.665. Öç almak neyin işi, bağışlamak beyin işi.
- 3.4.666. Öfke baldan tatlıdır.
- 3.4.667. Öfke gelir, göz kararır.
- 3.4.668. Öfke ile kalkan zararlı oturur.
- 3.4.669. Öfke önden gider akıl arkadan gelir.
- 3.4.670. Öfkenin devlete zararı var.
- 3.4.671. Öfkeye egemen olma, düşmanı yenme gibidir.
- 3.4.672. Öldürürüm” diyenden korkma, ölürüm diyenden kork.

- 3.4.673. Ölüm ile oç alınmaz.
- 3.4.674. Ölümünden korkma kin duyulmaktan kork.
- 3.4.675. Ölümle misafir ansızın gelir
- 3.4.676. Önce kaçan kurtulur.
- 3.4.677. Önde giden yorulur, arkada giden soyulur
- 3.4.678. Özgeye kuyu kazan özü düşer.
- 3.4.679. Özü sözü doğru olanların alını açık, sözü paktır.
- 3.4.680. Parmağın girmediği yere kafanı sokma
- 3.4.681. Pehlivan yenile yenile yenmesini öğrenir.
- 3.4.682. Pek yaş olma, sıkılırsın; pek de kuru olma, kırılırsın
- 3.4.683. Pişmiş aşaya soğuk su katılmaz.
- 3.4.684. Rahmet düzene , lanet bozana.
- 3.4.685. Rumeli'nin bozgunu, Anadolu'nun salgını, İstanbul'un yangını olmasa , evlerin eşikleri altından olurdu.
- 3.4.686. Rüşvet kapıdan girince , hak bacadan çıkar.
- 3.4.687. Rüşvet kapıyı vurmada içerir girer.
- 3.4.688. Rüzgâr böyle eser, balta böyle keserse vay halimize.
- 3.4.689. Rüzgâr eken , fırtına biçer.
- 3.4.690. Rüzgara tüküren kendi yüzüne tükürür.
- 3.4.691. Rüzgarın önüne düşmeyen adam çabuk yorulur.
- 3.4.692. Rüzgarın önüne durulmaz.
- 3.4.693. Sağ gözden sol göze fayda yok.
- 3.4.694. Sağ ne bilir hastanın halinden, tok ne bilir açın halinden.
- 3.4.695. Sanma ki hain berhudar olur, ya katil ya berdar olur.
- 3.4.696. Sapsız balta suya düşer.
- 3.4.697. Sayılı koyunu kurt kapmaz.
- 3.4.698. Sel gider, kum kalır.
- 3.4.699. Selamet gözleyen girmez savaşa.
- 3.4.700. Selamet-i ihsan , hıfz-ı lisan iledir.
- 3.4.701. Selin ağzı tutulur, elin ağzı tutulmaz.
- 3.4.702. Sen bilirsın” deyince kavga olmaz.
- 3.4.703. Sen doğru ol, eğri belasını bulur.
- 3.4.704. Serçeden korkan darı ekmez.
- 3.4.705. Sevap istersen öldür yılanı, cennet istersen incitme canı.

- 3.4.706. Sevda geçer yalan olur, sonra sokar yılan olur.
- 3.4.707. Silah insana yiğitlik vermez.
- 3.4.708. Silah sahibine bile düşmandır.
- 3.4.709. Sinsi sinsi gezenden kork.
- 3.4.710. Soğanın acısını yiyen bilmez, doğrayan bilir.
- 3.4.711. Soğanın tatlısı olmaz en tatlısı yaş döktürür.
- 3.4.712. Soğuk ile soysuzdan kork.
- 3.4.713. Solucan yılanla ölçüşüyorum derken belinden kopmuş.
- 3.4.714. Su akarken testiye doldurmalı,yağmur yağarken küpleri.
- 3.4.715. Su başından kesilir.
- 3.4.716. Su gider kum kalır.
- 3.4.717. Su testisi su yolunda kırılır.
- 3.4.718. Suçu gayrıya atmak Havva anamızdan kalmış.
- 3.4.719. Suçu gelin etmişler, kimse güvey girmemiş.
- 3.4.720. Suçun sahibi olmaz.
- 3.4.721. Suyu düşen yılana sarılır.
- 3.4.722. Suyu görmeyince çizmeni çekme.
- 3.4.723. Suyun akıntısına gitmeyen yorulur.
- 3.4.724. Suyun çağlamazından, insanın söylemesinden korkmalı.
- 3.4.725. Suyun yavaş akarından, insanın yere bakanından kork.
- 3.4.726. Süseğen ineğe Tanrı boynuz vermez.
- 3.4.727. Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer.
- 3.4.728. Şahin küçüktür, amma koca turnayı havadan indirir.
- 3.4.729. Şahin sesi işitilince piliçleri saklamalı.
- 3.4.730. Şakanın sonu kakadır.
- 3.4.731. Şaşı ile oturan sabaha kadar kör olur.
- 3.4.732. Şeriatın kestiği parmak acımaz.
- 3.4.733. Şerrin azı da çoktur.
- 3.4.734. Şeytan adamı bulamazsa karısını aldatır.
- 3.4.735. Şeytan kendi evini yıkmaz.
- 3.4.736. Şeytana uyan şeytan, insana uyan insan olur.
- 3.4.737. Şeytana uyup yolundan kalma, her yüze gülene dost olur sanma.
- 3.4.738. Şeytanın dostluğu darağacına kadardır.
- 3.4.739. Şeytanla çelik çomak oynanmaz

- 3.4.740. Şimşegi görünen buluttan korkulmaz.
- 3.4.741. Şüphesi insanı rahat komaz, amma çok tehlikeden de kurtarır.
- 3.4.742. Tabancanın dolusu bir kişiyi korkutur, boşu kırk kişiyi.
- 3.4.743. Takdir tedbiri bozar.
- 3.4.744. Tanrı kimsesizlerin kimsesidir.
- 3.4.745. Tanrı'dan korkan kuldun korkmaz.
- 3.4.746. Tanyeri ağarınca hırsızın gözü kararır.
- 3.4.747. Taşkınlığın sonu şaşkınlıktır.
- 3.4.748. Tavşan yatağında avlanır.
- 3.4.749. Tavşanın çıkışından, kurdun inişinden korkmalıdır.
- 3.4.750. Tayfa ne kadar çok olsa iş geminin kaptanıdır.
- 3.4.751. Tayfanın akıllısı , geminin dümeninden uzak durur.
- 3.4.752. Tek kanatla kuş uçmaz.
- 3.4.753. Tek kürekle mehtaba çıkılmaz.
- 3.4.754. Tırnağın varsa başını kaşı.
- 3.4.755. Tilki ateşten nasıl atlanacağını bilir.
- 3.4.756. Tilki ne kadar çevik ise bir gün boğazı ele verir.
- 3.4.757. Tilkinin kulağı avcı sesindedir.
- 3.4.758. Tilkiyi kovalarken kurdu uyandırdı.
- 3.4.759. Topal eşekle kervana karışılmaz
- 3.4.760. Topalla gezen aksak, aptalla gezen aptal olur.
- 3.4.761. Tutulmayan hırsız beyden büyüktür.
- 3.4.762. Tükürülen tükürük ağza alınmaz.
- 3.4.763. Tütünden kurtulmak için ateşin içine düşme.
- 3.4.764. Uğursuzun yüzüne bakma, kırk gün işin rast gitmez.
- 3.4.765. Utan utanmazdan , kork korkmazdan.
- 3.4.766. Uyur aslanı uyandırma.
- 3.4.767. Uyuyan köpeği uyandırma.
- 3.4.768. Uyuyan yılanın kuyruğuna basma.
- 3.4.769. Uzaktan merhaba ey ayı kardeş.
- 3.4.770. Ürkek olma , erkek ol.
- 3.4.771. Ürkütme tavşanı aslan edersin.
- 3.4.772. Ürümesini bilmeyen it sürüye kurt getirir
- 3.4.773. Üveye etme, özünde bulursun; geline etme, kızında bulursun.

- 3.4.774. Üzüm hırsız güzün belli olur.
- 3.4.775. Vaktinde firar zaferdir.
- 3.4.776. Verenden al, vurandan kaç.
- 3.4.777. Vergini ver varoğlu gibi, sözünü söyle eroğlu gibi.
- 3.4.778. Verirsen veresiye batarsın karasuya.
- 3.4.779. Yağ yiyen köpek tüyünden belli olur.
- 3.4.780. Yağmur yağar yarıklar örtülür.
- 3.4.781. Yağmur yağarken küpleri doldurmalı.
- 3.4.782. Yağmur yağarsa kız başını, taş yağarsa öz başını korumalısın.
- 3.4.783. Yağmur yağarsa saçak altına gidilir.
- 3.4.784. Yağmurlu havada su veren çok olur.
- 3.4.785. Yahşıya yapış, yamandan uzaklaş.
- 3.4.786. Yakada bağım yok ki çakaldan korkum olsun.
- 3.4.787. Yakma evini, yakarlar evini.
- 3.4.788. Yal vakti itten yem vakti attan sakınmalı.
- 3.4.789. Yalan kötülüklerin anasıdır.
- 3.4.790. Yalancının evi yanmış kimse inanmamış.
- 3.4.791. Yalnız taş duvar olmaz.
- 3.4.792. Yalvarmakla domuz darıdan çıkmaz.
- 3.4.793. Yangın bacayı sardıktan sonra testi kâr etmez.
- 3.4.794. Yangın bacayı sarmadan çare bulmalı.
- 3.4.795. Yangın su ile söndürülür.
- 3.4.796. Yangına körükle gidilmez.
- 3.4.797. Yangını körükleyen saçından tutuşur.
- 3.4.798. Yangınla suyun önüne geçilmez.
- 3.4.799. Yaralı kuşa kurşun sıkılmaz.
- 3.4.800. Yaramaz yarasız olmaz.
- 3.4.801. Yarasa güneşe düşmandır.
- 3.4.802. Yaraya tuz eker.
- 3.4.803. Yasak arzu doğurur.
- 3.4.804. Yaş ağaca balta vuran el onmaz.
- 3.4.805. Yaş kesenin, taş kesenin, baş kesenin karnı doymaz.
- 3.4.806. Yaş kesmek, baş kesmektir.
- 3.4.807. Yatan iti uyandırma.

- 3.4.808. Yatan yılanın kuyruğuna basma.
- 3.4.809. Yavaş atın tekmesi yavuz olur
- 3.4.810. Yavuz it ne kendi yer, ne bir kimseye yedirir.
- 3.4.811. Yavuz kaptan fırtınadan yılmaz.
- 3.4.812. Yayı pek çekme, kırarsın.
- 3.4.813. Yaz diye yola çıkarsan kışı gözüne al.
- 3.4.814. Yazın azıksız, kışın yağmurluksuz yola çıkma.
- 3.4.815. Yel gelen deliği kapamalı.
- 3.4.816. Yel gibi gelen yel gibi gider.
- 3.4.817. Yem vakti attan, yal vakti itten sakınmalı.
- 3.4.818. Yenilenle yıkılanın dostu yoktur.
- 3.4.819. Yetişemediğin köyün alt tarafında yat.
- 3.4.820. Yıkılacak duvara bel vurma.
- 3.4.821. Yıkma elin kalbini, sen de yıkılırsın.
- 3.4.822. Yıkmaq kolay, yapmak güç.
- 3.4.823. Yılan adamın topuğunu gözler, adam yılanın başını.
- 3.4.824. Yılan deliğine çöp sokulmaz.
- 3.4.825. Yılan doğrulmayınca deliğine girmez.
- 3.4.826. Yılan sokan uyumuş, aç kalan uyumamış.
- 3.4.827. Yılan vurmuş, renkli ipten korkar.
- 3.4.828. Yılan yumuşak diye el sunma.
- 3.4.829. Yılanın akına da lanet, karasına da.
- 3.4.830. Yılanın başı küçükken ezilir.
- 3.4.831. Yılanın huyu iyi olsaydı ayakları olurdu.
- 3.4.832. Yılanın kuyruğuna basmazsan dalamaz.
- 3.4.833. Yırtıcı kuşun ömrü az olur.
- 3.4.834. Yiğit attan düşer yine atlanır.
- 3.4.835. Yiğit kısmı gözünü budaktan sakınmaz.
- 3.4.836. Yiğitlik dokuzdur, sekizi kaçmak, biri hiç görünmemek.
- 3.4.837. Yiğitte yara eksik olmaz.
- 3.4.838. Yiğitten korkma, muhanetten kork.
- 3.4.839. Yol kes, bel kes, insafi elden bırakma.
- 3.4.840. Yoldan çıkmak ayıp değil, yola girmemek ayıptır.
- 3.4.841. Yoldan giden yorulmaz.

- 3.4.842. Yoldu doğru gidene kimse dokunmaz.
- 3.4.843. Yumurta ile şaka olmaz.
- 3.4.844. Yumurtayı çalan öküzü de çalar.
- 3.4.845. Yumuşak huylu atın çiftesi pek olur.
- 3.4.846. Yuvasını yıkmadıkça yılanın kökü kesilmez.
- 3.4.847. Yüksekten uçan alçağa düşer.
- 3.4.848. Zalim ettiğini bulur.
- 3.4.849. Zalim olma aslırsın, mazlum olma basılırsın.
- 3.4.850. Zalime mütafa gerek.
- 3.4.851. Zalime yardım, halka zulümdür.
- 3.4.852. Zalimin ömrü az olur.
- 3.4.853. Zarardan korkan kâr etmez.
- 3.4.854. Zararın neresinden dönülse kârdır.
- 3.4.855. Zayıf hayvan inatçı, aç insan kavgacı olur.
- 3.4.856. Zelzeleyi gören yangına razı olur.
- 3.4.857. Zenginlik insana yürüme, züğürtlük doğuş öğretir.
- 3.4.858. Zor ile menzil alınmaz.
- 3.4.859. Zor kapıdan girerse, şeriat bacadan çıkar.
- 3.4.860. Zor oyunu bozar.
- 3.4.861. Zora dağlar dayanmaz.
- 3.4.862. Zora, beylerin borcu vardır.
- 3.4.863. Zorla köpek ava gitmez.
- 3.4.864. Zorun kolu bükülmez.
- 3.4.865. Zulmün süreklisi olmaz.
- 3.4.866. Zulüm eken isyan biçer.
- 3.4.867. Zulüm ile abad olanın sonu berbad olur.
- 3.4.868. Zulüm ile Bağdat viran olur.
- 3.4.869. Zulüm ile cihan yıkılır, kazma kürek ile yıkılmaz.
- 3.4.870. Zulüm ile dünya harab olur.
- 3.4.871. Zulüm ile yapılan çabuk yıkılır.
- 3.4.872. Zulümle abat olan, adaletle berbat olur.

3.5. HAREKET- FAALİYETLER

Her canlı yaşadığını faaliyetleriyle belli eder. Faaliyet olmaksızın hiçbir işlevini yerine getiremez. Eğer vücudu faaliyet gösterirse yani kas sistemi çalışırsa metabolizması varlığını sürdürebilir , eğer kas sistemi çalışırsa üremesi mümkün olabilir, eğer kas sistemi bir varlık gösterebilirse büyüme ve gelişme gerçekleşebilir, eğer kas sistemi çalışırsa, hastalıklardan kendisini koruyabilir, eğer kas sistemi işlevini yaparsa, kendi güvenliğini sağlayabilir, eğer kas sistemi çalışırsa , kendi için uygun yaşama alanı oluşturabilir, bir ev yapıp içinde oturabilir, eğer....

Demek oluyor ki aslında bu bölüm yani hareket, yani aktiviteler bölümü diğer bütün bölümlerin asgari şartı gibidir. Bir başka deyişle diğer bütün aktivitelerin yapılabilmesi, sebep-sonuç ilişkisinin kurulabilmesi için aksiyona yani harekete ihtiyaç vardır.

Hareket , kılış , aktivite ifade eden fiillerle yapılmış bütün atasözleri bu gruba dahil edilebilir. İşte onlardan birkaçı;

Nerde aç ordan kaç, nerde aş oraya yanaş;
Unun çoksa çörek et, yağın çoksa börek et;
İte bir kez vur ölsün, bir daha vur dirilsin;
Emanet ata binen tez iner;
Çirkin karı evini toplar, güzel karı düğün gezer;
Topalla gezen aksak, aptalla gezen aptal olur;
Deliye "oyna" demişler, ortalığı yıkmuş;
Atlar tepişir, arada eşekler ezilir;
Düşen kalkar, yorulan çöker;
Bir adım geri giden , iki adım ileri atılır;

- 3.5.1. Abdal abdala çatmayınca kasnak boyna geçmez.
- 3.5.2. Abdal ata binince bey oldum sanır; şalgam aşa girince yağ oldum sanır.
- 3.5.3. Abdal düğünden çocuk oyundan usanmaz.
- 3.5.4. Acele giden ecele gider.
- 3.5.5. Acele işe şeytan karıştır.
- 3.5.6. Acele yürüyen yolda kalır.
- 3.5.7. Acemi bez dokur, usta tez dokur.
- 3.5.8. Acemi katır, kapı önünde yük indirir.
- 3.5.9. Acemi nalbant kâh nalına, kâh mihına vurur.
- 3.5.10. Aç adam kendini ateşe salar.
- 3.5.11. Aç anansa da kaç.
- 3.5.12. Aç at kişner, aşık sesler.
- 3.5.13. Aç elini kora sokar.
- 3.5.14. Aç esner , tok geyirir.
- 3.5.15. Aç ile eceli gelen söyleşir.
- 3.5.16. Aç kılıca sarılır.
- 3.5.17. Aç köpek duvarı deler.
- 3.5.18. Aç kurt yavrusunu yer.
- 3.5.19. Aç ne yemez, tok ne demez.
- 3.5.20. Açlık padişahı bile yalvartır.
- 3.5.21. Adam iş, köpek leş başında belli olur.
- 3.5.22. Ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur.
- 3.5.23. Ağır giden dağlar aşar.
- 3.5.24. Ağlaya ağlaya çift süren güle güle kaldırır.
- 3.5.25. Akriba ile ye, iç ; yad el ile konuş.
- 3.5.26. Akranı ile uçmayan kuş , semada “hu” çeker.
- 3.5.27. Akşam bulutu kızarırsa eline abayı al; sabah bulutu kızarırsa eline yabayı al.
- 3.5.28. Akşam olunca kuzu anasını , kuş yuvasını bulur.
- 3.5.29. Akşamdan kavur, sabaha savur.
- 3.5.30. Akşamdan oduna giden çok olur.
- 3.5.31. Al elmaya taş atan çok olur.
- 3.5.32. Alın teriyle sulanmayan tarla göz yaşı ile sulanır.
- 3.5.33. Ana ile kız döğüşmüş, komşu da sahi sanmış.

- 3.5.34. Anası ağaca çıkarsa, kızı budak budak gezer.
- 3.5.35. Anası yufka yapar, oğlu çift çift kapar.
- 3.5.36. Arap doyuncaya kadar yer, Acemse çatlayıncaya.
- 3.5.37. Arayan geçidi bulur.
- 3.5.38. Arı gibi çalış, aslan gibi ye.
- 3.5.39. Arkalı köpek kurdu boğar.
- 3.5.40. Asil ile taş taşı; bed asil ile yeme aşı.
- 3.5.41. Aşına aşına çıktı ocak başına.
- 3.5.42. Aşını arayan , eşini bulan işini bilir.
- 3.5.43. Aşure yemeğe giden kaşığına taşır.
- 3.5.44. At binene kürk giyene.
- 3.5.45. At koşar, ikbal geçer.
- 3.5.46. Ata oğul savaştı ebleh ona inandı.
- 3.5.47. Atı suya götürürsün ama içiremezsin.
- 3.5.48. Atılan adım geri alınmaz.
- 3.5.49. Atılan ok geri dönmez.
- 3.5.50. Atın yürükse bin de kaç.
- 3.5.51. Atını dost gibi sakla düşman gibi bin.
- 3.5.52. Atlar tepişir , arada eşekler ezilir.
- 3.5.53. Attan düşen yine atlanır.
- 3.5.54. Attan iner eşeğe binersin, onu da bulamaz yaya gidersin.
- 3.5.55. Ava giden avlanır.
- 3.5.56. Avare gezmekten, aylağa işlemek yeğdir .
- 3.5.57. Avrat vardır arpadan aş eder, avrat vardır bulguru keş eder.
- 3.5.58. Ay doğuşundan insan yürüyüşünden bellidir.
- 3.5.59. Ayı yavrusunu severken öldürür.
- 3.5.60. Aylak kuşun büyük ağzı olur.
- 3.5.61. Aylak oturmaktansa aylak gezmesi daha iyidir.
- 3.5.62. Ayran içmeye geldik, ara açmaya gelmedik.
- 3.5.63. Azıksız yola çıkan dilenciden ödünç alır.
- 3.5.64. Bağ çapa ister, tarla sapan.
- 3.5.65. Bağ dua değil, çapa ister.
- 3.5.66. Bağa bak üzüm olsun yemeye yüzün olsun.
- 3.5.67. Bağını dolaşan pabuç parası kazanır.

- 3.5.68. Bağını dolaşan pabuç parası kazanır.
- 3.5.69. Bağlı aslana tavşanlar bile hücüm eder.
- 3.5.70. Bağlı aslanı herkes sever.
- 3.5.71. Bakan yemez, kapan yer.
- 3.5.72. Baktın deli, dön geri.
- 3.5.73. Baktın kar havası eve gel kör olası.
- 3.5.74. Bal tutan parmağını yalar.
- 3.5.75. Balçığı duvara vur; tutarsa hoş, tutmazsa yine hoş.
- 3.5.76. Baltanı taşa al , ağaca değme.
- 3.5.77. Bana bir adım gelene, iki adım varırım.
- 3.5.78. Baskın basanın, av vuranın.
- 3.5.79. Baş kes, yaş kesme.
- 3.5.80. Baş nereye giderse ayak da oraya gider.
- 3.5.81. Başkasına minder atan kendi altına atar.
- 3.5.82. Beşe alış, üçe alış, hiçe alış.
- 3.5.83. Beşiği sallayan el dünyaya hükmeder.
- 3.5.84. Bildik kasap kemik satar.
- 3.5.85. Bileğin getirdiğini dilek getirmez
- 3.5.86. Bilmeyenin elinden al, bilenin eline ver.
- 3.5.87. Bir adım geri giden iki adım ileri atılır.
- 3.5.88. Bir avuç tarhanan varsa da erbabına pişir.
- 3.5.89. Bir günlük rızak için iki gün abalmalıdır
- 3.5.90. Bir taş attı iki kuş vurdu.
- 3.5.91. Bir yükü götüreceğin kadar yüklen.
- 3.5.92. Birde tay, ikide yay, üçte hamur, dörtte demir, beşte at, dokuza kadar bin, onda sat.
- 3.5.93. Biri eker, biri biçer.
- 3.5.94. Biri giderse biri gelir.
- 3.5.95. Biri yer , biri bakar kıyamet ondan kopar.
- 3.5.96. Boř duracaęına dūřmanınla tař tařı.
- 3.5.97. Boş durmadan beleş işlemek iyi.
- 3.5.98. Boş gezmekten, bedava ayak işlemek yeğdir.
- 3.5.99. Boş oturmaktansa aylakılık yeğdir.
- 3.5.100. Boşu boşuna bekleyen kollarını sallaya sallaya gider.

- 3.5.101. Bugün çalışan yarın kazanır.
- 3.5.102. Büyüğü döv ki küçüklere ibret olsun.
- 3.5.103. Canı yanan eşek attan yörük olur.
- 3.5.104. Çalışan dağ aşmış, çalışmayan yol şaşmış.
- 3.5.105. Çalışan ekmeğini taştan çıkarır.
- 3.5.106. Çalışan el dilenmez.
- 3.5.107. Çalışan el, tok karın üzerindedir.
- 3.5.108. Çalışan kazanır.
- 3.5.109. Çalışan kol bükülmez.
- 3.5.110. Çalışanı Allah sever.
- 3.5.111. Çalışkan dağları aşar, tembel yolları şaşar.
- 3.5.112. Çalışmaya utanan aç kalır.
- 3.5.113. Çalışmayınca kazan kaynamaz.
- 3.5.114. Çek deveyi güd koyunu, gittikçe beylenirsin.
- 3.5.115. Çekirge bir sıçrar, iki sıçrar sonunda yakalanır.
- 3.5.116. Çekişe çekişe pazarlık , güle güle para.
- 3.5.117. Çekişmeden pekişilmez.
- 3.5.118. Çektin gelmiyor, koy salıver.
- 3.5.119. Çiftçi duyduğunu değil gördüğünü yapar.
- 3.5.120. Çiğnemedi ekmeğe yenmez.
- 3.5.121. Çirkin ile yola gitme , güzel ile taş taşı.
- 3.5.122. Çirkin karı evini toplar, güzel karı düğün gezer.
- 3.5.123. Çirkin sen burda dur, ben güzel arayayım.
- 3.5.124. Çobanın gönlü olunca tekeden süt çıkarır.
- 3.5.125. Çok arayandan çok soran yeğdir.
- 3.5.126. Çok bereket çok hareketten.
- 3.5.127. Çok çabalayan tez yorulur.
- 3.5.128. Çok çalıştım senin için, şimdi oldu benim için.
- 3.5.129. Çok gün ağlamanın bir gün gülmesi vardır.
- 3.5.130. Çok koşan çabuk yorulur.
- 3.5.131. Çok kucaklayan az devşirir.
- 3.5.132. Dadandı dayım köfteye , yine gelir haftaya.
- 3.5.133. Dağda gez , belde gez, insafı elden bırakma.
- 3.5.134. Dağda gezen ayıya da rastlar kurda da.

- 3.5.135. Dalayan köpek aradığını bulur.
- 3.5.136. Daldaki cılmaya kırk kişi taş atar, kısmet kiminse onun olur.
- 3.5.137. Damdan düşen, damdan düşenin halini bilir.
- 3.5.138. Danışan dağı aşmış, danışmayan düz ovada yolu şaşmış.
- 3.5.139. Davulu görür oynar, mihrabı görür ağlar.
- 3.5.140. Dayı ile dağ dolan, amca ile bağ dolanma.
- 3.5.141. Dediğim dedik çaldığım düdük.
- 3.5.142. Deli deliyi görünce değneğini gizler.
- 3.5.143. Deliye “Kapıyı ört de gel.” demişler, yüklenmiş de gelmiş.
- 3.5.144. Deliye “Oyna” demişler, ortalığı yıkmuş.
- 3.5.145. Demir tavında dövülür.
- 3.5.146. Densiz deveye binmiş de “Ben Allah’ı gördüm.” demiş.
- 3.5.147. Deve ağır gider amma yol alır.
- 3.5.148. Deve Kabe’ye gitmekle hacı olmaz.
- 3.5.149. Devekuşu gibi yüke gelince kanadını, uçmaya gelince ayağını gösterir.
- 3.5.150. Devekuşuna “Yük götür” demişler, “Ben kuşum” demiş, “Uç” demişler “Deve uçar mı?” demiş.
- 3.5.151. Deveyi yardan uçuran bir tutam ottur.
- 3.5.152. Doğru gidenin başı duvara çarpmaz.
- 3.5.153. Doğru yolda düşen çabuk kalkar.
- 3.5.154. Dolaşan tilki yurt bulur.
- 3.5.155. Doyuncaya kadar değil ölünceye kadar çalış.
- 3.5.156. Dövüş arasında sille tokat aranmaz.
- 3.5.157. Dünya merdiven merdiven, biri iner, biri biner.
- 3.5.158. Eğri büğrü gidersin, yolun besbelli meyhane.
- 3.5.159. Eken biçer, konan göçer.
- 3.5.160. Eken bilmez, biçen bilir.
- 3.5.161. Ekin biçer biçer deste olur insan gide gide usta olur.
- 3.5.162. Ekin eken hasat umar.
- 3.5.163. Ekmeğini kendi yiyen sofrasını kendi kaldırır.
- 3.5.164. Ekmeksiz eve misafir gelirmiş.
- 3.5.165. El için kuyu kazan kendi düşer içine.
- 3.5.166. El işler kol övünür.
- 3.5.167. El sana taşla vurursa, sen ona ekmekle vur.

- 3.5.168. Eli ile hamur ovalar, gözü ile dana kovalar.
- 3.5.169. Elin attığı taş uzak düşer.
- 3.5.170. Elmayı göğe at, düşünceye kadar Allah kerim.
- 3.5.171. Elti eltiden kaçar, görümceler bayrak açar.
- 3.5.172. Emanet ata binen tez iner.
- 3.5.173. Er giden işe, geç giden boşa.
- 3.5.174. Er olan ekmeğini taştan çıkarır.
- 3.5.175. Erdiğine erer, eremediğine taş atar.
- 3.5.176. Eri söylet, oku fırlat.
- 3.5.177. Erkek iş başında, kadın aş başında belli olur.
- 3.5.178. Erkek kuş gezer havai, dişi kuş yapar yuvayı.
- 3.5.179. Erken kalkan yol alır, erken evlenen döl alır.
- 3.5.180. Erken süpür el görsün; akşam süpür er görsün.
- 3.5.181. Eski süpürgeyi dama atarlar.
- 3.5.182. Eşeğe gücü yetmeyen semerini döver.
- 3.5.183. Eşeği dama çıkaran yine kendi indirir.
- 3.5.184. Ev yap, ev yıkma.
- 3.5.185. Evin kalktı sen yat, evin kalktı sen yat.
- 3.5.186. Evvel zahmet çeken sonra rahat eder.
- 3.5.187. Eziyetsiz iş olmaz.
- 3.5.188. Gavurun ekmeğini yiyen gavurun kılıcını çalar.
- 3.5.189. Gavurun tembeli keşiş, Müslümanın tembeli derviş olur.
- 3.5.190. Gelen geçer, konan göçer.
- 3.5.191. Gelmek iradet, gitmek icazet iledir.
- 3.5.192. Gez dünyayı gör Konya'yı.
- 3.5.193. Gezen güzel olur, oturan gazel okur.
- 3.5.194. Gezen kurt aç kalmaz.
- 3.5.195. Gitti gelmez, yitti bulunmaz.
- 3.5.196. Gördüğüne çengel atar.
- 3.5.197. Görünen dağa tez erişilir.
- 3.5.198. Gösterişsiz eşeğe iki adam biner.
- 3.5.199. Güttüğü üç davar, ışığı dağları aşar.
- 3.5.200. Güzel nerde, kavga orda.
- 3.5.201. Hak verilmez, alınır.

- 3.5.202. Hamama giden terler.
- 3.5.203. Hanımın hışmı gelince oklavalar tıklar tıklar; beyin hışmı gelince takır takır.
- 3.5.204. Hareket berekettir.
- 3.5.205. Hareket olmadıkça bereket olmaz
- 3.5.206. Harman döven öküzün ağzı bağlanmaz.
- 3.5.207. Harman savurdu amma daneyi yele aldırdı.
- 3.5.208. Haşarı at kendine ziyan verir.
- 3.5.209. Helalzade barıştırır, haramzade karıştırır.
- 3.5.210. Her avuç açmakla murat hasıl olmaz.
- 3.5.211. Her kuş kendi kanadıyla uçar.
- 3.5.212. Herkes düştüğü yerden kalkar.
- 3.5.213. Herkes gider Mersin'e , biz gideriz tersine.
- 3.5.214. Herkes sevdiğini öper, bayram bahane.
- 3.5.215. Irgat gibi kazan , bey gibi ye.
- 3.5.216. İki köpek bir kemiği paylaşamaz.
- 3.5.217. İki tımar bir yem yerine geçer.
- 3.5.218. İnersin gönül inersin, attan iner eşçe binersin; onu da bulamazsan yaya gidersin.
- 3.5.219. İnsan yapa yapa ustalaşır.
- 3.5.220. İş amana binince kavga uzamaz.
- 3.5.221. İş eğlence , uyku dinlence.
- 3.5.222. İş ibadettir.
- 3.5.223. İş olan yerde aş olur.
- 3.5.224. İşlersen bağ olur, işlemezsen dağ olur.
- 3.5.225. İşleyen demir ııldar.
- 3.5.226. İşleyen demir pas tutmaz.
- 3.5.227. İşleyen el , ele açılmaz.
- 3.5.228. İşleyen eşeğin boynu boncuklu olur.
- 3.5.229. İşleyene iş yetmez , işlemeyenden kaygı gitmez.
- 3.5.230. İşten yılma , iş senden yılsın.
- 3.5.231. İt ile dalaşmaktansa çalıyı dolaşmak yeğdir.
- 3.5.232. İt kağını gölgesinde yürür de kendi gölgesi sanırmış.
- 3.5.233. İt ürür, kervan yürür.
- 3.5.234. İte bir kez vur ölsün, bir daha vur dirilsin.

- 3.5.235. İtle yatan bitle kalkar.
- 3.5.236. İven kız ele varmaz; varsa da baht bulmaz.
- 3.5.237. İven sinek süte düşer.
- 3.5.238. İyi aşçı, güzel aşçı, kendi pişirir kendi yer.
- 3.5.239. İyi olacak hastanın hekim ayağına gelir.
- 3.5.240. İyiliğe “Nereye gidiyorsun?” demişler “Kötülüğe” demiş.
- 3.5.241. İyilik et kele, övünsün ele.
- 3.5.242. İyilik yap taş altına koy.
- 3.5.243. Kabadayı tükürdüğünü yalamaz.
- 3.5.244. Kaç sevaptan, girme günaha.
- 3.5.245. Kaçan tavşan çok yaşar.
- 3.5.246. Kadını hamarat eden ateştir.
- 3.5.247. Kadının kazdığı kuyudan su çıkmaz.
- 3.5.248. Kadının yüklediği yük şuraya varmaz.
- 3.5.249. Kadınlar kurnaz oldu , bazlamacı küçük küçük tutar; çocuklar da hokkabaz oldu, bazlamacı çift çift kapar.
- 3.5.250. Kadiya yalnız giren sakalın sığayıp çıkar.
- 3.5.251. Kaldırıp kendini denize atar, topuğunu bile ıslatmaz.
- 3.5.252. Kapa kapını, öv komşunu.
- 3.5.253. Kapıdan kovsam bacadan düşer.
- 3.5.254. Kapını kilitli tut, komşunu hırsız tutma.
- 3.5.255. Karda gezer de izini belli etmez.
- 3.5.256. Karga ile görüşen çöplüğe , bülbülle görüşen güle gider.
- 3.5.257. Karga kekligi taklit edeyim derken kendi yürüyüşünü şaşırmış.
- 3.5.258. Karı dövenle , odun yaranın yanında durulmaz.
- 3.5.259. Kârla zarar bir arada gezer.
- 3.5.260. Kart kedi körpe fare arar.
- 3.5.261. Kaşık ile verir sapı ile göz çıkarır.
- 3.5.262. Katıra “Cilve yap” demişler, çifte atmış.
- 3.5.263. Katip yazar, rençber kazar.
- 3.5.264. Kavun, karpuz yata yata büyür.
- 3.5.265. Kaz öter, saz biterse kaç o memleketten, keklük öter, kekik biterse kal o memlekette.
- 3.5.266. Kazan kazan ver kazana.

- 3.5.267. Keçi çayı bağıra bağıra geçer.
- 3.5.268. Keçi nereye çıkarsa oğlağı da oraya çıkar.
- 3.5.269. Keçinin uyuzu pınarın gözünden içe suyu.
- 3.5.270. Kediyi sıkıştırırsan üstüne sıçrar.
- 3.5.271. Keklik düz ovada avlanır.
- 3.5.272. Kele “Yıkandın mı?” demişler, “Tarandım bile” demiş.
- 3.5.273. Kendi çalar, kendi oynar.
- 3.5.274. Kendi düşen kendi kalkar.
- 3.5.275. Kendi işini kendi gören kazanır.
- 3.5.276. Kışın eken yazın biçer.
- 3.5.277. Kışın koca öküze bakmazsan, yazın derisini yüzersin.
- 3.5.278. Kışın yaba al, yazın soba al.
- 3.5.279. Kızını dövmeyen dizini döver.
- 3.5.280. Kim istemez hamur yağursun, uzun günler un eler.
- 3.5.281. Kirazı bol denen bağa küçük sepet al da git.
- 3.5.282. Kocanın kabı ikiyse birini kır.
- 3.5.283. Kokmuş ete sinek çok konar.
- 3.5.284. Köpek köyü için değil , kendi için havlar.
- 3.5.285. Kör tuttuğunu elden bırakmaz.
- 3.5.286. Körün taşı rast gelir.
- 3.5.287. Kurda konuk giden köpeğini yanında götürür.
- 3.5.288. Kuru çeşmede abdest almış, ihmalpaşada namaz kılmış.
- 3.5.289. Kuzu gibi meler, yılan gibi sokar.
- 3.5.290. Kürkü orak vaktinde, orağı kürk vaktinde al.
- 3.5.291. Leylek yavrusunu uçuruncaya kadar neler çeker.
- 3.5.292. Meyvesiz ağaca balta vururlar.
- 3.5.293. Misafir kısmeti ile gelir.
- 3.5.294. Mum yanmayınca pervane dönmez.
- 3.5.295. Müflis tüccar eski defterleri karıştırır.
- 3.5.296. Nerde aç ordan kaç, nerde aş oraya yanaş.
- 3.5.297. Nerde bir iş, ordan sıvış.
- 3.5.298. Nerde hareket, orda bereket.
- 3.5.299. On kere ölç, bir kere kes.
- 3.5.300. Osmanlı , tavşanı arabayla avlar.

- 3.5.301. Osmanlının ayağı üzengide gerek.
- 3.5.302. Otu çek köküne bak.
- 3.5.303. Öğleye kadar diker, akşama kadar söker.
- 3.5.304. Öksüz kendi göbeğini kendi keser.
- 3.5.305. Öksüzü dövmüşler , “vay arkam” demiş.
- 3.5.306. Öküzün büyüğünü döverler.
- 3.5.307. Ölümle misafir ansızın gelir.
- 3.5.308. Ölüsü olan bir gün ağlar, dclisi olan her gün ağlar.
- 3.5.309. Padişahın bile arkasından kılıç sallarlar.
- 3.5.310. Parmağı uzun bal yemez, kısmeti olan yer.
- 3.5.311. Sabahın kuyruğuna yapışan aç kalmaz.
- 3.5.312. Sakla samanı gelir zamanı.
- 3.5.313. Sana taş atana sen ekmek at.
- 3.5.314. Sarı inek meleğen olur, kahpe karı güleğen olur.
- 3.5.315. Sen işi bırakmayınca iş seni bırakmaz.
- 3.5.316. Sen işlersen mal işler , insan öyle genişler.
- 3.5.317. Sermayen bir yumurta ise taşa çal.
- 3.5.318. Sermayesiz bakkal turp tohumu satar.
- 3.5.319. Seyrek git dostuna , kalksın ayak üstüne.
- 3.5.320. Sürülmeyince ekilmez.
- 3.5.321. Sütten ağzı yanan ayranı üfleyerek içer.
- 3.5.322. Şaşkın ördek başını bırakır, kıçından dalar.
- 3.5.323. Tabak sevdiği deriyi yerden yere çalar.
- 3.5.324. Tarlada izi olmayanın harmanda yüzü olmaz.
- 3.5.325. Taşla gelene aşla çık.
- 3.5.326. Tavşana kaç, tazıya tut.
- 3.5.327. Tavuk ada, kaz kes, oyalama tez kes.
- 3.5.328. Tazısız ava çıkan tavşansız eve gelir.
- 3.5.329. Ter dökene mi bakarsın, dil dökene mi?
- 3.5.330. Terlemeden Allah insana yardım etmez.
- 3.5.331. Terlemeden para kazanılmaz, solumadan can verilmez.
- 3.5.332. Tez binen tez iner.
- 3.5.333. Tilkinin dönüp geleceği yer kürkçü dükkanıdır.
- 3.5.334. Tilkinin kurnazı sınırdan gezer.

- 3.5.335. Tok , aç a ufak doğrar.
- 3.5.336. Topalla gezen aksak, aptalla gezen aptal olur.
- 3.5.337. Toprağını işleyen ekmeğini dişler.
- 3.5.338. Toprak avuçlayan altın bulur.
- 3.5.339. Toprak diye tut altın olsun.
- 3.5.340. Tükürdüğün eliöpme.
- 3.5.341. Ucuz satan tez satar.
- 3.5.342. Unumuzu eledik, eleğimizi astık.
- 3.5.343. Unun çoksa çörek et, yağın çoksa börek et.
- 3.5.344. Uşağı işe koş, sen de ardına düş.
- 3.5.345. Ürümesini bilmeyen it sürüye kurt getirir.
- 3.5.346. Verdiğini güldür, vurduğunu öldür.
- 3.5.347. Verenden al, vurandan kaç.
- 3.5.348. Yangın su ile söndürülür.
- 3.5.349. Yarın ölecekmiş gibi ibadet et , hiç ölmeyecekmiş gibi çalış.
- 3.5.350. Yaş kesen baş keser.
- 3.5.351. Yatan aslandan gezen tilki yeğdir.
- 3.5.352. Yavaş giden yorulmaz.
- 3.5.353. Yaz günü terlemeyen kış günü donar.
- 3.5.354. Yaz yorgunluğu kış rahatlığı içindir.
- 3.5.355. Yazın başı pişenin , kışın aşı pişer.
- 3.5.356. Yazın çalışan , kışın rahat eder.
- 3.5.357. Yazın sıcakında terleyen, kışın soğukunda üşümez.
- 3.5.358. Yazın yanmayan , kışın ısınmaz.
- 3.5.359. Yazın yorulmayan , kışın rahat edemez.
- 3.5.360. Yel eserken harmanı savur.
- 3.5.361. Yel gibi gelen , sel gibi gider.
- 3.5.362. Yemen'e giden kahve götürmez.
- 3.5.363. Yengece "Niçin yan gidersin?" demişler, "Serde kabadayılık var." demiş.
- 3.5.364. Yetimi giydir, aç doyur, kavgacıyı ayır.
- 3.5.365. Yıkılacak değirmen çabuk döner.
- 3.5.366. Yıksın, kırsın, döksün, yine canım yine kuzum.
- 3.5.367. Yol gitmekle tükenir.
- 3.5.368. Yol kes, bel kes, insafı elden bırakma.

- 3.5.369. Yol yürümekle , borç ödemekle tükenir.
- 3.5.370. Yola giden yorulmamış.
- 3.5.371. Yolcu yolunda gerek.
- 3.5.372. Yorgunu yokuşa sürme.
- 3.5.373. Yurdun iyi değilse göç, komşun iyi değilse seç.
- 3.5.374. Yuvayı yapan dişi kuştur.
- 3.5.375. Yüce uçan alçak konar.
- 3.5.376. Yüksekten uçan alçağa düşer.
- 3.5.377. Yürüyen yiğide yol mu dayanır.
- 3.5.378. Yürüyen yol alır, yürümeyen yolda kalır.
- 3.5.379. Zahmetsiz rahmet olmaz.
- 3.5.380. Zemheri ya iti solutur, ya çifti yürütür.
- 3.5.381. Zemheride sür de çalı ile sür.
- 3.5.382. Zevk yorar, boşluk usandırır, iş eğlendirir.
- 3.5.383. Zürefanın düşkünü beyaz giyer kış günü.

3. 6. BÜYÜME – EĞİTİM

Her canlının muhakkak yaşaması gereken – olmazsa olmaz - büyüme süreci sosyal hayatın vazgeçilmez bir dönemidir. Canlı yavrusu annesinden ayrılır ayrılmaz bu sürecin içine girer ve hiç durmadan , aksamadan ölene kadar -bir çeşit eğitim de olan- bu dönemi bizzat yaşar. Bu dönem , önce anne baba ve çocuk üçgeninde yaşanır daha sonra oyun çevresi girer işin içine. Sonra bu halka suya atılan cismin meydana getirdiği halkalar gibi çoğaldıkça çoğalır. Büyüyen çocuk öğrenim hayatı boyunca çok farklı açılardan hem fiziğini hem de ruh dünyasını değiştirecek ve geliştirecek öğelerle temasa geçer, âdeta onlarla bütünleşir adeta... İçine girdiği canlı grubun kurallarına uymayı öğrenir , yaşadığı toplumun gelenekten gelen ve modern dünya ile bütünleşen değerleriyle içli dışlı olur, onları özümlemeler, içselleştirebildiklerini kabullenir, bir kısmına savaş açar, bir kısmına da süreli geçiş imkânı verir. Kısacası yaşadığı canlı çevreye uyum gösterebilmek için epey çabalar, güç sarfeder, başarır –kısmen başarır- veya başaramadığı da olur. Dahil olduğu gruplar , kişiliğinde ve kültürel değerlerinde önemli değişikliklere neden olur, dinî ve siyasî bakış açılarında farklı pencereler açar.

Büyüme başlığı altında ele alınan alt başlıklar şunlardır:

- 1- Eğitim
- 2- Kültürel değerler
- 3- Kişilik problemleri
- 4- Toplumdaki hiyerarşi
- 5- Toplu halde yaşamının gerekleri
- 6- Haram ve helâl duygusu
- 7- Adalet duygusu
- 8- Sosyal yaşamın evreleri

Eğitim , büyüme başlığının önemli bir alt başlığıdır. Nitekim kişi aldığı eğitim sayesinde sosyal yaşamın içinde sağlam bir yer edinebilir. Problemsiz ya da daha az problemlili bir hayat sürebilir.

Kültürel değerler , kişilik problemleri, toplumsal hiyerarşi, haram-helâl ve adalet kavramları , sosyal yaşamın evreleri ve sabır noktalarından hareketle bu bölüm oluşturulmuştur.

Bu bölümde şöyle bir gezinti yapmak gerekirse; öncelikle *“Sanatın en kötüsü davulculuktur , onu da öğren de elinde bulunsun”* gibi sanatın birey için değeri ve toplumdaki yerini işaret etmesinin önemini gösteren bu sözle başlamak gerekir, sanırım. Tecrübenin önemini , *“Koca öküz çizgiyi doğru çeker”* sözüyle ; sosyal dengelere uymamanın ne denli yararlı ve gerekli olduğunu , *“Kaz kazla , daz dazla , kel tavuk kel horozla”* sözüyle; herkesin bir hayat felsefesi , hayatı algılayış biçimi , dünyaya bakış açısı olması gerektiğini , *“Herşeye benzeyen , birşeye benzemez”* sözüyle ; sabrın zor bir iş olduğunu , fakat sabretmenin de kişiöğlü için olmazsa olmaz bir koşul olduğunu , *“Sabır acıdır ama meyvesi tatlıdır”* sözüyle ; güç beğenirliğin bir kişilik problemi olduğunu, *“Düğüne gider zurna beğenmez, hamama gider kurna beğenmez”* sözüyle ; eğitimin insan için sistemli ve vakitli olması gerektiğini *“Kırkından sonra saza başlayan kıyamette çalar”* sözüyle ; kanaat etmeyi bilmek gerektiğini, *“İyi günde yağlı ekmeği beğenmeyen , fakirlikte kuru ekmeğe selam durur”* sözüyle ; her davranışın uygun bir zamanı olduğunu , *“Demir tavında, dilber çağında”* sözüyle ; iletişimin insan için herşeyin önünde , herşeyden önce geldiğini vurgulayan *“Hayvan koklaşa koklaşa , insan konuşa konuşa”* sözüyle ifade etmiştir.

- 3.6.1. Abdal düğünden , çocuk oyundan uslanmaz.
- 3.6.2. Ablası ne giyerse küçüğü de onu giyer
- 3.6.3. Acemi ağa acemi nalbant tutar.
- 3.6.4. Acemi nalbant gavur eşeğinde öğrenir.
- 3.6.5. Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez.
- 3.6.6. Aç kalmak borçlu olmaktan iyidir.
- 3.6.7. Adalet ile zulüm bir yerde durmaz.
- 3.6.8. Adalet mülkün temelidir.
- 3.6.9. Adam ahbabından bellidir.
- 3.6.10. Adam beklemekle marifetli olur.
- 3.6.11. Adam kızmayınca belli olmaz.
- 3.6.12. Adam odur ki sözünden dönmeye.
- 3.6.13. Adam olmayana adamlık , köpek yüzüne gülsuyu dökmek gibidir.
- 3.6.14. Adam yenilmekle marifetli olur, yanılmakla alim.
- 3.6.15. Adama lisandır adam dedirten de hayvan dedirten de.
- 3.6.16. Adamak kolay , ödemek güçtür.
- 3.6.17. Adım hıdır, elimden gelen budur.
- 3.6.18. Ağa borç eder , uşak harç.
- 3.6.19. Ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur
- 3.6.20. Ağaç yaş iken eğilir.
- 3.6.21. Ağaçtan maşa , abdalıdan paşa olmaz.
- 3.6.22. Ağır ol ki “molla” desinler.
- 3.6.23. Ağlamayan çocuğa meme vermezler.
- 3.6.24. Ağlayanlar bir gün güle gelmiştir.
- 3.6.25. Akıl yanılır , kalem yanılmaz.
- 3.6.26. Akıldan çıkan defterden çıkmaz.
- 3.6.27. Akılsız iti yol kocadır.
- 3.6.28. Al görmüşün kızını , tutsun dolana dolana; al görmemişin kızını tutsun ilene ilene.
- 3.6.29. Alacakla verecek ödenmez.
- 3.6.30. Alemde beka, insanda vefa yoktur.
- 3.6.31. Alın teri dökülmeyen kazancın sonu gelmez.
- 3.6.32. Alim olmak istersen durma yaz ; rençber olmak istersen durma kaz.
- 3.6.33. Alim unutmuş , kalem unutmamış.

- 3.6.34. Allah ilmi dileyene , malı dilediğine verir.
- 3.6.35. Altmışta zurna öğrenen kabirde çalar.
- 3.6.36. Altmış yetmiş akli başından gitmiş.
- 3.6.37. Anadan doğmak ölmek içindir.
- 3.6.38. Ananın çıktığı dala kız sallangaç kurar.
- 3.6.39. Anasız çocuk evde çürür , babasız çocuk çarşıda.
- 3.6.40. Anasız kuzu melemez.
- 3.6.41. Arabanın ön tekerleği nereden geçerse art tekerleği de oradan geçer.
- 3.6.42. Arı ile kalkan bal başına ; sinekle kalkan leş başına.
- 3.6.43. Arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim.
- 3.6.44. Arpa eken buğday biçmez.
- 3.6.45. Arpacıya borç eden ahırını tez satar.
- 3.6.46. Arşın malı kantar ile satılmaz.
- 3.6.47. Asılmış adamın evinde ipten bahsedilmez.
- 3.6.48. Asilzadeyi almak zordur, geçinmek kolaydır.
- 3.6.49. Aslan doğan aslan ölür.
- 3.6.50. Aslan kocayınca sıçan deliği gözetir.
- 3.6.51. At , avrat , silah emanet edilmez.
- 3.6.52. At alırsan başlıdan , kız alırsan çarlıdan.
- 3.6.53. At ile eşek yarışamaz.
- 3.6.54. At ile yaya bir değildir.
- 3.6.55. At ile yola giden eşeğin vay haline.
- 3.6.56. At pazarında eşek anırmaz.
- 3.6.57. Ata oğul savaştı , ebleh ona inandı.
- 3.6.58. Atası ne ise ötesi de odur.
- 3.6.59. Atasız evlat yularsız eşek.
- 3.6.60. Ateşle barut yanyana durmaz.
- 3.6.61. Ateşle oynama elini yıkar , avratla oynama evini yıkar.
- 3.6.62. Atın yaşlısı kasaplık, adamın yaşlısı maskaralık.
- 3.6.63. Atımı veren yaya gidermiş.
- 3.6.64. Atlar nallanırken kurbağa bacağını uzatmaz.
- 3.6.65. Av vuranın değil alanın.
- 3.6.66. Ayağını sıcak tut , başını serin ; gönlünü ferah tut , düşünme derin.
- 3.6.67. Ayağını yorganına göre uzat.

- 3.6.68. Ayı ayı iken yenilmeyi istemez.
- 3.6.69. Ayın onbeşi karanlık olsa , onbeşi aydınlık olur.
- 3.6.70. Az çoğa tabidir.
- 3.6.71. Az yaşa , çok yaşa akıbet gelir başa.
- 3.6.72. Az yersen melek olursun , çok yersen helak olursun.
- 3.6.73. Baca eğri de olsa dumanı doğru çıkar.
- 3.6.74. Bağa bak izin olsun, üzüm yemeğe yüzüm olsun.
- 3.6.75. Bakarsan bağ olur , bakmazsan dağ olur.
- 3.6.76. Bakmakla usta olursa kediler kasap olurdu.
- 3.6.77. Bana bir adım gelene iki adım varırım.
- 3.6.78. Baş nereye giderse, ayak da oraya gider.
- 3.6.79. Başa gelen başta kalmaz.
- 3.6.80. Bayram günü borç ödeyecek olana ramazan uzun sürmez.
- 3.6.81. Bedavadan gelen bedavaya gider.
- 3.6.82. Bekarlık sultanlıktır.
- 3.6.83. Bekleyen derviş muradına ermiş.
- 3.6.84. Bekri'nin mekanı , akşam meyhane , sabah işkembeci dükkanı.
- 3.6.85. Belaya sabır gerek.
- 3.6.86. Besledik , büyüttük danayı , tanımaz oldu anayı.
- 3.6.87. Beslemeden kadın olmaz, gül ağacından odun olmaz
- 3.6.88. Beşiği sallayan el dünyaya hükmeder.
- 3.6.89. Beyler buyruğu yoksula kan ağılatır.
- 3.6.90. Bez alırsan Musul'dan , kız alırsan asilden.
- 3.6.91. Bilmemek ayıp değil , öğrenmemek ayıp.
- 3.6.92. Bilenle bilmeyen bir olmaz.
- 3.6.93. Bilmem" demek çok türlü kaza savar.
- 3.6.94. Bin gönlü yıkmak kolay , ama birini yapmak zordur.
- 3.6.95. Bin yattan bir bildik iyidir.
- 3.6.96. Bir adım gelene iki adım varılır.
- 3.6.97. Bir fincan acı kahvenin kırk yıl hatırı vardır.
- 3.6.98. Bir işe başlamadan sonunu düşün.
- 3.6.99. Bir selam bin hatır yapar.
- 3.6.100. Bir yiğit kırk yaşında kamilleşir
- 3.6.101. Biri yer, biri bakar kıyamet ondan kopar.

- 3.6.102. Bitmeyen yere ekilmez.
- 3.6.103. Biz kırk kişiyiz , birbirimizi biliriz.
- 3.6.104. Boğazı büyük olanın dostu olmaz.
- 3.6.105. Bol bol yiyen bel bel bakar.
- 3.6.106. Borca şarap içen iki kere sarhoş olur.
- 3.6.107. Borç ödemekle yol gitmekle tükenir.
- 3.6.108. Borç yiyen kesesinden yer.
- 3.6.109. Borçla yaşayan borçla ölür.
- 3.6.110. Borçlu borçlunun sağlığını ister.
- 3.6.111. Borçlu ekini yeşilken biçer.
- 3.6.112. Borçlu ölmez , benzi kararır, gözü kararır.
- 3.6.113. Borçlunun derdi bir, alacaklının derdi bin.
- 3.6.114. Borçlunun dili kısa , sözü sönük olur.
- 3.6.115. Boyuma göre boy buldum , huyuma göre huy bulamadım.
- 3.6.116. Bozacının şahidi şıracı olur.
- 3.6.117. Böyle kalmaz bir gün olur baht uyanır.
- 3.6.118. Bu dünya bir değirmendir, öğütür bir gün bizi.
- 3.6.119. Bu yılki serçe geçen yılki serçeye cik cik öğretir.
- 3.6.120. Bunalan ölmez , karagün kararır kalmaz.
- 3.6.121. Bülbülle gezen güle, ördekle gezen göle gider.
- 3.6.122. Büyüğü döv ki küçüklere ibret olsun
- 3.6.123. Büyüğüm deyi övünme, küçüğüm deyi yerinme.
- 3.6.124. Büyük büyüklüğünü bilmezse, küçük küçüklüğünü bilmez.
- 3.6.125. Cahilin sofusu , şeytanın maskarası.
- 3.6.126. Çekişmeden pekişilmez.
- 3.6.127. Çelik gibi sert , hamur gibi yumuşak olma.
- 3.6.128. Çingeneden çoban, yahudiden pehlivan olmaz.
- 3.6.129. Çingeneyle ahabab olma, mükafatın kalbur olur.
- 3.6.130. Çivi çiviye söker.
- 3.6.131. Çocuğa, "Ne işliyorsun?" demişler, "Büyüğün yaptığını işliyorum" demiş.
- 3.6.132. Çocuğu okutan babanın akçası , ananın bohçası.
- 3.6.133. Çocuğu şımartma başına çıkar.
- 3.6.134. Çocuğun hatırı olmaz.
- 3.6.135. Çocuk ağlamadan büyümez.

- 3.6.136. Çocuk büyütme , taş kemirmek.
- 3.6.137. Çocuk düşse kalka büyür.
- 3.6.138. Çocuk evin meyvesidir.
- 3.6.139. Çocuk isteyen , belasını da istemek gerek.
- 3.6.140. Çocuk kundakta gelin duvakta terbiye olur.
- 3.6.141. Çocuk uyuya uyuya büyür, yaşlılar uyuya uyuya ölür.
- 3.6.142. Çocukla çıkma yola, düşersen güler, düşerse ağlar.
- 3.6.143. Çocuklar oynamaktan, gençler işlemekten, ihtiyarlar da söylemekten yorulmaz.
- 3.6.144. Çocuklu kadın, kavgalı çınar, civcivli tavuk.
- 3.6.145. Çocuktan kıyamadım , büyüktü tepemedim.
- 3.6.146. Çok gülen çok ağlar.
- 3.6.147. Çok yaşayan çok bilir.
- 3.6.148. Çok yiyen çoban olur , az yiyen adam olur.
- 3.6.149. Çubuğu yaş iken eğmek gerek.
- 3.6.150. Dağ başından duman , yiğit başından boran eksik olmaz.
- 3.6.151. Dal fidanken eğilir.
- 3.6.152. Dana büyür ama çulu büyümmez.
- 3.6.153. Dana ne kadar büyürse gene anasını emer.
- 3.6.154. Danışan dağı aşmış , danışmayan düz ovada yolu şaşmış.
- 3.6.155. Davacı kadını olanın yardımcısı Allah olur.
- 3.6.156. Davul dengi dengi çalar.
- 3.6.157. Dayak cennetten çıkmadır.
- 3.6.158. Değirmene gelen nöbet bekler.
- 3.6.159. Delikanlının gönlü tez olur.
- 3.6.160. Demir tavında , dilber çağında.
- 3.6.161. Demirciden kömür alınmaz.
- 3.6.162. Dervişin fikri ne ise zikri de odur.
- 3.6.163. Deve deveden, insan insandan gidiş öğrenir.
- 3.6.164. Deve devenin ayağını çiğnemez.
- 3.6.165. Deve ile itiş olmaz.
- 3.6.166. Deveciyle konuşan kapısını büyük açar.
- 3.6.167. Devenin ayağı altında karınca ezilmez.
- 3.6.168. Dil ile düğümlenen dişle çözülmez.

- 3.6.169. Dilenciye borçlu olmaz, ya düğünde ister , ya bayramda.
- 3.6.170. Dilini tutan başını kurtarır.
- 3.6.171. Doğurdum oğlum oldu, evlendi komşum oldu.
- 3.6.172. Dokuzunda ne ise , doksanında da odur.
- 3.6.173. Düğüne gider zurna beğenmez, hamama gider kurna beğenmez.
- 3.6.174. Düğünsüz ev olur, ölümsüz ev olmaz.
- 3.6.175. Dünya ölümlü , gün akşamı.
- 3.6.176. Dünyayı gezen , okuyup yazan bilir.
- 3.6.177. Düşüne düşünme görmeli işi , sonra pişman olmamalı kişi.
- 3.6.178. Eğri cetvelden doğru çizgi çıkmaz.
- 3.6.179. Ekin biçer biçer deste olur, insan gider gider usta olur.
- 3.6.180. Ekin ektilim yel aldı, değirmen yaptım sel aldı, oğul yetiştirdim el aldı.
- 3.6.181. Ekmeği açar ver, parayı muhtaca.
- 3.6.182. Ekmeğini yiyen sofrasını kendi kaldırır.
- 3.6.183. El adamından oğul olmaz.
- 3.6.184. El atına binen köy ortasında iner.
- 3.6.185. El kesesinden cömertlik olmaz.
- 3.6.186. El yanında çocuğa darılma , arsız olur.
- 3.6.187. Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz.
- 3.6.188. Ele soracağına , el sana sorsun.
- 3.6.189. Elindekini verme ellere sonra başını vurursun yerlere.
- 3.6.190. Elini ne aç , ne de yum.
- 3.6.191. Emanet ata binen tez iner.
- 3.6.192. Emir demiri keser.
- 3.6.193. Er gözünden yiğit sözünden belli olur.
- 3.6.194. Er kocar , gönül kocamaz.
- 3.6.195. Erkek şarap gibidir, yaşlandıkça kıymetlenir.
- 3.6.196. Ermeni'de irfan , Yahudi'de pehlivan olmaz.
- 3.6.197. Eski kurt yolunu şaşırılmaz.
- 3.6.198. Eşegi dama çıkaran yine kendi indirir.
- 3.6.199. Eşek büyümeyle tavla başı olmaz.
- 3.6.200. Eşek eşegi ödünç kaşır.
- 3.6.201. Eşek eşegin gerdanını yalar.
- 3.6.202. Eti senin kemiği benim.

- 3.6.203. Evladı ben doğurdum amma gönlünü ben doğurmadım.
- 3.6.204. Evlat kısmı şirin lokmadır, ne iyisinden geçilir ne kötüsünden.
- 3.6.205. Evvel selam , sonra kelam.
- 3.6.206. Faydasız baş mezara yaraşır.
- 3.6.207. Fetvayı anlatışa göre verirler.
- 3.6.208. Garipten kız alması kolaydır, saklaması çetindir.
- 3.6.209. Gavura kızıp da oruç bozulmaz.
- 3.6.210. Gecenin en karanlık zamanı şafaktan önceki zamandır.
- 3.6.211. Geçinmeyene dokuz koca, okumayana dokuz hoca az gelir.
- 3.6.212. Gençler bilse, yaşlılar yapabilse.
- 3.6.213. Gençler ümitle, ihtiyarlar hatıralarıyla yaşarlar.
- 3.6.214. Gençliğin kıymeti bilinse, ihtiyarlığın şikayeti az olur.
- 3.6.215. Gençliğin kıymeti ihtiyarlıkta bilinir.
- 3.6.216. Gençliğin lezzeti dinçlik.
- 3.6.217. Gençlik bir kuştur, uçtu mu tutamazsın.
- 3.6.218. Gençlik en büyük devlettir.
- 3.6.219. Gençlik ihtiyarlık birbirini çekemez.
- 3.6.220. Gençlik ileriye, ihtiyarlık geriye bakar.
- 3.6.221. Gençlikte kazanıp ihtiyarlıkta yemeli.
- 3.6.222. Gençlikte ölüm, ihtiyarlıkta yoksulluk güçtür.
- 3.6.223. Gençlikten kocalığa can sakla, varlıktan yokluğa mal sakla.
- 3.6.224. Gitti gelmez gençlik, geldi gitmez ihtiyarlık.
- 3.6.225. Güçlük içinde de bir kolaylık bulunur.
- 3.6.226. Gül dikensiz , sefa cefasız olmaz.
- 3.6.227. Gül yüzüme , güleyim yüzüne.
- 3.6.228. Gün doğmadan neler doğar.
- 3.6.229. Gündüz kandilini hazırlamayan gece karanlığa razı demektir.
- 3.6.230. Gürültü istemeyen adam demirci dükkanına girmez.
- 3.6.231. Güzelim diye mağrur olma tez geçer vakt-i sebâb.
- 3.6.232. Hacı hacıyı Mekke'de , derviş dervişi tekkede, deli deliyi dakkada bulur.
- 3.6.233. Hain hainin yardımcısıdır, doğru doğruya yardım etsin.
- 3.6.234. Hak verilmez , alınır.
- 3.6.235. Hak yerde kalmaz.
- 3.6.236. Hak yerini bulur.

- 3.6.237. Haklı hakkından vazgeçmez.
- 3.6.238. Hancının horozu ölmüş , yolcuya ne?
- 3.6.239. Hangi gün vardır akşam olmadık.
- 3.6.240. Haram helâlden tatlıdır.
- 3.6.241. Haram mal karın doyurmaz.
- 3.6.242. Haram para ya belaya , ya binaya , ya zinaya gider.
- 3.6.243. Haramın temeli olmaz.
- 3.6.244. Hatırda kalmaz , satırda kalır.
- 3.6.245. Hayatın kıymeti bir gençlikte, bir ihtiyarlıkta bilinir.
- 3.6.246. Hayır dile komşuna , hayır gele başına.
- 3.6.247. Hayvan koklaşa koklaşa , insan söyleşe söyleşe.
- 3.6.248. Helal incelir ama üzülmez.
- 3.6.249. Her ağlamanın bir gülmesi , her yokuşun bir inişi vardır.
- 3.6.250. Her alimden alim doğmaz.
- 3.6.251. Her işte bir hayır vardır.
- 3.6.252. Her kırsağın doğurduğu at tay olmaz.
- 3.6.253. Her koyun kendi bacağında asılır.
- 3.6.254. Her ne doğarsan çanağına , o çıkar kaşığına.
- 3.6.255. Her yiğidin bir yoğurt yeyişi vardır.
- 3.6.256. Her yorulana bir han yapılır.
- 3.6.257. Herkes kaşık yapar ama sapını ortaya getiremez.
- 3.6.258. Herkes kendi çukurunu doldurur.
- 3.6.259. Herkes pişirdiğini soğutsun, doğurduğunu büyütsün.
- 3.6.260. Herşeye benzeyen bir şeye benzemez.
- 3.6.261. Hırs gelir , göz kamaşır , hırs geçer öz kamaşır.
- 3.6.262. Hırsızlık bir ekmekten , kahpelik bir öpmekten.
- 3.6.263. Hocanın dediğini yap , yaptığını yapma.
- 3.6.264. Hocanın vurduğu yerde gül biter.
- 3.6.265. Hocanın vurduğu yeri ateş yakmaz.
- 3.6.266. Irgat gibi kazan bey gibi ye.
- 3.6.267. İhtiyar insan iki cihetten genç sayılır, biri ömür uzunluğu, diğeri zenginlik arzusu.
- 3.6.268. İhtiyar olsam da gönlüm tazedir.
- 3.6.269. İhtiyara yoksulluk güçtür.

- 3.6.270. İhtiyarı gençleştiren paradır.
- 3.6.271. İhtiyarın düşkünü beyaz girer kış günü.
- 3.6.272. İhtiyarın sözünü torbaya sok, büyüğün sözünü cebine at.
- 3.6.273. İhtiyarlık akşam güneş gibidir.
- 3.6.274. İhtiyarlık dünü, gençlik yarını özler.
- 3.6.275. İki dinle bir söyle.
- 3.6.276. İki karpuz bir koltukta taşınmaz.
- 3.6.277. İki köpek bir kemiği paylaşamaz.
- 3.6.278. İki tarafa bakan şaşılı olur.
- 3.6.279. İki testi tokuşunca biri elbet kırılır.
- 3.6.280. İki tımar bir yem yerine geçer.
- 3.6.281. İmama hak değsin de kim ölürse ölsün.
- 3.6.282. İnat eşeğe yakışır.
- 3.6.283. İnek gibi süt vermeyen, öküz gibi kutan sürer.
- 3.6.284. İnsan demir döğe döğe demirci olur.
- 3.6.285. İnsan demirden sert , taştan berk , gülden naziktir.
- 3.6.286. İnsan doğduğu yerde değil doyduğu yerde.
- 3.6.287. İnsan evlenmekle , ağaç aşılınmakla döl alır.
- 3.6.288. İnsan göre göre , hayvan süre süre alışır.
- 3.6.289. İnsan ihtiyarlar, yürek ihtiyarlamaz.
- 3.6.290. İnsan namusu için yaşar.
- 3.6.291. İnsan taştan pek, gülden naziktir.
- 3.6.292. İnsan yapa yapa ustalaşır.
- 3.6.293. İnsanın ahmağı , malını veresiye verendir.
- 3.6.294. İnsanoğlu çiğ süt emmiştir.
- 3.6.295. İsin yanına varan is , misin yanına varan mis kokar.
- 3.6.296. İşten artmaz , dişten artar.
- 3.6.297. İt ile çuvala girilmez, kedi ile harara.
- 3.6.298. İt ile dalaşmaktansa çalığı dolaşmak yeğdir.
- 3.6.299. İt iti suvatta bulur.
- 3.6.300. İt itin kuyruğunu bırakmaz.
- 3.6.301. İt ulur birbirini bulur.
- 3.6.302. İti öldüreceğine yalını kes.
- 3.6.303. İtle yatan bitle kalkar.

- 3.6.304. İyi bak da karıncadan iş öğren.
- 3.6.305. İyi evlat babayı vezir eder, kötü evlat rezil.
- 3.6.306. İyi günde yağlı ekmeği beğenmeyen , fakirlikte kuru ekmeğe selam durur.
- 3.6.307. İyi ile konuşan çuvalına un doldurur.
- 3.6.308. İyilik eden , iyilik bulur.
- 3.6.309. İyiyle konuşan iyi olur.
- 3.6.310. Kabadayı tükürdüğünü yalamaz.
- 3.6.311. Kabahat da gizli ibadet de.
- 3.6.312. Kabahati gelin etmişler de kimse güvey girmemiş.
- 3.6.313. Kadı ekmeğini karınca yemez.
- 3.6.314. Kadıya yalnız giren sakalını sıgayıp çıkar.
- 3.6.315. Kahpenin sonu ebelik , külhanın sonu dedelik.
- 3.6.316. Kalem efkarın tercümanıdır.
- 3.6.317. Kalem kılıçtan keskindir.
- 3.6.318. Kalemin ucu kılıcın gücü.
- 3.6.319. Kalemin yaptığı kılıç yapmaz.
- 3.6.320. Kara gün kararır kalmaz , koç yiğit bunalıp ölmez.
- 3.6.321. Kara günün ömrü az olur.
- 3.6.322. Karaman'ın koyunu , sonra çıkar oyunu.
- 3.6.323. Karı dövenle , odun yaranın yanında durulmaz.
- 3.6.324. Karı sözüne uyan adam değildir.
- 3.6.325. Karpuz kökeninde büyür.
- 3.6.326. Karpuz sulandıkça büyür.
- 3.6.327. Kart ağacın eğilmesi güç olur.
- 3.6.328. Kart gavur müslüman olmaz.
- 3.6.329. Kaş yapayım derken göz çıkarma.
- 3.6.330. Katrandan olmaz şeker olsa da cinsine çeker.
- 3.6.331. Karga ile görüşen çöplüğe , bülbülle görüşen güle gider.
- 3.6.332. Karga ile konuş pislik ye ; şahinle konuş et ye.
- 3.6.333. Kavgaya katılma , bilmediğin işe atılma.
- 3.6.334. Kaz kazla , daz dazla , kel tavuk kel horozla.
- 3.6.335. Keçi nerden atlarsa oğlağı da ordan atlar.
- 3.6.336. Kel yanında kabak anılmaz.
- 3.6.337. Kendi düşen ağlamaz.

- 3.6.338. Keskin sirke küpüne zarar.
- 3.6.339. Kılavuzu karga olanın başı dertten kurtulmaz.
- 3.6.340. Kır atın yanında duran , ya huyundan ya suyundan.
- 3.6.341. Kırk yaşından evvel hikmet söylemeyen ondan sonra hiç söyleyemez.
- 3.6.342. Kırk yıllık Yani olur mu Kani.
- 3.6.343. Kırkıktan sonra azanı tenişir paklar.
- 3.6.344. Kırkıktan sonra saza başlayan kıyamette çalar.
- 3.6.345. Kıştan sonra bahar olur.
- 3.6.346. Kız anasından görmeyince sofrayı kaldırmaz.
- 3.6.347. Kız anasını, inek danasını bilir.
- 3.6.348. Kız bir sevgiyle doğar , bin sevgiye çıkar; oğlan bin sevgiyle doğar, bir sevgiye iner.
- 3.6.349. Kız boğazı kırk boğum olur.
- 3.6.350. Kız büyür bahtı beraber büyür.
- 3.6.351. Kız gittiği, oğlan bittiği yerde ekmek yer.
- 3.6.352. Kız halasına , oğlan dayısına.
- 3.6.353. Kızın varsa el yatağında yatmasın, oğlun varsa el ekmeği tutmasın.
- 3.6.354. Kızını dövmeyen dizini döver , oğlunu dövmeyen kesesini.
- 3.6.355. Kızını kız iken övme, gelin iken öv; gelin iken övme , kucağı çocuklu iken öv.
- 3.6.356. Kiminle gezersen , onunla anlırınsın.
- 3.6.357. Kimse kendi memleketinde peygamber olmamış.
- 3.6.358. Kişi akranıyla azar.
- 3.6.359. Kişi kendini hem aziz hem de rezil eder.
- 3.6.360. Kişi yorulmakla usta olur.
- 3.6.361. Kişinin kendine ettiğini bir alem gelse edemez.
- 3.6.362. Kişinin refikine nazar etmeli.
- 3.6.363. Koca öküz çizgiyi doğru çeker.
- 3.6.364. Kocalmış kurt, köpeğe gülünç olur.
- 3.6.365. Koca karı lakırdısı çanak çömlek tıkırtısı.
- 3.6.366. Kocakarıya zülûf yakışmaz.
- 3.6.367. Komşu komşunun külüne muhtaçtır.
- 3.6.368. Komşunun sıpası tay gibidir , anasına kızı ay gibidir.
- 3.6.369. Korkulu rüya görmektense uyanık kalmak hayırlıdır.

- 3.6.370. Köpek suya düşmeyince yüzmesini öğrenmez.
- 3.6.371. Köprüden geçinceye kadar ayağa “dayı” derler.
- 3.6.372. Kör köre kılavuzluk ederse , ikisi de çukura düşer.
- 3.6.373. Kurdun oğlu kurt olur. (adamla büyüse de)
- 3.6.374. Kurtla ortak olan tilkinin hissesi ya tırnaktır ya bağırsak.
- 3.6.375. Kurunun yanında yaş da yanar.
- 3.6.376. Küçük büyür , deli uslanır.
- 3.6.377. Mal bulunur , can bulunmaz.
- 3.6.378. Mal canın yongasıdır.
- 3.6.379. Mal ile insan olmaz.
- 3.6.380. Mal kazanmakla san kazanılmaz.
- 3.6.381. Mecliste dilini , sofrada elini kısa tut.
- 3.6.382. Meramından döner , inadından dönmez.
- 3.6.383. Meyhaneciden şahit istemişler , mezeciyi göstermiş.
- 3.6.384. Meyve ağacı dalında , çocuk ana kucağında yaşar.
- 3.6.385. Minareyi çalan kılıfını hazırlar.
- 3.6.386. Mümin kişinin dargınlığı tülbent kuruyuncaya kadar sürer.
- 3.6.387. Nalbandın eşeği nalsız gezer.
- 3.6.388. Nankör ekmeği yer , kapına pisler.
- 3.6.389. Nasıl yaşarsak öyle ölürüz .
- 3.6.390. Ne ekersen onu biçersin.
- 3.6.391. Ne geçmemiş bu da geçmesin.
- 3.6.392. Ne kimse senden incinsin , ne sen kimseyi incit.
- 3.6.393. Ne pişirirsen onu yersin.
- 3.6.394. Ne yoklukta döğün , ne varlıkla öğün.
- 3.6.395. Nefisle mücadele dünya ile mücadeleden güçtür.
- 3.6.396. Nezaket para ile satılmaz.
- 3.6.397. Nimet yediğin kapıya ihanet etme, bir gün olur sürünürsün.
- 3.6.398. Oğlan , babası ölünce bey oldum sanırmış.
- 3.6.399. Oğlan atadan öğrenir sofrayı kurmayı ; kız anadan öğrenir biçki biçmeyi.
- 3.6.400. Oğlan babadan görür sofrayı açar, kız anadan görür çeyiz serer.
- 3.6.401. Oğlan babadan öğrenir sofrayı açmayı; kız anadan öğrenir kapı gezmeyi.
- 3.6.402. Oğlan büyür koç olur ; kız büyür hiç olur.

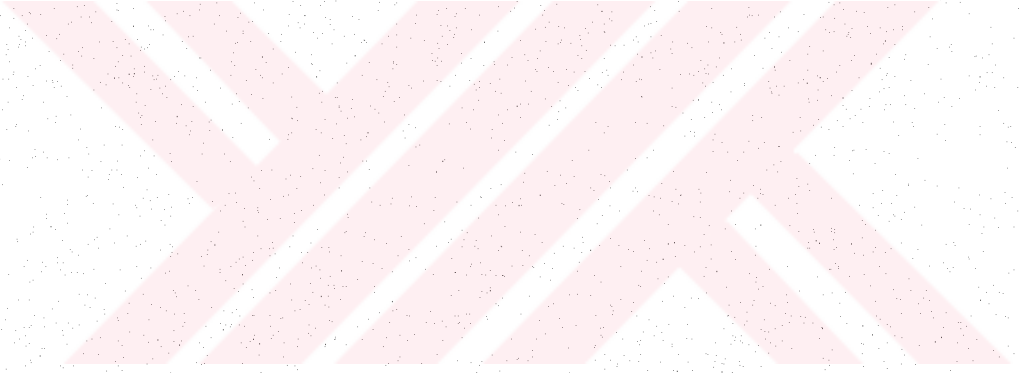
- 3.6.403. Oğlan oğul olunca tutar ata mülkünü; oğlan oğul olmayınca satar ata mülkünü.
- 3.6.404. Oğlun varsa el ekmeği tattırma, kızın varsa el evinde yatırma.
- 3.6.405. Oğluna güvenme koluna güven.
- 3.6.406. Oğlunu dövmeğen kesesini; kızını dövmeğen dizini döğer
- 3.6.407. Okumakla alim , yazmakla katip olunmaz.
- 3.6.408. Okumaktan istersen eliften başla , üşümeğen dersden şehirde kışla , geçineyim dersden iddiayı boşla.
- 3.6.409. Olmayacak duaya amin denmez.
- 3.6.410. Osmanlıyı at yıkar , Türk'ü inat.
- 3.6.411. Oturduğu ahır sekisi , çağırduğu İstanbul Türküsü.
- 3.6.412. Ovanın tazısı dağın ceylanını alamaz.
- 3.6.413. Öfke baldan tatlıdır.
- 3.6.414. Öfke gelir , göz kararır.
- 3.6.415. Öfke ile kalkan zararlar oturur.
- 3.6.416. Öfke önden gider akıl arkadan gelir.
- 3.6.417. Öğrenmenin yaşı yoktur.
- 3.6.418. Ölecek karga kırılacak dala konar.
- 3.6.419. Ölü gözünden yaş , imam evinden aş beklenmez.
- 3.6.420. Ölü ile düğün yolda kalmaz.
- 3.6.421. Ölü ölüyle , diri diriyle.
- 3.6.422. Öyle atadan böyle oğul.
- 3.6.423. Pehlivan yenile yenile yenmesini öğrenir.
- 3.6.424. Pire için yorgan yakılmaz.
- 3.6.425. Pireyi gözünden , çakalı dizinden vurur atıcı.
- 3.6.426. Rüşvet kapıdan girince , insaf bacadan çıkar.
- 3.6.427. Rüzgar eken fırtına biçer.
- 3.6.428. Sabır acıdır ama meyvesi tatlıdır.
- 3.6.429. Sabır cennetin anahtarındır.
- 3.6.430. Sabır ile her iş olur.
- 3.6.431. Sağ olan baş herşeyi görür.
- 3.6.432. Sağır için papaz iki kere çanları çalmaz.
- 3.6.433. Sakınan göze çöp batar.
- 3.6.434. Sakla samanı gelir zamanı.

- 3.6.435. Sana laf getiren , senden laf götürür.
- 3.6.436. Sana taşla dokunana sen ekmekle dokun.
- 3.6.437. Sanatın en kötüsü davulculuktur, onu da öğren de elinde bulunsun.
- 3.6.438. Sanatına hor bakan , boğazına torba takar.
- 3.6.439. Sarımsağın sıkından seyreği iyi olur.
- 3.6.440. Sebzeçi oğlu sebze satar.
- 3.6.441. Seksende olmamış da doksanda mı olacak?
- 3.6.442. Sekseninde saz öğrenen kıyamette çalar.
- 3.6.443. Sel nereye giderse kütük oraya gider.
- 3.6.444. Sen ağa ben ağa bu ineği kim sağa.
- 3.6.445. “Sen bilirsin” deyince değirmende kavga olmaz.
- 3.6.446. Sen dede , ben dede bu atı kim tımar ede.
- 3.6.447. Sen seversin oğlunu, o da sever oğlunu.
- 3.6.448. Senden zengin ile ortak olma.
- 3.6.449. Sık gidersen dostuna yatar arka üstüne.
- 3.6.450. Son gülen iyi güler.
- 3.6.451. Son pişmanlık fayda etmez.
- 3.6.452. Sora sora Bağdat bulunur.
- 3.6.453. Soran yanılmamış.
- 3.6.454. Sormaktan sıkılmayan insan çok şey öğrenir, sormaktan utanan bildiğini de unuttur.
- 3.6.455. Soylu al çirkin olsun, soysuz güzel alma.
- 3.6.456. Söz ağızdan çıkar.
- 3.6.457. Söz gümüşse sükût altındır.
- 3.6.458. Su akarken testiye doldurmalı , yağmur yağarken küpleri.
- 3.6.459. Su içene yılan bile dokunmaz.
- 3.6.460. Su küçüğün , söz büyüğün .
- 3.6.461. Su testisi su yolunda kırılır.
- 3.6.462. Susan uşağa meme vermezler.
- 3.6.463. Sükût ikrardan gelir.
- 3.6.464. Süprüntüye yatıp şeyhülislam rüyası görür.
- 3.6.465. Şahinle deve avlanmaz.
- 3.6.466. Şaşı ile oturan sabaha kadar kör olur.
- 3.6.467. Şeriatın kestiği parmak acımaz.

- 3.6.468. Şeytan ile yemek yiyenin kaşığı uzun olmalı.
- 3.6.469. Şeytandan uzak olan Allah'a yakın olur.
- 3.6.470. Şımartma çocuğu başına biner.
- 3.6.471. Şom olandan yine şom doğar.
- 3.6.472. Tanrı en büyük terbiyecidir.
- 3.6.473. Tarla tarlaya taş arar, kahpe yanına koşar arar.
- 3.6.474. Tartılırsan denginle tartıl.
- 3.6.475. Taş atana sen ekmek at.
- 3.6.476. Taşla gelene aşla çık.
- 3.6.477. Tatlı tatlı yemenin acı acı geçirmesi olur.
- 3.6.478. Tay babasını geçer.
- 3.6.479. Temizlik imandan gelir.
- 3.6.480. Terlemeden para kazanılmaz, solumadan can verilmez.
- 3.6.481. Terzinin üstü sökük , dülgerin evi çökük olurmuş.
- 3.6.482. Topal eşekle kervana karışılmaz.
- 3.6.483. Topalla gezen aksak, aptalla gezen aptal olur.
- 3.6.484. Topalla gezen topal olmaz ama aksar.
- 3.6.485. Toprak testi demir güğümle çarpışacakmış.
- 3.6.486. Tuz ekmek bilmezden , it yeğdir.
- 3.6.487. Türk karır, kılıcı karımaz.
- 3.6.488. Türkün ekmeğini yiyip Moskofa dua olmaz.
- 3.6.489. Uğru malı uğruya helaldir.
- 3.6.490. Ulular ile urgan çekişme.
- 3.6.491. Usta oğlu şakirt olmaz.
- 3.6.492. Ustanın çekici bin altın.
- 3.6.493. Ustasız usta olmaz.
- 3.6.494. Uşağı ile koş , sen de ardına düş.
- 3.6.495. Uyuz uyuzu savatta , hacı hacıyı Arafat'ta bulur.
- 3.6.496. Uzun boylu , uzun sakallı ahmak olur.
- 3.6.497. Üstad duası almayan , berhudar olmaz.
- 3.6.498. Üstad yanında perende atılmaz.
- 3.6.499. Üstadına eğri bakanın gözlerine kan damlar.
- 3.6.500. Üşenenin oğlu kızı olmamış.

- 3.6.501. Veresiye veremem , ardi sıra gelemem , gelirsem de bulamam , bulursam da alamam.
- 3.6.502. Verip pişman olmaktan , vermeyip düşman olmak yeğdir.
- 3.6.503. Ya bu deveyi gütmeli , ya bu diyardan gitmeli.
- 3.6.504. Ya okuyup hoca, ya zengin kıza koca olmalı.
- 3.6.505. Yağmurun arkası güneştir.
- 3.6.506. Yal vakti itten , yem vakti attan sakınmalı.
- 3.6.507. Yalpak buzağı iki anadan emermiş.
- 3.6.508. Yangına körükle gidilmez.
- 3.6.509. Yaramazla yar olma, iyilerden ibret al.
- 3.6.510. Yarım elma , gönül alma.
- 3.6.511. Yarım hekim candan eder , yarım hoca imandan eder.
- 3.6.512. Yarın ölecekmiş gibi ibadet et, hiç ölmeyecekmiş gibi çalış.
- 3.6.513. Yaş yetmiş, iş bitmiş.
- 3.6.514. Yaşı at pazarında sorarlar.
- 3.6.515. Yaza çıkardık danayı, beğenmez oldu anayı.
- 3.6.516. Yazın ağzını havaya açan , kışın göğe bakar.
- 3.6.517. Yedeği olan şey çabuk zayi olur.
- 3.6.518. Yedisinde ne ise yetmişinde de odur.
- 3.6.519. Yemi burdan yer , yumurtayı başka yerde yumurtlar.
- 3.6.520. Yeni süpürge iyi süpürse de eski süpürge her köşeyi bilir.
- 3.6.521. Yenilmeyi ayı bile istemez.
- 3.6.522. Yediğin oğlan yer tutar.
- 3.6.523. Yerinde tekdir baş ağrıtmaz.
- 3.6.524. Yerine göre küçük büyüğü terbiye eder.
- 3.6.525. Yetim der sakla beni , büyük olam vuram seni.
- 3.6.526. Yetimi giydir , aç doyor , kavgayı ayır.
- 3.6.527. Yıkılanı tutmak er kişinin kârı.
- 3.6.528. Yılan doğrulmayınca deliğine giremez.
- 3.6.529. Yiğit bin yaşar , fırsat bir düşer.
- 3.6.530. Yiğit ekmeği ile yiğit beslenir.
- 3.6.531. Yoldaşın iyisi ile Bağdat yakındır.
- 3.6.532. Yumuşak huylu atın çiftesi pek olur.
- 3.6.533. Yuvayı yapan dişi kuştur.

- 3.6.534. Zanaat sahibi öğleye kadar aç kalır.
3.6.535. Zchirden şifa , hainden vefa gelmez.
3.6.536. Zenginden kız alması çetindir, saklaması kolaydır.
3.6.537. Zulmet içinde nur doğar.
3.6.538. Zurna çalanın karşısında limon yenmez.

3.7. SAĞLIK - HİJYEN

Dünyadaki herşey insanoğlunun rahatı , huzuru ve mutluluğu için düzenlenmiştir. Onun yaşaması, varlığını devam ettirebilmesi , asırlara damgasını vurabilmesi için herşey ama herşey yaratılmıştır, var edilmiştir. Hal böyle olunca insan da yıllara, yüzyıllara hatta devirlere, çağlara , hükmederek , herşeyi kontrolü altına almak istemiş ve çoğunda başarılı da olmuştur, denebilir. İnsanoğlunun bunları becerebilmesi ve başarabilmesi için acilen bazı tedbirleri almak, ihtiyaçlarını gidermek zorunluluğu vardır. Herşeyi yapabilmesi belki de bir tek şeye bağlıdır: Sağlığa..... Sağlıksız bir insanın yapabileceği ne ya da neler olabilir ki?... Başka bir deyişle insan her yönden eksiksiz ve sağlığı da tam olmalı ki en üstün , en becerikli ve en başarılı o olabilsin. Aksi takdirde ondan büyük bir hükümdarlık ve hakimiyet beklenemez, beklenmemelidir de...

Peki sağlık nasıl elde edilir ve nasıl korunur? İşte bu sorunun cevabı bu bölümde gizlidir. Önce sağlıklı olmak sonra da bu sağlığı korumak , devamını sağlamak gerekir. Her insan hemen hemen sağlıklı doğar, ama bir süre sonra bazı nedenlerden ötürü bu çok önemli avantajını yitirebilir. Tekrar kazanması için de alması gerekli tedbirler vardır. İşte bunları almalı ve eski hâline, sağlıklı bedenine tekrar dönmelidir.

Hastalıkların pek çoğu temiz olmamaktan, olamamaktan kaynaklanır. Bunun sağlık için olmazsa olmaz bir şart olduğunu bugün artık herkes biliyor, çocukla da gereğini yapıyor. Ancak gene de bazı ilkel kabile toplulukları ile modernitenin getirdiği kimi önlenemez kirlilik ve hijyenik olmayan ortamlar, insanoğlunu sağlık bakımından zora sokabilmektedir. Türkler hem geleneksel hem de dini olarak temizliğe ve hijyene gerekli özeni göstermişlerdir. Aşağıda görüleceği üzere bu durumu ata sözlerine de yansıtmışlardır.

Bu bölüm başlıca iki alt bölümden oluşmaktadır:

- 1- Sağlıklı olmak
- 2- Sağlığımızı tekrar kazanmak için gerekli tedbirleri almak

Atalarımız bu konuyu etraflı olarak tecrübeleriyle bize aktarmışlar. Sağlıklı olmak için herşeyden önce yemeğe dikkat etmek gerekir: *“Yemeği uzun sürenin ömrü kısa olur.”* *“Uzun”* ve *“kısa”* sıfatlarıyla karşıtlık oluşturularak anlatım güçlendirilmiştir. *“Pis boğazla, boş boğaz beladan kurtulmaz.”* Yine çok yemenin zararı *“pis boğaz”* ve *“boş boğaz”* sıfat

tamlamalarıyla pekiştirilmiştir. *“Taamun , kelamın çoğundan sakın.”* sözü de yemeğin de sözün de çoğunun insana yarar değil zarar getirdiğini veciz bir biçimde anlatır. Aynı yolda iki atasözü daha: *“Sağlık istersen çok yeme , saygı istersen çok deme.”* *“Az yersen melek olursun, çok yersen helâk olursun.”* ; insanın kendi kendisini nasıl derde , kedere , sıkıntıya, eziyete soktuğunu ; âdeta kendisinin yok olmasına sebep olduğunu çok güzel anlatmıştır.

Sağlıklı kalmak için temizliğe ve hijyenik olmaya ihtiyaç vardır. Dinin bu konuda emri de atasözüne konu olmuştur: *“Temizlik imandan gelir.”* . *“Evinin temiz tut konuk gelir, kendini temiz tut ölüm gelir.”* atasözünde de hem kişi hem de yaşadığı yerin temiz olmasına dikkat çekilirken , iki önemli davetsiz misafir ile konunun ciddiyetinden söz edilir: *“Azrail”* ile *“Tanrı misafiri”* . Nelerin temiz olduğu ise şu sözdedir : *“Temiz su akar, durgun su kokar”* Bu sözü destekleyen başka bir söz de *“Akar su pislik tutmaz.”* Hemen eklemek gerekir ki burada söz konusu olan akarsular müdahale edilmemiş insan eliyle zorla kirletilmemiş sulardır.

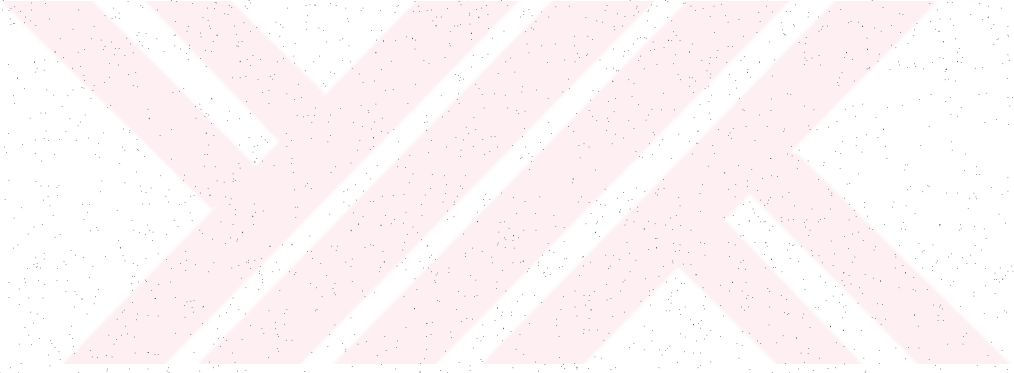
Ne yemek gerekir ki sağlıklı olalım, sağlıklı kalalım? Doğal olan yiyecekler sağlığı korumada önemli bir faktördür. *“Dağ meyvesi acı da olsa devadır.”* Tatsız da olsa hoş olmasa da , normal şartlarda yetiştiği için dağ meyvesi deva niteliği taşır. Yani insanlık henüz tanıştığı organik meyve ve sebzeler ile tekrar sağlıklı olmayı ve sağlıklı kalmayı başarabilecek bir yol bulmuş gibi görünüyor.

“Yazın taşa, kışın yaşa oturma.” İnsan yazın sıcağın bunalınca serin bir yer arar, tabii ki taşlar da geç ısındığı için daha serin olurlar . O yüzden oturmak birazcık dinlenmek için bir nevi “oturak, sandalye” niyetine taşlara oturulur. Halbuki sağlıklı olmak için bu aldatmacaya kanmamak gerek. Yazın bile taşa oturmamak gerek. Ayrıca yaz ile kış karşıtlığı da mesajın etkisini arttırmak için kullanılmıştır. Halk hekimliğinde önemli bir obje olan Lokman hekim de şöyle demiş sağlık konusunda : *“Uzun ömür isteyen başı serin, kalbi ferah, ayağı sıcak tutmalı.”* Lokman hekimden sonra da bu söz tekrarlanmış: *“Ayağını sıcak tut, başını serin, gönlünü ferah tut düşünme derin.”*

Sağlığını kaybedip hasta olduktan sonra doktora gitmek gerekir.Ama nasıl bir doktor? *“Yarım hekim candan, yarım hoca dinden eder.”* İnsan için iki önemli nokta olan sağlık ve din birlikte kullanılarak *“yarım hekim”* ve *“yarım hoca”* sıfat tamlamalarıyla emaneti ehline teslim etmenin gereğine işaret edilmiştir. Yine aynı anlamda : *“Hasta hekimden derman*

aranmaz.” Bunu başka bir atasözüyle desteklemek gerekirse **“Kelin ilâcı olsa başına sürermiş.”** Kendi derdiyle uğraşan birinin –hekim bile olsa- hasta birine ne kadar yararı dokunabilir ki. Ondan medet ummak boşuna bir çabadır.

Her türlü önlemi olsa bile insanoğlu problemsiz bir hayat süremez. Bazen sağlık bazen başka şeyler onun huzurunu kaçıır, rahatını bozar, metabolizmasını etkiler. Problemsiz olmak mümkündür ama bu dünyada değil: **“Ağrısız baş mezarda gerek.”** **“Dertsiz baş mezara taş olurmuş.”**

- 3.7.1. Acı acıyı bastırır.
- 3.7.2. Acı patlıcanı kırağı çalmaz.
- 3.7.3. Acı sirkenin kâseye zararı var.
- 3.7.4. Acı soğan kabuğunu acıtır.
- 3.7.5. Acıklı başta akıl olmaz.
- 3.7.6. Acıyı tatmayan tatlıyı anlayamaz.
- 3.7.7. Aç kal, topal kal, kör kal, fakat topraksız kalma.
- 3.7.8. Aç ölmez gözü kararır.
- 3.7.9. Açık yara adam öldürmez.
- 3.7.10. Açık yaraya tuz ekilmez.
- 3.7.11. Adam adama yük değil , can gövdeye mülk değil.
- 3.7.12. Ağacı dibinden kurt yer.
- 3.7.13. Ağacı kurt, insanı dert yer.
- 3.7.14. Ağaran baş , ağlayan göz gizlenmez.
- 3.7.15. Ağlayanın bir derdi var, gülenin beş.
- 3.7.16. Ağrılarda göz ağrısı, her kişinin öz ağrısı.
- 3.7.17. Ağrısız baş mezarda gerek.
- 3.7.18. Ağrısız baş yastık istemez.
- 3.7.19. Ağrıya beylerin borcu vardır.
- 3.7.20. Ak libas tez kirlenir.
- 3.7.21. Akar su pislik tutmaz.
- 3.7.22. Alevi köz söndürür.
- 3.7.23. Allah dert verir, dermanını da verir.
- 3.7.24. Allah eti dişsizlere verir
- 3.7.25. Allah'tan sıska ne yapsın muska.
- 3.7.26. Altın leğenin , kan kusana ne faydası var.
- 3.7.27. At tırnaktan, insan kulaktan kapar.
- 3.7.28. Ayağını sıcak tut, başını serin; gönlünü ferah tut, düşünme derin.
- 3.7.29. Az yersen melek olursun, çok yersen helâk olursun.
- 3.7.30. Azgın yara unulmaz.
- 3.7.31. Baş ağrınınca sivrisinek davul olur.
- 3.7.32. Başa gelen çekilir.
- 3.7.33. Başın ağrıda kes kurtul , dişin ağrıda çek kurtul.
- 3.7.34. Başın sağlığı dünyanın varlığı.

- 3.7.35. Başını serinde tut, ayaklarını sıcakta.
- 3.7.36. Başkasına fenalık eden kendine etmiş olur.
- 3.7.37. Batmanla girer , dirhemle çıkmaz.
- 3.7.38. Bıçak yarası geçer dil yarası geçmez.
- 3.7.39. Bilinmedik aş , ya karın ağrıtır ya baş.
- 3.7.40. Bir duvar yıkılsa duvarcı getirirler, biri hasta olsa herkes hekim kesilir.
- 3.7.41. Biri yarar, ikisi karar, üçü zarardır.
- 3.7.42. Borçlu borçlunun sağlığını ister.
- 3.7.43. Borçlu olup düşünmektense, uyuz olup kaşınmak yeğdir.
- 3.7.44. Borçlu ölmez, benzi sararır, gözü kararır.
- 3.7.45. Boş çuval ayakta dik durmaz.
- 3.7.46. Bu ne perhiz bu ne lahana turşusu.
- 3.7.47. Bulaşık kap kullananın bulaşık hastalık mirasıdır
- 3.7.48. Büyük hastalığa büyük ilaç lazım.
- 3.7.49. Caminin mumunu yiyen kedinin gözü kör olur.
- 3.7.50. Can baldan tatlıdır.
- 3.7.51. Can bostanda bitmez.
- 3.7.52. Can çekişmektense ölmek yeğdir.
- 3.7.53. Can sağlığı cihan varlığı.
- 3.7.54. Can yakanın canı olmaz.
- 3.7.55. Canın nerde , yüreğin orda.
- 3.7.56. Cellatla müflise dert yanılmaz.
- 3.7.57. Cenabette keramet olmaz.
- 3.7.58. Cihanda bir dertsiz yoktur.
- 3.7.59. Çapağı alırken gözünü çıkardı.
- 3.7.60. Çaresiz derde lokman neylesin.
- 3.7.61. Çıbanın başını kurcalama yara edersin.
- 3.7.62. Çıkmadık canda umut vardır.
- 3.7.63. Çiğ et, et getirir ; çiğ ekmek dert getirir.
- 3.7.64. Çiğ yemedim ki karnım ağrısın.
- 3.7.65. Çingene “Oğlumun hastalığına yanmam, huyu değişir” demiş.
- 3.7.66. Çoğu zarar , azı karar.
- 3.7.67. Çok arpa atı çatlatır.
- 3.7.68. Çok lakırdı baş ağrıtır.

- 3.7.69. Çok yiyen ahmak olur.
- 3.7.70. Çok yiyen çoban olur , az yiyen adam olur.
- 3.7.71. Dağ başında duman , insan başında yaman eksik olmaz.
- 3.7.72. Dağ meyvesi acı da olsa devadır.
- 3.7.73. Damdan düşen , damdan düşenin halinden bilir.
- 3.7.74. Demir nemden insan gamdan çürür.
- 3.7.75. Derdi çeken derman arar.
- 3.7.76. Derdini söylemeyen dermansız kalır.
- 3.7.77. Dert benim, tasa senin mi?
- 3.7.78. Dert çeken derman arar.
- 3.7.79. Dert derdi açar.
- 3.7.80. Dert gezmiş , derman da beraber gezmiş.
- 3.7.81. Dert gider , amma yeri boş kalmaz.
- 3.7.82. Dert okka okka girer de dirhem dirhem çıkar.
- 3.7.83. Dert saklayanda kalır.
- 3.7.84. Dert var, gelir geçer; dert var , delip geçer.
- 3.7.85. Dertleri mezata vermişler , herkes kendi derdine katlanmış.
- 3.7.86. Dertli derdini anlatırken , dertsizin uykusu gelir.
- 3.7.87. Dertli derdini yanmış, dertsiz türkü sanmış.
- 3.7.88. Dertli dertlinin halini bilir.
- 3.7.89. Dertli olan dertten anlar, eğri olan yoldan anlar.
- 3.7.90. Dertli söyleğen olur, aşık dinleğen olur.
- 3.7.91. Dertli, deliden çok söyler.
- 3.7.92. Dertliden dert, güzellerden yar eksik olmaz.
- 3.7.93. Dertsiz baş, mezara taş olurmuş.
- 3.7.94. Dertsiz baş, terkide olsa gerek.
- 3.7.95. Devenin yemediği ot başını ağrıtır.
- 3.7.96. Dil ağrıyan taşta gider.
- 3.7.97. Dil yarası unulmaz.
- 3.7.98. Dilini tutan başını kurtarır.
- 3.7.99. Duvarı nem , insanı gam yıkar.
- 3.7.100. Dünyada tasasız baş bostan korkuluğunda bulunur.
- 3.7.101. Düşen kalkar , yorulan çöker.
- 3.7.102. Ecel geldi cihane , bağ ağrısı bahane.

- 3.7.103. Ecele çare bulunmaz.
- 3.7.104. Eden bulur, inleyen ölür.
- 3.7.105. Ekmek boğazda kalırsa su , su boğazda kalırsa kefen.
- 3.7.106. Ekşi yemedim ki kursağım ağrısın.
- 3.7.107. El insanın halinden ne bilsin, herkes çektiğini kendi bilir.
- 3.7.108. Eldeki yara, yarasıza duvar deliği gibidir.
- 3.7.109. Elin derdi ele masal gelir.
- 3.7.110. Eme varma, emsiz kalmaz
- 3.7.111. Erken süpür, el görsün; akşam süpür, er görsün.
- 3.7.112. Esvap yamaya can hekime düşmesin.
- 3.7.113. Eşek der ki “Başım sağ olursa denizden bile su içerim”.
- 3.7.114. Et giren yere dert girmez.
- 3.7.115. Evde iki avrat olunca ev süprülmemiş kalır.
- 3.7.116. Evini temiz tut, konuk gelir; kendini temiz tut, ölüm gelir.
- 3.7.117. Fazla aştan sakın , olursun hayvana yakın.
- 3.7.118. Gam gam getirir, gam çöm getirir, çöm ölüm getirir.
- 3.7.119. Gam ile kasavet ömür törpüsüdür.
- 3.7.120. Gamlı yürek ölmese de dirilmez.
- 3.7.121. Gazap gelince akıl gider.
- 3.7.122. Gazap her fenalığın başıdır.
- 3.7.123. Gece uyanıp su içilmez, içilirse dertten geçilmez.
- 3.7.124. Gençlikten kocalığa sağlık saklanmalı.
- 3.7.125. Gülmek , her hastalığın devasıdır.
- 3.7.126. Güneş girmeyen eve doktor girer.
- 3.7.127. Hasta döşekte düzelir.
- 3.7.128. Hasta hasta, çorba komaz tasta.
- 3.7.129. Hasta hekimden derman aranmaz.
- 3.7.130. Hasta olanın canı tez olur.
- 3.7.131. Hasta olmayan, sağlığının kadrini bilmez.
- 3.7.132. Hasta ol benim için, öleyim senin için.
- 3.7.133. Hasta sağ olacaksa hekim kapıya gelir.
- 3.7.134. Hasta yatan ölmez, eceli gelen ölür.
- 3.7.135. Hasta, çorbası tasta..
- 3.7.136. Hastalık iğne deliğinden girip, han kapısından zor çıkar.

- 3.7.137. Hastalık kantarla girer miskalle çıkar.
- 3.7.138. Hastalık, sağlık bizim için.
- 3.7.139. Hastaya bakmaktan hasta olması yeğdir.
- 3.7.140. Hastaya çare , keyifsiz para.
- 3.7.141. Hastaya çorba sorulur mu?
- 3.7.142. Hastaya ilaç , borçluya para.
- 3.7.143. Hastaya ilaç sorulmaz.
- 3.7.144. Hastaya naz etmek hekime yakışmaz.
- 3.7.145. Hastaya yatak sorulmaz.
- 3.7.146. Hastayı buza aşığı sözc yollamamalıdır.
- 3.7.147. Hastayı döşek bilir, ölüyü tenesir.
- 3.7.148. Haşarı at kendine zarar verir.
- 3.7.149. Hekimden sorma çekenden sor.
- 3.7.150. Hekimin yalanı hastanın sağlığını söylemektir.
- 3.7.151. Her cefanın bir sefası, her sefanın bir cefası var.
- 3.7.152. Her damardan kan alınmaz.
- 3.7.153. Her derdin bir devası vardır.
- 3.7.154. Her sargı her yaraya göre olmaz.
- 3.7.155. Her şeyin genci sevilir, yılanın sevilmez.
- 3.7.156. Her taamin lezzeti tuzdan çıkar, tuz eklemek bilmeyen akıbet gözden çıkar.
- 3.7.157. Hergün çekmekten , birgün ölüp kurtulmak yeğdir.
- 3.7.158. Herşeyin çokluğu zarar getirir.
- 3.7.159. Isırganla taharet olmaz.
- 3.7.160. “İç” dedilerse “Çeşmeyi kurut” demediler ya.
- 3.7.161. İçki öldürür , kumar söndürür.
- 3.7.162. İki analı süttten , iki karılı bittten ölür.
- 3.7.163. İllet ile dirilen mihnet ile can verir.
- 3.7.164. İnsan ayaktan, at tırnaktan kapar.
- 3.7.165. İnsan bir kere ölür.
- 3.7.166. İnsan gençliğinde ihtiyarlığı, sağlığında hastalığı düşünmeli.
- 3.7.167. İnsan taştan pek , gülden naziktir.
- 3.7.168. İnsana her hastalık bulaşır, kırıkla çıkıktan başka.
- 3.7.169. İnsanı yaşatan umuttur.
- 3.7.170. İp kırıldığı yerden bağlanır.

- 3.7.171. İstenmeyen aş ya karın ağrıtır ya baş.
- 3.7.172. İyi olacak hastanın hekim ayağına gelir.
- 3.7.173. Kafamı kır, hatırımı kırma.
- 3.7.174. Kalbini pak tut da kırk yıl cünup gez.
- 3.7.175. Kaşık ile verir, sapı ile göz çıkarır.
- 3.7.176. Kaşını düzelteceği yerde gözünü çıkarttı.
- 3.7.177. Katilin ömrü az olur.
- 3.7.178. Kavgacı köpekte yara eksik olmaz.
- 3.7.179. Kedi götünü görmüş “Yaram var” demiş.
- 3.7.180. Kelin ilacı olsa başına sürer.
- 3.7.181. Kendi düşen ağlamaz, iki gözden de olur.
- 3.7.182. Kendi düşen, kendi kalkar.
- 3.7.183. Kendini kollayan hekimdir.
- 3.7.184. Kes elinin tırnağını kuldan utan, kes ayağının tırnağını Allah’tan utan.!
- 3.7.185. Kes parmağını çık pazara ilaç buyuran çok olur.
- 3.7.186. Kırılan kol hamur yoğurmaz.
- 3.7.187. Kışın yaşa yazın taşa oturulmaz.
- 3.7.188. Kişinin kendine ettiğini alem bir yere gelse edemez.
- 3.7.189. Kol kesilirken parmak acımaz.
- 3.7.190. Kol kırılır , boynuna yük olur.
- 3.7.191. Korkan göze çöp düşer.
- 3.7.192. Kuduz köpek önce sahibini ısırır.
- 3.7.193. Kuduz ölür amma daladığı da ölür.
- 3.7.194. Lokman hekim “Uzun ömür isteyen başı serin, kalbi ferah, ayağı sıcak tutmalı” demiş.
- 3.7.195. Mal bulunur , can bulunmaz.
- 3.7.196. Mal canı kazanmaz, can malı kazanır.
- 3.7.197. Mal canın yongasıdır.
- 3.7.198. Merhametli cerrah , yara sağlatamaz.
- 3.7.199. Mevlam birçok dert vermiş , beraber derman vermiş.
- 3.7.200. Mide derdin, perhiz devanın başıdır
- 3.7.201. Nazar insanı mezara , hayvanı kazana sokar.
- 3.7.202. Ne edeyim altın tası, içine kan kusuyorum.
- 3.7.203. Ne eyleyim dünya bolluğunu ayakkabım dar ise.

- 3.7.204. Obur dişleriyle mezarını kazar.
- 3.7.205. Ocak içinden tutuşur.
- 3.7.206. Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi.
- 3.7.207. Öfke gelir göz kararır, öfke gider yüz kızarır.
- 3.7.208. Ölü çömleği gibi kakalanmaktan mezara girmek yeğdir.
- 3.7.209. Ölüm kime yakın” demişler , “Hastaya yakın” demişler.
- 3.7.210. Ölümünden başka herşeyin çaresi vardır.
- 3.7.211. Ölümü gören hastalığa razı olur.
- 3.7.212. Ölüyü diriyi temiz eden sudur.
- 3.7.213. Pak kadın, çamaşırından belli olur.
- 3.7.214. Paklık sağlığın yardımcısı.
- 3.7.215. Parmağını kesmeyen acısını bilmez.
- 3.7.216. Pis boğazla boş boğaz beladan kurtulmaz.
- 3.7.217. Rüzgarlı günde rahat yok , kaygılı günde uyku yok.
- 3.7.218. Sabunda leke var, onda leke yok.
- 3.7.219. Sağ olana her gün düğün bayram.
- 3.7.220. Sağ olursa “Hekimim” sağ olmazsa “Ben kimim”.
- 3.7.221. Sağlam baş yastık istemez.
- 3.7.222. Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur.
- 3.7.223. Sağlığa varlık lazım.
- 3.7.224. Sağlığı bozmak, hastalığı iyi etmekten kolaydır.
- 3.7.225. Sağlık en büyük saadettir.
- 3.7.226. Sağlık en büyük devlettir, kıymetini bilmeli.
- 3.7.227. Sağlık hastalık bizim için.
- 3.7.228. Sağlık istersen çok yeme, saygı istersen çok deme.
- 3.7.229. Sağlık varlıktan yeğdir.
- 3.7.230. Sakınılan göze çöp batar.
- 3.7.231. Sarımsağı gelin etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış.
- 3.7.232. Sıhhat gibi insana sermaye olmaz.
- 3.7.233. Sırtını pek tut, ayağa bakma.
- 3.7.234. Sıtma “Ben tuttuğumu kırk yıl sonra tanırım” demiş.
- 3.7.235. Sini tıkırdısı , para şıkırtısı , kadın fıkırdısı kalbe ferahlıktır.
- 3.7.236. Su her şeyi temizler.
- 3.7.237. Su mundarlık götürmez.

- 3.7.238. Sürme çekerken göz çıkarma.
- 3.7.239. Şüpheli pazar, mideyi bozar.
- 3.7.240. Taamın, kelamın çoğundan sakın.
- 3.7.241. Talihsiz hacıyı deve üstünde yılan sokar.
- 3.7.242. Tanrı'ya dolu ellere değil temiz ellerle dua edilir.
- 3.7.243. Tatlı dostu olanın , dişleri düşman olur.
- 3.7.244. Temiz su akar, durgun su kokar.
- 3.7.245. Temizlik imandan gelir.
- 3.7.246. Tok iken yemek yiyen mezarını dişiyile kazar.
- 3.7.247. Vadesi yetmiş çare yoktur.
- 3.7.248. Var evi kerem evi, yok evi verem evi.
- 3.7.249. Vücudunu kirden, ağzını küfürden, kalbini kibirden koru.
- 3.7.250. Yara sıcakken sarılır.
- 3.7.251. Yaramaz yarasız olmaz.
- 3.7.252. Yaranın üstüne pamuk koyulunca duyulur.
- 3.7.253. Yarası olan gocunur.
- 3.7.254. Yaraya tuz ekilmez.
- 3.7.255. Yarım hekim candan eder yarım hoca dinden eder.
- 3.7.256. Yaş yetmiş iş bitmiş.
- 3.7.257. Yatalak gitmez, rızkı tükenen gider.
- 3.7.258. Yemeği uzun sürenin ömrü kısa olur.
- 3.7.259. Yenilen değil hazmedilen besler.
- 3.7.260. Yeşil ot vardır şifa , yeşil ot vardır zehir.
- 3.7.261. Yılanın başı küçükken ezilir.
- 3.7.262. Yiğidin sermayesi sağlık.
- 3.7.263. Yitiği olan anasının koynunu arar.
- 3.7.264. Yürek yanmasa göz yaşarmaz.
- 3.7.265. Zaman her yarayı tedavi eder.
- 3.7.266. Zenginin ayıbı, fukaranın hastalığı meydana çıkmaz.

4. SONUÇ

Özlü sözler oldukları için pek çok niteliği içlerinde barındıran atasözleri, bu özellikleri dolayısıyla farklı farklı bakış açılarından incelenmeye çalışılmıştır. Bronislaw Kaspar Malinowski'nin oluşturduğu "İşlev Teorisi" ile atasözlerimizin incelenmesi çalışması da âdeta bir başka açıdan bu hazinenin yorumudur.

Malinowski'nin temel ihtiyaçlarına toplumun verdiği kültürel cevaplar yedi grupta toplanmış bulunuyor. Metabolizma'nın kültürel cevabı olan Beslenme Sistemi bölümünde toplam 775 atasözü; Üreme'nin kültürel cevabı olan Akrabalık bölümünde 1022 atasözü; Bedensel Rahatlık'ın kültürel cevabı olan Konut bölümünde 306 atasözü; Güvenlik'in kültürel cevabı olan Koruma bölümünde 872 atasözü; Hareket'in kültürel cevabı olan Faaliyetler bölümünde 383 atasözü; Büyüme'nin kültürel cevabı olan Eğitim bölümünde 538 atasözü ve nihayet Sağlık'ın kültürel cevabı olan Hijyen bölümünde 266 atasözü olmak üzere toplam 4162 atasözü değerlendirmenin sonucunu oluşturmuştur.

Rakamlardan da anlaşılacağı üzere işlevsel teoriye göre yapılan bu sınıflandırmada en çok atasözünün toplandığı kültürel cevap 1022 atasözüyü Akrabalık'tır. İkinci sırada 872 atasözüyü Koruma kültürel cevabı yer almaktadır. Üçüncü sırada 775 atasözüyü Beslenme Sistemi; dördüncü sırada 538 atasözüyü Eğitim; beşinci sırada 383 atasözüyü Faaliyetler; altıncı sırada 306 atasözüyü Konut ve son sırada 266 atasözüyü Hijyen kültürel cevabı yer almaktadır.

1022 atasözüyü ilk sırada bulunan *Akrabalık*, Türk kültüründe aile bağlarının taşıdığı önemi vurgular niteliktedir. Türk toplumu geçmişten bugüne kan bağına gereken dikkati göstermiş bir ulustur. Kan bağının dikkate alındığı bir toplumda sosyal anlayışın ve aile bağlarının çok güçlü olduğunu ifade etmek gerekir.

Akrabalıktan hemen sonra 872 atasözüyü ikinci sırada yer alan *Koruma* kültürel cevabı da insanoğlunun kendisini gerek insan cinsinden gerekse diğer düşmanlarından korumak için gösterdiği titizliği anlatır.

Üçüncü sırada yer alan 775 atasözünün toplandığı *Beslenme Sistemi* kültürel cevabını ise şöyle yorumlamak mümkündür: Beslenme şekilleri ve beslenme ihtiyaçları farklı farklı da olsa insanoğlu muhakkak beslenmek zorundadır. Faaliyetlerinin ve hayatîyetinin ana kaynağı besindir.

Dördüncü sıradaki 538 atasözyle *Eğitim* kültürel cevabı ise insanlığın başlangıçtan itibaren eğitime yeteri kadar değer vermediğini, bu konuda çaba göstermediğini ifade ediyor. Bugün de durumun değişmediğini üzümlere söylemek gerekir.

Beşinci sırada 383 atasözünün yer aldığı *Faaliyetler* kültürel cevabı vardır. Faaliyet olmadan hiçbirşeyin olamayacağı herkesçe aşikârdır. Hiç hareket etmediğimizi sandığımız düşünürken bile metabolizmamızın neler yaptığını bugün bilim ortaya koymuştur.

Altıncı sırada 306 atasözyle *Konut* kültürel cevabı temsil edilmektedir. Barınma nerede ve nasıl olursa olsun vazgeçilmez bir olgudur. Çadırda, kulübede , otağda, evde ya da köşkte...Muhakkak ki bir yeri geçici veya kalıcı olmak üzere yuva yapmak insan doğasının terk edemeyeceği asıl niteliklerindedir.

Son sırada yer alan *Hijyen* kültürel cevabında toplanan atasözü sayısı 266'dır. İnsanlık varolduğundan beri gerekli temizlik koşullarına uymadığı için milyonlarca hemcinsini yitirmiştir. Dünden bugüne, bu – olmazsa olmaz – koşula gereken önemi veremediğimiz, hem atasözlerimizden hem de yaşanan olaylardan açıkça anlaşılmaktadır.

Veri tabanının zenginleştirilmesi büyük bir olasılıkla sonucu değiştirmeyecektir. Her bölümdeki atasözü yoğunluğu daha önce elde edilen rakamlara uygunluk içerisinde artacaktır.

Kanaatimize göre atasözlerine içerik bakımından yakınlığı dolayısıyla deyim ve manilerimiz de Malinowski'nin İşlevsel Teorisi ile değerlendirilebilir.

Bu çalışmanın bir başka boyutundan - Atasözlerinin eğitim – öğretimdeki yerinden de söz etmek gerekir. Yıllardır ihmal edegeldiğimiz eğitim – öğretim çalışmalarında atasözlerimizin yeri nicelik ve nitelik bakımından nedir? Ne olmalıdır? Yaptığımız araştırmalar sonucunda gördük ki bu önemli kültür hazinesinden gereği gibi ve yeterince yararlanmıyoruz. Bugün herkesin itirazsız kabul ettiği dil bilmek ve onu etkili bir şekilde kullanmak için atasözlerine ihtiyaç vardır. Bir kişinin anadilini veya ikinci dilini etkili ve güzel kullanabilmesi, dilin dayandığı kültür temellerinin de dile katılmasıyla mümkündür. Yani dil öğretiminde atasözlerinden yararlanmamak olmaz. Bir başka deyişle *Türkçe'nin Öğretimi* 'nde bu önemli noktayı göz ardı etmemek gerekir.

Atasözlerini bütün kademelerdeki öğrencilere (ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim) yukarıda sınıflandırıldığı biçimiyle belli başlıklar altında vermenin öğretim bakımından yararlı olacaktır, düşüncesindeyiz. Her kademedeki öğrenciye öğretilcek atasözü sayısı belirli oranlarda olmalı ve bunlar muhakkak öğrenciye kazandırılmalıdır.

Atasözleri – gruplandırıldığı için – sadece Türk Dili ve Edebiyatı dersinde değil başka derslerde de söz konusu edilebilir. Peki atasözlerini öğretmek öğrenciye nasıl bir yarar getirecektir? Öncelikle öğrencinin konuşmasında değişikliğe yol açacaktır. Nasıl mı? Daha doğru, daha akıcı, daha etkileyici bir konuşma...Bilinir ki atasözlerinin diğer cümlelere ya da söz kalıplarına göre akıcılığı, ahengi ve müzikalitesi daha fazladır. Etkili , güzel ve akıcı bir konuşmanın insan yaşamında yol açacağı büyük değişikliklerden burada söz etmeye gerek görmüyoruz.

Atasözlerini sadece sözlü iletişimde değil yazılı iletişimde de kullanabiliriz. Tekrarlamak gerekirse:

- Atasözleri (gibi deyimler de) Türk Millî Eğitimi'nin Temel Amaçları içerisine alınmalı.
- Atasözleri, eğitimin her kademesinde işlenmeli.
- Atasözleri, her kademedeki belli bir sayıda öğretilmeli.
- Öğretilen atasözlerinin doğru ve etkili olarak kullanılması sağlanmalı ve sağlaması yapılmalı.

5. KAYNAKÇA

- AKSOY, Ömer Asım (1999). *Atasözleri ve Deyimler*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- BAYAZIT, Şahbaz (1969). *Türk Atasözleri*, Ankara: Yazıcıoğlu Matbaası.
- BORATAV, Pertev Naili (1999). *100 soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul:Gerçek Yayınevi.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (1999). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÇOTUKSÖKEN, Yusuf (1983). *Atasözlerimiz*, İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (1999). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- ELÇİN, Şükrü(1998). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ERGİN, Muharrem (1997). *Dede Korkut Kitabı*, Ankara: TDK Yayınları.
- GÖZLER, Fethi (1982). *Açıklamalı Türk Atasözleri Sözlüğü*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- KARAALIOĞLU, Seyit Kemal (1983). *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- KARADAĞ, Metin; KAYA, Azat (1995). *Halkbilimine Giriş*, Balıkesir: Akademi Dergisi Yayınları.
- KAVCAR, Cahit; OĞUZKAN,Ferhat; SEVER , Sedat; (1997). *Türkçe Öğretimi*, Ankara: Engin Yayınları
- MALİNOWSKI, Bronislaw Kaspar (1992). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- OY, Aydın (1972). *Tarih Boyunca Türk Atasözleri*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat (1956). *Türk Atasözleri*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- SARICA, Salih. *Atasözleri ve Özdeyişler*, İstanbul: Fil Yayınevi.
- SOYKUT, İ. Hilmi (1974). *Türk Atalar Sözü*, İstanbul: Ülker Yayınları.
- SOYSAL, M.Orhan (1995). *Türk Dili ve Edebiyatı ile Türkçe Öğretmeninin El Kitabı*, Milli Eğitim Basımevi.
- SU, Aydın (1971). *Açıklamalı Atasözleri*, İstanbul: Hür Yayınevi.
- TÜLBENTÇİ, Feridun Fazıl (1963). *Türk Atasözleri ve Deyimler*, İstanbul: Nurgök Matbaası.
- Türk Atasözleri ve Deyimleri* (1971). İstanbul: Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü.
- Türkçe Sözlük* (1998). Ankara: TDKYayınları.

UĞUZMAN, Tülay Er; (2000). “Evlence ile İlgili Algılamaların Sözlü Türk Halk Kültürüne Yansıması”, **Folklor ve Edebiyat**, VI, 22, Ankara: Şahin Matbaası.

YARDIMCI, Mehmet (2002). **Yazılı Anlatım İlkeleri/Ses ve Şekil Bilgisi**, İzmir. İmlâ Kılavuzu (1996). TDK.

YURTBAŞI, Metin (1994). **Sınıflandırılmış Türk Atasözleri**, Ankara: Özdemir Yayıncılık.

YÜKSELMİŞ, Fatih (1960). **Türk Atasözleri**, İstanbul: Çelikkilt Basımevi.

